N. S.

88

Jesu dulcis

ARISTOTELIS STAGIRITÆ

PROBLEMATUM Duo de quadraginta Sectiones, Quibus ALEXANDRI APHRODISAEI Problematum libri adiecti fuêre.

pietate, doctrina moribusq, egregiis prædito juveni Abrahamo Suchodolio in perpetuum pignus amoris dedit Wilhelmus Kingemius A° 91

Ex supellectili Abrahami Suchodolii

LVGDVNI,

In Off. Q. Philippi Thingi, Apud Simphorianũ Beraud ET. Stephanum Michaelem.

M. D. LXXXVI.

Abrahamus Suchodolius Domi

Hunc librum dono dedit Abrahamus Su-
chodolius domino Danieli Basilico am-
ico optimo.

T. A. & P.

Fata mouere Deus, tol:
lere fata potest.
Chara suppellex Da:
nieli Basilii Sar:
matae.

Nobili et Generoso D.
Nicolao Szuyski φιλορθονικος [illegible]
dono dedit Argentorati 1598 16 Calen.
Martias [illegible]

ARISTOTELIS STAGIRITÆ,

PERIPATETICORVM PRINcipis Problematum Sectiones duæ de quadraginta,

THEODORO GAZA interprete.

SECTIO PRIMA.

Eorum, quæ ad medicinam pertinent: cuius quæstiones LIX.

CVr exuperantiæ nimiæ cõmittẽdi morbi vim habeant: An quia vel excessum, vel defectũ efficiãt: qua quidã re morbum consistere certum est.

Cur morbi sępe curari possunt, vbi quis abundè excessit equidem nonnulli Medici eam artem exercent, vt non nisi per excessum agãt vel vini, vel aquæ vel salsuginis, vel cibi, vel inediæ. An quoniam caussæ, quæ morbos committunt, aduersæ inter se sunt, atque ita efficitur, vt genus alterum duca per excessum alterius possit.

3 Cur * tẽporũ, flatuũq; mutationes morbos inēdãt, tollantve, iudicẽt, vel committant? An quòd aut frigidæ, aut calidę, aut humidæ, aut ſiccæ ſunt, morbòſq; qualitatũ huiuſmodi exceſſus cõmittit? Secũda etenim valetudo mediocritas quędam eſt. Quòd ſi per humidam, frigidámve materiam morbus conſtiterit, tempus accedens cõtrarium tollere illum poterit. Sed ſi minus contrarium ſubſecutus ſit, qui ſimilis ſtatus temporis ſubuenerit, intendet ſanè, atque interimet. quo etiam fit, vt qui bene valent, ægrotare tẽpore mutato incipiant: corporis enim proinde temperamentum ſoluatur neceſſe eſt, quippe quòd non niſi temporum, ætatum, locorumque ſtatu idoneo aptum ſit augèri, ſeruarique. Quamobrem cùm tempora euariẽt, ratio tunc valetudinis habẽda diligentius eſt. Idem autem illud pro cauſa particulatim etiã adeſt, quod in vniuerſum propoſui de temporibus: mutationes etenim flatuum, ætatum, atque locorum, pro temporis cuiuſdã mutatione accipi debẽt. Quapropter hæc etiam intẽdendi, vel tollendi, vel indicandi, vel contrahẽdi morbum vim habent, quemadmodum tempora, & ſyderum ortus, orionis, arcturi vergiliarũ, caniculæ qui flatus imbréſque excitant, qui ſerenitates,, frigora, teporéſve ſolent adferre.

& ita de iocepſ, vbi legitur tẽpus.

4 Cur vomitus, cum tempora immutantur, citari maxime debeat? Anne conturbatio redundet, cum varia excrementa materiæ inutilis ex mutãdi ratione proueniant? vnde fit, vt cibum alii parum concoquant, alii parum cupiant.

5 Quamobrem qui vel cibo vitioſo veſcuntur, vel fame diutina laborant, pedibus intumeſcere ſoleant? An atriſque per tabem, conſumptionémque illud accidat? Tabeſcunt enim & qui

eſu

esuriunt, quia nullum penitus capiũt alimentũ: & qui vitiose vescuntur, quia quod assumpse-rint, perfrui nequeunt.

Quamobrem cum vitia bilis per æstatem cõ-trahi debeant* morbi acuti, q certè ex bili cõ-sistunt, per hyemem potius vrgeant? An quia fe-bribus illi comitati, acuti propterea sunt, quia violenti? violentia verò cõtra naturam est locis enim quibusdã in corpore humescentibus, fer-uens oritur inflammatio, quæ cùm nõ nisi calo-ris exuperantia sit, febres vtique accendere po-test. AEstiuo igitur tẽpore arida calidaque vitia male homines habent, hyberno autem humida calidaque perinde acuta, celeriter nãque interi-munt, cùm propter humoris supercrescentis a-bundantiam concoqui nequeant. 6

(* codex græcus hac addit: febrium enim in æstate maxime.)

Cur morbus pestilens solus ex omnib. vitiis præcipue afficiat eos, qui ad laborantes eo mor-bo prope accesserint? An quòd is solus omniũ morborum communis omnibus hominib. est? itaque pestem facile omnibus infert, qui scilicet degrauato iam habitu sunt. fit enim, vt morbo cubantis veluti quodam fomite succedente, vi-tium illud protinus exultet, concipiaturque in aliis. 7

Cur si venti septentrionales hyemẽ occupa-runt, vel autem austros, pluuiasque exhibuit, æstas proximas granis tã febribus, quàm lippi-tudinibus insequi soleat? An quòd æstas corpora nostra multũ humoris alieni continentia exci-pit, & terra madet, & habitandi locus perhumi-dus est, talisque redditur, qualis qui* grauis per-petuo constat? Primum itaque lippitudines sub-eunt, cum excrementa humoris in capite delin-quere incipiunt, dein febres. Ita enim intelligen- 8

(* morbosus & p)

dum est, vt res eadem & calidissima, & frigidissima reddi possit, ceu aqua, vel lapis: feruet enim illa, vrit hic vehementius. Fit igitur, vt aer suæ crassitudinis causa, calorem plenioré suscipiés, exardescat, & corpora pari ratione, anxietate, æstuq; vexentur, æstus verò in corpore febris, in oculis lippitudo est. Deniq. mutatio q́ que calida corpus peruertit, cū scilicet cœlo adhuc manéte æstas protinus sicca, & calida occupauit, vitiū etiā augetur, si pluuia æstate accessit. Ita enim vis Solis materiā latè obtinet, quā feruescere tū in corporibus, tum in terra, tum etiam in aere faciat: qua de causa febres oriuntur, & lippitudines.

Cur si hyems austrina & pluuiosa fuit, ver aūt siccum & aquilonium est, corpora tā vere,
9 quam æstate morbi exercent. An quòd hyemis tepor, & humor faciunt, vt corpora tepori eiusmodi proxima ī qualitate reddantur, humida eñ, laxaq. fiant, & soluta, necesse est. quæ cùm ita se habeāt, verè frigido atque sicco facile cōcrescere possunt, & indurari. Itaque grauidæ, quib. tūc adest partus, abortu periclitantur, videlicet incalescendi, crudescendiq. ratione: quæ res † syderatio appellata est, quam sicca illa cōmittit frigiditas, impariens omnino exercendi humoris. Infantes vero, quos* gerūt, imbecilles, læsosque immodicam ob frigiditaté edunt. accidit enim vt qui tūc cœlo sereno nascuntur, ijdé pluuio benigne, & constiterit & nutriti fuerint intra parenté. Cæteris verò, cum pituita vitio suæ nimietatis purgata nō est (quod fit, vbi tepidū se exhibuit) sed coacta à frigore constitit, cùm tepor occupauit, æstatis vi colliquescit: si biliosi, sicciq́ue sunt, quòd eorū corpora minime

* sphacelismus. De sphacelismo, & syderatione vide The. 5 de Causis plantarū capite 11
† in vere

me humidam, sed squalibūdam sortiuntur naturam, excitantur quidem humores, sed tenues: quamobrē eos lippitudo arida male habet. Si verò pituita redūdāt, raucitates distillationesq; in pulmonē oriuntur: mulieres extorquent difficultates intestinorū, quia natura sūt humida, frigidaque: seniores stupor attonitos reddit, vbi vniuersus resolutus humor incubuit, exq. imbecillitate caloris natiui concreuit.

Cur si æstas sicca, & aquilonia fuit autumnus ex aduerso humidus atque austrinus, hyemeq. proxima est, dolor' capitis, raucitas, tussis que oriantur, atque in tabem demum euadant. An quia hyems multū materiæ excipit, itaque humorem cogere, atque pituitam inde conficere magnū ei negotium est. (Ergo difficile est humorem densari, conficiq; inde pituitā.) Quòd si in capite humor constiterit, grauitatē committit: & si minus frigidusq; e est, crudorē vtique mouet, cui syderatio nomen est: nec non si ob nimiam sui copiam concrescere minus potuit in locum defluit proximum, atque ita tussim, raucitatem, & tabem contrahit. *Hæc superfluunt.*

Cur si sicca æstas, siccúsque autūnus aquilones habuerint, mulieribus, & omnibus pituita abundantib. secūda valetudo contingat. An qa natura vtrorūque in alteram exuberat partem, itaque tempus in partem trahendo contrariam ad med iū habitum, bonúmq; perducit. Eo igitur ipso tempore optime valent, nisi quòd vltro ipsi perperam agant, aut humidi ad hyemem ita deueniant, vt fomitem quendam, & incitabulum frigore subministrent. ** Cod. Graleg. & non humida.*

Cur si sicca æstas & aquilonia, & autumnus siccus iisdem aquilonib. perflatus morbo bilio-

sos infestet? An quoniam ad idem, corpus eorum, ac temporis habitus vergunt? itaque veluti ignis igni adijcitur. Cùm enim corpora exiccentur, quantumq. in his dulcedinis erat, euaporatum sit, vehementerque incalescant, necesse est, vt dum humor consumitur, aridæ lippitudines oriantur: residuoque, quod biliosum remanserit, eodemque recalescẽte, febres acutæ, vtpote ex bili syncera, inuadant. Nonnullos insania † rapit, quorum scilicet natura atra bile abundat: hæc etenim large superest, cùm eius humores contra rii resuccẽscant.

† mania.

13 Cur mutationẽ aquarũ grauem, aeris verò nõ grauem esse affirment? An ꝙ aqua corporibus alimento est, quo iam habito cõplexoque peregrinemur? aer autem nullo se exhibet alimento. Aquarum itẽ genera multa, & varia per se sunt, sed aeris minimè. Itaque hoc etiam causæ esse potest, quippe cùm peregre etiam profectis in cœlo quidem prope eodem, in aquis autem variis versari eueniat: quapropter aquæ mutationem grauem esse recte putandum est.

14 Cur ciborum mutatio minus, quàm aquæ, grauis occurrat? An quia plurimum aquæ consumimus? nam & in pane, & obsoniis, & in potu, aquæ vsus plurimus est.

15 Sed cur cibi, & aquę mutatio grauis sit? An quòd omnis mutatio etiam temporis, & ętatis motu facilis est? Extrema nanque generis cuiuscũque moueri facile possunt, quomodo & principia, & fines. Ergo & cibi, qui inter se distant, corrumpere se inuicem queunt. quippe cum aut nuper, aut nondum adhęscit, qui præcesserat. Ad hæc vt varius cibus grauis est (turbulenta enim, nec æqualis concoctio eius agitur) sic in

iis accidit, qui aquam mutarint, scilicet vt variç potionis vtantur aliméto. estq. id alimenti genus, quàm siccum valentius: quoniam plurimũ est, exque cibis ipsis non nisi quantum dilutum est, vim habet enutriendi.

Cur mutationes aquarũ faciunt, vt pediculi, in quibus haberi possint, multi habeantur? An quòd humoris cruditas quam perturbatio illa committit, quæ ex aquæ vario vsu in crebro cõ mutatione redundat, humoris creare copiã potest, pſertim in loco humori opportuniore? Cerebrum autẽ natura humidum est: quare caput maxime perpetuo humet. cuius rei indiciũ est, ꝗ pili in hoc potissimum exeunt. Huius autem loci † vis ad progenerandos pediculos apta est. Patet hoc in pueri ætate. caput enim puerorũ madet abunde, & sæpe aut grauedine conflictatur, aut sanguinis profusione. Quinetiam pediculos plures illa ætas habere solet. 16

* humor.

Cur à vergiliarum occasu ad fauonii vsque flatus hi potissimum pereant, qui morbo lõgo laborant, & senes quàm iuuenes potius? Vtrum summæ illæ intereundi causę duę adsint, frigus atque excessus? Vita enim calore fouetur, seruaturque, tẽpus autẽ istud ambo illa sortitur. frigidũ enim, & hyems tum accerrime vrget. subsequens enim tempus ver est. An ꝗ qui vitiis laborãt diuturnis, nõ secus ac senes effecti sũt? longus etenim morbus, quasi senecta iã adesse videtur. Ea nãque corpora sicca, & frigida sunt, altera scilicet ob ętatẽ, altera ob lãguorẽ: hyemẽ verò & gelu, frigoris atque siccitatis esse excessionem certũ est. Quare fit, vt cum vel paruo momento corpora pateant, hyemis rigori quasi ignis igni iniungatur, atque ita interimat. 17

18 Cur*(in plenis impurisque corporibus) vlcera capitis non magno negotio sanentur, tibiarũ autem ægrè, An humor eorum quia terrenus, grauis est, graue autem omne deorsum tendit: ergo superiora curari facile possunt, quoniam seorsum humor decesserit inferiora propterea nequeunt, quod admodum excrescant, & putredini pareant.

19 Cur si post hyemem aquiloniam, & ver austrinum ac pluuium, æstas sicca admodum fuit, perniciosus omnibus autumnus accedat, & pueris, præsertim, nam & cæteris difficultates intestinorum, febrésque quartanæ longe eo tempore solent euenire. An quod, si aqua mediocris per æstatem incessit, quantum* humoris collectum est per ver humidum, in nostris corporibus refrigeratum quiescit, sed si nõ ita contingit, pueri, qui suapte natura humidi & calidi sunt, vehemẽter eo feruescunt affectu, quoniam refrigerati minime fuerint. Et si per æstatẽ restituerint, lautũno certe, quorum humor vltra modum ferbuerit, corripientur. Excrementa verò nisi confestim peremerint, orta videlicet circa pulmonẽ, atque arteriam: (suprà enim primum consistunt, eo scilicet quòd aeris tepori nostra corpora pateãt hinc enim* lippitudines quoq. prægressis febribus in graui æstate sequi consueuerunt:) ergo si non locis superioribus excrementa humorum extorsa (vt dictũ est) protinus intceremerint, descendent cruda ad ventrem, atque ita difficultatem creabunt intestinorum. At si præ nimia sui copia humor excerni nequiuerit, quartanæ eis orientur, qui euadere mortem potuerunt, etiam si illud intestinorum vitium omnino quieuerit. Quod enim crudi humoris subtersedit, stabile, firmumque

mũque vehementer modo atræ bilis adhæret.

Cur si æstas, & autũnus imbres austrosq; habuerunt, hyems grauis consequi soleat. An ꝙ hyems corpora præhumida excipit, mutatio etiã ingens occurrit. Nõ enim paulatim, sed repente ex calore immodico ad frigoris acerbitaté venitur, quando autũnus quoque tepidus extitit. Itaque qui denso corpore sunt, hos morbi extorqueant acuti, necesse est: his enim humida excrementa supra potius colliguntur, cum partes superiores humorib. huiuscemodi opportunas, inferiores inhabiles illi habeant. Ideoque qui tali textura corporis sunt, nõ multa excrementa sibi admittunt. Cum igitur qui locis superioribus corporis humor excreuerit, infrigescere incipit, fit vt prædicta vitia oriantur, quẽadmodũ vinolentis propè accidit, cum algent. At quibus laxius corpus est, ijs febribus orsis euuenit, vt quæ summa de cruditate febres cõstiterint, transeant in ardores, quoniam his magis totũ corpus ab humorib. occupatur, quàm densa illis mole constantibus, exque vi frigoris coacto eorũ corpore humores incalescẽtes febres accedunt. superans enim calor totius corporis febris est: & si idem nimio intendatur humore, ardor effici potest. 20

21 Cur annus pestilẽs tũc inuadit, cùm Sol multũ vaporis de terra excitat. An tunc annus humidus, pluuiusque significetur, necesse est, terramque madescere necessarium. Fit igitur, vt quasi locis palustribus, grauibusq; proinde inhabitetur: & corpora quoque multis tũc excrementis redundare necessarium est, ita vt ægrotandi materiam habeant in æstate.

22 Cur grauis tunc adeat annus, cum copia est

pusil

pusillarum ranarum, quę rubetarum faciem repræsentant? An res vnaquæque loco suæ naturæ idoneo abūdare solita est? itaq; eiusmodi animantium genus cum natura humidū sit, humidum pluuiumque annum ob eam ipsam causā indicat. Anni eiusmodi vero graues procul dubio sunt. quib. enim corpora facta præhumida fuerint, multis idcirco excrementis premantur: quæ causæ sunt, vt morbi proueniant.

23 Cur austri sicci, & nihil humentes febres creare soleant? An quia calorem, humoremque excitant alienum? Sunt enim suapte natura humidi, calidique: qua quidem re febris committitur, quippe quæ nō nisi per excessum ambarū qualitatum illarum oriri soleat. Cùm igitur imbre austri vacāt, corpora nostra ita efficiātur, necesse est: aut cū flatib. imber adest, nos aqua refrigerat. Austros tamē, quos mare miserit, prodesse stirpibus certum est: refrigerati namque beneficio maris, deueniunt contra æruginem, quæ humore caloreque alieno consistit.

24 Cur corpora humana se tardiora debilioraq; sentiant, cùm austri afflant? An quia multum ex paulo tunc redundat humoris, quē deliquescere tepor coegit, exq; leui afflatu grauis humor citatur? Adde ꝙ vires nostræ conditæ in articulis sunt, qui austrinis laxari flatib. consueuerunt. Constat id ex eorum crepitu, quæ pridem conglutinata tunc remittuntur, ac resoluuntur. Tenax etenim humor, qui articulis īditus est, vt concretus nos moueri non patitur, sic nimis humefactus intendi minime sinit.

25 Cur per æstatē magis aduersa valetudine laboretur, per hyemem vero magis qui laborant, emoriantur? An quia calor, qui per hyemem intus

intus propter corporum densitatem coercetur parum adiuuat, nec labor operum, qui amplius per id tempus suscipitur, excrementa humorum potest concoquere, ideo validam esse mali originem necesse est: quod cum ita sit, perniciosum morbum vrgere ratio est. Contra in æstate, quoniam corpus vniuersum rarum, refrigeratum, resolutum atque laborum impatiens est, idcirco morbos plures quidem oriri necessariũ videtur videlicet ob lassitudinem, cruditatémque ciborum: noui etenim fructus tunc adsunt: nõ tamẽ ita validos esse naturæ ratio patitur, quãobrẽ facultas hisce succurrẽdi datur facilius.

Cur post vtrumlibet solstitium, per centum dierum spatium mori maxime accidat? An quòd eatenus vtraque vehementia, caloris & frigoris se dilatat, quę morbos, pernitiémque afferre infirmis potest. 26

Cur ver, atq; autumnus morbis infestent? An quia mutationes graues omnes occurrũt? sed autumnus vere grauior est, quia corpore calido refrigescènte, quàm frigido incalescẽte potius ægrotamus: vt igitur vere frigidum recalescit, sic autumno calidum refrigescit. 27

Cur per hyemen minus quidẽ, quàm per æstatem, sed pernitiosius ęgrotetur? An quoniam in æstate morbi vel parua de causa existũt, qđ in hyeme minime accidit ita? sumus enim tunc & ad concoquendum, & ad bene valendũ aptiores. Itaque ratione maiora, pernitiosioráq; mala sunt, quę maiori de causa prouenerint: Quod idem in athletis, & omnino in iis, qui secunda valetudine esse solent, licet perspicere: aut enim nullo morbo premuntur, aut pressi celeriter, è vita decedunt: quippe qui nisi magna cum causa ægri- 28

se ægrescere nequeant.

29 Cur per autumnum, ac hyemem febres ardẽtes potius oriantur, quæ tẽpora frigius præ se ferunt: per æstatem verò, cùm æstus adsunt, rigores magis infestent, An quia in corpore hominis bilis calida: pituita frigida est, Itaq; per æstatẽ horrores, tremoresque excitat, per hyemẽ autem, quod calidũ est, vi temporis pressum refrigescit, Febres tamen ardentes per hyemem, autũnumque potius conflictant, quoniam calor pulsus à frigore, introrsus se contrahit. ardor enim nõ residet in summis, sed intrinsecus se expandit, atque ita efficitur, vt ratione febres ardẽtes hyberno tempore oriãtur. Melius id in iis intelligi potest, qui aqua frigidat, quique calida se hyberno tempore lauerint. Qui enim frigida se infuderunt, ibi aliquandiu, dum diluerentur, friguerũnt, reliquo toto die tuti à frigore sunt: at qui calida vsi fuerint, frigus diutius experiũtur, Caro enim spissescit, calorque introrsus se colligit, eorũ, qui se aqua diluerint frigida, cõtra autẽ iis euenit, qui calidã admisere: caro autẽ rarescit, calorq; ad exterũ vsq; locũ euocatur.

30 Quænam virtus sit cataplasmatis, An vt resoluat, vt moueat sudorem, vt euocet vaporem.

Quoniam argumento constet abscessum iam purulentum esse, An si qua perfusus calida immutatur, purulentus est: sin minus, nondum est.

31 Quænam vrenda, quæ ve sint incidenda, An quæ ore sunt amplo, nec breui coagmẽtentur, hæc verba sunt, vt crusta illic incumbat, sic enĩ nullum pus cicatrice inducta occultabitur.

33 Quænam virtus medicamenti supprimentis sanguinem si, quòd enæmum appellamus, An vt exc

vt excitet,& materiæ inutilis confluuium compescat, sine crusta,aut carnis putredine? Ita enim efficitur, vt vulnus simul & inflãmatione careat,& vniatio sit opportunum. quòd enim materia non superfluit, inflammatione carebit: quòd siccum est,vnitati opportunius erit. quan diu nanque præmadet,concorporescere nequit.

Quamobrem quæ cruentis inijcienda cense mus. acria magna ex parte sunt, quò acerbitate sua possint astringere. 34

Quænam incidenda,quæ ve vrenda, quæ cõtra non ita curanda sunt, sed medicamentis, An quæ in ala,aut in inguine abscesserunt,medicamentis curandum potius,diducta enim partim laboriosa,partim periculosa redduntur. Vrendi sunt illi abscessus,qui lati, processuque multiplici eruperunt:quique venosis,non carnosis resident locis.Incidendi,qui in acutũ se colligũt, quique non parte solida extant. 35

Cur si quis ære incisus sit,facilius, quã si ferro,sanescat, Vtrum quia æs lenius est,itaque minus laceret,ictumque faciat.An è diuerso,quòd ferrum acie adactiorem recipiat sectioné,idcirco faciliorem, tolerabiliorémq. efficere debeat. At vero æs medicamenti vim obtinet, & principium quodcunque pars potissima rei. Quòd igitur æs simulat fuerit incisum, medicamento præsentissimo adest, facit vt vulnus celerius coeat.

Cur ambusta ex ære sanétur celeriter, An quoniam à laxioribus,minus que corpulentis effecta sũt,plus enĩ calor corpori inhæret solidiori. 36

Vtrum ptisana ordeace leuior,&ad morbos accommodatior,quàm triticea sit, hanc enim nonnulli anteponunt, argumentumque ex pisto 37

tibus capiunt, quòd multo coloratiores sunt q

* triticei, * tritici, quàm qui ordeacei pisturam exercent: addunt etiam, quòd ordeum humidius est: quòd autem humidius est, concoctionem desiderat pleniorem, Sed nihil prohibet, quò minus vt cō coctu quid difficius ordeum habeat, sic ad leuitatem quid vtilius præstet: hoc enim non humilius tantum tritico est, sed frigidius etiam: qualis certe sorbitio, cibusque competit febriēti, vt parum alat, & satis refrigeret. quod ptisana ordeacea facere potest: quia enim humidior, vel corpulentior est, hinc alimenti parum, idq; frigidiusculum præstat.

18 Cur dentium stuporem portulaca herba, aut sal tollere potest? An portulaca, quia lentū quēdam habet humorem, qui vel manducanti, aut manu aliquantisper confrigenti patescit? hæret enim, ac trahitur. Lentor igitur subiens ille, à corpore educit, acorem: quippe qui affinitate quada cōiungi valeat, argumento saporis, quē acidulum reddit. Sal vero macerat, liquefacitq; atque ita acorem quoque extrudit.

49 Sed cur lixiuium, nitrumvé hoc idem facere nequeat? An quòd hæc suam ob acerbitatem astringunt, non liquefaciunt?

40 Cur æstiuis lassitudinibus balneo, hybernis vnctione mederi conueniat? An hybernis vnctio datur propter horrores, mutationésq; vrgētes? per calorem enim laxandum est, qui mēbra tepescere facit: oleum vero calidum est. At in æstate humefaciendum censetur, quoniam tempus id siccū est, nec metus interpellit horroris, eo quòd status tēporis ad teporem ingenuè vergit. Hinc etiam cibus parcus, potio liberalis per æstatem admittitur, ille magis, hæc omnino

potioni

potioni neque per æstatem ob temporum sic-citatem indulgendum ex toto est. Parsimonia vero cibo communis temporum omnium est, sed magis æstati conuenit, ne ob habitum temporis feruenté corpus cibo immodico pressũ exæstuet.

Cur ex medicamentis alia aluum soluant, vesicam autem minime: alia vesicam soluant, cùm aluum nihilo moueant? An quòd ea, quæ natura humida sunt, atque aqua referta, si medendi obtinent facultatem, vesicam soluunt? subsident enim in ea humores, qui putredine immunes euaserunt: quippe vesica pro eius humoris conceptaculo habetur, qui minime in ventre concoquitur, qui non manet, nec prius quàm agat quicquam, aut patiatur, excernitur. Atque terrenam sortiuntur naturam, si vires habeant modicas aluum hæc fundere queunt. in hac enĩ terrena quæque materia se prouoluit, ita q; turbat, si mouendi obtinet facultatem. 41

Cur alia ventrem mouẽt superiorem, alia inferiorem, vt veratrum superiorem, scammonea inferiorem: alia vero citant vtrunque, vt elaterium, & thapsiæ succus? An quòd ex medicamentis, quæ ventrem mouent, alia frigida, alia calida sunt? itaque alia propter suum calorem protinus vt in superiori ventre fuerũt, loca petunt superiora, ac inde liquefaciendo, maxime quæ aliena sint, minusque insidentia, sed etiam quæ insunt naturę intima, medicaméto scilicet vehementiori epoto, aut copiosiori quã natura patitur, tam ea ipsa, quàm quæ excrescentia ad fuerint, in ventriculũ deducunt: hic vero feruore excrementa perturbant: flatũque excitant multum, qui obsistent vexansque, demum vomi 42

tum mouet. Alia quòd natura frigida sunt, deorsum versus pondere suo labuntur, etiã priusquam quicquam afficiantur, vel agant, ac inde proficiscentia, idem actitant, quod superiora. ubi enim per abdita foramina illinc ascẽdetur, atque materiam agitarunt, eodem tramite secũ quæ corripu erint, excrementa, colliquementaque deducunt. At genus medicamenti, quod qualitatis vtriusque particeps, mistũque ex calido frigidoque est, hoc ob eam vtranque facultaté rẽ potest vtranque conficere. Hinc & Medici mistis sibi generib. sæpe medicinas cõponũt.

41 Cur medicamenta purgare valeant, cùm alia pleraque amariora, cæterisque eiusmodi qualitatibus insigniora id facere nequeant? An quia non ob eiusmodi vires purgandi obtinẽt facultaté, sed quia concoqui nequeunt? etenim quæ ob excessum caliditatis, aut frigiditatis, quamuis exiguo corpore incoctilia sint, aptaque vincere, non vinci ab animantium calore, resoluique eadem facile à ventre vtrolibet possint, hęc medicamenta habentur. Vbi enim ventrẽ adierunt, resolutaque sunt statim ad venas per easdẽ feruntur semitas, quibus permeat cibus: mox cùm nihilo cõcoqui potuerunt, sed victrice per stiterint potentia, relabuntur, & quæ sibi obsistunt, secum detrahunt? quæ res purgatio vocitatur. Aes vero, argentum, cæteraque generis eiusdém, etsi concoqui à calore animalium nõ possunt, sed resolui à ventrib. nequeunt. Oleũ, mel, lac, cæterique eiusmodi cibi purgandi quidem vim obtinent, sed quantitatis, non qualitatis ratione: vbi enim ob nimiam sui copiam concoqui minime potuerunt, tum purgant, si quando id facere possunt. Duabus enim illis de

causis

causis aliquid concoqui nequeat, aut quia generis peruicacis est, aut quia modum excesserit; quamobrem nihil ex prædictis medicamentum est: quippe cum non ob aliquam sui facultatem purgare valeat. Acerbitas autem, acor, malusque odor medicamenta cõitantur, eo quòd genus medicamentorum cibo contrarium est. quod enim concoctum à natura accessit, id corporibus adhærescit, alimentumque appellatur: quod autẽ conuinci, domarique minime possit, sed venas ingressũ per excessum caliditatis frigiditatisvé suæ perturbet, hoc naturam sanè obtinet medicamenti.

Cur piper, si large sumatur, vesicam soluet: si parce, aluum: e contrario scãmonea si large sumatur, aluũ soluet. si parce, & quę vetus est. vesicam? An quia singula magis à singulis mouentur? piper enim magis vrinam ciet, scãmonea aluum. Itaque si piper sumptũ copiosius est, ad vesicam defertur, nec se in aluum diffundit, sed si exiguum ceperis, retentum id aluũ soluet, atque ita medicamentum eius existet. Scãmonea vero, quę data copiosius est retinetur, vt resoluatur: resoluta iam medicamentũ efficitur, ob causam, quã superius proposuimus at si exigua vnà cũ epoto humore per inuisibiles meatus imbibitur, ac celerius antequã perturbet, in vesicã defertur qua pro sua facultate recrementa, colliquamentaque residentia per summa adducit: sed illa multa, vt dictũ est, quòd diu ex virium soliditate permanserit, large expurgat, sordésque terrenas potissimum detrahit. 44

Cur inflãmationes easdẽ alii frigefaciendo sanent, alii calefaciendo concoquant? An quòd illis per refrigerationem, his per externum ca-

lorem, caloris sui copiam colligere placet.
46 Cur mutari cataplasmata debeant? An vt plenius sentiātur? Solita enim, vt ea quæ vētriculo mandamus, non amplius medicamenta sunt, sed pro alimentis recipiuntur: sic etiam hæc iungi suo munere nequeunt.
47 Cur cibum imminuere, laborem augere salubre est? An quia causam ægrotandi excremétorum habet nimietas, quæ tunc certe exultat, cū aut cibus superest, aut labor deest?
48 Cur medicamenta, & res amaræ, aut fœdi odores magna ex parte purgare possint? An quoniam amara quæcunque, maleque olentia concoqui nequeunt? qua de causa medicaméta quoque amara sunt, atque fœtida. Quòd enim concoctionem nullam sibi admittunt, mouereque cum amaritudine possunt, hinc medicaméti sortiuntur naturam: & si iusto plus data sint, perimunt. Quæ autem necant, etiam si exigua dentur, hæc non medicamenta, sed toxica esse dicimus? Ne illa quide medicamenta vocamus, quæ non sui generis qualitate purgare queunt. Sunt enim pleraque in genere cibi, quæ si large sumātur, facere idem poterunt, ceu lac, oleum, mustum. Sed hæc omnia, quod minus facile concoquuntur, idcirco purgant: nec omnes, sed aliquos. sunt enim aliis alia cōcoctu facilia, difficiliáve. quamobrem non eadem medicaméto omnibus sunt, sed propria plerisque comperiūtur. Denique medicamentum non solùm à cōcoctione immune, sed etiam motus efficiés esse debet: sicut & exercitandi ratio extrinsecus, aut intrinsecus accedens, non nisi per motum alienam excernit materiam.
49 Cur odorata genera tam seminum, quàm plau-

plantarum mouere vrinam possint? An quia calida, concoctuque facilia sunt: quo in genere ea collocamus, quæ citant vrinam? horũ enim vis insita calefaciendi breui extenuatur. Odor quoque nullam corpulentiam gerit: nam & ea, quę odorem plenissime reddunt, velut alia, caliditate sua mouent vrinã, vel potius vim obtinent tabefaciendi. Semina vero odorata calida esse certum est.

Cur impuris, terrisque vlceribus, siccis, acribus, acerbisque medicamentis vtendum sit: puris vero & sanescentibus humida tantum imponantur? An quòd impuris detrahendum aliquid est, quo non nisi humor est alienus, qui adimi debet? genus autem medicamenti, quod mordax, acre acerbumque est, id efficere potest, & siccũ magis quàm humidum. At quæ pura sunt, cicatricem tantum desiderant. 50

Cur morbis, qui contrahuntur à pituita, libido immodica prosit? An quòd semen genitale excrementi cuiusdam detractio est? ideo naturã præ se fert pituitæ: quòd igitur multum pituitæ concubitus detrahit, iuuare idcirco potest. 51

Vtrum ergo inter initia mali cibum afferre melius sit, an post? An inter initia, ne iam penitus, debilitata febris occurset? Igitur vel extenuandũ protinus est, vel ita alendum. Sorbitionibus primũ recreandum: hæ nanque mitiores, leniores colliquabilioresque sunt, & alimentũ hinc capere infirmum corpus expedi ius potest. Nihil enim cibum in ventriculo resolui, perferuereque ante oportet: quod non nisi labore cubantis fieri potest. 52

Cur intuendum vrinã, an concocta sit necne, profluuio intercepto migendi potius, quam 53

perpetuo? An quòd signum, concoctionis vrin exhibet ruffa, quod quidem melius intercepto profluuio deprehenditur? Genus enim quodque humoris suū colorē pleníus ostendit, cùm exiguum est, quàm cùm multum. nam in multo figuræ, in exiguo colores cōspectiores sensui obuiant. quod etiā in rore, † sanguinē lachrymaque palpebris adhærent patescet. *guttis. Vrina igitur si continue dimittatur, copiosior redundabit: sin intercipiatur, īdex sui coloris certior erit. Quòd si iam ex concoctione colorē traxit eiusmodi, talis ꝑfecto apparere etiā amplius potest, cùm lumen se refringat, & tanquā speculū fiat propter intermissionem profluuij.

Quā ob causam corpus, cui secundā conciliamus valetudinē, non densum, sed rarū
45 dendū sit? An vt vrbs, locusq; quicunque salubris est, q placide aspiratur, qua propter & mare quoque salubre est: ita etiā corpus, quod spiratius est, sanitati opportunius constat. Aut enī nullum recrementū existet, aut quod extiterit, quàm primū excernatur, danda opera est: corpusque est semper ita regendum, vt simulátque excrementū admisit, habeat qua parte illud excernat, sitque mortui debitū, non quieti. Quod enim manet, putrescit modo aquę immotę: putrescens vero morbū committit: at quod excernitur, antequam vitietur, decedit. Hoc igitur vt corpore denso nunquā contingit, (fit enim prope vt inuisibilia foramina claudantur) sic raro, solutoque accedat necesse est. Quamobrem in Sole, nudo corpore minime ambulādū est: spissatur etenim caro, & cōcalescit, corpúsque parte interiore humidius redditur quantum enim humoris residet, aboletur, quantum intestinum

est

est, manet intactũ: Qua ratione quoque carnes assæ lixis humidiores sunt. Nec pectore quidem nudo ambulandũ est: ita enim vis Solis corporis optimæ partis conditæ adimet, quæ nulla egeat demptione, sed infernã potius eã desiderant. Inde igitur vt & remoto non nisi cũ labore sudor educitur, hinc facile ob loci opportunitatem digeri potest.

Quam ob causam * pernionibus, & ambustis frigore tam aqua frigida, quàm calida prosit? An quoniã genus id vitii ex nimio humore cõsistit? frigida igitur humorem restringit, atque exasperat: calida in spiritum vertit, carnémque elaxans, libertatem efflandi præbet spiritui. † pternionibus le. in co. Ald.

Cur frigus perniones, calor, ambusta & facit, & tollit? An quòd eadem vis colliquefaciendo facit, exiccando tollit? 55

Cur potio febrientib. sæpe, & paulatim subministranda sit? An quòd potio multa præceps defertur, exigua léte incedés irrorat, madefacit, seque insinuat corpori; Sicut enĩ in humo, si aqua large accesserit perfluet, si paulatim vero, madefaciet tantum: ita etiam in febrib. agit. Nã & aquas fluẽtes si qs paulatim deducit, alueus humorem totum ebibit. sed si tantundem aquæ vniuersum dimiserit, scaturigo velox vsque eò profluet, quò deducere libitum est. Tunc æger quiescere, immotusque, quod maxime fieri potest, iacere debet: immotus inquam, quòd ignẽ quoque emarcescere certum est, vbi à nullo mouetur. Nec aduersus flatui cuilibet, quoniã flatus excitat ignẽ, solicitusque per aurã ignis ex paruo magnus assurgit. Obuelandus æger, operiendusque propterea est: quia si multum igni concedatur spiraculum, extinguetur; nec 55 57

veste quidem exui debet, donec insudare occeperit. vt enim subiectum hunc ignem visui, sic & delitescenté illum naturæ humor extinguit. Ad de in genere febrium intermittentium balneũ, & fomenta pedib. admouenda, & vesté pleniorẽ superponendam, & quietem agendam: quibus præparetur, vt corpus perquã calidũ sit ante accessioné. Vbi enim multũ superest ignis, lucerna nequit ardere: exiguum quippe ignem multus ille ad se trahit. ita fit vt multum ignis in corpore pręparãdum sit: febris enim exiguũ continet ignem, multusque proinde ad se ducet exiguum.

58 Quartanis febribus ratio victus extenuanda non est, sed ignem corpori interferendũ necnõ exercitatione vtẽdũ: & qua die accessio instat, lauandum, somnumque minime quærendũ. Hic victus calefaciens prodest, quia febris quartana imbecilla est: nam nisi imbecilla esset, quartana non fieret. Vidésne lucernam, vbi multus ignis perflagrat, suam affetuare flammulam minime posse? multus enim ille exiguum ad se rapit. ergo multum ignis accendendum in corpore est, vt quod exiguum febris continet, restringatur. Sit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

59 Morborum alii ab igne, alii à rore creantur. Curat morbos ignis ros, roris ignis: hic enim exiccat rorem.

Arist.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO SECVNDA.

Eorum, quæ ad sudorem pertinent: cuius quæstiones XLII.

CVR neque intento, neque contento spiritu, sed potius relaxato sudor proueniat? An quoniam retentus spiritus venas implet? itaque humorem exire non patitur: vt in aqua fit vasis, quod in mare demissum, dulcem intra se colligit humorē clepsydraque ob id nominatum est. nequit enim effluere, cum quis pleno iam vase partem alteram obturauit: sed vbi per spiritus libertatem sudorem promere licuit, multus certe erumpit, quoniam eo ipso retentu, copia humoris paulatim collecta est. 1

Cur membra aquæ immersa calidæ non sudent, etiam si ex se ipsa recalescant? An quòd aqua liquescere non finit, sudor autem res vitiose adiuncta corpori est, vt qui per calorem excerni debeat? 2

Cur sudor salsus sit? An quia motu efficitur, & calore secernente quantū alienū per adhærentiā, intimationemque inest in alimento ad sanguinem carnesque? id enim ocyssime segregatur 3

quoniam nec aptũ nutritioni est, & foras demum euanescit. Salsus vero propter id est, quod pars quidẽ dulcissima leuissimáq; tota ad corpus nutriendum assumpta est. Pars aũt alienissima, crudissimáque tantũ absoluitur, quæ partim deorsũ collapsa & subsidẽs, vrina vocatur: partim in corporis summa emergẽs, sudor est: ambo tamen sicca ob eandẽ causam prodeunt.

4 Cur magis parte superiore corporis, quàm in inferiore sudemus, Vtrum quoniã calor sursum tendit, supérque manet, propterea humorem secũ trahere potest, An quoniam sudorem spiritus moueat, qui sedẽ habet superiorẽ, An quia sudor non nisi humor ẽst incoctus: quo certe humor pars humet superior, habitus etenim corporis supra potius innotescit.

5 Quã ob causam cùm manus exercitamus, sudor maxime oriatˀ, modo cæteræ corporis partes positũ suum seruent, An quoniã robur huic præcipue loco inditus est, hoc enim spiritũ cõtinemus, quĩ parti robustissimæ proximus est: dum verò laboramus, vires augemus: his auctis, magis spiritum continemus. Tum etiam cũ hac perfricamur parte, magis, quàm cùm alia, laboramus, spiritu nanque retento simul & perfricamus, & perfricamur, dum ita exercentur,

6 Cur sudor capitis aut nullum reddat malum odorem, aut minus, quàm reliqui corporis, An quia locus capitis opportunus spirationib. est, & quidẽ laxum se ipse demonstrat, argumento exoriendi capilli. Loca autẽ, & quæ in locis tenentur, grauiter olent, si spirandi careant libertate.

7 Quam ob cãm, qui se lucta exercent, si interposita aliquãtisper quiete luctẽtur, magis suda-

bunt,

bunt,quàm ſi continue?An quoniá humor da-
ta requie ſeſe colligit,qué deinde luctādi exer-
citatio educit?Continua vero illa,modo Solis,
corpus afficcare poteſt.

Cur magis ſudamus,cùm non lōgo interpo- 8
ſito tempore ſudor euocatur?An quia non hu-
mor tantum cauſa eſt vt ſudemus , ſed forami-
nū quoque abditorū apertio,& corporis rari-
tas atque ſolutio?His igitur,qui diu ſudādi in-
termiſerint vſum foraminū iter clauditur: at
ijs,qui crebro vtuntur,patefactum ſemper ha-
betur.

Quare cùm ſol nuda magis,quā induta cale-
faciat corpora induta magis ſudare ſoleāt?Vtrū
quia Sol corporis,deurendo foramina compri-
mat?An quia vapores exſiccet,quæ minus poſ-
ſunt accidere indutis?

Cur facies maxime ſudet?An quia quæ laxa, 10
humida,ſolutaque maxime ſunt,hæc ſudori ſe
peruia exhibent?Caput autē fons eſſe humoris
videtur. & quidem pilorum laſciuia ſedē hanc
propter humoris copiā poſſidet : locuſque idē
rarus,gracilentuſque eſt : igitur ſecundum na-
turam tranſitus agitur ſudoris.

Cur igne neque vniuerſo,neque per diminu-
tionē oblato,ſed per incrementa continua ma-
gis ſudamus?qui enim in*caldarijs ita ſe cale-
faciunt,magis ſudant,quàm ſi protinus tantū- *ſudatoris*
dē ignis admiſerint. An eo quòd ſe modice ha
beat,agat vnumquodque , ergo ſi tantum agit,
plus ſi fuerit,nō aget.An potius è diuerſo,quo
niam ſcilicet eo rem quodque efficiat,quòd ſe
modice habeat,hac igitur de cā nihilo plus ſu
damus,vbi plus additum ſit.Sed quoniā modi
ſinguli ſingulis reſpondent,quodq; iam egerit,
non

non amplius agit, hinc fit, vt modo aucto magis sudemus. neq; enim quod præcedit ad singula, & præparat, vt res subdita apta sit, idem potest etiã opus efficere, sed aliud hoc fungatur officio necesse est. Parum itaque potius quàm multũ caloris præcessit, præparauitque corpus ad sudãdũ: sed ad efficiendum alio certe, ampliorią; modo opus est, hoc enĩ effici ab eo non potest, quod prius agebat sed aliud post desideraretur,
12 quod modũ obtineat conuenientem.

Cur detergenti magis profluit sudor, quàm residere sinenti? Vtrũ quoniã refrigerari extrinsecus contingat? An quòd sudor exterior, velut operculũ foraminibus adhæreat corporis, ita ne inferior se promere possit.

13 Qua de causa ruta, & nõnulla pigmenta sudores fœtidos moueant? An quia quorũ odor grauitatem præ se fert? hæc humoribus sordidis admista fœdum mouere odorem possunt.

14 Cur tergo magis, quã priore parte sudamus? An quòd in parte priore locus sanè intus habetur, in quẽ humor deducitur, quod in posteriore nõ est, sed foras ibi excernatur necesse est. Hoc idẽ etiam facit, vt ventre minus, quàm pectore sudemus. Adde quòd sudorẽ terga magis seruare possunt, & posterior pars magis, quàm prior: quoniam prior magis, quàm posterior refrigeratur. quod etiã causæ est, vt aliç citissime, atque maxime valeant resudare, videlicet quia minime refrigerantur. Ad hæc posterior carnulẽtior pars est, quã prior, & proinde humidior. Causã vero, cur humidior sit, medulla habet, quæ per spinã tendẽs, multũ humiditatis afferre possit.

Cur ea parte, qua iacemus, sudare nun possumus? An quoniam pars, quã tangimus, cũ plus quàm

quàm modicum sit incalescens, prohibet, ne permeet sudor: resiccat enim atque absumit. Item comprimi eam partem sic euenit: hęc vero sanguinem cõpressa diffundit, quo diffuso satis refrigeratur. Argumento sanè torpor est: quippe qui non nisi frigoris iniuria fiat, atque effici vel afflictu, vel ictu soleat. 16

Quare qui dormiunt magis sudãt? An circũobsistendi ratione euenit? calor enim parte interna collectus potest expellere humorem.

Cur facie maxime sudemus, cùm in ea minimum carnis sit? An quòd expeditius illa sudare possunt, quæ humida, laxque sunt? Caput autẽ tale est: continet enim suã plurimam humiditatem: quod vtique venarum ratione patefacit, q̃ hinc pertendunt. Distillationes quoque ex capite oriuntur, & cerebrũ humidum est, & foramina permulta in capite habẽtur: quæ iã multa esse ac foras vsque pertendere, capillorum iudicio constat. igitur sudor non à partibus imis, sed de capite oritur. Vnde etiam fit, vt primum, & maxime fronte sudemus: prima enim frons subdita est.* 17

* Co. Gra ad humidũ autem deorsum fluit, nõ autẽ sursum.

Qua de causa qui sudant, si vel aqua, vel flatu refrigescant, nauseant? Vtrũ quoniã humor, qui ex fluxu cõtinuo minime quiescere possit, hic refrigescens, in parte priore vniuersus cõstiterit? An quòd spiritus, qui foras versus proueniẽs, in sudorem ob frigoris occursum conuertitur, hic intus ãte frigescens, quàm exeat, transeat in humorem, atque in eã partem incumbens nauseam moueat. 18

Cur in capite, pedibusque incalescentibus sudores maxime excitantur? An quoniam humorem ad se mẽbra incalescentia trahunt? humor

autem

autem partem, qua absumatur, nullã habet, cũ ea loca ossib. scateant: Itaque vt excidat foras, necesse est.

20 Quare qui laborant vbi à labore destiterint, sudare incipiunt? nam si labor causa est, cũ laborant, sudare debent. Vtrum quòd inter laborãdũ venę spiritu inflatę comprimi foramina cogant, data vero quiete laxę considerant? itaq; per ampliora iam facta foramina, expeditius humor peruadat. An quoniã, cùm laboratur, spiritum ex cohęrente humore motus secernit, & calore qui à motu excitatur, humor in spiritũ per sũma corporis extenuatur? cũ verò à labore cessatũ est, simul & calor desinit, & ex spiritu spissescẽte humor, qui sudor appellatur, cõsistit.

16 Vtrum per ęstatem potius, an per hyemẽ sudor mouendus sit? An tunc oportune sudatur, cùm humidiora corpora sunt, neglectaque difficiliora redduntur? igitur per hyemem potius conuenit: An magna per id tempus mutatio fit nec, excrementa concoqui possint, cùm cœlum contra naturam frigeat? igitur per ęstatẽ potius mouendum, quippe cùm humores per ęstatẽ potius omnes putrescere soleãt, quapropter exhauriendum tunc est, vt etiam veteres omnes authores hac eadem de causa censent.

Quare cum corpus assidue fluat, affluxusque ipse de excrementis proueniat, corpus lauari nõ possit, nisi sudauerit? An quia minus excernitur quàm satis sit? Cùm enim ex humore mutatur in aerem, plus de minori existat, necesse est. humor enim quicunque copiosius, cũ se discernit, redũdat, diutiusq; ob eã rẽ profecto excernitur. Lenta itẽ glutinosaque excrementa, vt cũ humore propter mistionem excerni possunt, ita

cum

cum spiritus nequeunt: quæ quidē res maxime efficere potest. Hinc etiam vomitus magis, quā sudores, corpora leuant: quoniam ea ipsa excrementa educunt, vt qui crassiores, corpulentioresque sint, vt que cùm carni quidem proculis locus sit, qui lentam illam glutinosamque materiā continet: itaque non sine magno negotio dimouendi datur facultas. Ventri autē e vicino est: aut enim in eo consistit, aut prope, quo fit, vt difficile queant aliter educi.

Cur minus inter laborandum sudamus, quā cū relaxati labore quiescimus? An quoniā cùm facimus, laboramus: cùm fecimus, laborauimus? igitur plus tunc ratione excernitur. Alterū enī fieri est, alterum esse. An quia cùm laboramus, carnis foramina retento spiritu obseruantur: cū autē relaxauimus, aperiuntur, quo fit etiam, vt spiritu retento minus sudare possimus. 23

Quamobrem non in currendo, agitandoque corpus, sed posteaquam cessatum est, plus sudoris euadat. An riuus quemadmodum manu, vel aliquo fluens vndique aqua obstrusa colligit, relaxataque demum copiosor profluit quàm ante, sic etiam inhiberi eadem à spiritu potest: vt in vase, cui nomen clepsydra, atque etiam in vesica. coercetur enim, detineturque intus humor à spiritu. Pari igitur ratione cùm corpora motu vehementiori citantur, spiritus intus circunuenitur, coerceturque: itaque venæ etiam distenduntur, ac intumescūt, cū humor se educere nequeat, Quòd cū vniuersus coerceatur, spiritu post relaxato, vniuersus erumpat necesse est. 24

Cur si quis cùm biberit, cibum sumat, minus sudet, An quoniam cibus ingestus humorem 25

atra

attrahit quasi spongia, est enim non parum, rei impetum retorsisse. quod vel fluentorũ cõstat argumento: ita enim cibo quoque ingesto, meatus apprehendisse plurimum valet.

26 Cur *tepidantes pedibus sudamus, non facie? Rationabilius enim tunc pedibus quoque sudatur, cũ corpore toto sudamus: locus hic em̃ frigidissimus est: quã ob rem pedes minime solẽt sudare. Et quidem Medici in aduersis valetudinibus pedes potissimum operiendos præcipiunt, quoniam frigus hi quàm facillime sentiunt: itaque rigori initium reliquo etiam corpori expedire cõmittunt. An quòd trepidatio nõ caloris de sũmis locis ad ima transitio est. vt accidit in metu, ex quo alui etiã metuentium sępe fundũtur, sed eius incremẽtum potius caloris accedit, vt in ira: quippe cum ira feruor cordi suffusi sãguinis sit & trepidans ipse non metu, refrigerationeque sit ita effectus, sed membris ipsius affectione,

cum angore certantes.

27 Cur iidem facie non sudant, sed erubescunt? An quoniam amplus incalescunt? itaque faciem calor assiccat errans per summa. Pedum tamen humorem propterea liquefacit, quod vt minor est, quàm vt exiccet, sic maior insito procondito que calore naturali est, vt sudorẽ ciere possit.

2 Cur dormientes, quàm vigilantes sudare magis solemus? An quòd sudoris origo intrinsecus est: interna autem calidiora habemus? ergo calor intimus humorem diffundẽs intimum, educit. An humoris aliquid sẽper à corpore affluit sed latet, quia nihil solidũ est, cui humor occurrens se colligat. Argumentum cur ita sit, quòd partes cauiores assidue sudant.

Cur in caldariis tum magis sudamus, cùm tẽ

pus

pus frigidum sit? An quoniam calor propter fri
goris obsistentiam foras euadere non potest, ar-
cetur enim. verum intus se peruoluens ac insi-
dens humorem soluit interiorem, sudorémque
ex eo producit.

Cur sudor vtilior est, qui corpore nudo curren 30
ti prodierit, etiã si minor sit, quàm qui sub veste
se prompserit? An quòd laborasse, quàm non la-
borasse melius esse perpetuum est: & sudor vero
quem labor præstiterit, eo melior est, qui sine la-
bore prouenisset: & qui maiori cum labore me-
lior, quàm qui cum minori. Maiori autem cum
labore is est, qui nudo corpore currẽti prodierit.
Nam nisi admodũ cursum intẽderit, sudare non
poterit, qui nudus est. vestitus cõtra, celeriter su
dat etiam si parum se concitarit, propter vestis te
porem. Et vero coloratiores redduntur, qui nudi
cursum æstiuo tempore agitant, quàm qui cum
veste. quia vt omnes qui loca libera aspiratiorá-
que incolunt, melius colorantur, quàm qui impe
dita & silentia tenent, sic etiam seipso quisque
coloratior est, cũ veluti spiritui afflanti placide
patet, quàm cùm perstrictus, obductúsque à calo
re nimio angitur: quod certe iis accidit magis,
qui vestiti percurrũt. Hinc etiam fit, vt qui nimis
dormiunt, minus colore hilarentur, quàm qui se
modice somno recreant. nam dormiens quoque
ipse astringitur, & propemodum strangulatur.

Cur pedes in trepidatione sudant, & non fa- 31
cies cum in muneribus vitæ omnibus, vt facie
maxime, sic pedibus minime sudemus? An quia
trepidatio metus quidam super re inchoanda
est, metus autem refrigeratio partis superioris
est. Quamobrem facie quoque pallent, qui trepi-
dant: pedibus item solicitantur, & palpitant: sic

enim trepidantes homines faciunt, seséque quodammodo exercent. quapropter ea ratione, parte sudare solent, qua laborant. Manus etiam assolent perfricare, & se modo inflectunt, modo extendunt, etiam sæpe exiliunt, neque etiam vnquam quiescunt. sunt enim exciti, propensique ad negotiū, quoniam calor eorum se collegerit in pectoris loco, qui corpulentior est, quamobrem vndique cum eo ipso calore, tum sanguine turgescente efficitur, vt motu vario, crebróque agitentur. Sed pedibus maxime insudant, quoniam pedes perpetuo tenentur labore, cùm cæteræ corporis partes quietem aliquam consequi per situs mutationē, motionísque possint.

Cur in caldariis igne neque vniuerso, neque decrescente assiduo, sed per incremēta cōtinua oblato magis sudatur? plus enim ita educitur sudoris, quàm si principio statim ignis tantundem affuerit. An quòd principio multum ignis adhibitum, carnem, cutémque summam ficciorem occupans vrit, atque in modum testæ indurat: quæ cùm talis reddita sit, sudorem arcet, obtrudítque. Parum autem cōtrà carnem relaxans rarefacit, sensimque intestinum humorem excitat, vt secerni, educíque possit. Carne autem rara plus ignis adhibitum, & corporis ima facile subiens, humores iam inde præmollitos in vaporem conuertit partésque eorum prætenues secernens educit cum spiritu.

Virum per æstatē potius, an per hyemē sudor mouēdus sit? An hyeme calor intus se contrahēs concoquit, extenuátque in spiritum humores interiores: quód cū omnes, aut certe maxima pars consumatur, nullam sui excretionem admonent faciendam. At in æstate, cùm per raram, solutámque

que carnem calor euadat, humores minus concoqui possunt intestini, qua de causa exhauriendum omnino est, quoniam si permanserint, temporis eius qualitate putrescent, morbósque contrahent, putrescit enim quodque externo calore nam vt suo quodque calore concoquitur, sic externo putescit. Igitur per æstatem externus præualet calor: ex quo fit, vt quæuis in æstate putredinem sentiant. Per hyemem vero, quia calor suus ille ac domesticus dominatur, hinc tempus hoc minime creare putredinem potest.

Quam ob causam cùm sudor calore, vel interno, vel externo fieri soleat, euenit vt horror non nullis sudoribus possit excitari? Aǹ quoniam sudor, qui ex calore prodit interno, se scilicet de loco amplo in breuem (corporis dico ambitũ) contrahente, primùm caloris meatus & circuitus patefacit: deinde horror, carne iam madefacta ex toto, caloréque exeunte, citatur. Calor autẽ, qui extrinsecus mouet, primũ summa corporis aperit, rarefacítque: tum calor naturæ internus profluens excitare horrorem potest. 34

Cur calidi sudores frigidis meliores habẽtur? An quòd omnis sudor excrementi cuiusdam secretio est? parum autem excrementi amplius incalescere consentaneum est: plus autem non æquæ, sed minus. Itaque sudor frigidus excrementi multi indicium esse potest, quocirca morbos quoque is facit longiores. 35

Cur minus ad ignem multum sudamus, cum tamen præ calore sudor omnis moueri soleat? An quoniam humor, aut corpore vehementer calente in spiritum dissoluitur humidum, aut cum prouenerit, adeo cito calore nimio exsiccatur, vt sensus sudoris multi eripi possit. 36

37 Cur ad Solem acrius calefacientem corpora, quæ nullo indumento teguntur, nihil penè ſudant: quæ autem ſatis veſte intecta ſunt, copioſiſſime ſudant? Eandem de hoc etiam, quam de ſuperiori, cauſam reddendam cenſemus.

38 Quam ob cauſam cum motus acuti magis hebetes minus calefacere poſſe videantur, ingreſſus tamen per accliuia, qui hebetiores ſunt, magis mouent ſudorem, proſiſtúntque ſpiritu, quaſi amplius calefaciant quàm decliues? An quòd graui cuique, vt ferri deorſum ſecundum naturam eſt, ſic ferri ſurſum contra naturam eſt. Itaque caloris natura, quæ noſtra prouehit corpora vt nihil per decliue laborat, ſic per accliue preſſa onere nititur, acriúſque ob eiuſmodi motum incaleſcit, & ſudorem mouet, & ſpiritum proſiſtit. Quin etiam corporis varius inflexus nonnihil afferre cauſæ poteſt, vt directa ſpirandi reciprocatio auferatur.

39 Qua de cauſa cum ſudor moueri ſoleat, quo magis quis ſe operuerit, non ij ſudant, qui veſtem plurimam admiſerunt? Eadem etiam de hoc ratio quæ prius reddenda eſt.

40 Quam ob cauſam cùm corpora ſicciora magis per æſtatem, quàm hyberno tempore ſint, ſudori magis in æſtate pateamus? An quòd per æſtatem propter corporum laxitatem nõ multus naturæ calor continetur, humoréſque proinde reſoluere in ſpiritum poteſt; per hyemem autem parte exteriori denſata, corporum calor frequẽs naturæ coercitus, humorem minimè in ſpiritum reſolui patitur. Adhæc, æſtate humoris multum haurimus, hyeme autem è contrario agitur.

41 Cur ſudores, qui corpori bene valenti ſponte prouenerint, iis deteriores habentur, quos labores

res citarint? An quòd labores excrescentem humorem exhaurientes, carnem efficiunt sicciorem, vt cauernæ foraminum sanitati sint opportunæ, & per caloris transmissionem fieri nulla possit obseptio, siue oppillatio. Sudores autem spontini appellati, qui ex necessitate oriuntur, cùm scilicet foraminibus naturæ ab immodico humore confusis, calor non omnino occupatur ac vincitur, sed repugnare adhuc, extruderéque humorem potest: hi recte pro signis morbi habentur futuri. Nam etiam calor ipse à largiori humore, quàm qui modicus secundum naturam sit, hebetatur: & caro plene madescens, pessimum ad secundam valetudinem concipit habitum.

Cur tempore hyberno minus oriuntur sudores, nec nos per id tempus sudandum æque censemus, quamuis corpora humidiora tum constent? An minus sudamus, quoniam humores per hyemem concreti, coactíque sunt vehementer, quare minus dissolui tum queunt. Sudandũ autem minime per hyemem censemus, quia corporis eiusmodi dispositio salubris est. Qui autem mouet sudorẽ, labefactat, cõfundítque habitum corporis, atque etiam laxiorem quàm conueniat eundem habitum reddens, simul & intimum calorem educit diminuítque, vt non æque gelido cœlo possit resistere: & humor externus expeditius se corporibus inserit, cùm laxiora iam foramina propter sudationem habeantur. 42

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TERTIA.

Eorum, quæ ad vini potum, & vinolentiam pertinent: cuius quæstiones XXXIIII.

1 QVam ob causam vinum cum calidum sit vinolenti non calent, sed frigent, & dolore laterum, cæterísque huiusmodi vitiis excipiuntur? An quòd multum humoris cum refrigeratum est multum frigoris concipit, ita vt calorem superet naturalem. Fit enim simile intrinsecus carni: vt si vestis nimio madefacta humore, rigorem proinde acris frigoris admittat.

2 Qua de causa, non qui vehementer, sed qui leuiter se ebriauerunt, delirant? An quòd neque tam parum biberũt, vt similes sobriis sint: neque adeo multum, vt soluantur & langueant, quomodo efficiuntur, qui multũ hauserint. Adde, quòd sobrii ratione iudicant penitus, temulenti ne tentant quidẽ aliquid iudicare, leuiter ebriati iudicant, quoniam quidem vino non penitus detinentur: sed praue id faciunt, quia sobrij non sunt: quo fit, vt mox & contemnant alios & contemni ab aliis se ipsi existiment.

Cur magis crapulã sentiuntqui dilutiusculum bibunt,quam qui merum ex toto? Vtrum suæ tenuitatis causa vinum temperatũ expeditius loca plura,angustioráque subeat,intemperatũ autem minus facere id possit:itaque difficilius educi potest quod dilutum est. An quòd merũ minus bibitur:vt pote quòd multum bibi non possit,magísque vomitu reiicitur. Adhæc merũ,vt cætera concoquit,qui calidius est,ita etiã seipsum consumit:diluto autem illo è contrario agitur. 3

Cur semen genitale ebriosorum magna ex parte infœcundum?An quòd habitus corporis eorum præhumidus est,semen autem non quod humidum, sed quod constat,crassúmque est,hoc vim obtinet procreandi. 4

Cur ebriosi tremũt,& eo magis,quo liberalius merum hauserint?Absurdum enim id esse videri potest,quandoquidẽ vinum calefaciendi vim habeat,& tremor ex frigore præcipue soleat prouenire:itaque qui rigent maxime tremũt.Sed tamẽ multi cum mero tantũ cibi gratia vterentur,tremores vehementes adeo exceperunt,vt homines prementes reiicerẽt,& aqua perfusi calida nihil sentirent.An quòd tremor tum oritur,cum corpus admodũ friget:scilicet aut calore intus circunsistente ob externi frigoris violentiã, vt hyberno tempore fit,aut naturali calore extincto, quod fieri solet vel qualitate contraria,vel ætate vt senectute,vel externi caloris excessu:quod iis sane accidit,qui vi solis,aut ignis deurũtur. Igitur iis etiam idem obuenit,qui mero abutuntur, vinum enim calefica sua facultate amplificata, plus quàm vires corporis patiãtur,calorem propriũ corporis se permiscens extinguit:quo extincto,refrigeratóque corpore,accidit vt tremores 5

oriantur.Quin etiam præter omnes refrigerandi modos,quos præpoſuimus,ille quoque notatur, vt deleta materia qua quiſque calor ſuſtētatur [redacted] alitur,calor etiā ipſe deleatur:quod lucerna inter res inanitas demōſtrat,quippe quæ dēpto oleo lumē amittere cogatur.Senectus vero in animatorū genere illud idē efficit,& morbus lōgus diutino conſumptu corpus in tabē redigens.alimēto nāque deleto vel extenuato caloris euenit, vt calor etiam ipſe deficiat,calor enim humore alitur,non tamē quolibet humore,ſed leni,& copioſo.Quamobrē tum iis,qui à prædictis tenētur vitiis,tum ætate prouectis,exoleſcēte,alteraſcentéque tali humoris genere,(fit enim pro leni & pingui,acre& ſiccum,)euenit vt calor ipſe deficiat.Patēt hæc argumēto auxiliorū,quæ iis impendimus,qui ob marcorē è vita abeūt,fit enim vt eorum virtus vitietur,cùm aliquid nutrientis humoris inſtillatum eſt, vt pote cùm eiuſmodi humoris defectu reſolutio illa eueniat. Mero igitur hominibus deditis, cauſæ id eſſe videtur. Vinum etenim calidum , corporis caliditati naturali coniunctum,efficacius porrò , quæ calor proprius ſibi ſubdita pro alimento obtinet,conſumit.Vnde fit,vt alios ex his aqua intercus premat,alios fluxio, alios alia deiectio,& pleraque alia vitia eiuſdem alui exerceant,nam & reliqui humores acerbi,ineptíque remanent:& qui liquidi extrinſecus aduenerunt, craſſari ob imbecillitatem caloris proprij nequeunt,.Calor autē ipſe imbecillis propterea manet, quoniam materia, qua contineri adhuc poteſt, imbecilla eſt: quo modo ignis,quem arundo reddiderit : hic enim propter materiæ imbecillitatem infirmior eſt, quàm qui à ligno præſtatur.

Cur

Cur vinolẽti cùm vinum calidum ſit,rigere ta 6
mẽ ſolẽt,citiſſiméque lacerũ dolore, cæteríſque
[redacted]iuſcemodi vitiis excipiũtur?An quod multum
humidum cùm refrigeratũ eſt, in multum frigi-
dum ſe conuertit,ita vt calorem ſuperet natura-
lem : quæ autem ſunt humidiora,eadem omnia
naturæ calidiora occurrunt,argumentum,quòd
rebus externis caleſcimus,non humeſcimus.Ve
rum ſi minus calida,quàm humida ſint, accedet
profectò,vt ſuam caliditatem potius , quàm hu-
miditatem amittant. Humore igitur frigido re-
manente,non ſine cauſa vinolẽti amplius rigent
& vitia rigoris propria patiuntur.

Cur pueri,cùm natura ſint calida , vinoſi non 7
ſint , cum Scythas , & viros robuſtos , qui certe
omnes habitu ſunt calidiori , conſtat eſſe vino-
ſos ? An quòd viri non calidi ſolum , ſed etiam
ſicci ſunt:virilis etenim habitus talis eſt , pueri
calidi ſunt,& humidi. Vinoſitas autem humoris
cuiuſdam libido eſt : itaque humiditas facit , vt
pueri minus ſitiant.Cupiditas quippe non niſi in
digentia,ſiue deſiderium quoddam eſt.

Cur temulenti aquas ſalſas vitioſáſque magis 8
ſentimus , ſobrij minus ? An quod ſuum quod-
que à ſuo nihil afficitur,ſimiléque indomitum à
ſuo ſimplici perſiſtit : contraria vero à contra-
riis potius ſentiuntur.Vinolentus itaque , quòd
dulces intra ſe continet humores(nam vini na-
turam talem eſſe videmus) hinc vitioſi ſaporis
ſentiens magis eſt,ſobrius autem,quòd acres ſal
ſóſque habet,ſaporem eundem percipere nõ po
teſt.Admiſſo itaque cibo, excrementitij redun-
dant illi,& fluitant, vt & ipſi à ſuis ſimilibus af-
fici nequeant , & hominem ſenſus huiuſcemodi
reddant expertem.

9 Cur grauiter à vino detentis omnia circunferri videantur, iámque inter initia ebrietatis res se motas cernere nequeunt? itaque indicium [redacted] vinolentiæ nonnulli deducunt. An quia conspectus frequenter à calore vini compellitur, atque commouetur? Nihil vero interest, cóspectus moueatur, an res conspectui obuia, fit enim ratione vtralibet, vt id, quod modo dixi videatur. Et cùm propinquis etiam in rebus conspectum vinolentorum falli eueniat, multo magis idem in remotis accidat consentaneum est, quamobrem illas videre penitus nequeunt, propinquas autem aspicere quidem possunt sed non quo sunt posita loco. Circúferri autem tantum, non etiam prope procúlque vicissim agitari videntur: quoniam procul ob circularem mouendi rationem conspectus nequeat progredi: haud enim facile est contraria simul agitari. Appetitio autem, quæ profluit ad elongatiora, vehementior est: circularis vero, figura, quam nomen ipsum declarat, continetur. Prope igitur, ac procul vicissim conspectus deferri ea de causa non potest: & si ita feratur, rem tamen eandem contingere non queat: quippe qui vice alterutra temporis eodem in loco rem, quam intuetur, relinquat, cúmque reliquerit, intueri non posit: circulo autem suæ figuræ causa videtur. Est enim conus, cuius basis circulus est, in quo se agitans ipse conspectus, rem quidem percipit eandem, quia nunquam sibi rem subiectam deserit. Fallitur tamen in loco, quia non eodem intuitu rem contingit, nihil enim interest, vtrum res ad aspectum, an ad rem aspectus moueatur.

10 Cur vinolentis res vna, plures interdum esse videatur? An quia (vt dictum est) iam aspectus,

cùm

cùm cõmoueatur, euenit, vt nullo tempore idem visus in eodem quiescat. Quod autẽ eodem tempore varie cernitur, id serius occurrisse videri potest. Quod enim cernitur, non nisi conspectus tactione sentitur. fieri autem non potest, vt idem pluribus simul attingatur. Quòd cum nullum sensum admittat id tẽpus, quod interpositum tẽpori distinguat, quo rem conspectus attingit, & quo repetit, efficitur hinc, vt tempus vnum videatur, quo attingitur, quóque repetitur. Itaque cùm plures aspectus rem eandem attingant eodem tempore, plura esse videtur quod vnum cõspectui subiacet: quoniam fieri non potest, vt res eadem modo eodem attingatur.

Cur vinolenti concumbere nequeant? An quoniam pars quædam magis caleat, quàm reliquum corpus oportet: quod in his fieri non potest, ob nimium totius corporis feruorem? extinguitur enim calor motionis internæ obtentu caloris occupatis, quoniam multum in his inest, quod humidum, crudúmque officiat. Ad hæc, semen à cibo proficisci necesse est: cibus autem omnis concoquitur, quo satiati ad venerem planè incitamur. Vnde hac de re plerique prandere large, cœnare parce præcipiunt, vt cruda insint, quàm concocta, pauciora. 13

Cur si quis vinum dulce, ac merum, aut cyceonem inter potandum hauserit, sobrius persistere possit? Et cur minus ebriantur, qui calice amplo, fœcundóque hauriunt? An omnium eadem illa ratio est, quòd superficialis calor ita supprimitur? Vinolentia enim tum oritur, cum calor sedem capitis totam occupauit. 14

Quam ob causam cum vinum dulce aptum sit fluitare, si quis temulentus dulce superadmisit, hau- 15

haustum vinum, concoquitur minúsque infestat? An quia vinum dulce lene, ac lentum est, itaque foramina obsarcit, atque intersepit, austerũ contra, exasperans, rigidum est. Facilem item ascensum calori hoc præstat, dulce autẽ obstrusum foraminum calorem arcet ac inhibet, vinolentiam vero parte concalefacta superna oriri dictũ iam est. Addo etiam quod vinum dulce inodorum, austerum autem odorum est: odor autem omnis caput tentat, & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius tamẽ caput postri die magis dolemus, quàm ex mero? An merum, quia crassius est, foramina capitis angusta subire ipsum non potest, sed vim suam, atque odorem, & calorem tantũ trãsmittit. Dilutum autem illud quoniam per aquæ admistionem tenuius factum est, facile ipsum subit, ac penetrat: cùm tamen partem corpulentiæ, facultatísque meri nõ mediocrem adhuc retineat, concoctu difficilius est: nam & humida, omnium difficillima concoqui, & corpora longe peruicaciora, quàm facultates eorum persistere nouimus.

15 Cur inexercitati magis quàm exercitati ad vinolentiã vsque potare, & vino facilius solui possint? An quoniã qui excrementa, humorésque in se continẽt, vrinam copiose profundunt? quod facit, vt plus bibi & leuari facilius, possit, quoniam nõ multum vinosi humoris in ventre remaneat. At qui inexercitati humidi sunt, excremẽtísque redundant, exercitati contra, sicci siticulosique, vt vini humor sese totum insinuare corporibus possit. Statim igitur hic vini impetus vrinam retractat, & pòst humor hic in corpore insidens grauitatem creare nimirum potest.

16 Cur vinum alios retardos, alios superbos reddit,

dit,atque insanibundos? contrario enim affectu id agitur,quandoquidem alteri magis,alteri minus moueantur?An (vt Chæremon ait) vinũ sese pro moribus vtentium applicat?Cõtraria igitur reddit,non quæ eadẽ,sed quæ sunt dissimilia, vt ignis alia exsiccat,alia humefacit,sed non eadẽ: & quidem glaciem liquefacit, salem indurat. Nam & vinum,vt quod suapte natura humidum sit,homines tardiores incendit,redditque mobiliores:contra mobiliores dissoluit, atque retardat. Vnde plerosque*melancholicos penitus resolui,labique in crapulis nouimus. Vt enim balneum corpora perstricta duráque relaxat, agilioráque facit:humida verò, & mobilia dissoluit,atque infirmat:sic vinum quasi interna hominis diluens,ita afficere potest. *natura.

17 Quid est cur brassica sedet crapulã? An quòd succum dulcem,discutientémque obtinet? vnde Medici eam aluo infundunt.frigida autem ipsa est. Argumentum,quòd ad alui vehementes deiectiones Medici ea vtuntur,excocta in plenum & suo*callo purgata,refrigeratáque. Fit igitur detentis à crapula,vt eius succus humores in aluum detrahat,qui vinosi, crudíque tenentur,& ipsa suprà in ventriculo remanens corpus refrigeret:quo fit,vt tenues humores ad vesicam labantur.quòd cũ humor vtrinque educatur,corpúsque refrigeretur,recte liberari à crapula possint. Vinum enim humidum, atque calidum est. Euenit adhæc, vt cùm humores deorsum se trahunt,atque excernunt flatum etiam secum deducant:qui si per vinum liceat, in caput se efferens grauitatem creat, & crapulam, sin autem deorsum se vertit,corpúsque ob causam prædictam refrigeratum est, dolor crapulæ omnis tollitur. *al. caule.

Est

Est enim crapula feruor quidam, & desinens inflammatio, quæ plus conflictat, quàm temulentia quòd mentem illa quatit & alienat, crapula autem mente sibi constante, dolorem admouet. Vt etiam qui febre vrgente ludunt potius, quam dolent: iidem vbi leuati malo fuere, atque ad se rediere, indolere occipiunt. Hoc enim idem in crapula quoque, & in temulentia euenire solitũ est.

18 Cur vinum dilutius temperatum vomitum magis, quàm merum, quã aqua prouocat? An quòd ea maxime vomitum mouent, quæ innatare solita quæque insuauia, fastidiosáque sunt? Vinum autem reprimendi vim obtinet: aqua tenuis, nec insuauis est. Quod igitur tenuis est, cito pro sui tenuitate descendit: quod non insuauis, stomachum non perturbat. Vinum autem nimis dilutum nec ita tenue est, vt perfluere possit celeriter & fastidiosum est, quòd parum obtinet vini: sensum enim conturbat, quia plures motus in eo excitat, scilicet quem vinum, quémque aqua effi cere potest: ambo enim sentiri queunt. Quod autem fuerit modice temperatum, id sensum penitus aquæ tollit, viníque mollis, deliniẽtísque sensum accommodat, ex quo suauiter bibi potest. Sed cùm vinum immodice dilutum ita insuaue est, tum innatare, redundaréque solet. quod autẽ tale est, vomitum id facile ciet

19 Cur vinolenti aquas salsas & vitiosas melius, quàm sobrij sentire possumus? An quoniam dura, & tristia certius ab iis sentiuntur, qui minime cupiunt? latent hæc enim cupientes, & sæpe fallunt. At vero qui læte se habet, is non cupienti similis est: qui autem in tristitia est, cupientis hic gerit affectum. Sobrius autem ita se habet: vinolentus cõtra satiatus repletúsque est.

Cur penitus vinolentis res omnes circunferri videntur, & cum iam amplius vinum attingit, nequeūt quæ procul posita sunt, enumerare? quo circa nonnulli hinc vinolentiæ indicium trahunt. An quia conspectus frequenter à vini calore commouetur? Quemadmodum igitur, si sub oculo presseris rem obiectam, geminari videbis, sic etiam vinolentis accidere illud potest. Nihil enim interest, vtrum suppresseris aut aspectum commoueris, nec vtrū extrinsecus, an intrinsecus: idem enim obuenire, vel accidere vtraque ratione conspectui potest. Itaque res obiecta minime constare videbitur, atque etiam magis quæ procul abest: nam eò obtinebitur minus, quò se longius aspectus deducat. Propinquitas etiam illa mouendi amplius ad extremum absoluere interuallum potest. Item si æquabili cum vehementia sursum deorsúmque aspectus se agitet, res minus assequatur remotas necesse est, deducta autē circunferri omnia solent, velut sagittæ, & quæ appensa dimittimus. Igitur visus quoque suam ob imbecillitatem, quasi procul deferatur, idem hoc patitur, nihil autem interest, visum, an rem visui obiectam commoueas.* 20

Codex Gr. add. idem enim operatur, ad videndum.

Quam ob causam, quod vniuersum raptímque bibitur, ventrem id minus humectat, cùm tamen ab humore copiosiore plus humectari conueniat? An quod humorem multum, ac vniuersum venter superare nó potest, sed locum adire suum indomitum patitur? Locus autem crudi humoris vesica est. Exiguum vero facile vincit, & concoquit: ex quo moram hic diutius trahens, vētrem porrò humificare potest. 21

Quamobrem qui ante extenuatus, merum 22

inde

inde multum hauserit, morte occumbat: & plerique vero bibaces, cùm se nihil extenuarint, multo tamẽ, vniuersóque meri haustu sicci efficiuntur? Quærendum enim hoc est, quandoquidem vinum calidum suapte natura est, & vt vita calore cõtineri apparet, sic mors refrigeratione accidere. An, vt ex cicuta, sic ex mero intereundum est, videlicet dum proprius calor paulatim extinguitur, modo tamen diuerso. Cicuta enim calorem frigiditate sua extinguit, humorémque indurat: vinum autem sua caliditate calorem macerat naturalem. Et quomodo ab igne nimio aut Sole exiguus ignis extinguitur, sic intimus corporis calor à vini calore, si minus est superatur, atque extinguitur.

23 Cur *vinolenti sunt ad lacrymandum propensiores? * An effectuũ huiuscemodi omnium eadem causa est, quam repressio, quæ scilicet agitur per summa afferre potest: vinolentiam enim locis cõsistere capitis certum est.

24 Cur vinolẽtis somnus oriri nequeat? An quod ad somnum creandum calidum adesse humorem opus est? Hic enim concoqui expedite potest, quod si deest, exiguúsque humor, aut concoctu difficilis inest, somnus nõ oritur: qua de causa post cibum, ac* potum somnolentissimi fieri ob calorem solemus. Melancholicos vero, & vehementer æstuantes insomnia tenent: alteros, quia refrigeratus humor penitus est: alteros quia nullus, aut minimus extat. Ergo rationem vtriusque affectus inde esse petendam palàm est.

25 Cur ebriosi tremũt, & eò magis, quò largius merum hauserint? cùm vinum calefaciendi vim habeat, tremor autem ex frigore maxime proficiscatur: itaque qui rigẽt, præcipuè tremant. Attamen

*Codex Græcus & Latin. forte vtrique mãci. ita legas Cur vinolenti sunt ad lacrymandũ propensiores? *An quia calidi humidíque fiunt. debiles igitur sunt. itaque facile ex paruis mouentur.

* Cur minus ebriantur qui calice amplo, fœcũdóque hauriunt. An effectũ &c. ita vt duo sint problemata, non vnum.

* al. πόνους labores lassitudines.

tamen plerosque, cùm mero tantummodo cibi gratia vterentur, tremores acres adeo inuaserũt, vt homines comprimentes à se omnes eiicerent, & cùm aqua calida profunderentur, nullatenus sentire possent. Alij vero cùm eo ipso agerent modo, perfrictionéque, & carnibus in cibo vterentur, in stuporem attonitum inciderunt: quos tremor quidẽ mitius, scilicet ob immobilitatem torquebat: dolor tamen acerrimus, & inquietudo iam inde exercebat assidue. Tremoris itaque causa frigiditas est. nam & qui rigent, ea re pati ipsa videntur, vt dictum est: & qui admodum senuere: quorum vtrorunque alteri ab effectu frigido, alteri à frigida ætate vrgentur. vinum autem calefaciẽdi vim præcipue obtinet: quocirca contrarius quidam vt proueniat effectus, ratio exigit. An nihil prohibet rem eandem à contrariis effici, dummodo nõ agant modo eodem, sed diuerso. Exempli gratia: vritur & à gelu, & à calore, vbi gelu calorem coegit vniuersum. itaque modo quodam à contrariis effectus proficiscitur idem: & modo quodam * non nisi idem producitur. Tremor autem ob inopiam excitatur caloris, nõ cuiusque, sed proprii. Corrumpitur autem calor, aut marcore, aut extinctu: extinctu quidẽ à contrariis, hoc est frigido atque humido: marcore autem, vel indigentia nutrimenti, vt lucerna cùm fomite aut oleo caret: vel ab alieno calore, vt ignis in Sole, & lucerna apud ignem. Igitur qui ex frigore rigent, caloris extinctu obtremunt: ex quo etiam fit, vt aqua offusa calida horror exoriatur., frigus enim, cùm intus includitur, atque circumobsistit, pilos erigit. Et in febrium quoque accessione rigor ille eueniens simili de causa venit. In senectute autem calor ali-

*Ex codice Græc. ad ab eodem.

mento deficiente emarcefcit : humor enim alimentum caloris eft : fenectus autem ficca eft. Ebriofi vero, & fi qui ita affecti funt alij, fuo prorfus emarcefcente calore, obtremifcunt : fed non modo eodem, quo fenes, fed tertio corrumpendi modo, vt propofuimus. Quòd enim vino vtuntur nimio, calor aduentitius fuperans, aut extinguit, aut debilitat proprium calorem, quò valemus. Fit enim tum tremor, cũ mouens quicquam rem nequit fuperare, quàm mouet: vt cum lignũ quis longum, craffúmque obtinere, firmaréque non pollet : tremit extremum. quod ideo fit, quoniam aut fufcepta res maior eft, aut minor, quæ mouet. Ergo tremor, cum calor extinguitur accidit. hic enim dum integer inuictúfque manet, caufa animantibus effe videtur, cur mouere fe valeãt. Indiciũ autem ebriofos, fenéfque ob frigiditatem affectos fic effe, quòd tremor his fieri fine vllo rigore folitus eft.

26 Quam ob caufam, quì leuiter à vino tenentur, magis peccant, vel delirant, quàm qui aut grauiter fefe ebriarint, aut fobrij manent? An quòd fobrius recte iudicat: qui autem penitus vinolentus eft, quòd fenfibus interceptis, onus fuftinere non poteft, nihil diiudicat, atque ita non peccat? at vero qui leuiter fe ebriarit, iudicat quidem quia non multum haüferit : fed quoniam à vino detentus aliquatenus eft, poteftatem recte iudicandi amifit: itaque peccet neceffe eft. Quemadmodum quòd Satyrus Clazomenius propẽnfus admodum erat ad maledicendum, eius aures, cum accufaretur, penitus obftruxerunt, vt de re agere, nõ in contumelias fe prouolueret. Poftea tamen cum ceffante iam aduerfario referaffent, & pauca dicente adhuc, ille audiuiffet, nequaquam

quam continere ſe potuit,ſed è veſtigio maledicta effundere incœpit, quoniam ſentire iam poterat,recte autem iudicare non poterat.

Cur vini dulcis,quod eſt, ſuauis ebrioſum ne- 27
minem eſſe arbitramur ? An quòd vinum dulce nullum ſaporem obtinet proprium vini, ſed alienum penitus reddit, igitur dulcis rei, non vini auidus appellandus eſt, qui vini dulcis tenetur deſiderio.

Cur ebrioſi Solis calore gaudere maximè ſo- 28
leant ? An quoniam concoctionem deſiderant, atque etiam quòd refrigerati admodum ſunt:ex quo attoniti, ſtupidiſque mox fieri ſolent à potu? 29

Cur vinolentis multa interdum apparet quod vnum eſt?An quia conſpectus initia intrinſecus à vino mouentur, ſic vt vel caput totũ ſolicitari neceſſe eſt. At cùm initia mouentur conſpectus, idem ſeſe applicare non quit, ſed quaſi partem rei obiectæ vis vtraque cõſpiciendi attingit. Merito igitur res vna ſuſpitionem recipit geminationis: quod idem vel oculo ſubter oppreſſo poteſt euenire. Conſpectus enim mouetur initium, vt ei coire cum altero nõ amplius liceat: ſed hic motus extrinſecus eſt.vini autem ille intrinſecus oritur,nec quicquam intereſt. idem enim ſequetur,qualitercunque aſpectum commoueris.

Cur vinolentorum lingua oberret ? Vtrum 30
quemadmodum corpus totum in vinolentia titubat,ita etiam lingua labens oberrat,nec reddere articulatim vocabula poteſt. An quoniam caro linguæ mollis,& inſtar ſpongiæ eſt,ampliatur madeſcens,atque extollitur:itaque ob mollẽ retardior fit, exprimeréque ſyncere non valet. An quòd vt in aqua ob abſentiam aeris loqui non poſſumus,ita neque cũ nimium in nos humorem

indidimus: igitur quòd vinolentorum lingua in nimio humore se voluit, idcirco exprimere syncere non potest. An animus quoque vinolentorum compatiens errat. at si animus ita affectus est, linguam etiam pariter affici consentaneum est: inde enim omne loquendi initium ducitur. Quo fit, vt etiam sine vinolentia, vbi animus quenquam hausit affectum, lingua etiam sentiat, atque compatiatur, vt in metuentibus patet.

31 Cur ebrij omnes, & qui mari operam dant, libenter Solis tepori se dedunt? An quòd ebrij cõcoctionem desiderant, simúlque euenit, vt partes corporis quædam refrigerentur: itaque stupidos attonitósque post potum fieri nouimus. Maritimi autem illi quoniam in humore semper suam degunt ætatem, calorem porro desiderant.

32 Cur vinolenti concumbere nequeãt? An quòd partem corporis quandam amplius, quàm reliquum corpus incalescere opus est, quod vinolentis contingere præ nimio calore non potest. calor igitur, qui à motu naturæ interno præstatur, obtentu caloris ambientis extinguitur. An quòd partes corporis imas recalescere opus est, vinum autem in sublime efferri aptum est: itaque calorem quemadmodum illic excitat, ita hinc auocat, atque abducit. Post cibum quoque libido veneris minime incitatur. Vnde prandere large, cœnare parce præcipiunt. cibo enim concocto sursum crudo, deorsum fertur & humor, & calor: ortus autem seminis ex his est. Et fatigatis idcirco per somnum profluit genitura, quòd labor corpus humidum & calidum reddit. quòd si excremẽtum ea in parte substiterit, euenit certe, vt per somnum erumpat. Hæc eadem causa est, cur in aduersis quibusdam valetudinibus id eueniat,

atque

atque etiam metuenti, & morienti.

Cur iuuenes potius, quàm seniores immingāt, 33
vbi vino sese ebriauere? An quoniam iuuenes humidi sunt, & calidi multum, idcirco excrementum humoris confluit in vesicam: exiguum enim à corpore eorū absumitur, quamobrem id effundi necesse est: senioribus vero, corpus pro sua siccitate humorem nimium attrahit, atque imbibit. An quòd iuniorum natura ad somnum propensior, quàm seniorum est: quocirca grauiter iuuenes consopitos vrinæ sæpe excitatio latet, vt hæc prius erumpat, quàm illi surrexerint. seniores autem latere minime potest, quemadmodum nec externorum motuum quisquam minus ab his percipi, quàm ab adulescentibus solet. Constat autem quod modo diximus, quandoquidem iuuenes ipsi tum maxime immingunt, cùm arcte, & grauiter dormiunt.

Cur oleum ad arcendam vinolentiam valet, 34
sorbitúmque facultatem præstat potandi? An quòd vrinam ciere potest, vinóque hausto iter regit?.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO QVARTA.

Eorum, quæ ad rem veneream pertinent: cuius quæstiones XXXIII.

1 QVAM ob causam, qui concumbit, & qui moritur, oculos attollit: qui autem dormit, submittit? An quod de parte superiore calor exiens, eodem oculos vertit, quo se deflexerit: per somnũ autem deorsum se colligit: itaque eodem conuertit. Clauduntur vero propterea oculi, quia humiditas deficit.

2 Cur iis, qui rem veneream immodice agunt, oculi, & clunes manifeste subsident, partes quarũ alteræ prope, alteræ procul à genitalibus absunt? Vtrum quod in seipso etiam coitu partes hæ perspicue collaborant, cũ rẽ studiosius ipse persequantur, & se cogant, nitantúrque in semine emittẽdo. itaque quãtũ alimenti facile liquescere potest, id pressum extruditur. An quod obcalefactæ præcipue cõtabescũt. cõcubitus autẽ caloris agitur facultate, eáq; maxime sentiũt calorẽ, quæ in agẽdo cõmouẽtur. Oculi autẽ, partésque sedi proximæ perspicue collaborant, haud enim fieri

potest,vt semē profluat,nisi partes coagātur illæ
nisíque oculi demittātur: quippe cū partibus his
coeuntibus,humor quasi manu ex vesica prema-
tur,oculísque coactis cerebrū sua dimittat.Ocu-
los vero,& locū his proximū,vim ad procreatio-
nem maximā obtinere docēt illinimēta, quæ mu
lieres tā steriles,quàm fœcundæ experiūtur , vt-
pote cùm vis ad semen transmitti hinc debeat.
Sunt autē & oculi & renes omniū pingues,atque
obesi. ergo quòd partes hæ rem veneream effica
cius adiuuant,caloris participes sunt,cuius tabi-
fica vi extenuantur,multūque sui succi ad semen
excerni patiūtur.Calor enim (si corpus vel pin-
gue nō est,vel si pingue quid est,sed nō tamē la-
borat)æquè liquefacere nequit,vt late in venere
patet.Renes tamē omniū maxime sentiūt,quia in
vicino positi sunt. Et ipse quoque seminis transi-
tus,cum per ea loca perspicue agatur,extenuare
proculdubio potest: adimit enim, non addit per
suam istam propinquitatem.

Quā ob rē & qui concūbunt, & spadones , qui 3
re minime vtuntur venerea,in acumine oculorū
offenduntur? An quòd alteris ob libidinē,alteris
ob excisionē partes superiores plus iusto exiccan
tur:quod perspicuū in iis est,quorū opus exquisi-
tius administratur,aspectus autē tale est,humori
bus vero deorsum ductis, superiora siccari neces
se est:id igitur nimirū concubitu fieri patet.Spa-
donū autē crura intumescūt, & alui faciles sunt,
vtpote cum deorsum se humoris copia seuocet.

Cur homo,cum concumbere posse incipit,tūc 4
pubescit:cæterorū autem animantium, quæ pilis
teguntur, nullū tūc pubescere incipit? An quòd
per ætates mutari animantes in contrariū solent.
Vox enim grauis de acuta efficitur, & nuda quæ

ante fuerunt,hirta redduntur. Vnde etiã animantes à primo natali die hirſutas enudari debere tunc, nõ denſeſcere conſtat, cùm ſemen habere incipiunt: ſed ita euenit, quia quæ ſemen effundunt ſicciora fiunt & laxiora: quibus de cauſis pilus oritur: quod inde ſanè patet. Pilus enim neque cicatricibus, neque pueris, neque mulieribus exit: cùm ſcilicet cicatrices ſpiſſo contextu, non raro inducantur: pueri, mulieréſque corpore humido ſint, non ſicco.

5 Cur nuditas pedũ obeſſe in re venerea poteſt? An quoniam corpus, quod concubiturum ſit, calidum intus, atque humidũ eſſe debet, quale per ſomnũ potius eſſe, quã per vigiliam ſolet: ex quo etiã celeriter, ac ſine corporis agitatione ſemen dormientibus profluit: vigilantibus vero nõ ſine labore prodit. Simul autem fit, vt & reliquũ corpus tale exiſtat, & pedes humidiores ſint, atque calidiores. Indicium, quòd cùm dormimus pedes obtepeſcere ſolent, vt qui vnà cùm internis partibus ita afficiantur. At nuditas pedum è contrario agit: ſiccat enim atque refrigerat. itaque ſiue impoſsibile, ſiue difficile ſit, vt res agatur venerea niſi pedibus calidis, eam tamen nuditatem in vſu concumbendi incommodam eſſe neceſſe eſt,

6 Cur omnium maximè animãtium homo poſtquã concubuit diſſoluitur, & lãgueſcit? An quòd ſemen proportione ſui corporis plurimũ emittit.

7 Sed cur plurimum homo emittit? An quòd minus cibum is conficit, & omnium maxime animantium humidus natura, & calidus eſt: quarum rerum altera ſeminis copiam reddit: altera naturæ vim efficit ad ſemen creandum. ſemen etenim tale eſt, quandiu ſeruatur.

8 Quam ob cauſam cùm ratio concumbendi calore

lore contineatur: timor autem, & mors refrigerandi vim habeant: plerisque tamen cùm ab ipsis tenētur affectibus, semē excurrit? An quòd cùm loca quædam corporis refrigerantur, alia quædam intepescunt, cùm & suum calorem habeāt, & pulsum de locis refrigeratis illum ipsa suscipiant, quàm ob rem frigētibus quidem id euenit, verum non quia frigent, sed quia calent. Constat hoc etiam ipso aspectu. partes enim superiores timentium sanguine priuantur, inferiores autem humescunt, & aluus soluitur, & vesica. Calor igitur cùm se per timorē deorsum, per mortem sursum deuius agitat, madificare, & seminis excitare profluuium potest.

Cur neque concumbere, neque euomere, nec sternuere, neque flatum emittere oportet, nisi res turgente corpore vrgeat? An quia cùm non turgemus, similes terræ stirpibus sumus, quib⁹ euulsis, aut alienum cōuellitur quippiam, aut aliquid abscissum relinquitur. quod autem cùm extrudi debet, minutum remanserit, dolorem diutius id omne mouebit: & si quid alienum commotum sit, id cùm sua sede priuetur, dolorem creabit. Quæ certe iis vsu euenient, qui cùm non turgēt, aliquid faciunt ex iis, quæ retulimus. 9

Cur ieiuni celerius concumbunt? An quòd foramina corporis ieiunio inaniora, repleto autem plena habentur: itaque impediūt, ne humor seminis genitalis valeat permeare. quod latissime in vesica patet: hac etenim plena, nunquā celeriter concumbere possumus. 10

Cur adolescentuli cùm primo concumbere incipiūt, quibus cum fuerint congressi, eas re peracta odio habeant? An quòd mutatio summa extiterit, sequentis tristitiæ memores, eam fugiunt 11

tanquam fontem, ad quam sese applicuerunt.

32 Quare qui equitant assidue, libidinosiores eua dũt? An caloris, agitationísque causa eodem affi ciuntur modo, quo per coitum, quocirca ætatis quoque accessione membra genitalia contrecta-ta, agitataque plenius augentur. Quod igitur semper eo vtuntur motu, qui equitant, hinc fluentiore corpore, præparatóque ad concumbẽ-dum euadunt.

33 Quare concumbendi facultatem dari per æta-tem cum cœptum est, corpora male olent: prius autem ante pubem non ita olent, nec viri, nec mulieres? An quoniam quæ incocta sunt, tum sa-pores habent deteriores: aut enim acidiores, aut salsiores, aut amariores: tum odores reddunt fœ-tidiores. Contra, quæ concocta maturáque sunt, sapores aut dulces, aut minus amaros, & odores suauiores præstant, aut certe minus insuaues. Pa-tet hoc in omnibus tam terræ stirpibus, quàm animantibus ipsis. Detractis autem, quæ natura concoctáque sunt, cætera cruda relinquuntur: vt & in cinere, po tione dulci consumpta, puluis amarus relinquitur, & sudor quoque salsus ea-dem de causa est. Calor autem naturalis semen genitale concoquit: quod quanquam exiguum est, vim tamen obtinet maximam, quippe quod ex multo admodum tam exiguum constitutum sit. Quam ob rem vbi id secessit, resoluimur ma-gna ex parte vehementius, atque refrigeramur: itaque humores incoctiores redduntur, patefa-ctis meatibus propter seminis excursum: quo fit, vt sudor ob cruditatem & salsior, & fœtidior tũc sit, quàm in puerili ætate. Quod si cui forte talis natura sit, vt partem subsidentem sudoris fœti-dã habeat, huic magis, magísque res innotescet,

ac præſertim eiſdem in locis, quibus & cæteris maxime conſiſtit, velutin alis.

Cur ſi ex noſtro ſemine procreatum animal 14 eſt, prolem id noſtram appellare ſolemus: ſed ſi ex aliquo alio noſtro vel excremento, vel parte prodiit, noſtrum id eſſe nunquam fatemur? mul-ta enim ſemine putreſcente proueniũt. Quid igi-tur cauſæ ſit, vt ſi quales nos ſumus, tale fuerit, noſtrum id ſit: ſin diuerſum, id alienum ſit? aut enim omnia noſtra eſſe oportet, aut nulla. An primum, quoniam quod ex ſemine noſtro pro-diit, id ex noſtro eſt: quod ſecus, id ex alieno, ſci-licet quæ purgamentis, excrementíſque enaſcun tur. Denique nihil ex omnibus, quæ animanti tri buimus gignere animantem poteſt, niſi ſemẽ ge-nitale. Quod autem nocet, quodque malum eſt, id ſuum nullius eſt: nec quod alienum eſt, id ſuum eſſe poteſt. haud enim idem illa ſignificãt, ſuum eſſe, & alienum eſſe, vel diuerſum, vel malum. Excrementa autem, & putredines non noſtra, ſed diuerſa, alienáque ſunt à noſtra natura. Nõ enim quæcunque in corpore extiterunt, corporis hæc eſſe putandum. nam & papulæ ſæpe erumpunt, quas tollimus, atque excidimus. omnino quæ præter naturam conſtiterint, hæc aliena omnia ſunt: multa autem præter naturam, vel rebus coniuncta naturalibus prodeunt. Quod ſi ex re-bus noſtris ſolo ſemine natum animans ſit, recte quod ita prouenerit, prolem id eſſe noſtram tan-tum putabimus. ex ſemine vero ipſo ſi quid exti-tit aliud, vt vermis, vbi vel foris putruit, vel cor ruptum in vtero eſt, vt quæ mõſtra appellamus, prolem id eſſe noſtram haudquaquam dicen-dum eſt. Cum enim corrupto creetur ſemine, nõ inſuper ex noſtro creatur, ſed alieno: quemadmo

dum

dum quod excrementis constiterit, vt quod ex stercore. Omnia vero huiuscemodi ex corrupto creari semine hinc indicatur, quòd ex non corrupto creari tale natura statuit, quale illud est, de quo semen genitale prodierit: exempli gratia, si de equo equus, si de homine homo. Nec semen magnifacimus ipsum, nec aliquid, quod inter generandum confici solitum est, tunc enim humor, & corpulentia quedam, & caro consistunt, quorum nihil nobile est: quoniam nōdum naturam obtinent destinatam, sed eatenus naturam attingūt quatenus ita se habeant, vt ex illis tale creari possit, quale nos sumus, modo seruētur, corruptis autem nihil tale enasci potest. Causa est hæc cur nec alia ex re nostri corporis, nec ex semine ipso corrupto, aut imperfecto prolem nostram oriri arbitremur.

15 Cur minus in aqua homines cōcūbere queūt? An quòd res nulla in aqua liquescere potest, quæ ab igne liquefieri apta est, ceu plumbum, aut cæra, semen autem hominis igne plane liquescere videmus: haud enim prius fluere incipit, quā per attritum recaleat. Pisces tamen sine attritu coire fatendum est.

16 Qua de causa res omnium suauissima concubitus est? Et vtrum necessitate impellātur ad cōcumbendum animantes, an rei cuiuspiam gratia genus hoc libidinis datū est? An suauissime quidem cōcumbimus, quoniam aut toto ex corpore semen profluit, vt aliqui volunt, aut quia quamuis non toto ex corpore, tamen per eam partem se promit, in quam meatus omnes venæque omnes applicentur, & coeant. Cùm igitur voluptas similis in libidine, atque in prurigine sit, efficitur pariter, vt corpus gestiat vniuersum. Prurigo

enim

enim secessio humoris spirituosi inclusi contra naturam est: & genituram vero secessionem humoris eiusmodi esse ad rem naturalem constat. Suauis autem tum ex necessitate, tū rei cuiuspiã gratia concubitus est. Ex necessitate, inquã, quòd via omnis pertinens ad rem naturalem suauis est, si modo à sensu percipi queat. Rei vero cuiuspiam gratia est, vt ortus sit animantium perpetuus, facit enim voluptas, vt animantes ad coitum ardentius excitentur.

Cur venus immodica morbis pituitæ nonnullis commoda est? An quoniam excrementi quidam exitus est, ita vt multum vacantis materiæ cum semine detrahi possit? pituitam autẽ excrementum esse nihil dubium est. 17

Cur res venerea ventrem refrigerat, & siccat? An refrigerat, quoniam calor in concumbendo excernitur. & siccare quidem coitus venereus potest: quippe cùm euaporari, dum calor exit, necesse sit: exit autẽ, cùm refrigeratur. Adde etiam quòd feruor coeundi siccare nimirum potest. 18

Cur salaces hi sunt, quibus pili palpebrarum defluunt? An ob id ipsum, quo etiam calui: sunt enim hæc ambo partes rei eiusdem. Quicunque autem ex pilis congenitis ætatis iam prouectæ non crescunt, hi omnes decidunt libidinis vsu immoderato. Capillus enim & supercilium, & cilium genere congeniti pili continentur, éxque his supercilia tantum nonnullis ætate prouectis obdensantur. Quod cur ita sit, alibi rationem attulimus. Reliqua autem vtraque genera eadẽ illa de causa deficiunt, quòd partes superiores sanguinis parum obtinentes libido refrigerat. Ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit: cùm autem pili alimento caruerint, 19

rint defluant necesse est.

20 Quam ob causam qui mingendi desiderio tenentur concumbere nequeunt? An quòd meatus implentur, quod autem plenum humoris est, id nullum præterea humorem potest suscipere.

21 Cur gignendi facultas iis tollitur, qui à varicibus tenentur, siue homo, siue aliquid ex cæterorum animantium numero est? An quòd varix flatu translato fieri solet, quocirca in vitiis atræ bilis accommoda est, fit autem cõcubitus quoque, cum flatus excursu, quam ob rem, si impetus ille agitur, cum vatrix exercet, semen nõ insuper excitatur, sed refrigeratur, fit igitur inde, vt penis tentigo emarcescat.

22 Quare qui concumbunt, resolui, atque langue re magna ex parte solent? An quòd semen omni ex parte corporis secretio est? itaque vt ædificij cõstructio, sic corporis compactio quatitur, dum semen decedit, quasi sanguinis multum, aut aliqua pars alia decedat, ita quod exit, peropportunum est, & quod exiguum ex multo alimento conficiatur, quemadmodum amylum ex farina.

23 Cur iis qui concumbunt, si desiderio mingendi tenentur, penis intendi vehementius potest? An quòd foramina plena redduntur humoris, semen per angusta se promens, molem efficit ampliorem, atque extollit? penis etenim ad ipsos meatus est positus.

24 Quam ob causam tentigo, & amplificatio penis illa existere posſit? An duplex causa est. Vna, quòd pondus vrgẽs post testes facit, vt penis erigatur: testes enim vicem fulmenti victorij capiunt. Altera, quòd foramina spiritu admisso implentur, ita vt genitale membrum intumescat atque se erigat. An humor auctus, translatúsque

facit

facit, vt moles amplior redūdet: penis tamē, qui mensura insigni adoleuerit, minus se patitur efferri: fit enim, vt ita pondus à fulmento vectis remotius maneat.

Qua de causa qui rem agunt venereā, aut qui ea ætate sunt, quæ sufficiat veneri, male olent, virúsque hirci reddunt: pueri autem non ita olent? An spiritus puerorum (vt dictum iam est) humorem sudorémque concoquere potest: virorum autem nequit. 25

Cur per æstatē viri min⁹, mulieres magis cōcūberevaleāt? *quod Hesiodus quoque poeta inqt: 26 *quod poeta quoque in scolymo inquit.

Fœmineo venus est vsu magis effera sexu:
Mitior illa viris, & sæpe accita relanguet.

Vtrum quod testes eo tempore magis demittuntur, & flaccent, quàm per hyemem, cùm qui concubiturus est, retrahat, ac suscipiat illos, necesse sit. An quoniam naturæ calidæ præ nimio calore æstiui tēporis æstuāt, collabūtúrque: frigidæ vero refouētur, & vigent. est autē vir calidus & siccus, mulier frigida humidáque: ergo virorum tūc vires infirmantur, mulierum corroborantur, & vigent per compensationem qualitatis contrariæ.

Cur nonnulli rem veneream cum voluptate patiantur, & alij vel ipsi agere cupiant, alij pati tantūmodo gestiant? An quod excrementis singulis locus determinatus à natura est, in quē institu to secerni naturali debeat, solicitáque natura spiritus excurrēs tumorē admouet, excrementūque vnà extrudere solet, verbi causa, vrinam in vesicam, cibum consumptum in aluum, lachrymam in oculos, mucorem in nares, sanguinem in venas naturæ deduci placuit: his autē proxime genituram quoque in testes, & penē deferri cōstitutū est. Quibus itaque meatus habitu suo naturali 27

priuan

priuantur, vel quia obcæcati sunt, qui ad penem tendant, (quod spadonibus hísque similibus euenit,) vel, etiam aliis de causis, his talis humor in sedem confluit, quippe qui hac trãsmeare soleat: quod eius loci contractio in coeundo, & partium sedi appositarum consumptio indicant, qui si admodum semine genitali abundant, excremẽtum illud large in eum locum se colligit. Itaque cùm excitata cupiditas est, attritum pars ea desiderat in quam cõfluit excrementum. Cupiditas autem excitari tum à cibo, tum ab imaginatione potest. Cùm enim alterutra de causa libido commota est, spiritus eodem concurrit, & genus id excrementi confluit, quo secedere notum est. Et si tenue, spirituosúmue est, cùm difflatum id fuerit, requiescunt: quemadmodum pueris, & adolescentibus interdum nullo secreto humore cessare tentigines possunt. Sed si crassum, corpulentúmque est, nisi extruso quiescere nequeunt. Quòd si neutrum eorum accidit, cupiunt, quousque alterutrum, accidat. Quorum vero natura mollis, & fœminea est, ita ij constant, vt genitura vel nulla, vel minima conueniat, quo illorum secernitur, qui prædicti natura integra sunt, sed se in partẽ sedis diuertat: quod propterea euenit, quia præter naturæ normã cõstiterunt. Cùm enim mares crearentur, ita degenerarunt, vt partem virilem mancam, atque oblæsam habere cogerentur. Læsio autem alia rem omnino corrumpit, alia peruertit, & vitiat. At genus illud corrumpens, vt in his fit, fieri nõ potest: ita enim mulieres, non viri crearentur. ergo peruerti, citaríque aliorsum, quàm secernẽdum natura voluit, necesse est. Vnde fit, vt insatiabiles etiam sint modo mulierum: humor enim solicitans ille exiguus est, nec quic-

quam

quã se promere conatur, refrigeratúrque celeriter. Quibus itaque sedem humor ex toto adiuit, ij pati tantũmodo autẽ: quibus auẽt in vtranque partem sese dispertiit, ij & agere, & pati concipiunt: ídque amplius, quo tandem plenius fluxerit. Sed sunt, quibus vel ex consuetudine affectus hic accidat, fit enim, vt tam gestiant, quàm cùm agũt, vtque geniturã nihilóminus ita emittere valeãt. Ergo agere cupiunt, quibus hæc ipsa vsu euenerunt, & consuetudo magis veluti in naturam idcirco illis euadit, quibus non ante pubem sed in eo vitium patiendi inualuit, quoniam his recordatio rei, cum desiderãt, oritur. Vna autem cum recordatione gestiens exultat voluptas: desiderant autem perinde ac nati ad patiendum. Magna igitur parte vel ob consuetudinem res existit, sed si accidat, vt idem & salax & mollis sit, longe expeditius hæc omnia euenire posse putandum est.

Cur homines rem agere veneream cupientes confiteri se cupere maxime pudet: bibendi, aut edendi, aut aliquid eiusmodi faciendi desiderio cum teneantur, confiteri non pudet? An quòd rerum plurimarum cupiditates necessariæ sunt, & nonnullæ nisi expleantur, interimunt? Rei autem venereæ libido superfluit, & abundantiæ index est. 28

Cur viri per hyemem, mulieres per æstatem rei venereæ appetentiores sunt? An quòd viris calidior natura, & siccior est: mulieribus autem humida frigidáque? Quamobrem illis humor, & calor, satis cupiditatem veneris hyberno tempore accendere queunt, quibus rebus semen oriri certum est, mulieribus autem & calor minor, & humor concretus propter caloris inopiam tunc 29

est. At per æstatem contra mulieribus calor modicus, viris largior quàm satis sit: nimius enim vires frangit, atque dissoluit. Quapropter pueri quoque per æstatem tenuiores redduntur: incidit enim vt ignis igni coniungatur.

30 Cur quibus natura calida est, si modo robusti, plenique sint, nisi concumbant, iis sæpe bilis prosistit, & aluus amara secedit, & pituita salsa cõficitur, & color corporis immutatur? An quòd semper cum semine vnà excremẽti aliquid exit? Vnde etiam nonnullorum excrementis abundantium, genitura lauamẽtum piscium redolet: igitur excrementum quoque illud concumbenti decedit: itaque nihil est quod possit affligere. abstinenti autem manet, & amarum, salsumve redditur.

31 Cur libidinosi sunt, qui melãcholici. An quòd flatu redundant: semen autem decessio flatus est: ergo quibus idipsum amplificatum, hos sæpe purgari appetere necesse est, sic enim efficitur, vt leuentur.

31 Cur aues, & pilosi homines libidine vehementer aguntur? Vtrum quòd multum humoris continent. An non ea ratio est, fœmina enim, quæ humida est, pilis vacat, sed potius quòd genus illud vtrunque naturæ multi humoris cõcoquẽs propter caloris copiam est. Indicio pilus est, atque pẽna. An quòd & multum inest humoris, & id à calore superatur. neque enim si multum non esset humoris, neque si non à calore vinceretur, pennæ auibus, pili hominibus possent vnquam oriri. semen autem vel loci, ac temporis portione, vel ratione creari plurimũ potest vt in aere, & in vere, nam eius natura calida, & humida est. Fit etiam ratione communi, vt aues, & claudi

homin

hom̃ines ſalaces nimirum ſint, alimentum enim vtriuſque ſeorſum quidẽ exiguum profluit propter vitium cruris, in ſublime vero affatim effertur atque in ſemen conuertitur.

Cur homini, cùm concũbit, oculi potiſsimum infirmantur? An quòd humore deficiente id accidit? Argumentum vero frigidam eſſe genituram, quòd humida nũquam redditur, niſi calefiat, nec vllam deſiderat liquefactionem: quandoquidẽ per vniuerſum corpus expreſſa eſt, quemadmodum ſanguis. 33

*

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO QVINTA.

Eorum quæ ad laborem pertinent, cuius quæstiones XXXVIII.

1 CVr ambulationes prolixæ quidē per plana laborioſiores ſunt, quā per incompta: breues autem leuiores? An quod mēbra tū à multo, tū à vehemēte motu frāgantur? eſt autē vehemens, qui paſſim per loca inæqualia agitur: multus vero, qui continens, vnúſque eſt. Locis igitur inæqualibus tametſi longa motio acta eſt; tamen requiem mutatio præſtat, facítque vt longa non ſit, ne ipſorum quidem equorum propter mutationem. Planis autem habitus ſimilitudo, & paritas nihil interpellat, nec membris vllam præſtat quietem, ſed efficit, vt mouēdi ratio cōtinuetur. At vero ſi breuis ſit, nimietas quidem motus nulla in planis fatigabit: accliuibus autē quoniā immutatio vehemens, & contraria corpus modo ſurſū modo deorſū vexat fatigetur neceſſe eſt. Talis vero motus, vt dictū eſt, qui per ardua agitur: contrarius, qui per plana.

2 Quam ob cauſam qui animo deficiunt, & qui præ nimio excitandi labore diſſoluuntur, mole corporis contractiore exiſtunt, vocéque reddere

acutiorem putantur? An quia voces minores mi tútur, ideo acutiores esse videtur? Argumentum, quòd qui clamante, à longe imitantur, acute proferunt. Moles autem corporum minores idcirco redduntur, quòd sanguis à summis corporis partibus se vocat ad imas. 3

Cur venter tantummodo extenuantur eorum qui se exercitationi dederunt? An quoniam venter pingue amplectitur plurimum?

Cur pingue eorũ absumitur, qui se laboribus dedunt: caro autem nullatenus emaceratur? An 4
quoniam pingue concalefactum liquescit: quod carni non euenit: motio autem concalefacit?

Cur venter opimus admodũ esse solet? Vtrum 5
quòd cibo propinquus est: dúmque cætera membra ex ventre hauriunt, venter ipse sibi sæpius ingerit? An quoniam minime venter laborat: flexibus enim hic nullis contorquetur.

Cur melius fatigationes tum cessant, cũ quis 6
ex aqua oleo permista se perfricuit? An quoniam oleum magis subire cum aqua potest, quã si per seipsum est? ducitur enim suapte natura, vt innatet, & fluitet. vbi autẽ subiit, corpus subinde amplius emollitur. An quia oleum natura calidum est: calidum autem quodque & siccat, & indurat. at membris fatigatis, siccitas, & durities incommodæ omnino sunt: mistum igitur aquæ eo plus iuuat, quo minus siccat.

Cur lassis corporibus euomendũ, præcipue, cũ 7
tamen vomitus sit laboriosus. An ꝙ lassitudo eollisis ossibus, aut pressatis, aut fatigatis cõsequi soleat, quos quidẽ effectus patiũtur extrinsecus, aut intrinsecus: idque bifariã: aut enim cũ copia carnis vires exuperauit ossiũ, aut cùm frequens corpus se cætero corpori miscuit, quo locũ sibi obti-

nere apte non possit: quale genus excremẽtorũ est. Pondera enim quæcũque extrinsecus corpori applicentur, laboriosiora sunt, quàm ipsa corporis mẽbra, etiam si pondere leuiora illis esse contigerit. Argumentũ, ꝙ qui plus æquo vel ederint vel biberint, hi minus quãuis laborarint, quã ieiuni, grauius tamẽ fatigãtur: quoniã cibus locum suum non obtinet, vtpote qui adhuc maneat crudus. Cũ autẽ fatigatio maceret, atque colliquefaciat: collicamentũ autẽ non nisi excrementũ sit: hoc est, quod lassitudinẽ mouet, dum temere vagatur, occursátque ossibus, & neruis, & intimis carnis, quæ rara, soluta, patefactáque substãt. Vomitus igitur cũ id extrudat, quod fatigationẽ inducit meritò hominem recreat, liberátque à lassitudine: corpus enim quale principio fuerit, tale restituit, Elaxat autem vomitus, nõ nimij motus ratione, sed si ita fuerit, vt non plene agatur. Copia enim ciborum, quæ in ventriculo remanserit, & excrementa, quæ his incidant cibis, faciunt, vt lassitudo vomitum cõsequatur, quẽadmodum in corporibus nimium impletis dictũ iam est. Quod si nec illis causam lassescendi labor inferat, sed cùm ita sese haberent, laborarint, nec iis qui non totum cibũ eiecerint, vomitus causa foret lassescendi. Nã si hoc esset, haud erat, ꝙ nõ omnibus euomẽtibus lassitudo incideret: nunc vero multi post, vbi euomuerũt, alacriores certe redduntur.

8 Cur laboriosius brachio est inanẽ iactasse manum, quàm cum lapide. An ꝙ inani iactura brachium quasi cõuellitur vehemẽtius: nulla enim in re nititur, quemadmodum cùm mittit, missili obdito, fulcire se potest, huic proxime saltãs quoque ponduscculis susceptis innititur. Et qui currit manus obquatiens, se sustentat. Quamobrem ille

plus proſilit,balteres tenens,quàm non tenens:
hic velocius currit,manus obquatiens,quàm nõ
obquatiens.
Quam ob cauſam curſus velox tam in homi- 9
num genere,quàm in cæterorum animantium fa
cit,vt capita à morbo tententur?quanquam cur-
ſus vnuſquiſque detrahere ad ima genus omne
excremẽtorũ putatur,vt ambulatio. quapropter
crura eorum implentur, qui nimium ambulant
quoniam de parte ſuperiori ad imam labitur, &
alimẽtum omne,& excrementũ. An motus quidẽ
vbique agere idẽ poteſt? Verũ motus velox,cùm
vires intẽdit,& ſpiritum retinet,caput cõcalefa
cit,eiúſque venas nimirum inflat,& attrahentes
reddit facultatis externæ,vt frigoris, vt caloris.
adde quæ in pectore continentur: nã ea quoque
attrahi,reſorberíque inde credẽdũ eſt. Quibus re
bus admiſſis,locum ægrotare illum neceſſe eſt.
Cur locis æqualibus,quàm inæqualibus magis 10
fatigatur:ocyus autem iter æquale,quã inæqua
le conficitur? An minus laboris tunc eſt cùm mo
tus non ſemper eodẽ habitu agitur,quod ingreſ-
ſu inæquali potius fit, ocyus enim ingredimur,
vbi minus contra naturam mouemur. Ergo per
locũ æqualẽ parce atque frequẽter & ponitur,&
attollitur,per inæqualem autẽ contra. Atqui ra-
tio attollẽdi contrã natura eſt,vi nanque omnem
attollendi vſum exequimur. Quod autem per ſin
gulos gradus paulũ redditur,id multũ per mul-
tos demum exultat.
Cur in planis laborioſius accubamus, quàm 11
in concauis? An eadẽ ratio eſt,cur etiam in con-
uexis laborioſius,quã planis? Cùm enim pondus
corporis ſe eundem in locum,in ſedendo, accu-
bandóve colligit,facit per afflictationẽ,vt labo-

retur. Incuruum igitur quã rectum ídque quàm concauum magis tale se exhibet: nostrũ etenim corpus in orbẽ se colligit potius, quàm dirigat in processum. quæ autem eiusmodi sunt, hæc per plura attinguntur à cõcauis, quàm à planis. His eisdem de causis etiam fit, vt quæ cedunt minus quàm dura, & retinentia fatigent, & in accubando, & in sedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationem mouere amplius soleant? An quia euariant, incompt æque sunt? faciũt enim vt sæpe subsistatur. De cõtrario autẽ in contrariũ frequenter mutari laboriosum est, neutri nanque assuescere sinit, quæ quidem assuescẽdi ratio vacat fatigatione. vtrãque autem simul vt assuescas, fieri non potest.

13 Cur qui equo vehuntur, quo longius equus decurrerit, eo magis emittere lacrymas solẽt? Vtrũ quoniã aer, qui se obiectat, subinde eo frigidior est, quo minus tẽporis corpus attigerit? quod iis etiam euenit, qui cursum nudo corpore agũt, frigus autem mouere lacrymam potest. An contrà res enim calida lacrymam ciet, velut Sol. motus autem nimirum calorem efficere potest. An propter ictum illatum ab aere illud accidit. quomodo enim venti aduersi oculos perturbant, sic aer occursans eo magis ferire potest, quo equus velocius agitatur.

14 Cur cætera mẽbra cùm perfricantur, pleniora euadãt, venter autẽ soleat extenuari? An perfrictione protinus vehemẽtiore extenuatur, cũ is etiã impleri soleat illa fricãdi ratione, quã paulatim amplificando admouemus. sed non æque proficit, atque caro de re quæritur: quippe cùm omnino in exercitando, laborãdóque vẽter præcipue extenuetur. Ratio igitur, quod opima quæ

que

que concalefacta liquescunt,& ea magis,quæ in tensa suapte natura sunt:vẽter autem cuteus est, cutis vero sua natura tensionẽ habet.Sed enim ꝙ venter celerrime opimatur,ideo &pingue aliquid semper obtinet,nisi morbo laboret. Cuius rei causam dixerim,ꝙ cibo ex vicino positus est. Cùm igitur omnino pingue res propria naturæ non sit,sed aduentitiũ,nec ita necessariũ,vt caro adhæreat:ideo exercitandi, & perfricandi agitatio ventrem concalefaciens,liquefacit,& macerat,alimentúmque,quod inde redundet,membris cæteris dispertit.quamobrem sedile ventrẽ opimat,reliquum corpus extenuat.motiones vero,perfrictionésque ventrem extenuant,reliquũ corpus implent,& augent.

Cur peracto longo itinere,aut cursu,si quis se super summos cõstiterit digitos,calces pedũ cõquatiũtur,pronique deorsũ labũtur?An propter continuatũ,vehementẽque motum cõcitati nerui nondũ requiescunt.Fit enim sæpe,vt animus euincere corpus totũ possit:membra autem singula inhibere non possit,vbi se quendã in modũ cõmouere.non enim cor,non penẽ excitum residere animus cogere potest.Ratio autẽ rei,quam quærimus,est,ꝙ multũ spiritus circa neruos deuritur,quod non simul ac substiteris,refrigescere potest.Is igitur spiritus cõcutiẽsveluti subtrahẽdo suo motu deducit,facítque vt pars remotissima minime contineatur.itaque calces tremiscũt quemadmodũ imum labrum hominis irati. 15

Qua de causa qui non cõcitate admodũ currunt*numerose respirãt:Vtrum ꝙ numerus omnis mẽsurã certo recipit motu:talis autẽ motus est,qui per æquas agitur portiones queãdmodũ agunt qui currũt leuiter.Ergo simulatque agere 16

*ἐν πῶ ῥυθμῶ.

cursum incœperint, respirāt ita, vt cùm spiratio per cōpares vices propter parē metiendi motū reddatur, numerū siue modulationē possit cōtinuare. An quod omnis spirandi ratio compari vicissitudine confici soleat modo quis non retineat, sed tenori trahendi à natura determinato vtatur? Igitur cū sedemus, aut ambulamus, quòd motus corporis mediocris est, numerus palam non fieri potest, cū itē cursum concitate agimus, quòd sensus consequi motum nequeat, numerū percipere respirādi haudquaquam valemus. At cùm mediocriter nosipsi cōcitemus, motus ipse mediocris modum respirandi sensibilem præstās explicare numerum potest.

17 Quare inter currendum aer in flatum cōuerti nobis videatur? Vtrum quoniam dum per cursum agitamur, aerem corporibus nostris continentem excitamus, quod non nisi flatum mouere profecto est. quocirca non solum videtur, sed etiam vero in flatum aer conuertitur. An quòd in currendo aerē impetu nostro violemus: quo facto, sensu aeris per motum magis afficiamur. ergo recte in flatum aer se cōuertere videatur: hoc enim ratione impetus potest euenire.

18 Quamobrem currentes potius cadimus, quàm ambulantes? An quòd magis, quàm moueamur, attollimus, hoc enim inter cursum, & ambulationem interest.

19 Cur ascendentes genibus, descendentes femoribus elaboramus? An quoniā dum ascendimus, corpus sursum iactamus *distentiōnēque corporis, genuūque mouemus. ex quō genibus laborandum est, procliuis autē locis, eo femoribus laboratur, quod iis ipsis enixi crura submouemus. Ad hæc omne, quod præter naturam fit, laborem do-

*distensióque corporis, & agētibus multa fit

lorem

lorémque mouet.est autē secundum naturam genibus, vt ante flectantur: fœmoribus autem, vt retro. at locis accliuis genua retro flectuntur, nam inniti, firmarí que volumus: procliuis autē femora ante coguntur, corpus enim se pronum, propensúmque ita defert.

Cur in itinere media femoris parte potissimū fatigari solemus? An quòd longi cuiusque atque cōtinui pars potissimum media laborat, cùm scilicet stabilitum, fixúmque manet: quamobrem hæc præcipue rumpitur: femur autem tale est, ergo partem potissimum mediam eius fatigare merito solemus. 20

Quam ob causam qui humida constant natura, facile è labore, æstúque strangulantur? An quòd humor cōcalefactus transit in aera, itaque acrius vrit. ergo cùm ob nimietatē facultas submouendi non datur, refrigeratio nulla subsequitur, atque ita celeriter homo calore insito, & aduētitio exardescit. Quapropter sudor, spiritúsque secessio eos iuuāt, qui se exercēt, qui denique laboribus se dederūt. Cū enim humor discernitur, atque extenuatur spiritū inde nasci necessariū est 21

Quare corpora, quæ modicè constant, temperatáque sunt, in morbum sæpius incidunt, & facilius curantur? An vtrūque eadem de causa euenit: est enim æquabile, quod modicum est, quod autem æquabile, id compatibilius est. quamobrem si qua eius pars laborauit, protinus totum collaborat. Immodicum autem contra, vt potequòd seiunctius sit, partim suarum vitia minus haurit, minúsquē consentiens est. Ergo sæpius id in morbū hac de causa incidit, facilius autē curatur, quoniā malū partiū cōmune omniū est, eo nanque debilius redditur, quo se in plura digesserit 22

serit

ferit:itaque curabilius est. Immodicũ vero illud, vt quod rem communem, cum partibus non habeat, minus quidem ægrotat, sed difficilius curatur, quoniam malum vehementius vrget.

23 Cur æqualibus, quàm inæqualibus locis magis fatigari solemus: ocyus autem iter æquale, quam inæquale expedimus? An quòd minus laboris tum est, cùm non assidue habitu eodẽ mouemur, quemadmodum ingressu æquabili potius agitur ocyus verò ingredimur, cùm vbi minus pari tẽpore attollimus. Ergo per locum æqualem vsus attollendi exiguus est, atque frequẽs: per inæqualem autem è contrario. Quod vero per singulos gradus paulum redditur, multum id per multos demum exultat.

24 Cur femora in descendendo, tibiæ in ascẽdendo laborant? An labor in ascendendo est, qua corpus attollitur: fit enim vt totũ corpus nobis oneri sit. Itaque cui totum incumbit, & quo totũ attollitur, id præcipue premitur, atque laborat: hoc autem tibia est. postremam enim hæc longitudinem tenet, nec modo pedis latitudinem aliquam sortitur. vnde fit, vt hoc minus se valeat stabilire. Itaque vt humeris, ita tibiis pondus sustinemus, laborémque ob eam rẽ, quo humerus maxime affigi solet, tibia quoque patiatur, necesse est. At in descendendo, quoniam corpus deorsum se defert, propellítque contra naturã, hinc labor, & vexandi ratio prouenit: itaque laborem huic præcipue admouet, cui incumbit, quódque vexat. Atqui tibia manet, thorax ponderi est, femur sustinet atque vacillat, eo quòd & porrectũ in longitudinem est, & superne versatur, qua scilicet thorax procumbit.

25 Cur iter longius tum esse videtur, cum ignari quan-

quãtum sit ambulamus., quàm cum gnari, si modo res cæteræ pares adsint? An quod nosse quantum sit, non nisi nosse eius numerum est, rémque non determinatam pluris quàm determinatam esse perspectum est. Ergo quemadmodum, si nosti quantum sit finitum id esse necesse est: sic etiã si ignoras, quasi reciprocetur, animus cauillatns oberrat, infinitúmque id esse videtur, quod finitũ est. Quãobrem si quãtum quodlibet determinatum non esse putetur, velut infinitũ id esse videbitur, eo ꝙ aptum est, vt sit determinatũ. at si determinatum non sit, infinitum est: ergo id quoque infinitum quodammodo videri necesse est, quod determinatum esse nequaquam videtur.

Cur femora magis, quàm tibiæ fatigantur? 26.
Vtrum quòd prope absũt ab ea parte, quæ excrementum continet? itaque vbi ea pars agitata nimium recaluerit, femora expeditius ac plenius attrahere possunt, quàm tibiæ. An quòd femora continentiore constant natura. laboratur enim præcipuè propter continui distractionẽ: quippe cùm etsi nullo excremẽto substante fessi sumus, tamen femoribus, ac lumbis acrius laboramus. An quomodo inguina per ictum oriri nouimus, propter venarum & neruorum societatem, ita etiam lassitudo potius in femur incumbit: quod quidem ab initio propius abest. An ꝙ femur eadẽ habitus ratione fungitur suo munere magis, quam tibia: quæ quidem res laborosior est. An ꝙ femora carnis copiã sustinent, itaque res affatim in his inest, quam naturæ rationi tribuimus.

Quam ob causam tubercula, & vlcera nonnullis ex labore proueniũt. An corpore impuro motus concalefaciens, excrementa alia etiam cum sudore vaporatim destringit, quæ crassa & hu- 27.

more

more prauo, hoc est acuto, aut amaro, aut salso contenta, secerni penitus suam ob cõcretionem non queunt: itaque carnem intumescunt, atque exulcerãtur propter amari humoris violentiam.

28 Cur nõ protinus ab exercitatione, aut à medicamento epoto cibus assumi debeat? An quòd adhuc corpus purgatur, nec dum à labore quiescit, excrementaque excita redundant?

29 Quamobrem currere, quàm ambulare difficilius, est? An quod plus oneris fert qui currit: is enim elatus, ac pendens onus super se totum sustinet. At qui ambulat, parce insistente vicissim sustentatur, quasi pariete admotus requiescat.

30 Cur non protinus ab exercitatione esurire incipimus? Vtrum propter colliquefactionis residua dum penitus concoquatur? An propter spiritum, quem labor ex humore subdito mouet. An propter sitim, quam laboris calor inducit, hæc enim accidunt omnia.

31 Cur genitura in somnis iis profluere solet, qui aut labore lassescunt, aut tabe consumuntur? An quod omnino ita *incontinentes sunt, qui natura calida & humida constant: semen enim tale natura est. Quod autem tale est, ex iis, qui tali halitu sunt, potissimum profluit, cũ calor somni accessit. quippe cùm corpora tãtisper *exiguum momentum desiderent, ídque intrinsecus, non extrinsecus. Lassi autem, & tabescẽtes ita affecti sunt, redundant enim, & elassati colliquamentis calidis propter fatigationem, & motum, & tabefacti propter destillationem, & calorem, quem inflammatio mouet.

*in nocte polluuntur.

*exigua propensione egeant, eáque.

32 Quam ob causam crus suum sinistrum diutius perfricare cuique difficilius est, quàm dextrum. An quòd parte dextra laborare valemus: rebus

autem præter naturam proficiſcẽtibus, annumeranda crutis ſiniſtri frictio eſt, fit enim dextra tranſuerſa in partem obiectam. Quæ autem præter naturam fiunt, hæc factu ſunt difficilia. Siniſtra vero manu partem perfricando dextram nil tale percipimus: quoniam hæc neutram in partem apta poténſque eſt.

33 Cur breues deãbulationes laborioſiores ſunt? An quod crebro ſubſiſtimus, neque æquabili inceſſu mouemur, cùm flectimus: quod certe laborioſum eſt.

34 Cur in Sole cũ ſtamus, amplius recaleſcimus, quàm cum mouemur: cùm tamen motus omnis vim calefactoriam habeat? An non omne mouendi genus calefacit, ſed eſt etiam quod refrigeret, quod etiam in ollis feruentibus patet, quoties eas afflamus, aut verſamus? An quia cùm ſtamus calor permanet: is autem cùm permanet, amplius calefacit, quàm cum mouetur. Corpus etenim noſtrum vaporem de ſe quendam mittit aſſiduè tepidum, qui proximum áerem tepéfacit quemadmodum initio. Cùm igitur quieſcimus, aer nos circunfundens, calidus ob prædictã cauſam redditur. At cùm mouemur, flatus excitatur qui refrigerare nos poteſt, flatus enim quiſque frigidus eſt.

35 Quam ob cauſam qui equo currunt, quo contentius curſum arripit equus, eo magis lacrymas mittunt: & qui pedibus, eo magis, quo intenderint vehementius? Vtrum quoniam aer occurſans frigidus eſt. frigus enim lacrymas mouet, quippe quòd contrahendo condenſandóque carnem, humorem exprimat. An potius contra: calor enim ſudorem elicit: lacryma autem ſudor quidam eſt. quapropter à concalefactione

vtrum

vtrunque mouetur,&sudor,&lacryma,salsaque pariter ambo sentiuntur : calorē autem efficere motus potest. An propter aeris ictum? quomodo enim flatus aduersi oculos perturbant,ita etiam aer,qui se obiectat,quo quis contentius equum agitat,aut ipse currit eò magis ictu quodā molli obuerberat,& ferit.quo fit, vt se lacrymæ promāt,scilicet meatibus oculorū relaxatis appulsu eiusmodi. Omnis etenim ictus vim aut secandi habet,aut collidendi,& contundendi.

36 Quamobrem qui cursum concitate agunt,conuulsis maxime corripiantur,vbi quis inter currendum eis substiterit? An quod ea potissimum diuelluntur,quæ in partem cōtrariam vehementer trahimus,atque mouemus? Cū igiter homini currenti vehementérque mēbra vltra propellēti,quis obuiā factus obstiterit,accidit vt in partem retorqueantur contrariam,quæ adhuc ante pertēdunt,atque proripiunt. Itaque diuulsō eo vehemētior incidit,quo cursus cōtētius agitur.

37 Cur ambulationes minus laboriosæ sunt,quæ inæquales,quàm quæ rectæ aguntur? An ꝙ elatio recta secundum naturam corporis vniuersi est? ideo ambulationes,quas loca æquabilia præstant,laborosiores,quàm inæquabiles sunt, ꝙ in easdem partes laborem admouēt,quod inæquales illæ non faciunt : dispertiunt enim magis in omnes corporis partes. Calidis vero tēporibus arctæ ambulationes plus valent,quam frigidis: quippe quæ partibus externis laboris plus afferant,& quidem sudorem ob eam rem euocando extenuent. Frigidis contrà carnem reddunt constantiorem,& stomachum excitant,ciborúmque faciunt auidiorem. Partibus enim internis calorem augent,membrísque ad frigoris appulsum

torp-

torpentibus,locum intimum calore amplificato efficacius purgāt. Carnem vero solidiorem efficiunt,vt quæ per eam vniuersam nequeant superare. Accliues etiā ambulationes laborioſiores ſunt,quā decliues,magíſque extenuant.Faciunt enim accliues,vt lumbi potiſsimum laborēt, decliues vt femora : pondus enim totū femoribus incumbens grauiſsime premit : quod item,cum præter naturam ſurſum efferri à calore cogatur maiorē in modum calefacit. Itaque efficitur,vt arduum ambulādi genus ſudores moueat,ſpiritum ſuſpendendo extenuet,lumbis dolorem infligat:crura enim magna cum difficultate ſe in ſublime recipiunt,lumbos infle&unt,frangunt, euellūt:quibus de cauſis labor præcipuus ſequatur neceſſe eſt.Locis autem duris,ac renitētibus habitæ ambulationes muſculos,&*neruos crurium effatigant : quippe quæ contentiones tam nervis quàm muſculis moueāt, cùm enixu agantur violento.Mollibus vero & cedentibus locis facta ambulatione,articuli potiſsimum ſentiūt. flexus enim articulorū percrebreſcit , cū ſolum ſuccumbat,dilabatur,& cedat.Eadem autē quæstio eſt. *tendides

Cur locis *arduis difficilius ambulemus?An quoniam omnis ingreſſus attollētia , & poſitione conficitur?attollere igitur præter naturā eſt, ponere ſecundum naturam,proponere medium tenet.In ambulando autem locis arduis, multū ſortis illius auerſæ à natura proculdubio eſt. 38 *finis

Quare qui curſum ex quo arripiūt minus decidunt?An quòd * magis cauent,quàm timent? 39 * timent magis cavent.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO SEXTA.

Eorum quæ ad sessionem, accubitum, & habitum corporis pertinent: cuius quæstiones VII.

1 CVr sedile alios impleat, alios extenuet? Vtrum habitus corporum distent inter sese, vt alij calidi alij frigidi sint? ergo si ita est, calidi implentur: cibum enim corpus vi sui caloris exuperat. frigidi autem, quòd aduentitium calorem desiderant, quem ex mouendi ratione potissimum corpus acquirit, concoquere nequeunt, dum quiescunt. An quòd alij excrementis redundant, & ob eam rem motum, qui ea consumat, desiderant, alij non.

2 Cur partes corporis distendendæ sint, quod qui se exercitant, facere consueuerunt? An quòd meatus spiritu suo purgari oporteat?

3 Cur inflexo corpore cubare melius est, quod etiam medici plerique præcipiũt. An quod venter cùm recalescit, concoquere celerius potest: sic autem fit, vt recaleat. Adhæc, locum flatibus dare, in quem incumbant, & innitantur oportet: ita enim minime infestabunt, hinc enim & varices, & cæteri abscessus iuuãt, quòd ventriculos continent, in quibus flatum recipere queunt. Ergo corpore extento, cauerna nulla eiusmodi adigi potest: locum etenim omnem viscera occupant. Inflexo autem singula laxantur, & sinuantur.

Cur vertigo ſurgenti potius accidat, quàm ſe- 4
denti? An quoniam quieſcenti humor * vniuer-
ſus vnum in membrum ſe colligit: ex quo cruda
etiam oua nequeunt circumuerti, ſed protinus
decidunt: mouenti autem humor ſe æquè expan-
dit. Surgimus igitur à quiete, qua ita affecti ſu-
mus: ſedemus vero à motu, quo humor æquabili
modo quaquauerſus ſe porrigit.

Quam ob cauſam cùm parte corporis dextra 5
cubamus, ſomnus magis accedit? Vtrum quòd vi-
gilantes contra, quam dormientes habemus? er-
go cum vigilando parte accubemus ſiniſtra, con-
trarium ſequetur in dormiendo, initio, cùm id
contrarium ſit. An ꝙ ſomnus priuatio motionis
eſt. partes igitur, quarũ mouere intereſt, quieſcāt
oportet: dextrarũ autē partium mouere intereſt.
Cùm autē ita accubamus, velut initium quod-
dam reſurgendi detẽtũ, obligatúmque habemus.

Cur torpeamus, & cur manus potiſſimũ & pe- 6
des? An quod torpor refrigeratio eſt: fit enim
propter ſanguinis priuationem, trāſlationémque
Manus autē, & pedes omnium maxime partium
carnis inopes, nerui vberes ſunt, ſed præcipue pe
des. itaque ad refrigerationem celerem ſua na-
tura nimirum habiles redduntur.

Cur libenter in latus accubamus ſiniſtrum, in 7
dextrum autem potius dormimus? Vtrum quo-
niam conuerſi ad lucem, minus dormire poſſu-
mus: ſomnus enim in tenebris ocyus obrepit. An
quòd dum in latus accubamus ſiniſtrum, vigila-
re magna ex parte conſueuimus, & operum fun-
ctio ſic nobis expeditior eſt. Itaque ad contra-
rium opus contrarius habitus, ſiue ſitus requiri-
tur. inuitatur autem quiſque magis ad opus fun-
gendum habitus ſui ratione.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO PRIMA.

Eorum, quæ ad consensum naturæ animantium pertinent: cuius quæstiones V.

MOrbis à nonnullis cur ægrotantes, qui appropinquarint, à sanitate nemo sanari potest? An quoniam morbus motio est, sanitas autem quies? ergo ille mouere potest, hæc non potest. An quòd alterum non voluntarie, alterum voluntarie accidit? res autem non voluntariæ à voluntariis consultísque plurimum differunt.

In duabus sequētibus sectionibus in quæstionū numero, ac ordine Græcus codex à Latino valde dissentit.

Cur oscitanti sæpe in oscitando respōdemus: & cùm mingentem quempiam videmus, ad mingendum mouemur? quod iumentis præcipue accidit. An propter memoriam? mouemur enim ea ipsa parte quoties meminerimus. hominibus tamen quia sensu præditi sunt faciliori, statim vbi viderint, euenit, vt moueātur, reminiscātúrque: iumentis autem vidisse nō satis est, sed alio quoque sensu opus est. Quamobrem addito etiā olfactu mouentur: quoniā sensus hic in brutis mobilior est. Vnde fit, vt eodem in loco sequentia mingāt omnia, quo primū eminxerit. tum enim præcipue mouentur, cùm olfaciunt: olfaciunt autem, posteaquam appropinquarunt.

Quamob

Quamobrem cùm secari quempiam, aut vri, 3 aut torqueri, aut aliqua re tetra affici videmus, animo vicem eius doleamus? An quòd omnium cõmunis natura humana est. ignoscimus ergo, cùm tale quippiam inspeximus, propter naturæ consortionem, & familiaritatem. An quomodò nares, & aures delibationes quasdam rerum obductarum pro sua facultate concipiunt, sic etiã aspectus afficitur, & à re delectabili, & à tristi.

Cur à tabe, & lippitudine, à scabie capiuntur, 4 qui appropinquarint: ab aqua autem intercute, aut febre, aut stupore attonito, aut aliquo ex numero cæterorum malorum capi nequeunt? An à lippitudine, quoniã oculus pars nostri corporis mobilissima est, cæterarum maxime omnium rei sibi obiectæ similis reddi potest? quippe qui facile moueatur ab eo quod moueat: itaque fit, vt cũ perturbatum obspicit oculum, facile ipse etiam perturbetur. Talis autem contagio ideo fit, quoniam spiritum vitiat, grauémque reddit. celerrime autem omnes morbis arripiuntur iis, qui spiritu corrupto proueniunt, quale est omne pestilens genus: qui autem appropinquarit, talem profectò spiritum trahit, qualem æger ille reddiderit. Aegrotat igitur, quia morbiferũ est, quod spiritu trahitur: ab vno autem morbum excipit, quoniam vnus ille sic spirat, cæti secus: eundem vero, quia quo ægrotarit, hoc non aliter spirat, quàm fuerit affectus. Sed scabies magis, quàm lepra, cæteráque vitia generis eiusdem afficere potest: quoniam per summa corporis errat, & humore manat glutinoso: genus nanque prurientium omne tale est. Itaque idipsum quia per summa oritur, glutinosúmque est, nimirũ idcirco attingere potest. cætera nequeunt, vel quia non

per summa proueniunt, vel quia persistere suam ob siccitatem nō possunt, quamuis per summam cutem oriantur.

5 Quid est, quod nonnulla ex iis, quæ auditu tristia nobis occurrunt, vt inhorrescamus, efficiat: vt serra cùm exacuitur, & pumex cùm secatur, lapis cum mola frangitur. Quæ autem notæ affectionum patēt aspectui, hæc genera affectionum ipsa in nobis creant, dentes enim stupescūt, cùm aliquos rē acidā edentes aspicimus. Et plerique cùm homines laqueo suspendi, vel aliter strangulari viderent, ipsi defecerunt. An quòd vox omnis, genúsque omne strepēdi spiritus est, qui nostrū subiēs sensū mouere nos solet: cūque suū motū vel magnitudine, vel pulsu vehemētiore amplificauit, aliquid ex iis, quæ nostro in corpore latēt, immutat, & sæpe interimit. Ergo spiritus qui quāuis magni, leues tamen adierūt, ij sedē ipsam commouent sentiendi, lætitia ob eam rem nos afficiunt. Asperi autem, quoniam ictum inferunt vehementiorem, sedem vtique illam concutiunt lōgéque pro ictus sui facultate se porrigūt: quod idem res quoque frigidæ faciunt. Frigiditas enim vis quædam est: sed hanc horrorem inuehere posse, dictum iam est. Asperitas vero quod pulsu frequente initium pilorum concutiens, in partem pellit aduersam, efficit, vt pili se erigant, pulso nanque initio, cacumen pilorū se transferat in partem aduersam, necesse est, itaque fit, vt pili exurgant: omnes enim deorsum procumbunt. Et spiritus quoque, qui per aures corpori se insinuat de summis ad ima se defert. Ergo cùm soni, quos modo diximus, asperi sint, horror vtique ob causam prædictā moueri potest. Sed euenit, vt cæteris partibus potius, quàm in capite moueatur: quoniam

quoniam vt pili partium cæterarum imbecilliores sunt, sic affectus hic imbecillus occurrit. Cùm vero sensus audiendi, quàm videndi obtusior sit, affectus quoque hebetiores per summa errant, qui ab eo ipso proficiscuntur, horror autem talis est, quamobrem multis, ac variis caûsis existit. Sensus videndi vero, cùm omnium exquisitissimus certe sit, euenta quoque ipsa pro sua præstantia solet ingerere. quocirca efficitur, vt ipsi veri affectus proficisci ex eo possint, quamuis vero leuiores. At in sensu audiendi, vt ipsos minime, sic eorum expectationem nimirum horremus, rei enim tristis, & anxiæ expectatio existit.

ARISTOTELIS PROBLEMATUM SECTIO OCTAVA.

Eorum, quæ ad rigorem, atque horrorem pertinent: cuius quæstiones XIX.

1 QVA de causa liuidi, qui rigent, efficiuntur? An quoniam sanguis appulsu frigoris gelascit, gelatus autem nigrescit propter caloris inopiam? albedo nanque igni tribuitur. Quapropter iis maxime, qui ætate processerunt, caro liuescit, eo quod calorem nimium obtineant.

2 Cur extrema corporis maxime rigẽt? An propter angustiã, foramina enim, quæ in his insunt angusta, parũ obtinent sanguinis, & ob eam rem parum caloris sortiuntur? sanguis enim calidus est.

3 Cur pedes magis tunc rigent, cùm suspensi tenentur. Vtrum quòd frigus amplius ad eos aspirat? An quod sanguis in breuiorem se contrahit partẽ: itaque reliquum frigori opportunius redditur, cùm calor desit.

4 Cur tẽpore frigido maxime vis illa famis intolerabilis incidat, qui *caninus appetitus vocatus est, & hyberno potius, quàm æstiuo? An quod vi-

*βάλιμος

uium

tium hoc ob inopiam alimēti ſicci ſolet accide-
re, tēpore autē frigido & hyberno, cùm calor in
angusta ſe cōtrahit, ocyus interdū deficit alimē-
tum: quod cū defuerit, vitium id eſuriendi acci-
dere conſentaneū eſt. At ſi in ea cibi vitioſa cu-
piditate reſolutio, imbecillitáſque ſecuta eſt, ma
teria ſtatim interna corporis à collecto calore
colliqueſcit, quæ ſi ad locū cibo à natura deſtina
tū influxerit, pro cibo ſeipſam corpori applica-
bit: ſed ſi ſpirādi ſedē adierit, obmuteſcere, at-
que langueſcere neceſſe eſt, obmuteſcere inquā,
quoniā ſpirādi meatus interſepitur, atque obſide
tur: lāgueſcere autē eſt propter inediā, conſum-
ptionēque corporis. Celeriter tamen, paucíſque
remediis ſubuenitur, eo ꝙ eius mali ortus extrin
ſecus eſt, frigus enim calorē corporis noſtri in-
tro cōpellēs, ac cōtrahēs, inſatiabilē edendi illā
cupiditatē iniicit, atque intēdit. Quāobrē quo-
modo, qui in metuēdo tremebāt, pallebātque, pe
riculo demū liberati, ſubito ad priorē redeūt ſta
tū: ſic etiā eſurientes illi, vbi parū ſumpſerūt pa-
nis, citiſsime recreātur: vt qui vi paulo à naturæ
ratiōe ſummoti aberrēt, nō qui penitus corrupti
deſciſcāt, quod enim naturæ tenorē in partē ad-
uerſam violat, idem ſuæ naturæ eūdem reſtituit.
Ergo dimiſiſſe tātūmodo ſat eſt, quēadmodū cū
aduerſi inter ſe pueri funē enixi retrahūt: quip-
pe qui fune dimiſſo, reſupini protinus decidant.

Cur homines pleni admodum rigent, cùm ta- 5
men pingue omne calidum ſit? An propter am-
plitudinem mollis, vt lōge à colore interiore di
ſtāt partes extremæ corporis, ſic prope ab extre
mo frigore abſunt.

Cur exercitati frigus vehemētius ſentiūt, quā 6
inexercitati? Vtrū quoniā pīgue cōſumptū à la-

boribus est, quod vtique teporē præstare potest: calidum enim opimū est. An quòd spiratiora, solutioráque corpora eorum ideo sunt, quoniā pingue, excrementúmque omne detractum est, ita vt frigus arcere nequeāt. An quòd meatibus per sudationem patefactis veluti ostia complura aperiuntur, habitum autem non eundem sanitatis, & robori esse idoneum manifestum est: alteri nanque pinguis, alteri laxus videtur planè cōuenire.

7 Cur vt aqua frigida, sic etiā calida infusa horrescimus? res enim contrarias inter se idem efficere posse absurdum est. An frigida infusa calor interior extinctus horrorem mouet: calida autem frigus extermum circumobsistens in vnum, séque profugum intercolligens efficere identidem potest. Quamobrem vtrumque ab eodem agitur: verum alias ab interiore, alias ab exteriore, vt dictum iam est.

8 Cur pili in cute inhorrescunt? An vbi cutem contraxerunt, merito eriguntur. contrahunt autem & rigore, & aliis plerisque affectibus.

9 Cur ad extremam vrinæ missionē inhorrescere solemus? An dum humor calidus ille inest, vesica, & meatus qui circa eam positi sunt, pleni, expertésque frigoris substant: post vero, vbi effluxerit, aere frigido replentur: quippe cū inane nihil esse naturæ ratio patiatur, sed aut aeris, aut corporis plenum esse vnumquodque necesse sit. Quod igitur aer se induxerit frigidus, rectè vt inhorrescamus, euenire solitum est.

10 Cur lingua rigentium, quemadmodum vino lentorū errare soleat? Vtrum quod à frigore concrescit, ac indurescit, mouenti difficilis redditur. itaque explanare non potest. An quia partes exteriores appulsu densantur frigoris, humor intus

colla

collapsus linguam madificat, ex quo suo fungi officio lingua nequit, vt de vinolentis etiam diximus. An quòd per tremorem à rigore inductum motus temere agitur, articulate vocabula lingua edere non potest, itaque oberrat, & hæsitat.

Cur pili rigentium eriguntur? An quòd ex refrigeratione calor in partem interiorem se colligit: vbi autem carni caloris beneficium defuit, magis coagitur: quod cùm fit pili erectiores effici coguntur. 11

Cur hyeme cũ currimus, magis rigemus, quàm cùm stamus? An quòd aer nostra ambiens corpora, cum stamus, vbi semel concalefactus est, nullam præterea molestiam infert: cùm autẽ currimus, alius atque alius subinde frigidus occurrit: itaque facit, vt magis rigeamus. Ad hæc aer cùm mouetur frigidior redditur: quod quidem in currendo maxime incidit. 12

Cur tempore matutino frigus acrius est, cùm tamẽ Sol propius adsit? An quòd plus temporis absentiæ Solis exultat? itaque terra magis refrigerata est. An quòd die instante ros & pruina cadere solent, quæ frigida sunt. An hæc etiam ideo cadunt, quoniam calor, qui sursum se extulit, vi frigoris superatur, idque non nisi Solis absentia euenit. Quocirca cum longe distat, non cadunt: cum propius, tum cadunt, atque gelantur, ꝙ locus vehementius refrigeratus est, propter Solis diuturniorem absentiam. An die instante potius flatus incitantur nocturni, qui gelidi admodum spirant. An nobis frigus acrius idcirco esse videatur, quòd cibi cõcocti iam sunt: inaniores autem cùm sumus, frigus vtique acrius sentimus, argumentũ, quod à vomitu maxime frigere solemus. 13

Cur vbi stertimus, vel minximus, plerunque inhorre 14

inhorremus? An quòd ratione vtraque venis ſub trahitur, quæ cùm redditæ ſint inaniores, aer ingreditur frigidus, qui rigorem ciere poteſt?

15 Qua de cauſa qui vehementer frigēt, ſi ſtatim copioſo igne concalefiant, indoleſcunt: ſi paulatim vero tepefiant, ſine magno dolore recreabūtur? An quòd omnino cùm ex contrariis in contrarium proficiſcitur, magna effici commutatio ſolet, vt in arbore, ſi quis paulatim deflectit, nihil eſt quòd ſtirps ipſa laboret, at ſi vehementius corripit, nec ſenſim abducit, frāgatur neceſſe eſt. Ergo ſi ſimile à ſuo ſimili affici nihil poteſt: vt autē calor hominis frigentis intus ſe cōſiſtit, & colligit, ſic humor, & rigor parti exteriori relinquūtur, contrariúmque ſui cōtrarij corrūpens eſt: efficitur recte, vt ſenſim, paulatímque tepefiāt, calor pronocetur, & exeat, itaque minus doleant: ſin ſubito recaleſcant, amplius adducatur, & aſtringatur, itaque dolendum acrius ſit.

16 Cur refrigerati magis ab eodem calore vrimur, atque dolemus? Vtrum caro ſuæ cauſa denſitatis calorem occurrentem ſibi tenacius ſuſcipit, ex quo plumbum calidius redditur, quàm lana? An calor vi penerrat, eo quòd foramina nimio frigore congelauerunt.

17 Quam ob cauſam non rigent, qui iraſcuntur? An quòd ira & excandeſcentia timiditati contrarij affectus ſunt? Eſt autem ira ex igne proficiſcens, cùm enim intus copiam ignis retinemus, concaleſcimus, quod maxime in puerili ætate perſpicere licet, pueri nanque primū ſpiritus copiam retrahunt, deinde rubeſcūt, calor enim cū intus affatim ſubſtat, atque humificat, facit vt erubeſcant, nā ſi quis large aquam frigidam his infuderit, iram ſedabit: ſic enim calor extingui-

tur. Pauidi autē, & perterriti cōtra: rigēt enim, & frigidi, pallidíque reddūtur. calor nāque eorum se summis de partibus seuocat ad imas.

Quamobrem quoties inhorrescimus, pili eriguntur? An quòd in humore occlusi continētur? 18
humor enim à pili altitudine vincitur. horror autē pulsu frigoris fieri solet. frigus vero calidum humorem congelet, naturæ ratio vult, ergo vbi commutatus, cōgelatúsque humor est, in quo pili inhærēt, pilos ipsos mutari consentaneum est. Aut igitur in partem aduersam se transferēt, aut in eadem manebunt, si rursus vincere humorem potuerint: at verisimile non est, vt humorem gelatum coactúmque pilus vincere suo ponduseulo posit. Ergo si pilus vndique gelido humore obsessus, ne quò valeat inclinari, restat sanè vt erectus consistat. An quoniam calor pulsus frigore ad locum interiorem se colligit, vbi autem calor se à carne dimouit, caro plenius cogitur. coactáque pilos eminentius erigi cogit: quo modo si cùm terræ festucam, aut aliud quodlibet infixeris, cōstruas, atque vndique terram colligas, efficies, vt magis erigi posit quod infixum est, quàm si terra minus esse coactum siueris.

Quam ob causam qui rigent maxime, dormire non valeant? An quoniam qui riget spiritum 19
magis retinet, quàm laxat? qui dormit, magis reddit, quàm attrahit, facit igitur rigor, vt contra agatur, quàm cum dormitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATUM SECTIO NONA.

*Eorum, quæ ad * vibices, & cicatrices, & pelles pertinent: cuius quæstiones XIIII.*

* *sugillata & cicatrices, & vibices pertinent.*

1 CVR pelles recẽter detractæ, maximéque arietum, verberum vulneribus, & vicibus admotæ, & oua super confracta prohibent vlcera, ne consistant? An ratione vtraque humor colligi, intumeréque prohibetur? Pars enim collisa humorẽ trahit, intumescítque propter feruorem: oua sua lẽtitia glutinant, atque ita intumescere non sinunt: vt etiam in ambustis glutine agitur. Conglutinare possunt pelles quoque, ob suam lentitiam hærentes nimirum. simúlque suo calore concoquũt, inflammationémque sedãt, neque enim detrahere eas solemus, nisi diebus aliquot post. Etiam qui ex sale acetóve perfricandum censent, inflammationem tollere volunt.

2 Cur cicatrices reliquo quidẽ in corpore nigræ oculis albæ inducuntur? An quòd cicatrix colorem priori contrarium trahit, scilicet quemadmodum omnia, quæ ægrotarint? vlcera ante parte oculi nigra contrahi solent: veruntamẽ neque in corpore statim nigrescunt. sed principio albæ sunt: neque in oculo semper nigræ, sed demum

vel

vel ex toto, vel magna ex parte redduntur.

Cur ferula oras siue ambitum plagæ rubidum medium album facit? Vtrum quòd sanguinem pellit ex medio, quòd maxime ferit, quia in orbem se colligit, & rotunda est. An ea quidem de causa sanguinem, deinde redire oporteret. Rubedo autem non nisi concursus sanguinis est, ísque in eum locum, qui ictus est. 3

Quare cùm membra à ferula vehementius feriuntur medium carnis album, oræ rubræ redduntur: ligno autem contra, medium amplius rubet? An quòd ferula suam ob leuitatem, vbi vehemēter percussit, sanguinem residentem per summa dissipat, itaque vnde sanguis defuerit, mox eā pars alba existit: quò autem plenius fluxit, hic rubor ambit. Cùmque plaga intumuit: sanguis cito suam sedem repetere non potest, quoniam & exiguus est, & relationem per accliue agat necesse est: nō enim nisi copia magna referri potest contra naturam. At ictus quos dura corpora inferāt, affligunt, collidúntque ponderis sui ratione, ac robore. Afflictum itaque medium cauum redditur, collisum autē rarum existit: collisio nanque dissectio, & distractio leuis est. Quod cū cauum, collisúmque reddatur, sanguis ad id summus de oris vndique fertur. nam & aptus ferri deorsum est, & laxa expeditius subit, quòd ea cedunt facilius. Vbi autem sanguis eò ipse se colligit, efficitur merito, vt medium rubore tingatur: oræ autem, quas deseruit, albedine decolorentur. 4

Cur nigræ cicatrices hominum sunt, qui vitio lienis tenentur? An quòd sanguis eorum corruptus est, propter admistionem morbosi, dilutíque sanguinis, qui à liene procedit? Cicatrix igitur cute prætenui, summáque cōsistit, sanguis vero ille 5

quia

quia vt dilutus & calidus sit, niger est, cicatricē nigram transp ectus vtique ostendit, & quidem sæpius. Hac eadem de causa cicatrix nigrior fit: sanguis etenim cutis imbecillitate frigescit, & calore euaporāte atrior redditur. Seniorib⁹ etiā pari ratione cutis magis nigrescit, & natiuæ cicatrices atriores, quàm iunioribus habentur, est enim quasi vibcatum corpus eorum totum, non ob aliquam cutis tenuitatem, sed quòd calor defecerit.

6 Vtrū quæcunque rei eiusdem causam obtinēt, vim habent eandem ad agendum, an non? verbi causa, cū vibices discuti & ab ære, & à ridicula, & à faba commanducata, & à pulmone, & ab argilla, & ab aliis huiuscemodi possint, singulāne vi eadem hoc efficiant, an diuersa? An æs ideo tollit, quoniam rubiginem præ se fert, quæ pro medicamento accipi potest? Faba vero, & pulmo, & argilla, eo quòd ad se attrahunt, propter sui corporis raritatē: cæteràque prædicta aliis ex causis idem faciunt. An vltimum quidem in his omnibus idem est, quod autem antecedit, hoc discrimini fore, nihil est, quod prohibeat.

7 Cur cæteræ cicatrices nigræ, oculi albæ cōsistunt? An quòd cicatrices colorē cōtrahūt contrariū parti, in qua efficiuntur? at in parte oculi nigra fieri solēt: ergo albæ efficiātur necesse est.

8 Cur ictus ferulæ dolorem amplius mouet, quā aliquod duriorū? ita enim deprehendetur, siquis cùm verberat, ratione considerat: cùm tamen ictum durioris, vehementiorem esse ratio potior exigit, acrius enim ferit, quod durius est. An ꝙ caro non solum cùm percutitur, sed etiam cùm repercutit dolet? Igitur à duris percuti tantum potest: cedit enim propter eorum duritiem. At

vero à ferula vtrunque sanè accidit, vt & percutiatur, & repercutiat, propter ponderis leuitatẽ, cum scilicet non cedat, sed renitatur, ita vt ictus possit duplicari.

Cur thapsia, & cyathus, quæ contraria planè inter se sũt, pariter vibices possint discutere, hic principio, illa post? cyathus enim frigidus est, quod etiam poeta, inquit, Homerus: Et gelido dentes defixit in ære: thapsia vero calida, & vrens. An quòd vt animo deficientibus aqua, sic cyathus vibicatis occurrit? Obuians enim refrigeratio calorem prohibet educi è sanguine, qui per ictum ad summa confluere corporis, atque concrescere solet vbi calor decesserit. fit enim, vt perinde ac si extra sit, congeletur, cùm sub cute est, propéque abest, vt extra sit. at vero cùm calori exitus negatur, non concrescit, sed se rursum diffudit, & sedẽ vnde effluxit, repetit. Quod idẽ thapsia quoque præstare potest, quippe quæ caloris sui facultate prohibeat, ne sanguis gelascat. 9

Cur æneis quibusdam admotis, vt cyathis, alíisque generis eiusdem, vibices reprimi, resoluique possunt? An quoniam æs natura frigida est? ergo calorem effluere vetat è sanguine, quem ictus collegit. eo nanque per summa corporis exhausto, vibex existit: itaque celeriter admouendum est, antequam geletur. Et thapsia vero ex melle illita eadem de causa iuuat: quia enim calida est, sanguinem refrigescere prohibet. 10

Cur si eodem in loco sæpius vlcus extiterit, cicatrix atra ducetur? An quacunque parte vlcus se ostenderit, hæc admodum debilitatur, eoque magis quo vlceratum sæpius sit? debile autem omne refrigescit, humorísque plenum est: quo 11

fit, vt nigrum quoque appareat. Et quidem vlcera magna, & vetera cicatrice atra obducta videmus. Sæpe autem vlcus cœpisse non aliud est, nisi vlcus diu habuisse.

12 Cur vibicibus cyathos admouere solemus? An quod locus, quo icti fuerimus, refrigeratur: calórque inde omnis decessit. cyathus itaque admotus facit æris frigiditate, ne calor abeat.

13 Cur pili cicatricibus nequeunt exoriri? An quod omnes meatus obcæcantur, & variant, è quibus pili se promouere solent.

14 Cur ictus tumorem, liuorémque suscipiant? An quod de loco percusso humores disiecti in loca proxima ruunt, in quibus offendentes retorquentur. itaque coniuncta, conglutinatáque humorum copia, tumor per collectionem exurgit: & si quæ venulæ ruptæ sint, confluuium id humoris subcruentum fiat necesse est.

*

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMA.

Eorum, quæ ad res naturales pertinent, cuius quæstiones LXVII.

CVr in animantium genere alia tussiunt, alia non? verbi gratia, homo tussit, bos minime. Vtrum quòd cæteris maxima ex parte excremẽtum aliorsum se vertit: homini autem eò conuerti natura voluit? An quod homo maximum, humidissimúmque cerebrum continet? tussis autem pituita distillante fieri solet. 1

Cur homini tantummodo ex omni animantiũ numero sanguis è naribus defluit? An quoniam plurimũ cerebri, idẽque humidissimũ homo cõtinet: vnde venæ excremẽtis per ora eodem tendentia nimium repletæ, profundere inde coguntur? Sanguis enim vitiatus quisque integro tenuior redditur, talis autẽ est, qui se cerebri excremẽtis miscuerit, & quasi in saniẽ degenerat. 2

Cur alia ex animantibus sub cutem, alia intra carnẽ, alia vtroque modo pinguescere cõsueuerunt? An quibus densa est caro, iis inter cutem & 3

carnem humor prætenuis cogitur: quòd is semper sua natura eminet, atque residet, qui tandem concoctus pingue effici solet. Quæ autem carne sunt rariore, cutéque gerunt obuiam, hæc opima intra carnem redduntur. Quæ vero vtroque modo se habent, vtroque etiam pinguescunt.

4 Cur vitiginẽ pueri, mulieréſque minus habẽt quàm viri, & in eo ipso fœmineo sexu, quæ prouectę ætate sunt magis habẽt, quàm minores? An quòd vitiligo exitus spiritus est. Corpora aũt puerorum contextu denso, non facili expiratu constant, & mulierũ minus expirant, quã virorũ: spiritus nãque in mẽstrua se auertit fœminæ, densitatem vero leuitas eiusdẽ satis declarat. Quæ autẽ corpora ætate processerint, aut consenuerint, respiratoria euadũt: hæc enim modo ædificij veteris structurã suarũ partiũ laxiorẽ iam habent.

5 Cur homo tantum habeat vitiliginẽ? Vtrum ꝙ tenuissimã is ex omnibus animalibus cutẽ habet simúlque flatibus redundat: indiciũ vero, ꝙ vitiligo partibus tenuissima cute obtectis maxime primũque existit. An & his ipsis de causis, & præterea, ꝙ homo vnus & omniũ animantium numero canescit: quippe cùm in vitiligine pili canicie immutentur. itaque fieri non potest, vt vitiliginem habeant, quæ nunquam canescere soleant.

6 Cur capris, & ouibus lac plurimũ demulgetur quæ corpore non maximo sunt: homini autẽ, & boui minus scilicet ad corporis proportionem? Vtrum quod his copia in corpus absumitur, cæteris in excrementum se confert: ouibus autem, & capris quantum excrementi accesserit, omne in lac transit. An quod plura gignunt, quã quæ magno sunt corpore: itaque plus attrahunt excrementi, quoniam plura alendum sit. An his grau

grauidis plus excremēti propter corporis imbecillitatem redundat: lac autem excremento consistere certum est.

Cur animantiū alia cùm aquam mutarint, colorem suum amittūt, similiáque loci illius domesticis redduntur, vt capræ? alia vero nunquā amittunt, vt homo. 7

Ad summam cur alia mutantur, alia non: vt coruus, qui semper incommutabilis persistit? An quorum natura vincere, perdomaréque humorem non potest, vt auium, quæ vesicam quoque nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt. 8

Sed cur nō illa eadē, sed quæ nata ex his sunt, hæc mutētur. An quod recens nata suis parentibus sunt infirmiora. 9

Cur mares corpore maiori ex toto penè sunt, quàm fœminæ? Vtrum quod mares calidiores fœminis sunt: quæ res vim obtinet augendi. An q mares præditi natura integra sunt, fœminæ manca, oblæsáque desciscunt. An quod mares longo temporis spatio perficiuntur, fœminæ breui. 10

Cur in animātium genere alia breui tempore pariunt, alia diu gestant An longius perfici solent, quibus longiora sunt vitæ spatia? sunt autē partu tardiora, quæ longo tempore viuunt. Sed non vniuersaliter id est. equus enim vt tardius maxime quàm homo, parit sic viuere minus potest. Cuius rei causā vuluæ, siue vteri durities habet, quomodo enim ager sitiens haud cito suas stirpes enutrit, sic durior vulua equarum in formando, nutricandóque suo fœtu remoratur. 11

Cur proles cæterorum animantium magis, quàm hominis suis parentibus similem gerit naturam? An quod homo vago, varióque pluri- 12

mum animo in coitu est, prout autem pater, matérque in conceptu affecti fuerũt, ita partus eua riant. Cætera vero animantia omnia, aut certe plurima, rei tantum ipsi intendunt, totáque sese veneri dedunt. Adde quòd ob eam auiditatem minime repleri magna ex parte patiuntur.

13 Cur alibi tam homines, quàm equi oculis magna ex parte cæsii sunt? An cùm oculi triplici coloris genere distingunntur, nigro caprino, & cæsio, corporis totius colorem oculi quoque color cõsequitur? itaque haud immerito cæsi⁹ est.

14 Cur homines nani statura proueniunt? Vel potius quærendum in vniuersum, cur in animantium genere alia paruo, alia magno consistant corpore? Causa duplex sanè reddi potest: aut enim locus, aut alimẽtum id facit. locus, si angustus est: alimentum si exiguum: quod etam partu iam edito nonnulli efficere conãtur, vt qui catellos in caueolis occlusos educant. Quibus itaque causæ locus est, hi pomiliones redduntur. Sunt enim latitudine quidem, profunditatéque pro magnitudine suorum parentum, breues tamen omnino. cuius rei causa est, quòd recte lineæ in aduncas se flectunt. igitur quomodo tabernarũ picturæ, quamuis breues, tamen distentæ in latitudinem, profunditatémque cernuntur: ita pomiliones quoque formari ex loci angustia incidit. At vero qui ob alimenti inopiam perfici nõ potuerint, hos membris quoque puerilibus constare videmus, fitque vt aliqui, quamuis breues admodum sint, modice tamen coagmentatas omnes sui corporis partes habeant, vt Melitenses catelli. Ratio enim, quòd non vt locus, sic natura suum efficere opus soleat.

15 Cur in animantium genere alia maris ac fœminæ

minæ coitu creantur, alia concretis quibusdam proueniũt, simulátque primus eorũ ortus extiterit. quemadmodũ qui de natura docent primum animantiũ ortũ, mutatione, dimotionéque mundi vniuersique orbis ingente differunt extitisse: & ꝙ nũc, si rursum ortus eiusmodi futurus sit, tales motiones aliquas præcessisse oportebit. Principiũ enim rei cuiusque maximũ est, quippe quod rei dimidium sit. semen autẽ genitale principiũ esse certum est. ergo minutorum animaliũ quorúnque ortus nullo agi mutuo concubitu solet, causa cur vt principio extiterũt, creari nũc etiã possint, seminis exiguitas est. res nãque minoris minus quoque principiũ esse conuenit. Quamobrem huius etiã seculi mutationes semẽ animantium minutorũ generi satis cõtrahere possunt. quod sæpius vsu euenit, tũ enim maxime oriuntur: cùm mutationes temporum incesserunt. Maiorum autem genus mutationem quoque pro sui magnitudine desiderat ampliorem?

Cur animãtium alia partu sunt numeroso, vt sus, canis, lepus: alia non, vt homo, vt leo? An ꝙ alia vuluas, siue vteros cõtinent multos, totidẽque formandi loculamenta, quibus impleri percupiunt, quibusque semen genitale diuidẽdum, inserendúmque est: alia contra se habent. 16

Cur homo inter animantes oculorum minimum pro sua magnitudine habet interuallum? An quòd omniũ maxime naturali solertia homo constat? Sensus autem contuendi partem versus priorem natura posuit: id enim conspicere oportet, in quod nos ducit oratio mouendi, quãto autem oculorum plus discriminis sit, tanto magis conspectus vergent in latus, qui si secundum naturam sedem debeant obtinere, quàm minimum 17

esse interuallo certe oportet, sic enim partẽ versus priorem ingredi maxime possumus. Ad hæc, cæteris animantibus cùm careant manibus, despiciant prorsus in latera necesse est: itaque plus eorum oculi distãt inter sese, & maxime ouium, eo quòd maxime prono capite ingrediuntur.

18 Cur cæteris animantibus partim nunquã profusio seminis per somnum incidere assolet, partim raro? Vtrum quòd nullum homine excepto resupinum cubare consueuit: nullum autem nisi resupinum semen profundere potest. An quòd cætera non pariter, vt homines somniant: seminis autem qer quietem illa profusio nõ nisi cum imaginatione fieri potest.

19 Cur animalium alia caput moueant, alia non moueant? An quòd quæ collo carent, ea caput mouere nequeunt: nonnulla autem carent collo.

20 Cur in animantium genere homo sternutare maxime solet? Vtrum quòd meatus obtinet ampliores, per quos spiritus, odórque subeunt: his enim spiritu repletis sternuimus. Indicium vero datos esse meatus homini laxiores, quod is olfactu minime omnium valet. quo nanque arctiores meatus sunt, eo magis vim obtinent olfaciendi. Quod si in ampliores plus humoris ingreditur, quo inflato sternutamentum fieri solet: tales autem genus hominum omnium maxime animantium obtinet, merito homo solus sternuere sæpissime consueuit. An quod homo breuissimis naribus est, ita vt humor concalefactus celeriter commutari in spiritum possit, cùm cæteris refrigescat præ longitudine prius, quàm mutetur?

21 Cur nullius animalis lingua est pinguis? An quoniam pingue vnumquodque densum est?

Lingua

Lingua autem rara sua natura propterea est, vt percipere possit genera saporum.

Cur fœminæ intento corpore mingunt, mares minime. An quòd fœminarum vesica remotius, tum profunditate, tum longitudine sita est: iacet enim vulua earum interius sedem, atque vesicam. itaque humor emittendus vim propter spetiem uuluæ desiderat pleniorē, quæ per spiritū corpore intento acquiritur. 22

Cur sues hybernum pilum amittere non solent, cùm cæteræ quadrupedes soleant? nam & canes, & boues certe amittere assolent. An quod sus calidissimus omnium est, partíque calenti corporis eius pili adhærent quippe cum pingue tale esse necesse sit? Cæteris itaque, vel quia humor refrigescit, pili defluunt: vel quia suus calor alimentum concoquere non potest. Quibus vero non idem incidit, vel quia nihil humor interior affici potest, vel quia bene alimentum concoquitur. nam & si quando causa, cur defluant, sit, tamen pinguedo vetare potest. Oues, ac homines propter sui pili tum densitatem, tum copiam, non ita a ffici pulsu frigoris possunt: non enim altius refrigerationi subire licet vt posit vel humorem gelare, vel calorem concoquendo seuocare. 23

Cur ouibus expilatis mollior pilus subnascitur, homini durior. An quòd ouium pili summæ cuti cohærent, euellíque ob eam rem sine vllo possunt labore, cùm initium alimenti in tergum maneat, quod carni iunctū est? meatibus itaque patefactis, excrementa respirare melius possunt. vellus enim proprio carnis vescitur alimento: caro autem molli, dulcíque alitur pabulo. Hominum contra, quod altius pili inhærent, per vim, 24

summóque cum dolore euelluntur. constat id, quandoquidē sanguinem secum detrahunt. Corpore igitur saucio euenit, vt tandē cicatrix obducetur. vnde fit, vt vel finem pili amplius promēdí faciant, qui euulsi fuerint, vel quandiu præter ea promere possint, duri extrudantur, eo quòd omne valens, alimentum carnis exhaustum est, nec nisi materia inutili, & superuacua pilus prouenit. Indicium quòd hominū omnium plagam inhabitantiū meridiánam pili duritiē præ se ferunt: quoniā calor exterior altius corpus subiēs, alimentū concoctu facile absumat in vaporem, contra eorum qui sub aquilonem incolunt, molles, lasciuíque funduntur, quod his sanguis, dulcísque sapor per summā potius fluitat formam, quamobrem his color quoque hilarior est.

25 Cur ouium pili eo duriores sunt, quò prolixiores: hominum contra molliores, quo prolixiores? An quod ouium pili, qui quale diximus capiunt alimentum, vbi procul se ab suo deduxerunt initio, ieiunius vescuntur: & alimentum, quod inest vi caloris, facile pro sua inconcoctiode euaporātur? itaque siccati duriores reddūtur: molle nanque humidum est. Hominum vero pili minus alimenti, sed plus suo initio hauriunt, cōcoquitur autem plenius, quoniam minus est. concoctum autem pilum efficit molliorem: cōcocta etenim quæque molliora inconcoctis redduntur. Indicium, quod oues recentes vellera molliora gerunt, quàm vetulæ: copia nanque excrementi pilum & ouis & hominis procreat.

26 Cur hirti homines, & aues veneris sunt auidiores? An quòd natura humida, & calida sunt, qua quidem vtraque qualitate opus ad coitū est: calor enim excernit, humor excernitur? Hæc eadē ratio

ratio est, cur etiam claudi homines sint salaciores. his enim vt parum alimenti deorsum propter crurium vitiationem labitur, sic multum loca petit superiora, séque in semen conuertit.

Cur homini nulla iuba data à natura est? An 27
quoniam barba data est? ergo quod excrementitium alimentum cæteris animantibus in ceruicem se confert, id homini maxillas adire solitum est.

Cur pedes animalia pares habeant? An quòd fieri 28
nõ potest, vt aliquid moueatur, nisi parte aliqua sui consistat, dummodo nõ prosiliat? cùm igitur ex duobus illis, motu & statu confici ingressum necessum sit, paritatis iam inde ratio patet. Bipes enim altero pede mouetur, altero stat. Et quadrupes quoque cum duobus mouetur, reliquis duobus innititur. Paríque modo de cæteris, quæ vel senis, vel etiam numerosioribus pedibus ingrediuntur, animaduertere licet.

Cur equis, & asinis pili è cicatrice promere se- 29
se possunt, hominibus autẽ nõ possunt? An quod cæteris animalibus tergus pars per se corporis est: hominis autem cutis veluti affectus carnis exulat, quippe quæ summa illius forma refrigẽte, solidiuscula existere videatur? quemadmodum crustæ in pulte superducũtur, quas vetulas appellamus? cùm itaque illæ non nisi farina elixa sint, hominis quoque cutis nominata, nõ nisi caro putanda est. Vbi igitur hæc vel vulnus acceperit, vel attrita fuerit, incidit, vt hominis quidẽ caro condensetur. quamobrem summa corporis parte immutata, vulnus nõ eandem compagem capit, qua corpus iam inde ab ortu naturæ extitit. cùm itaque hæc immutata sit, nihil profectò absurdum fuerit, si ex ea nõ idem prætereaprouciscat

ficiscat

ficiscatur. Sicut in areis quoque appellatis licet percipere: nam illas etiam corporis summi corruptionem, immutationémque esse nouimus. At iumẽtis attritis, vbi ad sanitatẽ redierunt, partes vitiatæ corporibus denuo eisdem replentur, quanquam debilioribus, quã principio fuerint. Sed cum etiam cutis eorum par sit, confici pili, prouenirèque possunt: cute nanque pilos enasci certum est,: sed cãdidi propterea oriuntur, quoniam vt secũda hæc cutis imbecillior, quàm prima est, sic pilus candidus, ill imbecillimus exit.

30 Cur in animalium cæterorum genere seruari æque gemini possunt, quanquam sexus sunt vtriusque: in hominum autem non possunt? An quod homini maxime partus geminatio contra suæ naturæ legem accidit? singulos enim parere sancitum est, tum in geminis ipsis marem, ac fœminã creari natura omnino recusat. Ergo quod maxime contra naturam est, id & imbecillum esse ratio postulat.

31 Cur equis, & asinis pili è cicatricibus possunt euenire, hominibus autem nõ possunt? An quod cicatrix vel suam ob densitatem impedimento est, vel quia deprauat nutrimentum hominibus: itaque ex toto hominibus propter pili infirmitatem impedimẽto est: equis autem, ne pili exeant, nunquam est, sed deprauat, facítque ne prior integritas seruetur.

32 Cur pares pedes natura animãtibus dedit? An cuique cum mouetur, partem aliquam requiescere necesse est? Quod si pedes impares essent, ne hoc fieri posset, accideret: agitur enim motus situ obuersario pedum.

33 Cur animalia, vt minus temporis dormiunt, quàm vigilent, sic non continue, sed vicissim mo

do vigilando, modo dormiendo, ſomnum ſuum perficiunt? An ꝙ non ſimul omnis vacans materia coquitur, ſed vbi pars aliqua eſt cócocta, leuatum iam animal expergiſcitur? Et vero ſæpius illi expergiſcũtur, quibus ea pars frigida eſt quæ quidem excrementum domat, & concoquit, fit enim, vt celeriter, ſæpéque ceſſetur: ceſſatio autem nõ niſi expergefactio eſt. Suauis quoque res ea ipſa, quoniã requies eſt, non immerito eſſe videtur: ſed nihilo quidem plus tẽporis in munere naturalium actionum conſumimus. nam etſi eſſe ſuauius eſt, quàm non eſſe, non tamẽ plus temporis propterea edimus quàm à cibo abſtinemus.

Cur animantium alia ſtatim parentes ſectantur, alia ſero, vt homo, vel vix, vel nunquam? An quòd alia cito vim recipiunt cognoſcendi, alia ſero, & alia rei ſibi commodæ ſenſum obtinent, alia carent? Quæ igitur hæc ab imo ſenſum dico rei commodæ ſuíque corporis perfectionem ſortiuntur, hæc parẽtẽ ſectari protinus queũt. Quæ nõ vtrũque illorum habeãt, hæc id facere ipſum nequeunt: opus enim eſt & viribus & ſenſu. 34

Cur genus vitiliginis, quod leuca appellatur, quaſi albam dixeris, cæteris animantibus contrahi nequeat? Vtrum quod hominibus morbo hæc eſt: cæteris autem animalibus tergora varia pilíque eodem modo albedine efficiuntur. Attamen ambiget aliquis quærétque, cur non poſtea, ſed ſtatim ab ortu naturæ varietas illa exiſtere ſoleat. An quod cæterorum animantium tergora dura ſunt: homo autem è natura prætenui cute continetur. Vitiligo autem ſpiritus ſecretio eſt, qui cæteris animantibus excerni tergore denſo prohibetur. 35

Cur vbi vitiligo, canities quoque eſt: reciproca 36

ri autem non licet, vt semper vbi canities, fit etiam vitiligo?An quod pili omnes cute proueniunt: canities autem putredo veluti quædam est?cũ itaque cutis morbo laborat, pilum etiam laborare inde necesse est:cùm autem pilus, cutem male affici necesse non est.

37 Cur animantium alia post partum sæuire solent,vt canis, vt sus:alia nihil efferantur,quod perspicuum fit,vt mulier,vt ouis?An quæ super uacua redundant materia,hæc suam clemẽtiam seruant?quantum enim dolori esset, secretum in partu est.Quibus autem secretio non à vacantibus,sed integris fieri materiis solet,hæc exasperantur,& sæuiũt.Vnde fit,vt̃ extenuatio quoque iram ratione habitus moueat:vt etiam gallinæ furiunt,non cum pepererint,sed cùm incubant, ratio inediæ.

38 Cur spadonibus cætera in sexum fœmineũ viciata mutãtur,(vox enim tenuis,corpus imbecillum,denique ita homines cõmutantur,vt etiam cæterorũ animantium quæcunque castrata.nam & tauri, & verueces sua cornua è contrario gerunt:ꝙ fœminæ quoque eorum cõtra,quàm mares armantur cornibus:itaque alij maiora excisi gerunt,alij minora:magnitudo vero tantummodo,spadonibus dico,ad sexum virilem cõmutatur:maiores nanque redduntur:quæ quidem res maris sua profecto est,quippe cum fœminæ minores maribus esse soleant.An ne id quidem ad marem, sed ad fœminam pertinet? haud enim omne magnitudinis genus,sed longitudinis duntaxat acquiritur,cum mas profũditate etiam augeatur,&latitudine:sic enim perfici ipse assolet. Adhæc, vt fœmina ad marem,sic fœminæ ipsius virgo se habet ad mulierem:altera enim genero

sa iã est,altera nondum est.In eam igitur ipsam fœminæ magnitudinem mutantur:crescere nan que in longitudinem corpus assolet fœminarũ. Vnde carmen illud Homeri:

Virgo Diana dedit prælongi corporis vsum. "

Vt pote cùm rem,quam suam ob virginitatẽ haberet,largiri nimirum posset.Ergo nõ magnitudine,in marem mutatur,cùm non in magnitudinis genus perfecte cõmutetur.spadones enim lõgitudine tantum in magnitudine proficiunt.

Cur spadones, vel omnino varicibus vacant, vel minus habent, quàm cæteri? An quoniam naturam suam dum castrarentur, in genus feminis infœcundum cõmutarint? Talis autem est puer, & mulier:quorum neutrum habere varices solitum est,præterquam si mulier raro. 39

Cur homo omnium maxime animantium oriri claudus potest? Vtrum quòd cæterorũ crura robustiora sunt:osse nanque,& neruo tam quadrupedum,quàm auium constant,hominũ carne redundant? Itaque facilius hæc ob suam mollitiem lædi possunt,cúm se in vtero mouent. An quod solus ex omnium animantium genere varia generationis tempora obtinet? nam & septimo, & octauo,& decimo mense venire in lucem potest: cæteris tempus vnum perficiendi sine mora statutum est : hominum generi temporis multum, pro varia ratione immorandi consumi necesse est.itaque cum fœtus mouentur,extrema, quòd tenerrima sunt,facile infringuntur,& eò magis quò plus temporis intercessit. 40

Cur spadones cruribus putridis , vlcerosisque sunt? Vtrum quod etiam mulieres crura habent eiusmodi : spadones autem effœminati omnino sunt ? An hoc accidit ? Causam autem mu- 41

lierib

lieribus quoque reddere illam debemus, quod calor deorsum se vertit, quod etiam menstrua declarant. vnde fit etiam, vt præ nimio humore, neque spadones, neque mulieres pilis valeant redundare.

42 Cur nullum animal, nisi homo calculosum fieri potest? An quod iumenta, & quæ vnguibus sunt numerosis, vesicæ meatus obtinēt ampliores? Quæ autē nō protinus, sed post parere intra se animal consueuerunt, vt pisces nonnulli, ex his nullum vesicam habere nouimus: sed humor subsidens ille totus in aluum constringitur, sicut etiam in auibus fit: itaque celeriter exit per sedem. At homo vesicam habet, & ceruicem eius canali angusto pro magnitudine porrectam. Ergo quòd membrum id adest, quantum terreni humoris seuocatur, in vesicā contruditur, ex quo vasa quoque vrinaria, id est matula, eo ipso tingūtur. Loci autē calore efficitur, vt amplius concrescere, atque crassescere possit. Retinetur vero: augetúrque propter canalis angustiam, cū enim terrena illa subsidētia prodire ex facili nequeāt, reuersa cohærent inter sese, calculúmque ita cōficiunt.

43 Cur non iumenta, non boues, aut omnino quæ cornua gerunt, non aues ructare soleant? An propter ventris siccitatem. celeriter enim consumitur, percolatúrque humor: qui dum immoratur, inflaturque, ructationem mouere potest. Iumentis tamen ob colli etiā prolixitatem flatus deorsum se vertit: quamobrem his crepitus ventris maxime incitatur. Auium, cornigerorumque genera neutrum faciunt. Quinetiam ruminantibus ructare negatum est, quoniam plures continent ventres, & quem reticulum appellamus: facultas

etenim

etenim meandi tam super, quàm subter flatibus multifariam præstatur. Itaque humor consumitur antequam in flatum vertatur: qui flatus moueat vel ruptum, vel crepitum.

Cur in animãtium genere quæcũque domestica, eadem etiam fera reperimus: quæcũque autẽ fera, non vtique eadẽ domestica natura creauit: etenim homines feri nonnusquam cernuntur, & canes apud Iudos, & equi albi: sed non leones, non pantheras, non viperas. non alia complura domestica esse nouimus. An ꝙ res praua & facilis ortu est, & mutari quoque expedite in eã rem potest? Naturam enim nõ quæ prima, sed quæ vltima est, assequi statim perdifficile est. Quapropter omnia etiã domestica, principio fera potius quàm domestica esse solent. vt puer feracior profecto, quàm vir: quippe qui omnium edax, & iræ deditus sit, quanquam infirmus. Ergo quomodo in operibus artis, sic etiam in naturæ licet perspicere. Nã in his quoque praue omnia facta sunt, & plura sunt praua, quàm proba, vt lectus, vestis, quoduis aliud, quódque probũ est. id omne prauum etiam comperiri potest: quod autẽ prauum id nõ omne probum quoque reperies: vt si quis, vetustissimorũ pictorum, fictorúmque opera cogitet: nondum enim perite pingebatur, aut ex ære ducebatur, sed pingui minerua omnia effigiebantur. Natura etiam praue omnia facit, & plura praua, quàm proba: proba vero pauciora præstare, non omnia potest. Atqui domesticum omne melius est. ferum autem, atque syluestre prauum natura, scilicet non quæ initia ortúsque cõtinet, sed cui opinor factu difficile sit, probum illud, vrbanum, atque domesticum. Cõtrariũ vero aut nunquam, aut raro efficitur. Attamen vel 41

temporũ,locorúmque conditione temperamentóque vniuerſi quodam fieri poteſt,vt vrbana,& mitia reddantur omniũ animalium genera. Hoc idem in omni etiam ſtirpium genere intelligere licet,quæcũque enim vrbana ſunt,eadem etiam comperiri ſylueſtria poſſunt. at quæ ſylueſtria extitere, eadem omnia mãſueſcere non poſſunt. Non autem deſunt,quæ ſuis locis quibuſdam peculiariter ita ſe habeãt,vt neglecta,feráque prouenire præſtantiora poſſint & mitiora, quàm quæ alibi ſummo cum ſtudio colantur.

45 Cur hominum vmbilici ampliores, cæterorũ autem animantium exigui incertíque fiunt?An cæteris,quoniam tẽporis multum geſtentur,vmbilic⁹ areſcit,ínque directũ porrigitur, denique vlceribus intumeſcit: quamobrem nonnulli vmbilici deformes ſunt. at vero homo imperfectus prodit:itaque humidus atque ſanguinolentus ſequitur eius vmbilicus:Indiciũ vero,cætera perfecta,hominem imperfectum prodire , quòd illa ſtatim inde ab ortu naturæ viuere ſua opera queunt: pueri curam deſiderãt , nec ſeruari niſi alieno beneficio poſſunt.

46 Cur animantium alia ſemel coeunt,alia ſæpe & alia anni tẽpore certo,alia nullo ſtatuto tempore,ſed prout inciderit?homini ſemper concubitus opportunus eſt,feris non ſæpe : & quidem ſues agreſtes ſemel concumbunt , domeſtici ſæpe?An propter pabulum, calorem , atque laborem quippe cum venus comes ſatietatis ſit? nam eadem alibi ſemel,alibi ſæpius pariunt , vt oues in Magneſia,& Aphrica pariunt bis.Cauſam vero,tempus pariendi prolixius obtinet. vbi enim ſe impleuerunt,non amplius concupiſcunt: quomodo nec cibum affectant.quæ ſatiata ſunt.quæ

autem

autē grauida iam esse incœperint, minus auida veneris euadunt, quoniam menstruæ purgationes nullæ præterea veniant.

Cur homines, qui raris dentibus sunt, magna ex parte breuioris sunt vitæ? An indiciū hoc est, densum os esse capitis? ergo cerebrū inualidum est, quia minus sit respirationibus opportunum: itaque celeriter putret, vt ꝙ sua natura humidū sit. nam & cætera, cùm nō mouetur, neque exhalant, facile corrumpuntur. Quo etiā fit, vt homo capite piloso maxime sit: & mas, quàm fœmina diutius viuit, futurarū sui capitis beneficio. An in cæteris quoque idem sit cogitandum? 47

Cur qui manus cæsuram per totam obtinent palmam, viuere diutius possint? An quoniam minus viuere possunt, quæ carent articulis, incompactáque sunt, quale genus omne aquatile est? Quòd si quæ articulata non sunt, vitam breuiorem agere solent, constat contra sese habere, quæ articulata. Cuius profecto generis illa etiā sunt, quæ cùm sua natura omni articulo carent, tamen articulata nonnunquam quoad maxime licet, consistūt. Manus autem pars interior penitus articulo vacat. 48

Cur animantium homini, vel vni, vel maxime oculi deprauantur? An quòd homo, vel solus, vel maxime morbo comitiali capi in puerili ætate solet, cùm certe deprauari omnibus accidit? 49

Cur animantium homo maxime fumo affici potest? An quòd homo lachrymā maxime emittit: fumatio autem non nisi cum lachryma est? 50

Cur equus equo, homo homini, atque omnino cognata cognatis, sibíque similibus gaudent, atque cupiunt? Non enim quia pulchrū videtur: cupiditas autem formam sequitur elegantiorem 51

Nam si id esset, rem pulchram suauiorem esse oporteret, nunc autem contra potius euenit, vt quia iucundum suanéque est, ideo pulchrum esse videatur. Nec etiam omnibus res eadē voluptati est, nec pulchrum idem lætitiæ: aliis enim esse, aut bibere, aliis concumbere lætabilius est. Sed causa, cur vnumquodque iunctum suo cognato maxime, suauissiméque concumbat, in aliā cadit quæstionem. Pulcherrimum vero id etiam esse, nondum asseri vere potest: sed nobis quod ad concumbendum suauius est, pulchrum certe videtur: quoniam rei, quam cupimus aspectu quoque nimirum delectemur. Et quidem in cæteris etiam cupiendi generibus res pariter sese habet. cùm enim siti detinemur, humorem suauius cernimus. Quod itaque ad vsum aliquem pulchrum est, & quod idem maxime cupere solemus, suauissimum id esse ipsum videtur. quod autem per se tale est, non præterea sic esse videbitur. Argumentum quòd adulescentuli plerique formosi aptíque nobis esse videbuntur, cum ad concumbendi vsum respeximus. Nunquid igitur ita, vt etiam plus gestiamus, quàm si deformes quosdam intueamur? Non hercle, nisi eorum auidi sumus, quomodo potio quoque videtur pulchrior: nam si siti detinemur, humorem multò suauius aspiciemus.

52 Cur hominis prior pars pilosior, quàm posterior est: quadrupedum contra posterior, quàm prior setosior? An quod omne animal bipes partem priorem habet pilosiorem? nam aues quoque eodem modo, quo homines se habēt. An partes infirmiore natura semper integere potius consueuit? infirmum autem vnumquodque loco sui corporis aliquo est. Quadrupedum vero omnium

partes

partes posteriores infirmiores loci causa sunt, quàm priores: affici nãque à frigore, æstúque amplius possunt: Hominũ priores infirmiores sunt, incommodísque illis eisdem opportuniores.

Cur animantium homo maxime soleat sternutare? Au ꝙ etiam grauedine maxime homo tentatur, cuius rei causa est, ꝙ calor, q. circa cor est, sursúmque sua natura effertur, cæteris animãtib' in armos se effert. vnde per refractionẽ disiectus, partim ceruicẽ capútque petit, partim in spinam lumbósque defertur: hæc enim linea recta iuxtáque basim sita omnia sunt. Quòd cũ æque corpus penè totum recalescat, humores quoque in sese pariter digerit, planéque paritur: humores enim calorem sequũtur. ex quo fit, vt neque à grauedine admodum infestari, neque sternutare quadrupedes soleant. Sternutamentũ enim vel spiritus vniuersi delatio est, humore, scilicet plus aliquid exhalante, vel crudi humoris conatus, excursúsque, quocirca destillationes solent præcedere, quæ quidem animantibus cæteris minime incidũt, eo ꝙ caloris illa delatio ante retróque portionibus æquis se digerit. Homini vero, ꝙ erecta basi se in sublime modo stirpium attollit, euenit, vt caloris elatio plurima, & vehementissima caput adeat: elatúsque eò calor, meatus concalefacit rarefacítque capitis: qui tales demũ effecti, nimirũ capaciores humorũ, quàm meatus cordis inferiores redduntur. Quoties itaque accidit, vt caput humescat, refrigeretúrque extrinsecus amplius quam satis sit, efficitur vt calor, qui & alimentum habet, & se in partem interiorem cõtrahit, nimirum crescat: crescens sese in caput, meatúsque capitis efferat, ꝙ humores prætenues, crudíque sectãtes, implẽt meatus, destillationésque

faciũt, & fternutamenta ratione fimili mouent. Nam inter initia deftillandi calor humorem furfum præcedens, inflánfque meatus, fternutamẽta expulfu fpiritus, ductúque humoris tenuis acrífque incitat: Vnde fit, vt poft grauedinis fternutamentum, pituitam, aquæ fimilem abftergamus. Hæc cùm omnia fefe mouerint, humores coacti crafsíque fubfidũt, & foramina capitis nafique interfepiunt, facta enim tumidiora, diftentioráque caput dolore infeftant. Argumentum, ꝙ nullus per eas fpiritus foras mittitur, ex quo fequitur, vt neque fternuere, neque olfacere poffint, qui grauedine detinentur. Sternutamẽta autem, quæ fine grauedine mouentur, has quidem eafdẽ ob caufas veniunt, fed exiguis, leuibúfque initiis. Itaque vbi vi caloris collecti humores funt, facile ab eodem calore pro fua exiguitate fpirafcentes, in nares interrumpunt. Strepitũ vero fpiritus non minus violentia fefe efferendi, quàm fua copia mouet. Cùm enim calor directo tramite fe ad cerebrũ vfque extulerit, eífque ipfi impegerit, ad nares reflectitur, eo quoniam meatus illàc foras de cerebro pertendant: quòd cùm illa foras reflectẽdi delatio fpiritus nares verfus contra naturam agatur, vehemens, vt fiat nimirum euenit: itaque ftrepitum mouet. Cæterorum autem animantium aues maxime grauedinem fentiunt, quod formam corporis maxime fimilem hominibus gerunt, verum minus quã homines afficiuntur: quoniam caput magna ex parte deorfum tenent, vt quæ victum abs terra petere foleant.

54 Cur maris animalia maiora, vegetioráque funt, quàm terræ? An quod vis Solis confumẽdo quæ terram ambiunt, copiam detrahit nutrimẽ-

ti? quamobrem quæ abdita vitam agũt, vegetiora ſunt. His igitur omnibus incommodis cùm genus maritimum ſit immune, merito tum adoleſcere poteſt corpore ampliori, & vegetiori.

Cur cætera animalia cibum ſæpius ſiccũ, quã humidum capiant, homo humidũ ſæpius, quàm ſiccum? An quòd homo natura calidiſſima plus refrigerationis deſiderat? 55

Cur ſpadones calui effici nequeant? An eo ꝙ multum cerebri obtinent? quòd ſanè his contingit, quia rem veneream non agunt: ſemen enim labi per ſpinam è cerebro videtur. Qua de cauſa boues quoque caſtrati cornua gerere maiora putantur: nec nõ & mulieres, & pueri cur calui non ſint, eadem ratio eſſe creditur. 56

Cur animantium alia, vbi primum in lucem edita ſunt, nutriri per ſeipſa poſſint, alia nequeãt? An ea poſſunt, quæ in genere, quod memoriæ capax eſt, breuius viuunt? quocirca ocyus quoque morte eadem omnia occumbunt. 57

Cur homo plus excrementi humidi egerit, quàm ſicci: equi & aſini plus ſicci, quàm humidi? An quod hæc animantium genera ſicco pabulo largiori vtuntur: homo humidis magis, quàm aridis veſci ſolet? ex cibo autem omne proficiſcitur excrementum, & ex copioſiori copioſius. Igitur alia humido potius, alia ſicco largiori vtuntur pabulo: quoniam alia ſicca natura ſunt, alia humida. Itaque humidum potius capiunt quæ ſicca conſtant natura: huius nanque ſunt indigentia, contra ſiccũ affectant, quæ humida ſunt natura, vtpote quæ qualitatis eius inopia magis teneãtur 58

Cur aues, & homines, & genus quodque animantium forte, corpore ſunt duriori? An quod animoſitas cum calore eſt? metus enim refrigera 59

tio est,quorũ igitur sanguis amplius feruet, hæc & robustiora,& animosiora sunt: sanguis autem alimento corporibus est. Et quæcunque vero ex stirpibus terræ aqua tepida irrigaueris,omnia duriora euadent.

60 Cur mõstra paruæ quadrupedes pariũt:homo autem, grandésque animantes omnes minus, vt equi,& asini? An quòd paruæ, vt canes, sues, capræ, oues, longe sunt fœcundiores, quàm grandes:illarum enim aliæ omnino singulos pariunt, aliæ magna ex parte. Monstra autem tum confici solent, cũ plura semina inter sese cohærescunt confunduntúrque, vel cùm prodeunt ex mare, vel cùm se in fœmina permiscent. Vnde aues etiam monstra edere possunt:oua nanque vitello pariũt germinato, monstrum autem ex geminatis illis consistit, quorum vitelli nulla interiecta membrana distinguntur.

61 Cur hominum caput pilosius, quàm reliquum corpus, nec ex proportione pilosum est: cæterorum autem contra? An cætera vel in dentes exuperant præ nimia alimenti copia, vel in cornua, vel etiam in setam. Quæ igitur in cornua, capite minus setoso hæc sunt: absumptum enim illam in rem est. Quæ autem in dentes,plus quidem pili, quàm cornigera obtinent, capronarum enim nonnihil sortiuntur, sed minus quàm aues. His enim illud etiam, quod homini genus integendi natura tribuit,sed quod illis pro copia nutrimenti multis luxuriat locis,id in capite homini abundat.nec enim nullum habet nec adeo multum,vt pilorum vndique excrescat congeries.

62 Cur vnus omnium animantium homo canescit? An quòd pars animantium maxima pilum quotannis deciduum gerit,vt equus,vt bos:nonnulla

nulla deciduum nō gerunt?tempus autem viuūt breue,vt oues,& quædam alia,quorum pilus vtpote non ſeneſcens caneſcere non poteſt.At homo nec deciduum gerit pilum, & longam degit ætatem : itaque tempore conſeneſcit, atque inueteratur.

Cur vita breui,imbecilliſque viribus ſunt,qui partem vmbilico ſubiectam maiorem, quàm ſuperiorem habent pertinentē ad pectus?An quòd venter ſuam ob breuitatem frigidus eſt?itaque vim paruam obtinet concoquendi, ſic excrementis redundare aptiſſimus eſt.Morbis autem nimirum patent, qui tali ventre conſtiterint. 63

Quam ob cauſam animantium alia non ſolum coitu,ſed etiam ſponte naturæ procreantur, alia coitu dūtaxat proueniūt,vt homo,vt equus? An quòd etſi non aliam ob cauſam, tamen quòd aliis gignendi tempus breue ſtatutum eſt?itaque fieri non poteſt,vt tempus,quod vim obtinet generandi amplificetur prorogetúrque:ſed temporū viciſſitudine,commutationéque,vt procreentur contingit.Aliis multo generatio ampliari ſolet:etenim vel anno, vel decem menſium ſpatio confici aſſolet, quapropter vel nullo pacto, vel ex coitu procreentur illa,neceſſe eſt. 64

Cur Aethiopū dentes candidi, & candidiores, quàm cæterorum,vngues autem non dentibus in candore reſpondeant? An vngues ideo nigricāt, quia cutis etiam nigra eſt, & nigrior quàm cæterorum:vngues autem ex cute proueniunt. 65

Sed cur dētes candeant,quæ nam ratio ſit? An quòd albeſcere illa ſolent, quibus vis Solis humorem detrahit, dūmodo nihil ſuperinficiatur, quo modo etiam ceram albeſcere nouimus. An autem ſuperinficit calor,dentes minime, ſed te- 66

tus eorum humor in vaporem à calore conuertitur atque exhalatur.

67 Cur animantium alia præciso capite vel protinus moriuntur, vel paulo post, alia minime? An ita afficiantur quæ sanguine carent, exiguóque cibo contenta sunt? quippe quæ neque continuo cibum desiderent, neque in humore calor eorum diffundatur: quibus rebus priuatum animal sanguine constans, viuere nequit, illa vero sine respiratione viuere multo diutius possunt. Causam cur ita, aliàs abunde reddidimus.

*

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VNDECIMA.

Eorum, quæ ad vocis, soniqve rationem pertinent: cuius quæstiones LXV.

CVR sensuum auditus maxime ab ortu naturæ offendi potest? An quòd aditus, & vox ab eodẽ initio proficisci videantur? atqui locutio ex facili posse deprauari videtur, quæ species vocis est, eadéque perfici difficilime potest. Indiciũ huius est, ꝙ posteaquã nati sumus diu obmutescimus, deinde balbutire tãdẽ incipimus: principio nãque nullũ proferre penitus verbũ valemus. Cũ itaque facile peruerti locutio possit, idémque initium audiendi, loquendíque sit, (vox enim quædam audiendi quoque primordium est) sequitur vt quasi per accidens, non per se omnium facillime sensuum auditus interimi possit. Argumentum autem, facile omnino loquendi principium destrui posse, vel ex cæteris animantibus erui licet. nullum enim loqui ex cæteris potest, sed homini tantum facultas hæc data est, & hic tamen sero (vt dictum est) loqui incipit. 1

Cur omnes surdi vocem reddere per nares assolent? 2

solent? An quòd prope adsunt, vt muti sint? muti autem per nares vocem extrudũt: eo nanque spiritus illorum compellitur, quia ore compresso sunt: quod compressum ideo est, quoniam lingua his ad vocem reddendam vsui nullatenus est.

3 Cur omnes, qui natura sunt calida, magnam vocem emittere solent? An quòd multum in his aerẽ, feruidúmque inesse necesse est? vis enim caloris facilè ad se & spiritũ trahit, & aerẽ: eóque amplius id agit, quo amplior est. Vox autem magna tũ oritur, cùm aeris multũ agitatur: vtque acuta, cùm celeriter, sic grauis, cũ tarde aer incitatur.

4 Cur omnes surdi per nares loquũtur? An ꝙ surdi violentius spirãt, quippe qui prope adsunt, vt muti sint meatus, itaque nariũ ductu spiritus laxior redditur? ex quo fit, vt nisi per nares loqui non possunt.

5 Cur melius audiri quæque in nocte, q̃ die possunt? An ꝙ requies oĩu noctu amplior est, quoniã calor abest, vnde trãquilliora quoque magna ex parte omnia sunt: Sol enim est, qui omnia mouet.

7 Cur voces è longinquo acutiores esse videntur? itaque cum hominum procul admodum absentium clamorem imitamur, vocem acute emittimus, & similem iis, qui suam vocem in sonum astringunt tenuiorem. Et strepitus quoque resonandi acutior venit, quem procul abesse palam est: non enim nisi per refractionem existere potest. Cùm igitur in strepitus ratione, acutũ quod velox sit, tardum autem quod graue, voces è longinquo delatas tardiores videri oporteret, quæ enim feruntur, eo tardiùs omnia mouentur, quo longius à suo discesserunt principio, tandémque collabuntur, & decidunt. Vtrum igitur qui imi-

tantur, voce exili simulant & sono tenui agere tentant vocem, quæ se è longinquo defert: tenuis autem grauis non est, neque exiguus exilísque vocis proferendæ vsus grauis est, sed acutus sit necesse est. An non modo qui imitantur, ea de causa ita simulant, verumetiam strepitus ipsi acutiores existunt? Causa vero cur ita sit quòd aer, qui defertur, strepitũ excitat, & quemadmodũ primum illud obstrepit, quòd aerem mouerit: sic rursus aer subinde mouẽdo agat, oportet, vt partim moueat, partim moueatur: quo fit, vt cõtinuari strepitus possit, quippe cũ perpetue mouenti mouẽs succedat, donec omnis conatus mouendi emarcescat: quæ quidem res in corporibus non nisi cadere est, cum scilicet aer non amplius impellere vel telum, vel aerem potest. Vox enim continua redditur, cum aer aerem propellit: telum autem fertur, cum corpus ab aere mouetur. Hic igitur corpus idem defertur assidue vsque ad eum finẽ, dũ corruat, at ibi alius atque alius aer perpetua vicissitudine profluit, præcedentéque subsequẽs minor est, itaque velocius quidem mouetur, sed per minus subinde aeris: qua de causa voces acutiores è longinquo tenuiores sentimus: est enim acutum, quod velocius est, vt ambigẽdo superius proposuimus. Hæc eadem causa est cur, & pueri, & ægrotantes acute, viri autem, & bene valentes grauiter vocem emittãt. Cur vero propinquis auribus vox grauior, acutiórve esse minime pateat, & omnino cur similis proiectis ponderibus non sit, causa, quòd proiectum illud, cum vnum assidue sit, itemidem assidue fertur: strepitus autem aer propulsus ab aere est, itaque fit, vt pondus vnum in locum cadere tantummodo possit: vox autem quoquouersus spargat sese, non secus ac si

proie

proiectum pondus, dum fertur, in partes frangatur innumeras, atque etiã se retrorsũ dispertiat.

7 Cur domus nuper illita magis resonat? An: quòd maior refringendi datur facultas propter leuitatem? Leuis autem ideo est, quoniam continẽs adhuc, rimísque immunis penitus extat. Nõ tamen admodum humidam volo intelligi: nulla enim refractio de limo effici potest. Hæc profecto causa est, cur etiam opus omne tectoriũ magis resonet, Quinetiam aeris immobilitas fortasse aliquid facit: congestus enim vniuersúsque cùm * sit, occurrentem illum retorquere vehementius potest.

* procedit

8 Quam ob causam si quis dolium, & lagenas, & cætera id genus figulina inania obruat, operiátque, domicilia resonare amplius possint: nec nõ si puteus, vel cisterna, vel aliqua fouea in domo sit, magis magísque ita fiat, necesse est? An quòd ratio resonandi non nisi refractio est? * sic enim potissimum resonãdi illa reciprocatio nascitur. Ergo puteus, & quælibet fouea angustiam obtinet, & aerem colligere potest, dolia, cæteráque fictilia densitatem quoque suæ ambientis formæ præ sese ferũt. Itaque vtraque de causa illud euenit, concaua enim omnia magis sonant, & æs quoque ob eam rem sonitum præcipue omnium reddit. Nec vero absurdũ, quòd obruta illud faciant: vox enim nõ minus in ima sede fert, denique quoquo versus, atque etiam in orbem ferri putandum est.

*Co. Græ. hæc addit. comprehensum aerem congestum vniuersúmque esse oportet, ac occurrentẽ, densum leuémque, à quo refrangatur habere.

9 Cur si vasa quis inania obruerit, faciet vt magis ædificium resonet? An quòd vasa soliditate, perpetuitatéque sua melius & concipiũt, & continent aerem, simúlque accidit, vt ictus vehementior effici possit?

Cur

Cur aqua frigida de eodem profluēs vase acutius, quàm calida obstrepit? An quòd delatio aquæ frigidæ velocior est? grauior enim frigida est, acutiorem autem strepitum reddit: quæ velocior est, calor vero & raritate alleuat, & elatione. Proximum illud est, quòd faces quoque ardēter ictum faciunt imbecilliorem.

Cur homini qui vigilauerit, vox asperior redditur? An quòd eius corpus ob cruditatē humescit, maximéque loco superiori, vnde caput quoque grauescit? Et cum fauces humore redundēt, vocē asperiorē existere necesse est, asperitas enim ob inæqualitatē, grauitas propter obseptionem exultat. retardius enim fertur. 11

Cur cibo ingesto mox tenor frangitur vocis? An quod mēbrum illud voci tributū crebro cibi occursu perclusum concalescit, concalescēs humorem attrahit, qui ob assumpti cibi humefactionem & largior est, & paratior. 12

Quare qui flent, vocem mittunt acutiorem, qui rident, grauiorem? An quod alteri suam ob debilitatem parum spiritus mouent, alteri vehemēter intendūt, quod facit, vt spiritus velocius ferri possit, velox autē omnis acutus est, quippe qui ab intento proiectus corpore, feratur velociter. contra qui ridet, resoluitur, & debilitatur, itaque vocem grauius edit. Quanquam ægri acutam emittunt vocem, parum enim aeris mouēt. At vero qui rident, non solum parum, sed etiam leuius mouent. Ad hæc qui rident, spiritum calidiorem emittunt, qui flent frigidiorem, dolor enim refrigeratio pectoris est. Calor itaque multū aeris mouet, ita vt tarde feratur: frigor autē parū ciet. Idē vel in tibiis fieri nouimus, enimuero qui spiritu inflāt calidiori, multo tardius agūt 13

Cur

14 Cur pueri, cæteráque recēs nata animalia vocē reddūt acutiorē, quā quæ perfecta ætate sunt, cùm tamen omne acumen vehementia sit? An quòd vox motio aeris est, & acutior quæ velocior, facilius autē, & velocius parū, quàm multū aeris, mouetur. Mouetur autē quoties vel à frigore cogitur, vel à calore discernitur. Sed cū inspiratio frigida admissio sit. interior nimirū aer tantisper cogitur, cùm spiritū capimus, cūque expiratio caloris emissio sit, aere sanè à calore citato vox effici potest: cum enim spiritū reddimus, nō, cùm capimus, vocem formamus. Cum autem nouella calidiora sint, quā vetusta, suósque meatus habeant arctiores, minus in se aeris possunt cōtinere, cūque calor qui moueat, amplior in his insit. res aūt quæ moueatur, minor subster, velocius vtraque de causa aer moueri potest. at si velocius, vox certe acutior dabitur, ob eo ipsa, quæ ante retulimus.

15 Cur vocem qui flent, acutiorem emittunt, qui rident, grauiorem? An qui flent intendendo contrahendóque os, vociferātur: itaque propere aer interior corpore intento mouetur, cūque per os transeat angustum ferri velocius potest, vtraque igitur ratione fit, vt vox acuta edatur. Cōtra qui rident remisso corpore, hiscentéque ore rident, cum igitur ob eam rem late, tardéque profundāt aerem, merito vocem emittunt grauiorem.

16 Cur vocē reddunt acutā qui expertes seminis sunt, vt pueri mulieres decrepiti, spadones, grauē autē viri, qui firmissima sunt ætate? An ea causa est, quia linea, cæteráque tenuia dimēsionē vnā dūtaxat sortiuntur: crassa autē, plenáque plures obtinēt: itaque vox etiā tenuis vnā dimēsionē habuerit, vnā autē & efficere, & mouere facilius est, quàm

quàm plura. Ergo cum prædicta illa spiritum habeant imbecillum, non nisi parū aeris moueri ab illo spiritu potest. Minimus autē est, qui dimensione vnica constat, quē prædictis rationibus tenuem esse, vocemque talē ab eo proficisci necessum est: vox autē acuta, quæ tenuis est. Igitur qui prolifico illo semine carent, vocem hinc merito reddūt acutiorem. Viri robusti, quoniam spiritu valeant, multū aeris incitare queunt: quòd cùm multum sit, lente mouetur, vocémque efficit grauiorem, motu enim veloci, & tenui vocem reddi acutam iam constitit, quorum neutrum, vt in viro possit existere, accidit.

Cur voces nostræ grauiores sint tēpore hyber- 17
no? An ꝙ aer interior tūc, & exterior crassior est? crassior autē cū sit, tardius mouetur: itaque vox grauior nō immerito fit. Adde ꝙ somnolētiores hyberno tēpore sumus, quā æstiuo, plúsque temporis obdormire solemus: somnus autē facit, vt membris grauioribus simus. Quo igitur tempore plus dormimus, quàm vigilamus (quòd hyberno profecto est) hoc vocē effici grauiorē, quàm qui è contrario agitur, ratio est. cùm enim tēpus vigilandi quod interuenit, breue sit, habitus corporis qui, inter dormiendum committitur, permanere vsque ad somni repetitionem nimirum potest.

Cur ex potu, vomitu, atque frigore vocē emit- 18
timus grauiorem? An faucibus interceptis, quam rem pituita subsistendo cōmittit: quippe quæ aliquid fluxionis in eas detrahat, aliis vomitus, aut potus, aliis præsentis temporis qualitas per obstrictionem fauces reddit angustiores, itaque delatio spiritus tardius agitur: quæ autem tarda delatio est, grauem hæc efficit vocem.

Cur vox grauior è propinquo magis quàm è 19

longinquo sentiri potest? An quòd grauior plus quidem aeris mouet, sed nequaquam in longitudinem? ergo à longe minus sentitur, quoniã per minus spatiũ se deducit: é propinquo autem magis, quoniam plus aeris sensorium ferit audiẽdi. Acuta procul ideo audiri potest, quoniã tenuior est: tenue autem omne augeri in longitudinẽ potest. Dixerim etiã, quòd motio, quæ vocẽ reddat acutiorẽ, velocior est, quod fieri potest, si vt densus, sic angustus spiritus sit, qui aerẽ mouet. nam & exiguus aer mobilior est, quippe qui ab angusto moueri queat: densus plures efficit ictus, qui strepitum reddant. Licet hoc in musicis perspicere instrumentis: fides nanque tenuiores cæteris eisdem substantibus acutius consonant.

20 Cur vox acutior illis esse videtur, qui longius absunt? cùm tamẽ acuminis ratio sita in eo sit, vt velocius feratur, & quod longius fertur moueri tardius soleat. An quod vocis acumẽ non solum in velocitate mouẽdi, sed obstrepẽdi etiã nimia tenuitate consistat? Qui autẽ longius absunt, vocem tenuiorem excipiunt ob aeris, qui mouetur, exiguitatem. motus enim ita marcescit: vtque numerus emarcescens in vnitatem relabitur, sic corpus in vnicam dimensionem extenuatur, quæ tam in corpore, quàm in voce tenuitas est.

21 Cur vocem acutam & exercitati reddunt, & debiles? An debiles, quia parum aeris mouent: parum autem, quàm multum velocius fertur? Exercitati verò aerem excitant vehementius: aer excitus vehemẽter velocius fertur: acutum autem in voce, id est, quod velox in delatione.

22 Cur vox corrumpi his soleat, qui cibo ingesto clamitarunt? itaque omnes, qui vocem exercent, vt histriones, saltatores, & cæteros generis eiusdem,

dem, mane, ieiunóque ore exercitationem adire licet inspicere. An vocem corrumpi non aliud est, quàm membrum, qua spiritus transmeat, corrumpi? Quocirca rauci quoque voce corrupta sunt, non quòd spiritus vitiatus est qui vocem afformat, sed quod exasperata arteria est, quæ vehemente concalefactione exasperari maxime solita est. Quamobrem neque qui febriunt, neque qui vehementer febrierūt, statim cùm febris cessauerit cantare queunt: sunt enim asperis nimio ex calore faucibus. Cibis autem spiritum & largum reddi, & feruidum consentaneum est: qui talis autem est, exulceret arteriam transmeando, atque exasperet, ratio est. quòd cùm inciderit, merito vox destrui potest.

Cur vox, cùm aer quidam formatus sit, & qui cùm fertur, formam sæpe illam amittat, echo, id est resonantia fiat? cum enim aer vehementius in aliquod solidum offenderit, vox non dissoluitur, sed eandem expresse reciprocantem audimus. An quòd refractio est, non perfractio? sic enim cum totū permanet, tum partes ab eo duæ vniformes proficiscuntur, quippe cùm per similem angulū refractio existere soleat: itaque vox resonandi similis primæ efficitur. 23

Cur cæterorū animalium nouella, recénsque edita vocem mittunt acutiorem, quàm quæ perfecta ætate sunt: vituli autem grauius mugiunt, quàm boues perfecti? An quod infans quoque in genere similis fœminæ eiusdē generis est? boum autem fœminæ grauius mugiunt, quàm mares, cùm cætera è contrario agant: at vituli similiores fœminis, quàm maribus sunt: ergo vocem hi grauiorem emittere debent. 24

Quam ob causam paleis in orchestra sparsis, 25

chori vox minor sentiatur? An propter asperitatem? vox enim pauiméto minus leui occurrens: vt minus vna, ita minor existit, quippe quæ minus continua sit: quomodo etiam lux amplior resplendet in leuibus, eo quòd nihil impedimenti interuenit, quo interpelletur.

26. Cur sal igni ingestus mouere crepitum soleat? An quia sal parū humoris intra se cótinet: quòd mox à calore ignis conuersum in spiritum, violentóque exiliens impetu salem rumpit? omne autem quod rumpitur mouere crepitum solet.

27. Cur pueri nonnulli, antequam ætas veniat, qua vocabula suo tempore explanare possint, fari incipiant, & vbi aliquid expresse dixerint, rursus obmutescant, atque vt prius degant, quousque solitum tempus loquendi accedat? quæ quidem à plerisque portenta esse putantur. iam aliquos etiam statim cùm in lucem euenerūt, locutos esse proditum est. An magna quidem ex parte secundum naturam homines prodeunt, itaque illud paucis accidit, sed naturæ ratione simul hæc contingere, ac perfici solent, quamobrem simul & audiunt, & vocem emittunt, simul & intelligunt facultate audiendi, & loquuntur & explicant. Euenit tamen interdum ne hæc simul contingant, sed vt alij prius intelligant quàm membrum id absoluatur quo loqui possumus: alij contra, qui scilicet quæ loquantur, intelligere nequeant. Quæ enim audierint, simulare eadem reddunt: sed cùm tempus affuerit, vtroque iam munere naturæ fungi incipiunt. Quibus autem prius sensa auditus in animo valeant quàm membrum id absoluatur, quo primo vocem mouemus, orationémque condimus, iis nonnunquam, vbi iam multa intellexerint, facultas quo-

que membri illius, & absolutio propere contingit, maxime quidem à somno. Cuius rei causa est, quòd somnus data requie tum corpora tota, tum membra singula facit segniora. Sed fieri potest, vt vel ob aliam huiuscemodi mutationem idem eueniat. Complura autem sunt, quæ vt efficere valeamus, breuissimi temporis adiumento opus est, & tamen eadem postmodum æque agere nequaquam possimus. Quoties itaque mēbrum illud ita se habeat, vt liberum absolutúmque sit, efficitur quod per auditum intelligentiam mouit, idem cùm pendet, fluitátque in sensu, remeet, verbúmque reddat. Hinc nobis & carmina, & vocabula sæpenumero non ex voluntate occurrūt: & quæ prius voluntate petita diximus, eadem postea nōvoluntarie dicimus. hinc etiam sæpe quæ nouimus, ore explicare non quimus. ita fieri potest, vt pueri aliquid dicāt, rursúsque membrum, cui fandi data potestas est, redeat ad suam naturam, ac obmutescat, dum tempus corroborandi, absoluendíque vltimum veniat.

Cur aliqua obstrepunt, mouētúrque subito, vt arcæ, quæ nullo mouente, quod sensus mouerit, concitantur, & crepant, cùm tamē potentius esse debeat, quod moueat, quàm quod mouetur? quæ eadem quæstio etiam de corruptione, ac senectute est: quippe cùm à re insensibili omnia corrumpantur, quæ à tempore pereunt? An simile guttis hoc est, & lapidibus, quos plantæ emergentes attollunt, atque reiiciunt? non enim quod vltimum actionis est, id vel attollit, vel mouet, sed hæc vniuersa continuatio efficit. qua quidem re insensibili accidit, vt motus ille sensibilis nascatur. Sic etiam res contenta spatiis sensibilibus temporis mouetur, atque in partes digeritur insensibiles: 28

vniuersi tamen, & continui ratione exultat & motus & obitus. Continuum autem illud non in instanti temporis, sed in tẽpore, quod ab instanti determinatur, situm profecto est.

29 Qua de causa oscitantes minus audire possimus? An quòd multum spiritus effluentis inter oscitandum aures etiã intrinsecus subit, vt motio vel sensu percipi possit, quã trudit ad aures, maxíméque post somnum: strepitus autem vel aer, vel aeris affectio est. Igitur cùm interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, vt motus interioris strepitus motum exterioris retorqueat, atque offuscet.

30 Cur pueri magis, quàm viri lingua hæsitant? An vt etiã manibus pedibusque pueri minus valemus, & infantes ambulandi omnino facultate caremus: sic etiam linguæ parum compotes pueri sumus, & infantes verbum nullum referre possumus, sed more brutorum animantium vociferamur, videlicet causa imbecillitatis, quæ non solum hæsitatem linguæ, sed etiam balbutiem, blæsitatéque faciat: quippe cũ blæsitas sit literã quandã exprimere non posse, eámque non quamlibet, sed certam balbuties vel literã prætermittere, vel syllabam: hæsitas alterã alteri syllabam iungere propere non posse. Quæ quidem omnia imbecillitate eueniunt. lingua enim subministrare intelligentiæ non potest. Itidẽ etiam vinolenti, senésque afficiuntur propter debilitatem: viris autem hæc minus vsu eueniunt.

31 Cur vox hominum tam metuentium, quàm *trepidantium obtremiscere soleat? An quòd emigrante calore cor conquatitur? nam vtrique & trepidantibus, & metuentibus accidit, vt ita afficiantur. cùm cor autẽ conquatitur, ictus nequaquam

*cum angorem certantium.

quaquam effici vnus potest, sed plures profici-
scantur, vt è fidibus laxius intentis, necesse est. 32
Cur vocem homines trepidantes grauem, me-
tuentes acutam reddant? An quòd metuentibus
locus cordis refrigeratur, cùm calor deorsum se
defert, ita quod parum aeris excitare possint? vi-
res enim positæ in calore sunt. Trepidantibus au-
tem calor loca petit superiora, vt etiam pudore
affectis effert idem sese ad faciē: cuius indicium
est, quod plenius erubescūt. Resoluit igitur, mul-
túmque aeris, quo loquimur, efficit: hic autem
tarde propellitur: tardum vero non nisi graue
in voce est.

Cur nox ad audiendum aptior est, quàm dies? 33
Vtrū (vt Anaxagoras ait) quod aer interdiu stri-
det à Sole concalefactus, & obstrepit: noctu re-
quiescit, vt pote cùm omnis calor abfuerit? tunc
autem quæque audiri melius possunt, cum nul-
lus strepitus est. An quod per inanius facultas au-
diendi amplior, quàm plenius datur? Est autem
aer interdiu densus, vt qui luce, radiisque refer-
tus sit: noctu autem rarior, quod ex eo ignis, &
radij decesserunt, quæ corpora esse dixeris. An
quod corpora multifariam interdiu vim intelli-
gendi dispertiuntur, inque res varias deducunt?
itaque clara audiendi eripitur sensio. Et eo quod
omnia die magis quàm noctu agimus, ipsa quo-
que intelligentia negotiis corporis impedita est,
sensus autem vbi seiunctus ab intelligentia est,
laborē velut insensibilem habet: vnde dictum,
mens videt, mens audit. At vero noctu cum no-
ster intuitus omni sit munere liberatus, magís-
que intelligētia requiescat, meatus auriū, vel am-
plius patent, vel nihilominus quàm die, vt capax
sonorum pariter est, sic melius eosdem sonos re-

ferre ad intelligentiam potest: quoniam nec ipsa intelligendi vis quidpiam agat, nec ab aspectu tentetur, vt fieri interdiu solet.

34 Cur omnes, qui humore prolifico vacant, vt pueri, mulieres, decrepiti, & spadones vocem reddunt acutam, viri autem, qui firma ætate sunt, grauiorem? An propter membri imbecillitatem, quod mouere aerem solet? mouet enim exiguum aerem, quod imbecillum est, exiguus velocius fertur: quod velociter fertur, acutum est. An quod primus meatus, qua vox permeare solet, omnibus semine vacuis pusillus est? itaque exiguum proficisci ab eo potest, quod aera moueat, exiguum vero cum sit, velociter per amplas superiores fauces fertur. At viris ætate vigentibus hic amplior habetur, vt etiam qui ad testiculos pertinet, itaque aer plurimus est, qui inde propellitur tardior, ergo cum transeat, merito grauior reddi potest.

35 Cur homines lingua hæsitãtes loqui nequeant voce submissa? An quòd offensaculo quodam vox sistitur, retinetúrque? Sed cùm non pares requirãtur vires aut similis motus, cum quicquam non impedit motum, cúmque impedit, enitẽdum omnino est: vox autem motus est, vocémque altiorem solent emittere, qui pro viribus conantur: ergo cum ad expellendum quod obstat, enitendum sit, altius eos loqui necesse est, qui linguæ huiusmodi vitio tenentur.

36 Cur iidem illi trepidantes magis, quàm vinolenti, hæreant lingua? An quoniam affectus hic similis generi stuporis, quam apoplexiam vocamus, parti interiori cuipiam tribuẽdus est, quam partem mouere nequeant impedientem propter suam refrigerationem. Vinum igitur, quod sua

natura calidum est, refrigerationem tollit, trepidatio facit. Est enim trepidatio metus quidam: metus autem refrigeratio est.

Cur strepitus extrinsecus magis intus auditur, quam intrinsecus foris? An quod intrinsecus cùm vasta immensáque adeat spatia, discerpitur, dissipatúrque, vt pars eius vel minime, vel minus sentiri possit? Extrinsecus vero cũ vox sese in locum arctiorem, stabiliorémque aerem cõferat, vniuersa ingreditur: itaque cùm maior fit, non immerito melius potest audiri. 37

Quam ob causam qui lingua hæsitant, melancholico habitu constant? An quòd propere sequi imaginationem, non nisi esse melancholicum est? Hæsitantes autem illi tales proculdubio sunt, impetus nanque dicendi proruit, antecedit que facultatem eorum, vt pote cum animus visa sequatur. B albis etiam idem accidit: hos etenim omnes membra voci accommodata tardiora habere certum est. Indicium vero, quòd tales vino lenti redduntur, cùm suas maxime imaginationes, non rationem sequuntur. 38

Cur porrum prosit ad vocem sonoram? nam & perdici commodum eadem in re nouimus: An quod alium quoque elixum delinit: & quidem porrum lentitiem quandam obtinet, quæ fauces detergere possit? 39

Cur cætera animalia vocem tum acutiorem emittunt, cùm validiora sunt: homo autem, cum inualidior est? An quòd homo inualidus exiguũ aera mouet, aer exiguus velociter permeat, velocitas strepitum reddit acutiorem? 40

Cur melius audiuimus cùm spiritum retinemus, quàm cum reddimus? itaque minus spirare in venatione præcipitur. Vtrum quòd per vena- 41

rum elationem vis sentiendi locum petit superiorem:cũ enim dormimus, deorsũ se defert, & crebrius tunc reddimus,quã ducimus spiritum, miniméque audire valemus. An etiã sanguis, cũ reddimus spiritũ,ascendit: itaque pars superior impletur,cum tamen per inane audiamus. An quòd efflatio strepitus quidem est?hic autem ex pirando eueniens vim obtinuit audiendi.

42 Cur sal exiguus ocyus crepat,& exilit: vehementius autem & crepat,& exilit, qui plenior est? An quòd exiguus rũpi celerius potest? haud enim multum id est,quod subeat ignis oportet, cùm sal ipse totus exiguus sit. Plenior autẽ ille lẽtius domatur quod plus negotij est magnum disrupisse quàm paruum, crepat paruus parum quia paruus inuehitur ictus:maior magis, quia magno agitur ictu:crepitus autẽ ictus est,quod etiam robustius est,magis exilit, quoniam minus cedit.

43 Cur si salem eadem magnitudine,qua modico igni ingestus crepet,nimio inieceris igni,vel nihil, vel minus crepabit? An quod prius ab igne corrũpitur,quã rũpi possit?cõburitur enim humor quod consumptus est, crepat quod discissus,disruptúsque est.

44 Cur oscitantes minus audire valemus? An quod spiritũ intercludimus qui se ad aures trucidat? indicium,quod strepitus in auribus nascitur cum oscitamus,circunuentus autem, interclusúsque illis spiritus facit, vt minus audiamus. Ad hæc vox oscitãtibus quædã oritur,quæ vim audiendi interpellare potest: & comprimi vero aures necesse est,quoties corpus se distrahit,atque intendit.

45 Cur vox,cum apta sua natura sit,in sublime effer

efferri,vt quæ aer quidem ſit,non inferius ſurſum ſed ſuperius deorſú melius audiri poteſt? An quod vox aer quidam iũctus humori eſt,qui pondere humoris graueſcens deorſum labitur, non ſurſum effertur: humoris nãque ſecundum naturam intereſt,vt deorſum feratur:itaque ab imis ſentiri plenius poteſt. An hoc voci duntaxat animalium reddi debeat? hæc enim non ſine humore profluit,illud vero accidere nimirum vel in cæteris omnibus ſtrepẽdi generibus nouimus. Ergo vt viſus ſi ſuperius deorſum pro ceſſerit,ſurſum verſus reflectetur,ſed ſi inferius ſurſum pertenderit,deorſum ſe flectet, ſic vox, quæ ſua natura cogitur ſurſum ferri,vbi aeri ſibi aduerſo occurrerit,cũ per vim nequeat eum propellere,qui & amplior & grauior eſt, reflexa in partem aduerſam deorſũ ſe defert. itaque aer,qui ore motus procurrerit retorquetur, & ad ima collapſus ſẽtiri inferius magis poteſt. Tale etiam eſt, quod in reſonando fieri ſolet,vocis enim reflexus in partem contrariam agitur.

Cur vinolentis potius,quàm ſobriis frangi 46
vox ſoleat? An repletio facit, vt vox celeriter frangi poſsit? cuius rei argumentum, quod neque chori,neque *ludiones ſtatim à prandio,ſed ieiuni vocem exercere conſueuere. cum igitur vinolenti impleti ſint, merito voces eorum potius frangi ſolent.

*ὑποκριταί

Cur vocem acutiorem longius audire poſſu- 47
mus? An quod vocis acumen velocitas eſt? moueri autem ocyus ſolent quæ vehementius ferun tur:quæ autem vehementius feruntur,hæc longius fieri poſſunt.

Cur ſpiritu retento melius audire valemus? 48
An quod reſpiratio non nihil ſtrepitus mouet? merito

merito ergo tunc melius sentimus, cùm strepitus minus est: minus autem strepitus tum est, cùm spiritum retinemus.

49 Quamobrem lux quæ tenuior, & velocior, & deductior est, corpora penetrare densa non potest, strepitus autem potest? An quod lux directo itinere fertur? itaque si quid recte illi profluentiæ lucis obuium sepiat, lucem penitus discludi necesse est. At strepitus quia spiritus est, ferri nõ recte etiam potest: itaque efficitur, vt strepitum sentire vndique liceat, non eum tantum, qui se recte nostris auribus obtulerit.

50 Quare qui ridet, vocem grauiorem emittunt, qui flent acutiorem? An quòd corporei intento vox acuta depromitur: infirmum autem quod acutum est? Quæ vtraque in flentibus inesse potius nouimus: sunt enim & intentiori corpore, & infirmiori.

51 Quamobrem cùm vox aer quidam formatus sit, & sæpius dissoluatur, cum fertur, echo autem, id est resonantia fiat, icto eiusmodi aere in solidum quippiam, vox ipsa non dissoluatur, sed expresse eadem percipi possit? An quòd aer refringitur, ideóque totum à toto proficiscitur? Tum etiam æffectus hic non nisi de re simili existit, quippe cùm aer reflecti de aere soleat in cauo.

52 Quamobrem cùm simul vocem multi emittunt, vnúsque tantum quantum singuli reddit, multorũ vox illa neque parem voci vnius offert sese, neque lõgius pro ratione deducit? An quòd singuli proximum aerem propellunt, non eundem, nisi paulo tenus: quod simile euenit, vt si multi quidem proiiciant lapidem, sed singula aut magna eorum pars mittat diuersum? neque enim ibi longius, aut pro ratione longe lapis, vl-

lus deueniet, neque hic longius cunctorũ, quàm vnius vox poterit audiri: vox etenim tanta non vnius est, sed multorum. Recte igitur propinquo vox multa esse pro ratione videtur, quandoquidem lapides quoque illi multi ita videri, atque idem assequi possunt: at è longinquo plus, quàm singulæ sint, sentiri non potest.

Cur trepidantes vocem reddimus grauiorem, metuentes autẽ acutiorem? quanquam etiam pudor genere metuendi continetur. An multum inter se affectus hi distant? quos enim puduit, erubescunt: trepidatio autem pudor quidam est, qui vero metuũt, pallent. Constat igitur calorem in metu partem superiorẽ deserere, vt parum aeris præ sua exilitate mouere spiritus possit: velociter autem ferri, potest, quod exiguum est: vocis vero velocitas non nisi acumen est. Iis contra, quos puduit, calor partem superiorẽ, id est, pectus petere solet: cuius rei indicium erubesceus facies affertur. ampliorem autem aerem amplior potentia mouet. tardius vero omne fertur, quod amplius est, tarditásque in vsu vocis non nisi grauitas est. 53

Quæ causa est, vt lingua hæsitãtes aliqui fiant? An mẽbri, quo loquimur refrigeratio causam habet, & tanquam stupens, & attonitum membrũ id est? itaque vino, continentéque oratione concalefacti, verba facilius possunt copulare. 54

Cur homo solus ex omnium animantium numero lingua hæsitans oritur? An quod solus compos sermonis est, cætera vocem tantum obtinẽt? Qui autem lingua hæsitant, vocem quidem producunt, sed verba copulare, sermonémque condere nequeunt. 55

Cur sobrij tempore hyberno vocem acutius 56
mittimus,

mittimus, violenti autem æstiuo grauius? An vox acutior, quæ velocior est? velocior autem, quæ corpore intento se promit. Sobriorum vero hyeméque corpora magis constant, quàm violentorum, æstatéque calores enim, teporésque corpora resoluunt, atque elaxant.

57 Cur homo solus omnium animantium lingua hæsitans prouenire potest? Vtrum quod etiam mutus solus existit? linguæ autem hæsitatio mutitas quædam est: nec membrum, quò loquimur, absolutum habetur. An quòd homo solus compos est sermonis, cætera autem vocem duntaxat sortiuntur? linguæ autem hæsitatio, vt nomen declarat, vnum non est, nec promptam, continentémque parit orationem.

58 Cur homini vox serius perfici solet, quàm cæteris, quibus data est vocis proferendæ facultas? An quòd vocis humanæ genera, & discrimina quàm plurima sunt? cætera enim animantia literas, vel nullas, vel paucas exprimere possunt, quod autem summæ varium, plurimísque distinguendum differentiis est, id tempore longissimo perfici necesse est.

59 Cur cæteræ speciei eiusdem animantes vocem fundunt eandem, homines autē variam, & multiplicem agūt? An hominum etiam vox vna est, multa autem genera loquendi?

60 Sed cur communis hæc vna hominum varia est, cæterorum autem simplex? An homines multas proferre literas possunt, cætera vel nullam, vel duas, aut tres exprimunt insonas, quæ vocalibus iunctæ locutionem conficiūt? Oratio autem non voce, sed vocis affectionibus significando absoluitur: at vocis affectiones literæ sunt. Quin etiam pueri non secus, ac bestiæ suas exprimunt

appet

appetitiones, vt pote qui nondum proferre literas possunt.

Cur aspectus corpora penetrare solida nó potest, vox autem potest. An quòd aspiciendi delatio simplex est, quæ per directũ profluere soleat ad lineam? cuius rei indicium, Solis radius est, & quòd nisi è regione cernere non possumus: vox autem motu multiplici ferri potest, quippe cùm vndique liceat audire. Quoties igitur aspectui directus ille impeditur progressus, eo scilicet, quòd res obiecta, meatuum incondita, siue indisposita turba constipatur, transpicere nequit, at vox, quoniam quoquo versus profertur, omnia proreptat, penetrat, translapsa audiri vndique potest. in humoribus tamen facultas transpiciendi oculis data est, voci autem nulla, vel minima, quanquam humor tenuior, quàm terra est: quoniam humoris meatus parui., densi, continuatíque sunt, vt minime aspectus impediatur, quo minus tramite directo ingredi possit. Hæc eadẽ causa est, cur etiam per vitrũ, quod densissimum est, transpicere liceat: per ferulam, quæ rara, solutáque est, non liceat: in altero enim meatus respondẽt inter sese, in altera variant. Nec quicquam iuuat amplos esse meatus, nisi recte ad lineam positi sint. Vox autem minime in aqua sentiri potest, quoniam minus aqua inanit, quàm vt aerem capere, vocémque trãsmittere possit: vox enim aer quidam est. Haud enim omne rarius permeari se patitur, nisi etiam meatus ei respondeant quod permeare conetur, & congruant, vt vis etiam colligendi, & contrahendi sese desit, nisi meatus capaces corporum sint: quanquam quod rarum est molle est, & tale, vt in seipsum coire possit. Verum nonnulla præ nimia suorum

meatuum

meatuum angustia colligi impediuntur, vt vitrum: quippe vt flecti, contrahíque non queat, quamuis rarius ferula est, ratione prædicta: vt etiam aqua, & quicquid aliud generis eiusdem. Vnde illud quoque palam fit, non quod rarius raro, molíque, vel eodem, vel proximo est, id magis in seipsum colligi posse & adduci: causa enim omnibus eadem reddenda est.

62 Cur vox quamuis minor reddatur adimendo, speciem tamen seruat eandem? An quòd cum his ipsis miscetur, quæ dempseris, res autem mista nō partim est, partim nō est, sed vsquequaque talis est? æque igitur quibusdam vndique detractis æquæ contrahitur, vt necesse sit simul & minorē esse, & similem.

63 Quid est, quod linguam faciat hæsitare? Vtrū calor efficiat, vt procaciores sint: vtique offendendo adhærent quasi in salebris quomodo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui spiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore. Anhelant autem, quoniam frequens spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi promere possit. An potius contra, vt loci, quo vocem mittimus, refrigeratio causam det, tanquam membrum id attonitum obstupescat? itaque afficiatur, vt vel concalefacti à vino, aut perpetua oratione verba expeditius possint copulare.

64 Cur tempore hyberno voces grauiores reddūtur? An quòd aer crassior est: talis autē & cùm sit, motus tardior prouenit: itaque vox redditur grauior? An quòd aer perfectus lētius permeat, fauces autem interseptiri, & constringi à frigore, pituitáque destillante coguntur?

65 Cur pueri, mulieres, spadones, senésque vocē red-

reddant acutam? An quód motus velocior, qui acutior est?& cùm genus idem sit, motu facilius est, quod minus, quàm quod plus est. Quamobrem qui firma ætate sunt, plus aeris trahere possunt: plus igitur illud tardius permeans, vocem efficit grauiorem. Pueris, & spadonibus contra res euenit, quoniam minus aeris capiunt. Senes autem ideo tremunt, quoniam vocem continere non possunt, quomodo imbecillibus, ac pueris vsu venit, cùm lignum prælongum parte extrema ceperint, alterum enim extremum quatitur, quia nequeunt superare quod tenent, & vincere: quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus causam vocis tremulæ afferre credendum est. Cùm enim qui vocem ita emittit, eius calor pulsus ab affectibus illis intro se colligat maxima ex parte, relíquum quod exiguum extat, vocem cõtinere non potest: quapropter quatitur, atque intremit. Vnde artium liberalium professores, qui se solitos trepidare nouerunt, principio agunt voce submissa, dum resideant, & stabiliantur: vocem enim exiguam vincere, continerréque facilius possunt.

*

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DVODECIMA.

Eorum, quæ ad res bene olidas pertinent: cuius quæstiones XIII.

1 CVR suffimenta omnia minus è propinquo sentire possim*? Vtrũ quòd odoris *delibatio aere temperata validior redditur, vt myrrha medicinalis suauior est? An contra agitur, vt ignis vi sua cremandi tollit odorem, qui per suffitum effluat? & quidem apud carbones ipsos nihil redolent, longius vero purius, tenuissimúmque fertur, quod oleat.

* effluxio

2 Cur odores tam suffimentorum, quàm florum minus suaues à proximo sentiantur? Vtrum vnà cùm odore terræ quoque particulæ prodeũt, quæ pro suo pondere antecurrunt, quàm ad sensum odor deueniat? itaque longius ille syncerum se offert. An neque cùm principium proximum est, neque cùm admodum semotum, odor abunde effluere potest? Nam si proximum, nõdum large emanat: si remotissimum, discerpitur.

3 Arbores reddi odoratas aiunt, in quas cœlestis arcus decubuit. Vtrum verum hoc sit, an falsum? Et si verum, quam ob causam ita eueniat?

ergo nec omnes arbores, nec semper aliquas odorem ita acquirere palam est. Etenim sæpe arcus cœlestis cõstitit, & tamen arbores nihil odoris spirarunt, quod quidem sensum mouere posset: cúmque odor contrahitur, (accidit enim id aliquando, itaque narratur) non in quaque materie contrahi potest. Causa vero per accidens ad arcum referenda est, præsertim si arcus ipse nulla natura sit, sed obtuitus refrangendi tãtum affectio. Prouenit autem odoris ille affectus, vt dictum iam est, non qualitercunque se materies habeat: neque enim in viridi, neque in arida: sed in vsta post aquam, quæ arcui superuenerit certam reddi suauitatem odoris pastores referunt, maximéque vbi aspalathus, aut etiam rhamnus est, & genus ex iis aliquod quorum flos suauiter olet. Ratio autem odoris eadem est, quam etiam de terra animaduertimus: hæc enim cùm feruet, atque inuritur, quod ediderit, principio bene olet. Enimuero quæ parce humido quendam in modum recaluerint, odorata redduntur: humor enim concoqui calore nimirum potest. Qua de causa totius quoque orbis terrarũ, quæ ad Solem orientem spectant, odoratiora exurgunt, quàm quæ ad aquilonem: & eorum ipsorum quæ ad ortum plus vergunt, quàm quæ ad meridiem, eo quòd loca Syriæ & Arabiæ pleniora sunt, atque terrenosiora, Aphricæ vero arenosa, siticulosaque. nec enim humorẽ nimiũ inesse oportet (concoqui nanque nimius non potest) nec nullum: sic enim nullus vapor inde extringi potest, quod vel in ea materie solet accidere, quæ & nuper combusta sit, & tale habeat genus vt secum odoris ferat suauitatem: quæ quidem res floribus declarari potest, odor enim in eos trãsmittitur. Sed

fieri putant in iis, quibus cœlestis arcus institerit quoniam nunquam id sine aqua effici potest. Cùm enim materies immaduerit, caloréque interiori cõcoxerit, respirare iam incipit, vaporéque intra se conceptum emittit. Nec vero aquam nimiam accessisse oportet, eluit enim atque extinguit calorem ab igne iniectum, quæ nimia venerit. Quæ autem aquæ post arcum solent incidere, non multæ, sed semper pene mediocres adueniunt: & si plures constiterint arcus, aqua non large, sed sæpe, & parce accedit. Quamobtem nõ immerito, cùm hoc ita fiat, qui rem insignem præter arcum nullam aspicerent, causam odoris illis attribuere.

4 Cur flores, & suffimenta suauius è longinquo olẽt, è propinquo autem herbam alia potius redolent, alia fumum? An quia calor quidam natura odoris est, odoratáque omnia calida sunt: calidum autem quodque leue est? itaque cùm longius permeant, odorem deferunt suum secretiorem, vendicatúmque ab cæteris tum foliorum, tum fumi, qui vapor aqueus est, odoribus, qui comitẽtur eum ipsum. An cùm in propinquo sunt admista illa, eùm iis vnà redolent, quibus inhærent, atque ita odorem deprauant?

5 Cur omnia plenius olent, cùm mouentur? An quòd excita plus aeris implent, quàm quiescentia? itaque ocyus ad sensum nostrum odor transmittitur.

6 Cur tempore hyberno minus olfacere possumus, miniméque per gelu, & glaciem? An quòd aer à frigore immobilior redditur? itaque motus non æque proficisci à corpore odorato potest, scilicet propter difficilem delibationis motum, & aeris quo inuehitur.

Cur

Cur acrius aromata olent cinere suffita, quàm igne, & plenius, ac diutius suum seruant odorem, cùm cinere suffiuntur? An quòd in cinere minus concoqui odor potest? itaque plenior est. ignis autem, quòd celeriter vires eorum domat, & concoquit, odorem cõmutat. Concoctio enim rei concoquendæ commutatio est, siue alteratio. 7

Cur rosæ suauius olẽt, quibus vmbilicus asper quàm quibus lenis? An quòd suauius olent, quæ modum consecuta sunt suæ naturæ: rosa autem spinosa natura est? ergo suauissime ideo olent, ꝙ magis secundum naturam constiterunt. 8

Cur odores è proximo minus suaues tam suffimentorum, quàm florum spirant? An quod portio terrena vnà cũ odore se defert, quæ vt in proximo mista vim hebetat, sic in longinquo prona defertur, ac decidit. Hinc etiam flores cõtusi suũ amittunt odorem. 9

Vtrum odoris natura fumus sit, an aer, an vapor? hæc enim inter se differunt, qua alterum ab igne, alterum & sine igne effici potest. Et vtrum à sensu aliquid in res odoratas proficiscatur, an ab illis in sensum, quod aera proximum moueat? At si ab illis aliquid deliberaretur, minora certe ob eam rem reddi oporteret: nũc autem quæ odoratissima sunt, hæc potissimum eadem videmus edurare. 10

Cur aromata cinere suffita acrius olent, quàm igne? An quod in cinerem minus concoqui odor potest? itaque plenior est. multũ ergo partis quoque terrenæ respiratur, fumúsque redditur, At ignis terrenũ propere illud rapit: itaque odor purior, ac syncerior sine vllo fumo ad sensum deuenit. Vnde etiã fit, vt flores triti hebeti⁹ oleãt: partẽ enim terrenam vt contritus mouere potest, sic- 11

lentus calor absumere non potest.

12 Cur omnia odorata,tam semina,quàm plantæ vrinam ciere possint? An quòd calida, & tenuia sunt? tale autem quodque vrinam citat:celeriter enim calor inditus ille extenuat: nec odor ipse aliqua corpulentia cõcretus est. Nam & quæ non bene olent,velut allia,vt sui caloris vrinam mouent,vel potius vim resoluendi,liquefaciéndique obtinent. Calida vero semina,quæ bene olent, ideo,sunt,quòd odor omnino calore efficitur:fœtida sanè inconcocta sunt. Nec solum calida, verum etiam plene esse concocta debent, quæ prouocatura vrinam sint,vt vnà descendendo humores possint extenuare.

13 Cur vinum dilutum olere ocyus desinit,quàm merum? An quòd dilutum imbecillius mero est? quòd autem imbecillius est, ocyus à quocunque mutatur,quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici potest,quàm merum: quod autem affici facilius potest,id & recipi à quouis,& recipere quoduis facilius potest:ita fit vt merum odorum, dilutum inodorum fit.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XIII.

Eorum, quæ ad res malè olidas pertinent: cuius quæstiones XII.

CVR fœtidior vrina redditur, quo diutius in corpore manserit, stercus autem minus? An quòd stercus, quo diutius retentum sit, eo magis siccatur? quod autem siccius est, minus id putredini patet: vrina contra effici crassior solet, recénsque potioni ingestæ similior est. 1

Cur esculenta male olida minime his olere videntur, qui illa ederunt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus: idcirco sensus hic propere impletur? itaque nec interiorem odorem æque amplius percipere potest. Principio enim omnes sentire queunt: vbi autem tetigerunt, non insuper possunt, quasi iam res consociata, natiuáque reddatur, & exterior similis ille oblatus delitescit obtentu interioris. 2

Cur flores contusi deterius olent? An quod pars terrena, quæ flori inhæret, odori permiscens sese, vim hebetat odorandi? 3

Cur animantium nullũ suauiter olet, excepta pantheta? quæ etiam ipsa non nisi bestiis ita olet: 4

ferunt enim suauem illis olentiam ab hac respirari. Stirpium autem multæ, & integræ bene olēt & corruptæ, ac aridæ magis magisque suauem reddunt odorem. Vtrum quòd mali odoris causa cruditas quædam excrementi est: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando ita olēt. Sed è morbo maxime vitiantur, quibus tales esse non solent: & flatus etiã, ructúsque crudorũ fœdius olent, quàm eandem causam de cæteris quoque proportione animaduertisse oportet: proportiõe inquam, quòd animalium carne vacantiũ generi æstimandum aliquid est, quod carnis vice habeatur: nam excrementum crudum vel in hoc esse nouimus. Hoc igitur & viuis causa fœdi halitus est, & mortuis, cum putrescit. Quam ob rem pingue os, pilus fœdum nunquam reddunt odorem, scilicet illam ob causam, quòd pingue concoctum est, ossa, & pili humore vacant. At genus plantarum nullum intra se contrahit excrementum. An etiam plantis aliquid inest: sed quia sicca & calida sunt natura, humor eorũ non fæculentus est, sed concoqui expeditius potest. Cõstat hoc etiam plagis terræ, quæ vt feruentiores, sic odoratiores sunt, vt Syria, vt Arabia: & muneribus earundem regionum, quæ sicca & calida nouimus hoc idem probari potest: nullam autẽ sentire putredinẽ possunt, quæ huiusmodi sunt. At animalium genus tale non est, itaque excrementa eius cruda fœtidáque sunt, flatúsque itidẽ olēt. Per emptis quoque animantibus humor putret, plantis minime: quippe cùm humore plantarum genus haud quaquam reddundet.

Quam ob causam res male olidæ grauius olēt cùm calent, quàm cum frigent? An quòd natura odoris vapor quidam, & delatio est, quæ calore

existunt? motus etenim quidam sunt, calor autem mouendi vim obtinet, frigus contra efficit, vt res consistat, & contrahatur. Deorsum etiam refrigerata omnia feruntur: calor autem, odorésque omnes sursum feruntur, tum quia siti in aere sunt, tum quia sensorium eorum supra, nō infra habetur: quippe cùm odor ad cerebrum penetrans mouere soleat sensionem.

Cur si quis allia ederit, vrinam redolentem allium reddet? cùm tamen alia pleraque odoris vehementioris ingesta, nihil in suam qualitatē vrinam possint conuertere. Vtrum, vt quibusdā scholæ Heracliteæ placet, quòd sicut in vniuerso, ita etiam in corpore nostro expiratur, deinde vapor denuo concrescit, vtque ibi humor, sic vrina hic est: exhalatio autem alimenti vbi reuertit, vnde prodierat, odorem eundem non immerito recipit, quippe quæ illud reddat, in quod sese commutarit. An si ita esset, cætera quoque idem facere deberent, quæ vehementem spirant odorē: nūc autem nullū hoc posse efficere nouimus. Ad hæc vapor, qui postea concrescit, non ad statum pristinum redit, verbi causa, si vapor vini exhalarit, non postmodū in vinū concrescit, sed in aquam: ita falsum id etiam illi referunt. Ergo allium solum ex omnium numero, quæ odorem simul & vehementem, & vrinæ mouentem reddunt, inflare ventrem inferiorem potest: cætera enim vel sursum mouere spiritum solent, vt radicula, vel vrinam citare non queunt. Allium vero tria nimirū hæc facit, vt & vrina augeatur, & spiritus excitetur, ísque deorsum, non sursum: quæ quidem situs vesicæ, testiculorúmque ideo sentit, quòd & in vicino est, & spiritui opportunior habetur, vt tentigo abunde declarat. Constat igitur, vt excre- 6

excrementum alij omniū maxime huiuſcemodi ad veſicam poſſit vnà cum ſpiritu deuenire, quòd permiſcens ſeſe odorem plene vrinæ committat.

7 Quam ob cauſam ora hominum, qui nihil ederint, ſed ieiunarint, grauius olēt, (quod ieiunam graueolentiam appellant) eorum autem qui aliquid ederint, nō olent, cùm tamen eorum magis olere debeant? An quòd ventre inani, minúſque agitato aer factus calidior, ſpiritu excremētáque pituitoſa ſua immobilitate putrefacere poteſt, calidiorem autem effici argumentum eſt, quòd vel ſitim parere ieiuniū ſolet? At vbi ederimus, odor ciborum grauem illam olentiam offuſcat, vt maior minorem: calor enim ciborum calorem præcedētem illum exuperat, ita vt nihil affici poſſit.

8 Cur alæ omnium maxime partiū noſtri corporis male olent? Vtrum quòd omnium minime reſpirare poſſunt? malus autem odor locis huiuſmodi contrahi maxime ſolet, quoniā putredo quiete interioris qualitatis conſiſtit. An ideo quod immobiles, inexcitatæque habentur?

9 Cur homines, qui virus redolent hirci, fœdius oleant, cùm ſe odorifice vnguentarint? An hoc in multis accidere ſolet, velut cùm acido dulce commiſtū eſt, dulcius totum exultat? Tum etiam omnes, poſtquàm ſudarunt, grauius olent: vnguentum autem concalefaciendi vim habet, itaque ſudorem poteſt prouocare.

10 Cur hominum incuruorū, gibborúmque halitus grauior, ac fœdior eſt? An quod locus pulmoni accommodatus, concluſus, deflexúſque à ſua proceritate eſt? itaque ſpiritum tranſmittere expedite nequit, ſed euenit, vt vapor ac ſpiritus amplius intercluſus putreſcat.

11 Cur vnguentorū magna pars ſudori permiſta male

male olet, aliqua vero ſuauior redditur, aut nihil deterior? An quæ motu, tractúque commutari ſolent, hæc deteriora redduntur? quæ autem eadem perſiſtere poſſunt, hæc ſuauius redolent. At ſunt quæ reſiſtere queunt, quomodo etiã florũ, quibus odores conficimus, alij contuſi, vel concalefacti, vel excitati exoleſcunt, vt violæ albæ: alij ſibi ſimiles, vt roſæ. Et vnguentorum igitur, quæ ex floribus huiuſmodi ſunt, cómutari vtique poſſunt: quæ non ſunt, nequeunt: vnde roſaceum commutari minime nouimus. Et quidem quo ſudores fœdius olent, eo grauius vnguentum quoque redolere videntur, quoniam rei ſibi contrariæ ſe permiſcet: vt mel cum ſale non magis, ſed minus dulce ſentimus.

Cur omnia plenius olent, cùm mouentur? An quod aera implent? itaque odor citius ad ſenſum reducitur. 12

*

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATUM SECTIO XIIII.

Eorum, quæ ad regionum habitus pertinent: cuius quæstiones XVI.

1 CVR efferis & moribus, & aspectib⁹ sunt, qui in nimio vel æstu, vel frigore colũt? An eadẽ caussa est? optima enim tẽperies non corporis solum, verũ etiam intelligẽtiæ hominis prodest: excessus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiam mentis temperamentum peruertunt.

2 Cur frumẽtum in Põto frigori expositũ diu reseruari integrũ potest? An proptetea, quia humor alienus vnà cũ calore euanescit, vt invuis fieri nouim⁹: alia enim frigore, alia calore exhalãt?

3 Cur potius in frigidissimis terris ardores febriũ fiãt? An quòd frigus calorẽ intus circũobsistit: cuius rei contrarium æstiuo tempore agitur? partes nanque internæ frigidiores reddũtur: ardor autem febris est: ergo partibus refrigeratis exterioribus, caloris copia interiores redundãt.

4 Cur blæsis pedibus Aethiopes sunt, & Aegyptij? An queadmodũ ligna, ita etiã corpora anima-

mantium deprauari à calore solent, quod etiam pili declarant, quos illi crispiores, quàm cæteri gerũt: crispitudo nãque veluti pilorũ blæsitas est.

Cur temporibus austrinis initus fœminam potius generẽt? An quòd largior humor tardius crassescit: austrinis humor temperamenti facit, vt semen reddant humidius? 5

Cur locis palustribus vlcera capitis curari celeriter possunt, cruriũ autem tarde? An quòd humor est grauis, quia terrenus est? omne autẽ graue tendit deorsum: ergo vlcera superiora concoctioni sunt opportuniora, quoniam humor delapsus ad ima est: inferiora autem ipsa multo excremento, putrefactúque facili redundant. 6

Cur qui loca edita, apertáque colunt, tardius senescunt, qui autẽ caua, & palustria ocyus? An senectus quædam putredo est? putret autẽ, quod quiescit, nullo modo, aut minus ita afficitur quod mouetur, vt aqua profluẽs, & conclusa, igitur vt locis editis aer vndique afflante spiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus assidue propter agitationẽ aer habetur, palustribus impurus, idémque semper emarcescit. 7

Cur timidi sũt, qui loca feruida incolũt: fortes, qui gelida? An quòd natura cõtra, quàm loca, & tempora se habet: quoniam si se similem ageret, cito periret? sunt autem fortes, qui calida sunt natura: timidi, qui exangues, refrigeratíque sunt, fit igitur, vt qui loca inhabitant calida, refrigerentur, qui frigida, concalescant, vtrique tamen corpore magno adolescunt, eo quòd qui frigida colunt, insito calore abũdant: qui calida calore loci refouentur: quippe cùm in calidis, & à calore incrementum sequatur: frigus autem vim astringendi, 8

gendi, constipandique habeat. Cùm igitur alteri principium inter se vehemens augendi obtineāt, alteri nullo extremo frigore impediantur, merito vtrique augeri possunt plenius. Homines nostræ regionis augeri ideo minus possunt, quod & principium illud in se imbecillius continent: & frigore aliquantisper constipantur.

9 Cur diutius viuunt, qui locis calidis suam degunt ætatē? An quia natura sunt ficciores: firmius autē, diuturniúsque, quod siccius est: mors autem putredo quædam est. An quòd mors caloris interioris refrigeratio est, refrigerari autem omnia solent ambientis aeris qualitate, qui vt locis calidis calet, sic frigidis friget? itaque interiorem calorem ocyus, magísque corrumpit.

10 Quam ob causam qui calida loca habitant, viuere diutius possint? An quod humorem, calorémque amplius seruant, quarum rerum interitus mors est.

11 Cur locis palustribus effici somnolentiores solemus? An quòd magis in his ipsis refrigeramur? refrigeratio autem cùm requies quædam sit, somnum nobis conciliat, qui inter quiescendum solet accidere.

12 Cur qui in nauibus degunt quamuis in aqua coloratiores tamē sunt, quam qui in paludibus? An loca commode aspirata coloris præbere hilaritatem possunt? Pallidos autē humor efficit, cùm putrescit: quod eueniri immobilitatis causa solet, quamobrem subpallidi sunt, qui loca palustria colunt.

13 Cur locis hybernis æstus fieri vehementiores quàm tepidis soleant? Vtrum propter nimium aeris humorem? enimuero caloris opera eiusdem aqua reddi potest calidior, quàm aer: ergo aer

quoque

quoque humidior acrius, quàm tepidus ille recalescere potest. An non calidior aer locis huiuscemodi est, sed esse ob vehementiã qualitatis contrariæ videtur: quomodo Sol cùm è nube illuxit, calidior esse ob contactum vmbræ videtur.

Qua de causa qui meridiem versus habitant, nigris oculis potius nascuntur? An quòd vt oculi cæsij caloris interioris exuperantia redduntur? sic eiusdem absentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. Ergo quemadmodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsiis ideo nascuntur, quod calor interior effluere à frigore exteriori vetatur: ita qui ad meridiem vergunt continent quidem suum humorem propter aeris circunfusi teporem obuium: sed calorem continere nō queunt, quòd nihil extrinsecus est, quod obsepiat, atque arceat. itaque humor, qui relinquitur, nigrescit: lucis enim absentia omnia obfuscari, opacaríque solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur? itaque qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoque cæsios habent: hic etenim color prope album est: & qui ad meridiem sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros sortiuntur. 14

Cur locis calidis homines sapientiores sunt, quàm frigidis? Vtrum eadem de causa, qua etiam senes, quàm iuuenes? sapientiores etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obsistente longe calidiores quam sua sint natura, reddũtur, itaque vinolentis admodum similes esse videntur: nec ingenio valent. quo prospiciant, rerúmque rationes inquirant, sed fortes fidentes, sperantésque sunt, contra qui loca calida habitant, sobrij propterea sunt, quia possunt satis refrigerari. Fit autem 15

tem quaque in re, vt qui metuunt magis, quàm qui confidunt, velint inquirere: itaque magis valeant inuenire. An quòd antiquius genus hoc hominum est? cæteri enim eluuie perierunt, ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitant frigida, ad eos, qui calida colunt.

16 Cur timidi, qui loca habitant calida: fortes, qui frigida? An quòd natura contra, quàm loca, & tempora se habet? quoniam si se similem ageret, periret breui, fortes autẽ sunt, qui natura calida constant: timidi, qui frigidi sunt: accidit ergo, vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint: cùm enim solutum rarúmque corpus eorum sit, calor foras profluere potest, qui autem in frigidis sedent, sua concalescunt natura, quòd à frigore exteriori caro densetur: cuius densitate calor colligi intus potest.

*

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAQVINTA.

Eorum quæ ad res mathematicas pertinent, & ad cœlestia: cuius quæstiones XII.

CVr linea de angulo ducta in angulũ, sola ex omnibus quæ figuras rectis cõstãtes lineis bipartito secant, diameter vocitata est? An quod diameter, vt nomẽ designat, duas in partes figuram æque dimetiendo digerit, nihilo destruens quod subiacet mensurandum? ergo quæ per cõmissuras, hoc est angulos diuidit, appellanda diameter est, quoniam hæc figuram non destruat sed diuidat: quomodo faciunt, qui vasa militaria partiũtur. Ad quæ per lineas secat, figurã compositã destruit: angulis etenim constant, quæ rectis lineis continentur. 1

Cur diameter appellata est? Vtrum quoniam sola bipartitio figuram diuidat? An quod sola figuram secat per partes, siue membra, quibus inflexa coartatur, cùm cætera per latera diuidãt? 2

Cur homines omnes, tam Barbari, quã Græci, ad decem vsque enumerare cõsueuere, nõ ad aliquem alium numerum, vt duo, tria, quatuor, quinque tũ repetẽdo vnum quinque, duo quin- 3

que, ficut vndecim, duodecim: nec vero vltra denarium numerum cessantes, inde replicare incipiunt? est enim numerus quisque, quod præcedit, ac vnum, aut duo & deinceps quantitas aliqua: enumerant enim statuto termino denarij numeri. haud enim forte, casúque id facere semper omnibúsque in rebus putari debent, cũ non fortuna sed naturalis res sit, quæ semper, atque vbique effici soleat. Vtrũ quòd perfectus numerus denarius sit: continet enim omnia numerandi genera, vt par, quadratum, quadrantale, longum planum, primum, compositum? An quòd denarius fons, atque principium est, quippe qui ex vno, duobus tribus, & quatuor constet? An quia corpora, quæ feruntur, numero nouenario continentur? An quoniam decem proportionibus quatuor cubales numeri consumantur, è quibus numeris vniuersum constare Pythagoreis placet? An quòd omnes homines digitis decem, lege naturali creantur? itaque sui numeri calculos quasi adipiscentes, hac eadem multitudine cætera quoque enumerãt. Vna gẽs quædã Thracum ad quatuor numerandi seriem terminat, eo quòd amplius meminisse modo puerorum non potest, neque vsum habet rerum multarum.

4 Quamobrem cum Sol eodem cũ vigore feratur non pari tempore idem incrementum, decrementúmque vmbrarũ exultet? An quod anguli, quos radij sub æquis circũferẽtiæ spatiis ad res cõspectas efficiunt, æquales inter se omnes consistunt: quòd si illi æquales sunt, eductos quoque inde æquales esse necesse est, scilicet quos radij faciant in triangulo, qui radio primo, & re conspecta, & vmbra cõtinetur. At si anguli æquales inter se sint, radij ab re cõspecta, & prolapsum

long

longius maiorem esse propinquiorem necesse est: quod pro certo recipimus. Igitur totam circunferentiam in partes quasuis æquas inter se digeramus: sitque res conspectui obuia? G. Cùm itaque Sol in G ingruens de A, vmbram in G I aliquam reddet, radius in I prolabatur necesse est. Vbi vero ad B deuenit, radius inde proficiscens intra G I, radium decidet: ac rursus cùm idem ad C se cōtulerit, pari modo suum radium mittet. aliter efficiet profecto, vt linea recta rectam partibus duabus contingat. Cùm ergo A B circunferentia æqualis BC circunferentiæ sit, anguli quoque e illis subiecti apud D, æquales inter se constant, quippe qui ad centrum se colligant, qui autem in triangulo habētur, æquales illis D angulis proueniunt, vt pote qui se per verticem illis iungant. Ergo cùm totus angulus in æqua secetur, angulus DE maior, quàm EF angulo DG est. Pari modo cæteri anguli se habebunt, quos radij circunferentia profecti reddiderint. Simúl que etiam constat vmbram meridie minimam esse necessario, minimásque tum effici accessiones: quippe cùm Sol meridie maxime è perpendiculo sese nobis exhibeat. AEstus quoque meridie accenditur, tum ob eam, quam modo diximus causam tum etiā, quòd omnis spiritus cessat. tunc enim spiritus excitari solet, cum Sol aerem terræ familiarē discernit. Quod si Sol cum medium cœlum proreptat, minus id faciat, merito noctes mediæ, atque meridies à spiritu silent.

5 Cur Sol per quadrilatera profluens non rectis lineis figuram describit, sed circulum format vt in cratibus patet? An quod aspectuum prociden tia turbine agitur: turbinis autē basis in orbem se colligit? quamobrem quocunque radij Solis

incurrerint, nimirum circulares apparent? An quod solis quoque figuram rectis lineis cõtineri necesse est:siquidem radij recti proueniunt. Cùm enim recte in rectam incidunt figuram, rectis contentam lineis formant:quod certe in radiis accidit:ad rectam enim cratiũ sese tradunt, aut ad quodlibet, per quod liceat trãslucere:ac ipsi recti proculdubio sunt:itaque procidere ad rectam debuerunt. Verũ quia radij, qui de aspectibus ad extima linearum rectatum discindun tur imbecilli admodũ sunt.idirco angulo cõnserni non possunt, sed quantum recti in turbine sit, hoc tãtum rectam agere potest reliquum nõ potest, sed conculcati aspectus, indiscretíque latitant.nec mirũ cùm multa videre nullo pacto possimus, quamuis nostro attigãtur aspectu, vt ea quæ tenebræ opacant proximum est, cũ quadratum speciẽ multianguli repræsentat, atque etiam circuli si, amplius remoueatur. Cũ enim aspectus procidentia turbinis specie, figuretur, quoties figura vlterius se posita est, aspectùs, qui se in angulos spargunt, quoniã & imbecilli & pauci sunt, rem assequi nequeunt:qui autẽ mẽdiam in partem cõcurrunt, hi nimirum persistere possunt, vt pote vniuersi & validi. Ergo cùm figura prope posita est, anguli quoque aspici possunt, aucto interuallo non possunt. Quamobrem circularis etiã linea remota recta esse videtur: & Luna rectis contin ere die octauo videtur, si aspectus non latitudinem, sed lineam circũdantem ineant. Vt enim cum circũferẽtia prope posita est, quãto pars altera orbis, quàm altera propius sit, aspectus discernere potest:ita cũ procul abest recte sentire nõ potest, sed ex æquo partiũ situ cernere sibi videtur:itaque rectã etiã iudicat

Cur Lunam, quæ in sphæræ faciem cõglobatur rectam, cùm semiplena est, cernimus? An quoniam eodem in plano aspectus noster versatur, & circuli accubitus quem Lunæ Sol ingruẽs facit? quod cùm agitur, Sol recta linea videtur. Cum enim quod suum aspectum sphæræ admouerit orbem videre necesse sit, Luna autem sphæræ faciem gerat, eámque Sol aspiciat: orbis profecto id esse debet quod à Sole efficitur. Hic ergo cũ è regione se nobis præbet totus videtur, itaque pleniluniũ iam apparet. Cum autẽ mutatur, & præterit, propter Solis discessum, portio eius aspici potest. itaque fit, vt Luna altera parte recta videatur, cũ altera orbem colligat, quoniam hemisphæriũ aspectui ex diuerso positum est, quod semicirculum repræsentarit. Semper enim aspectui obuia Luna est: quoties tamen Sol radios admouerit suos aspici nequit. Repletur post diem octauum de medio, quia paulatim euadens, orbem nobis exhibet propensiorem. Cumque ita circulus aspectui se opponit, sectionem turbinis imitatur, curuatur in cornua, iam Sole dimoto. Vbi enim circunferentia Solis ad puncta deuenerit vltima, per quam orbis æqua portione secari videtur, circunferentia ipsius orbis apparet. non enim insuper ex aduerso oculis est sed iam preterire incepit. Quod cum ita agatur, ac circulus, siue orbis per eadẽ ducatur pũcta, curuari in cornua necesse est, pars enim aliqua orbis prioris aduersi protinus aspectui se obducit, vt de parte lucida abscindi aliquid possit. Cum etiam extrema in eodem persistant, vt curuari in cornua necesse sit: sed tamen plus minúsve, pro Solis dimotione, cùm enim Sol dimouet sese, circulus quoque in eadem reuertitur pun-

cta quippe cùm fieri possit, vt infinito numero inclinetur: siquidem sumpti circuli per eadem puncta describi facile infiniti possunt.

7 Cur Sol, & Luna plana esse videntur, cum tamen conglobari in sphæram certum sit? An vt plura, quorum quod nam plus minúsve distet, incertum sit, æque posita esse videntur? sic etiam quod partes obtinet, nisi color varius adsit, partes ex æquo omnes collocatas habere videri necessarium est: quod autem ex æquo aspectu obuiam fit, idem æquabile, compositum, & planum necesse est.

8 Cur Sol oriens, atque occidens vmbras efficit longas: efferens se, minores: obtinens cœli medium, minimas? An quòd oriens principio vmbram terræ æque distantem reddit, ac infinitam pene protrahit, deinde longam, atque ita minorem subinde? quia linea, quæ recta de puncto superiori elicitur, interius per diminutiones assiduas cadit. Gnomon A B, Sol, vbi C, & vbi D. Radius igitur ex C proficiscens C F exterius procedit, quàm radius DE. At vmbra BE Sole superiori existit, vmbra autem BF inferiori. Ergo quo Sol superior fuerit, eo minor vmbra exultabit, minimáque tunc erit, cùm Sol super capita nostra versabitur.

9 Cur vmbræ Lunæ maiores, quàm Solis sint, cum eodem proueniant perpendiculo? An quòd Sol superior, quàm Luna est? itaque radium, qui de superiori prodierit, inferius cadere necesse est. Gnomon AD, Luna B, Sol C. Lunæ radius BF: ergo vmbra Lunæ DF. sequetur Solis radius CE: ergo vmbram DE fore necesse est.

10 Cur deficiente Sole, si quis per cribrum, aut frondes veluti platani, vel alicuius ex cæteris la

tifoliis

tifoliis, aut digitis manuum inuicem perplexis inſpiciat, ſplendores ſpecie Lunæ nondum completæ incernat? An quòd quemadmodum cùm per angulatum foramen lux non angulata, ſed orbiculata, turbinatáque prodit? cuius ratio, quia gemino, directéque commucronato turbine agitur, id eſt, eo qui de Sole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: ſic etiam in Solis defectu figura, qua radij veniunt, vt diximus, innoteſcit. Ergo cùm pars orbi ſuperiori detrahitur, quod ex aduerſo ſuper terram eluxerit, ſpeciem illam lunatam gerat neceſſe eſt: quippe cùm prout orbis defecit, ita radij profluere debeant: digitis tamen, & cribris, pro foraminum exiguitate res certius explicatur, quàm cùm per foramina ampliora tranſmittitur. Luna autem idem percipi non poteſt, neque deficiente, neque increſcente, neque decreſcente: quia eius extrema non plene ſplendent, ſed medio potiſſimum lucet. Lunatam autem illam, minutámque faciem, medio aſtringi exiguo manifeſtum eſt.

* Cur Sol nunquam cœlo in medio geminatur, nec ſupra ſe faciem illam oſtendit ſecundam, ſed ex lateribus tantum? An quòd tum geminari Sol poteſt, cùm Solem verſus aſpectus refrangitur. Aeris autem concreſcentis illa ſoliditas, cui aſpectus incurrens refrangitur, neque prope Solem, neque procul effici poteſt. nam ſi prope ſit, reſoluetur à Sole: ſi procul, aſpectus refrangi non poterit. cùm enim longe de paruo ſpeculo remeet, imbecillius reddetur: quamob- em area quoque fieri nõ poteſt è regione. Quòd r ſupra, & in propinquo inchoatur, à Solis ferſore diſſoluitur: ſin procul, aſpectus minor euaret, ſed ſi in latere, tum nimirum ſeruari integer 11

**Cur pare lius non fit neque cum ſol cæli me dium obti net, neque ſupra ter rã, ſed ex lateribus tantum? An*

poterit,dummodo speculũ ita distet,vt nec Solis feruore absumi possit,& aspectus vniuersus recurrat.Nã si in terra sparsus feratur,deuenire ad Solem non potest.sub Sole etiam fieri non potest,quia si prope terram extiterit,consumitur feruore:si autem supra,cœlo in medio aspectus distrahetur,& euanescet.denique nec è latere quidem effici illud potest:cùm Sol cœli vmbilicum perreptat:quoniam si aspectus admodum feratur in terram,exiguus ad speculum veniet: itaque refractus oĩno imbecillus recedet.

12 Cur Solis vmbræ extremũ tremere videatur? Haud enim quia Sol fertur,idcirco id contremiscit,nam fieri nõ potest,vt Sol in partes moueatur contrarias,tremorem autem fieri ita manifestum est. Adhæc mutatio vmbræ incerta est, quomodo etiam Solis ipsius progressio latet. An ideo moueri videtur, quòd corpuscula contecta in aere agitantur,quæ vulgo ramenta nominantur, conspicua in Solis radiis, qui transmeant per fenestras?hæc enim moueri solent etiam sine vllo spiritu.Ergo cùm vicissim,modo de vmbra in lucẽ,modo de luce in vmbram moueãtur assidue,terminus quoque lucis,ac vmbræ communis continuo moueri videtur. partim enim veluti vmbram,partim lucẽ sua ipsa mutatione efficiunt,itaque moueri vmbra videtur, cũ non hæc,sed illa hunc in modum soleant agitari.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMASEXTA.

Eorum quæ ad res inanimatas pertinent: cuius quæstiones XIII.

CVr basis bullarũ candida aquæ insidit: etsi Soli exposita est, nullã efficit vmbram: sed reliquum quidẽ vmbellæ corpus vmbram facit, basis aũt sola nõ facit, sed circũ à Sole vndique cingitur? Et quod lõge mirabilius est, nec si lignũ per aquã in Sole apposueris, vmbra ligni cõtinua exul-bit, sed iuxta basim bullæ à luce secabitur. Quod si vmbra est, quod à Sole nõ aspicitur, sequetur porro, vt moles bullæ circũ tota aspici possit, quod nũquã fieri posse in opticis, id est, aspectuũ rationibus demõstratur: quippe cũ ne minimum quidem à maximo totum circumaspici possit.

Cur bullæ specie hemisphærij exurgere solent? An quòd tanquam de cẽtro in aera sursum æqualiter circũ vndique adnituntur? quo quidẽ modo hemisphæriũ exurgat necesse est. Portio autem spheræ inferior aquæ planitie abscinditur, in qua scilicet centrum situm est.

3 Cur in magnitudinibus,quæprofūditate sunt inæquali,accidit,vt si partē moueas leuiorē,circunferatur quod iacitur:vt in talis fieri opplumbatis videmus,si quis partē leuiorē ad severtens proiiciat? An quod fieri nō potest,vt grauius æque ac leuius feratur,cum eisdē viribus iactū est: sed cùm totū quidē moueri necesse sit,fieri vero non possit,vt æque omni ex parte moueat,sequitur prorsus,vt si parili celeritate feratur,eādē lineam peragēt.sin autē alterū altero feratur celerius,circulo ferri necesse sit,cùm hoc solo in genere figuræ efficiatur,vt pūcta eadē subalterna lineas inæquales possint eodē tēpore permeare.

4 Cur ea quæ in terrā cadūt, atque resiliūt,angulos ad planitiē reddant similes vtraque ex parte pūcti quo planū tetigerint?An quod omnia sua natura ad rectā lineā feruntur?Quæ igitur in locum æqualē deciderant,vbi ex perpēdiculo, diametróque sese plano impegerint,pares angulos ideo faciunt suo resultu ꝙ æqua diameter diuidit.Quæ autē in latera corruerunt,quoniam non perpendiculo,sed puncto superiori locū ferant, accidit vt repulsa à loco dicto contrariā in partem se cōferant:rotunda quidē ꝙ delapsa protinus in aduersum sui appulsus sese euoluunt,siue quiescat eorum mediū seu locū soleat permutare:rectis vero cōpacta lineis,quod perpendiculū eorum in partē priorem adductum retorquetur: vt his accidit*quibus aut pars inferior raditur, aut colei violantur.hi nanque omnes aduersā in partē,retrorsúmque corruūt:quoniā eorū perpēdiculū æquatur,pēdet,atque priorē in partē expellitur:cōtrariū enim in his retro,deorsúmque esse accidit, cū autē deorsū ferātur,grauiora esse fatendū est.Quod igitur his casus idem resultantibus

*quibus crura araduntur, & colei sub ripiuntur:

tibus*latus euenit:ergo in angulũ rectũ neutra *φορά.
eorum resultãt,eo quòd perpendiculum põdere bipartito diuidit corpor a,quæ ferũtur.Fieri autẽ nõ potest,vt plura perpendicula idẽ ad planũ existant quibus illa secentur: quod scilicet ita accideret si perpẽdiculũ,dum resiliũt, oriretur, vbi rem delatã planum offendit,diuidẽdúm que rursus secundo perpẽdiculo foret.quocircà primo illo perpẽdiculo,quo feratur, secare necesse est. Sed cùm aduersam quidem in partem feratur,rectũ vero in angulũ non feratur, reliquum est,vt acutus reddatur angulus parte altera puncti, quod plano incurrerit.Aduersoru m enim inter sese angulorum terminus rectus angulus est.

Cur cylinder propulsus fertur in directum, 5
suísque terminantibus orbibus lineas rectas describit: turbo vero suo manente mucrone circunfertur,atque in suo terminante orbe orbem describit? An quod circùm vterque fertur? Verum cylinder rectas lineas plano ducit,turbo orbes describit : eo quod inæquales orbes turbinis inter se sunt,ferríque velocius potest, qui ambo circa idem centrum conuertitur,qui cum simul omnes positi in turbine orbes inæquali ferantur spatio euenit,vt extimi , qui voluuntur , plurimum loci & lineæ tempore eodem decurrant. Vnde fit etiam vt circum omnes agãtur:quippe cum omnes eadem recta linea describantur,quæ cùm conuertitur , non omnia sita in ea puncta æqualem producere lineam eodem tempore possunt,cum æqualem non nisi ex directo agere soleant.Cylindri vero,quod omnes orbes pares inter se sunt,centrúmque idem ambiũt,euenit, vt simul suis omnibus punctis planum contingendo parili celeritate voluãtur,cum nulla inæqualitate

ritate cylinder euariet, & rursus in planũ simul
omnes deueniant, vbi suam quisque conuersio-
nem absoluerit. Vnde lineas quoque ductas per
directum in plana, pares inter se esse necesse est.
sua namque tactione orbes æqui, paritérque vo
lubiles illas duxere. At qui rectas cõfici patuit,
quas linea eadem referens sese in directum per
egerit. Causa hæc est, cur cylinder recto deferri
tramite possit. Nil enim refert, vtrum qua linea
prima cylinder planum tetigit, hanc firmo cy-
lindro protrahas, an volubili circumagas. sem
per enim vt æqua linea similísque illis in cylin
dro contentis planũ attinget, siue protrahatur
cylinder, siue prouoluatur.
6 Cur sectio chartarũ, siue papyri, si quis æque
à basi plana rectáque dimetiẽdo absciderit, re-
cta euoluetur: sin autem inclinarit, contorta exi
stet? An euenit, vt cùm orbes secturæ alterius eo
dem in plano positi sint, declinans illa cæsura
non æque opposita sit. sed partim minus? itaque
cum euolueris orbes quidem, qui plano eodem
continentur, suúmque initium in plano habent
eodem lineam explicabunt, quam suo ipsi confi
ciunt ordine: quippe cum ea ipsa extenta linea
non nisi profecta ex orbibus sit, qui plano eo-
dem cõtinentur: itaque vel rectam eam quoque
esse necesse est, quæ eodem in plano se porrigat.
At obliquæ illius secturæ linea, quoniã primæ
non æque apposita est, sed partim plus distans,
partim minus, vt pote cùm ipsa quoque sectura
ita se habeat, hinc eodem esse in plano nequit.
itaque nec recta hæc esse potest, etenim fieri nõ
potest, vt rectæ lineæ pars alia in alio plano col-
locetur.
7 Cur omnis magnitudo diuisa minor esse suo
tota

toto videatur? An quòd omnia numerum diuisa recipiunt: quanquam magnitudinis ratione minora, quàm vnum illud, existunt? Magnum enim eo quod continuum, quantúmque quoddam est, magnum dicimus, numerus vero partium omnis omni suæ magnitudinis numero maior est. Quamobrẽ vt partibus diuisis maius appareat totum, consentaneum est, cùm enim partes, totúmque idem sint, totum naturã potius magnitudinis præ se fert, vt constans, & cõtinuũ, partes vero naturam numeri magis sortiuntur.

Quæ in vase eueniunt, quod clepsydr. m vocamus, omnino quidem referri ad causam debẽt, quam Anaxagoras explicat. Aer enim, qui in ea excipitur causæ est, ne aqua ingredi possit, fistula scilicet obturata. Nõ tamẽ simplici, absolutáque ratione aer causã habere putandus est: nã si quis eam fistula apprehensa transuersam immergat, humorem admitti, nihil est quod prohibeat: quamobrem non satis author ille exposuit quemadmodum aer causam daret. Ergo causam aera quidem tenere fatendum est: sed hic siue impellitur, siue per se ipse fertur, nec quicquam cogitur, ferri per directũ solitus est, vt etiam cætera elementa. Itaque clepsydra transuersæ immersa, aer qui è directo situs est pulsus ab humore libere effluit per ea foramina, quæ demersis in aqua foraminibus opposita sunt, eóque cedente humor subiens implet. At si erecta in aquam descendat, aer impotẽs sese efferendi per arduum, quoniam conseptæ sunt partes superiores, circa prima foramina arcetur, quippe qui supprimi in se, contrahíque nõ possit. Argumentum vero, aquam arceri posse ab aere immoto, quòd in ipsa clepsydra deprehensum est. nam si

aluum eius aqua repletam ad fistulam obturatam inuerteris, humor per fistulā in os minime defluere poterit: quippe cùm ore patefacto non protin⁹, sed paulo post de fistula profluat, vt qui non in ipso ore fistulæ contineatur, sed postmodum in hoc per fistulam veniat, postquam patefactum iam est. Plena autē, erectáque clepsydra, fistula patefacta protinus per colum, id est, foramina inferiora effluit, quia illud attingit, extremam vero fistulam non contingit. Clepsydram igitur humor ingredi ob prædictam causam nequit. Egreditur autem fistula patefacta, eo quod aer contentus in fistula, sursum deorsúmque agitatus, humoris contenti in clepsydra motum excitat pleniorem: cúmque deorsum pellatur: eodémque ipse etiam sua natura propensior sit merito effluit vim inferens aeri, qui clepsydram extrinsecus circunfundit, excitus quidem, & compar potentia aeri superius impellenti, sed renixu infirmior: quoniam per angustam fistulam influēs, ille ocyus ac vehemētius labitur, vrgétque humorem. Causa vero, cur obturata fistula humor effluere non possit, quod humor dū clepsydram subit, aera omnem per vim ab ea expellit. Cuius rei indiciū spiritus, ructúsque murmurās dant, quos ingrediente humore, nimirum intus excitati sentimus. Cùm igitur humor subiens vehementer aera cogit, sese ad clepsydræ fistulam trudit, ac modo lignei cunei, aut ærei disiectum oppressus, astrictúsque hæret sine vllo alio vinculo, quousque alia vi expellatur, quomodò præruptor clauos expellimus: quod sane aperta fistula incidit in ratione, quam superius exposuimus. Aut igitur ita effici potest, vt humor effluere nequeat, aut ꝙ aer exiens inflatur, emergítque impetu

petu violento, vt strepitus indicat, humor idcirco à spiritu sursum attrahitur, quemadmodum multis in rebus accidere certũ est. Attractus autẽ humor, sibique continuus omni ex parte constans manet, oppressus ab aere, donec pulsus ab eodem recedat. cúmque initium ita retineatur humoris, reliquus & omnis humor vnitus, atque continuus ex suo pendeat initio necesse est. Nec verò temere ita agitur, quandoquidem eiusdem interest rei, & dimouere quicquam suo de loco, & idem in eo continere ad quẽ mouerit: ídque diutius facere si vel potentia quod tenet, quódque tenetur, simili inter se cõtendunt, vel quod tenet potentius est, vt in re, de qua agitur, accidit. Spiritus enim potentior quàm aqua est.

Cur partes tam stirpium, quam animantium, 9
quæ nullis instrumẽtariis officiis deputatæ sunt, in orbem sese omnes colligant? stirpium quidem caudex, & rami formari in orbem solent, & animantium crura, femora, pectus, lacerti ad hanc eandẽ speciem enituntur: triangulum vero, aut multiangulum nullum neque ex toto, neque parte aliqua est. An, vt Architas author est, quoniã in motu naturali æqua proportio inest: moueri nanque proportione omnia censet. hanc autem solam in sese æqualiter solui, atque reuerti, vt orbes, rotundáque afformare possit, cùm cõstiterit.

Cur extrema formari in orbem soleant? An 10
quòd natura res optimas, & pulcherrimas creat quoad fieri potest? Figura autem ea pulcherrima est, quæ eadem vndique est, sibíque ipsa simillima constat.

Cur si circulus proiiciatur, primam lineam re 12
ctam ducet, deinde cochleam, siue clauiculam aget, dum decidat? An principio rectam ideo,

agit,quod æqualiter ab aere hic inde dirigitur. Cum igitur pari momēto vtroque de latere per gat, lineam quoque effici talem necesse est, quæ locū æqualiter hinc atque inde possit diuidere: talis autē recta est. At vbi in partē alterutram vergere ob inæqualitatem circunfusi aeris cœpit, non amplius æqualem illā parte interiore, exterioréque ducit, sed circularem, necessitate scilicet aeris diuersi, & incompositi.

12 Cur in magnitudinibus, quæ profūdo sunt inæquali, accidit, vt si partem moueris leuiorem, circunferatur quod iacitur? quemadmodum in talis fieri opplubatis videmus, quoties quis partem leuiorem ad se vertens proiiciat. An quòd fieri non potest, vt quod grauius est, æque cū leuiori feratur, cùm proiectum eisdem à viribus est, quod cum moueri necesse sit, & tamen fieri non possit, vt æque omni ex parte, directóque tramite moueatur, circunferri necesse est, dū se introuertit: quemadmodū si quid medio eius immobile suo pondere penitus esset, alterum profecto extremū vltra in partē moueretur priorem alterum intra ad eum tenderet, qui dimisit. Sed quoniam cùm totum moueri possit pondus suo medio gerit, illud idem sequatur necesse est.

13 Quamobrem corpora quæ ferūtur, vbi alicui occurrerunt, replere partem in contrariam solēt, quam suapte natura ferri cogantur, nec nisi ad similes angulos resultare soleant? An quod nō solùm eo feruntur impetu quo pro sua parte ipsa ferri aptissima sunt, verum etiam illo, qui à mittente proficiscitur? Suus igitur cessat cuique impetus, cùm suū ad locum peruenerint: omnia nanque requiescere solēt, vbi eam in sedem sese contulerunt, quam suapte natura desiderāt. Sed

exter

externo illo, quem habent, impetu necessitas oritur amplius mouendi: quod cùm in partem priorem effici nequeat, quia re prohibetur obiecta, vel in latus, vel in rectum agi necesse est. Omnia autem in angulos resiliunt similes, quoniam eodem ferri cogantur, quo motus ducat, quem is dedit qui miserit: eo autem vt angulo vel acuto vel recto ferantur, omnino incidit. Cùm ergo quod retorserit vetet, quo minus directe motus agatur, pariter & rem quæ fertur, & eius impetũ, nimirum prohibere potest. Vt igitur in speculis extremum lineæ rectæ, quo se aspectus coniecerit, idem refrangitur: ita in iis quæ feruntur, fieri ex aduerso solet, quippe cùm angulo tanto retorqueantur, quanto vertex constiterit. Ita enim intelligendum est, vt transferri simul & angulus, & delatio debeat: quo facto in angulos resultare similes, esse necesse palam est.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XVII.

Eorum, quæ ad res animatas pertinent: cuius quæstiones III.

1 CVR homines, qui corpore constant immodico, maiores tūc esse videntur, cū appositi modicis inspiciūtur? An quod res modica vnū est, & moderatio vnū quammaxime? vnū autem quod est, id indiuiduum esse postulat, indiuiduū autē minus: res vero immodica multa pro sui discrimiuis ratione ostendit. Quãobrem vt cū per sese magnitudines inspiciūtur quales nā sint, latere facilius possunt: ita cùm collatæ in propinquo spectantur, latere non possunt. Ergo vnum esse apparet, quod indiuiduum est, spectatúsque eius vnus modici ratione exultat: immodicum porro, vt quòd plura sit, suspectionem plurium suggerit. Et maius propterea esse videtur, quod vnū cùm sit plura esse videatur. naturam enim & magnitudinis habet propter continētiam, & numeri propter partium inæqualitatem. itaque cùm vtrūque obtineat incrementum, merito magis tum esse apparet, cùm spectatur ad id, quod simplex est, atque vnum.

2 Cur animantia omnia, & ea, quorum stirpes terra continentur, crescere potius in longitudinem

nem soleant? An quòd ter longitudo augetur, bis latitudo, semel profunditas? longitudo enim principio fit, primóque principio existit: itaque primo sola, secundo cum latitudine, tertio cum profunditate augetur, latitudo autem bis, videlicet per se, & vnà cum altitudine crescit.

Quonammodo prius & posterius capi debeāt? Vtrum quemadmodū qui tempore Troiano vixerunt, nobis priores sunt, & his ipsis priores qui superiores? atque ad hunc modum in infinitum, vt qui superiores sunt, iidem priores habeantur. An si quod initium, & mediū, & finis sint vniuersi, & cùm quis senescens ad finem peruenerit, rursus ad initiū reuertatur, prioráque sint, quæ propius ab initio absunt, quid vetat nos ab initio minus distare? At si minus distamus, esse quoque priores possumus, vt si cœli, siderísque cuiúsque delatio quædam agitur circularis: qui non etiam rerum caducarum ortus sit talis, atque interius, vt eadem rursus oriantur, ac pereant? veluti etiam vulgo dicitur, circulum res esse humanas. Igitur homines numero quidem eosdem semper esse censere, furor est: specie vero seruari eosdem, probari melius potest. Itaque vel priores nos esse possumust, alémque aliquis statuet seriem, vt eodem sit repetendū, vnde ortus extiterit, cogitandúmque ordinē continuū, ac semper eodem constantem tenore. Homines enim idcirco perire Alcmæon inquit, ꝙ suum initium fini coniungere non possunt. Scite perhercle, si quis nó arctius recenseat, sed formula quadam eius verba accipiat. An si circulus sit, circulus autē vnà & principio, & fine careat? priores neque nos illis, neque illi nobis esse propinquitate initij possunt.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XVIII.

Rerum, quæ ad literarum studia pertinent: cuius quæstiones X.

1 CVR alios si legere cœperint, somnus occupat, etiam nolentes: alios vigilare volentes liber susceptus reddere peruigiles potest? An in quibus motus spiritales sunt, scilicet ob frigiditatẽ vel naturæ, vel materiæ melancholicæ, qua excremẽtum spiritale crudũ causa frigiditatis cõsistit? his, cũ intelligentia mouetur, insisténsque alicui intelligere nequit, repellitur motus alter, qui refrigerandi vim habet: itaque potius dormire incipiũt. At vbi aliqua in re suã intelligẽtiam firmarunt, quod lectio facere solet, nimirũ à motu spiritali illo mouẽtur, cũ nihil sit, quod eũ repellat: itaque dormire nõ possunt. Quorũ autẽ secundũ naturã habitus est, eorũ virtus intelligẽdi cũ aliqua in re cõsistit, nec variè se dispergit, cætera quoque sita eo in loco hærent, quorũ requies somnus est. Vbi autem mens constiterit, & quasi fatigata succubuerit, caput aggrauat, vtpote quæ sita in eo sit, somnúmque inducit. at cũ secundum naturã animus noster agitatur, nullo tũ somno præmitur: tum enim maxime viuit. vigilantia autẽ, quàm somnus causa potius est cur viuere valeamus.

2 Cur contentiosa disputatio ingenia exercere possit

possit? An quòd in eo disputandi genere accidit, vt crebro quis aut vincat, aut vincatur? protinus ergo contentiosus hinc homo redditur, quãdo vel vincendo per lætitiam magis magísque adducitur, vt in contendẽdo perseueret: vel victus enititur, vt quod amisit, recuperet. Quod idẽ vel in cæteris certandi generibus euenit. Quamobrem sæpe inter se pugnandum, quanquã quis inferior est, tamen cessare minime patitur.

Cur homines in orando exemplis, & fabulis potius gaudent, quã cõmentis? An gaudent, quia & discunt, & celeriter discunt? atqui per exempla, & fabulas facilius discitur: sunt enim quæ explorata habeantur, & particularia sint. Ratio autem cõmentandi demonstratio ex vniuersalibus est, quæ minus quàm partes nouimus. Adhæc iis credere magis solemus, quæ plurimum testimonio confirmantur. exempla autem, & fabellæ testimoniorum speciem gerunt: fides autẽ perfacilis est, quam testimonium fecerit. Additur, quòd verisimile quisque libentius discit: exemplũ autem, & fabellæ rem non nisi similem docent. 3

Cur oratorem, imperatorem, & mercatorem callidũ appellare solemus: tibicinẽ, histrionem hoc appellare nomine non solemus? An quòd horum facultas sine cupiditate est? nititur enim tãtummodo ad oblectationem, illorũ autem conatus omnis ad plus acquirendũ sibi contendit. bonus enim orator, & imperator, & mercator est, qui plus sibi acquirere potest: calliditas autem in acquirendo sita est. 4

Cur hominem philosophum differre ab oratore putemus? An quòd alter quidnam iustitia sit cogitat, alter qui iniustus sit aliquid spectat, & alter qualis nam tyrannicus tenor sit, alter ty- 5

rannum quempiam eſſe animaduertit.

6 Cur in iis ſtudiis, quæ aliqui ſibi delegerint, quanquam interdũ prauis, libentius tamen quàm in honeſtioribus verſantur? verbi gratia, præſtigiatorem, aut mimum, aut tibicinem ſe potius eſſe, quàm aſtronomum, aut oratorem velit, qui hæc ſibi delegerit? An volunt quidem nonnulli res honeſtiſſimas tractare, ſed quoniam minus ſibi confidunt poſſe efficere? ideo non ita agunt. An vero rem, in qua ſeſe quiſque poſſe præſtare arbitratur, eam deligit ſibi, quam autem deligit, eidem operam dat, illi obſequens partem diei maximam, vt ſe ipſe vincat, ſéque ſit præſtantior? Quinetiam quæ principio aliqui ſibi delegerint, quibúſque inſueuerint, in iis ne iudicare quidem poſſunt, quidnam melius ſit: animus enim eorum corruptus iam eſt propter prauas delectationes.

7 Cur alios ſi legere cœperint, ſomnus occupat, vel nolentes: alios vigilare volentes liber ſuſceptus reddere peruigiles poteſt? An in quibus motus ſunt ſpiritales, ob frigiditatẽ vel naturæ, vel humoris, multiplicíque humore excrementum ſpiritale cauſa frigiditatis conſiſtit, iis cùm intelligentia mouetur, inſiſténſque alicui intelligere nequit, expellitur motus alter: itaque potius dormire incipiunt, cùm non multum ſua intelligentia mutentur: motus enim ſpiritalis ille ſuperatur, & vincitur. At vbi aliqua in re ſuam intelligentiam firmarint, quod lectio facere ſolet, nimirum à motu illo ſpiritali mouetur, cùm nihil ſit, quod illum repellat: itaque dormire nõ poſſunt. Quorum autẽ habitus ſecundum naturam eſt, eorum virtus intelligendi cũ aliqua in re vna conſiſtit, nec varie ſe diſpergit, cætera quoque ſita eo dem

dẽ in loco hærent, quorũ requies somnus est, vbi enim pars vna, quæ potissima sit, institerit, cæteræ quoque partes insistere solent: perinde ac in copiis, quæ versæ in fugam fuerint, agitur. Natura enim sursum effertur, quod leue est, deorsum autem defertur, quod graue est. Cùm igitur anima secundum naturã mouetur, non dormit, ita enim se habet, at vbi constiterit, & quasi fatigata succubuerit mens immutatur, & vapores crassiores sursum sese efferentes id capiunt, faciunt somnũ. Lectio vero prohibere somnum videri sanè potest: quod non propter ea est, quia tantisper intelligimus, (anima enim tunc magis definitur) sed quia mutatur, & idẽ in somnia euenit. nam intellectiones illæ vigiles sunt, quibus anima quærat & dubitet, non illæ, quibus assidue contempletur, cùm illæ faciant indefinitionem, hæ non faciant.

Cur in disputationibus cõtẽtio sit, nugatio nũquam incidat? An quod apparens syllogismus, id est ratiocinatio est? ratiocinatio autem in paucis continetur, quinetiam si prolixius agitur, interposito tempore paralogismus, id est peruersa ratiocinatio interea deprehendetur, & reuocare quod dederit aduersarius poterit. 8

Quamobrem libentius eas historias audimus, quæ rem vnã exponũt, quã quæ plures? An quòd rebus magis attẽdimus notioribus, eásque libentius audimus? notius autẽ est, quod definitũ, vnũ itaque finitum est, plura autẽ infinito participãt. 9

Cur nos rerum narratio oblectat, quæ nec nimium veteres sunt, nec admodũ nouæ? An quòd rebus diffidere procul absentib⁹ solemus, quibus vero diffidimus nunquam iis oblectamur, at quæ noua admodũ sunt, adhuc quasi sentimus? itaque de his cùm cupimus, minime oblectari possumus. 10

ARISTOTELIS PROLBLEMATVM SECTIO XIX.

Eorum, quæ ad concentum pertinent: cuius quæstiones LI.

CVR tam in laborando, quàm in fruendo solatio tibiam adhibere solemus? An vt laborãtes minus angamur, fruentes magis oblectemur?

2 Cur idem voce eadem longius sentiri cum aliis cantans, aut vociferans, quàm solus potest? An quia viribus vniuersis agere quippiam vel premere, vel impellere non tantuplum est, quantus singularum numerus est? sed queadmodum linea bipedalis non duplum, sed quadruplum quiddam describit, sic composita omnia plus valent, quàm eadem diuisa. Ergo cùm vniuerso agitur ore, vocis potentia constans, vnáque redditur, simúlque aera propellit, vt prodire multiplex valeat: quippe cùm vox, quæ à multis proficiscitur, multiplex sit, quàm quæ à singulis.

3 Cur maxime in cantando parhypatem, vox rumpi non minus soleat, quàm in nete, supremísque, quanquã cum interuallo ampliori? An quod eius cantus & perdifficilis est, & cãtandi primordium obtinet? Difficilis autẽ propter intẽtionem pressu

pressurámque vocis est, quibus in rebus nimirũ vrget: corrumpi autem quæque maxime solent, quoties labore acrius opprimuntur.

Sed cur hac difficile, hypate facile cãtatur, cũ non nisi diesi discrepent? An quòd hypate remissior est, atque etiam leuius à constitutione ascenditur? hæc eadẽ causa est, quàm ob rem ad vnam cantari videantur, quæ ad hãc, paranetẽque cantantur: agendum est enim cum intentione, conditionéque aptissima moribus, pro voluntate, & instituto. At cõsonãtia, vt existat, quæ nã causa sit? 4

Cur suauius cantilenam, quã nouimus, audire solemus, quàm eam, quam ignoramus? Vtrũ quia cum quod cantatur, agnoscimus? tunc melius patet, quia veluti calcẽ, quod spectat, assequitur: id autem cõtemplatu suaue est. An quòd discere lætabile est: cuius ratio est vel in capienda doctrina, vel in vtenda, agnoscendáque versatur? Addo etiam quod res solita suauior, quàm insolita auribus accidit. 5

6 Cur immutatio, & varietas in cãtãdo tragicum sit? An ratione inæqualitatis hoc euenit? afficit nanque tristitia, quod inequale est, accommodatúrque magnitudini calamitatis, aut mœroris: contra quod æquale, atque continens est, minus id flebile auribus accidit.

7 Cur veteres cùm septẽ fidibus cõcentus dispo nerent, hypaten, nõ neten relinquebant? An falso id dicitur? earum enim vtraque seruarunt, sed triten adimere solebant. An nõ sed quia grauior sonũ potest acutioris, idcirco neten reliquerunt: ergo hypate magis antiphonum, quàm nete reddebat: nam vt acutum vim desiderat pleniorem, sic graue exprimi facilius potest.

8 Cur grauis sonũ valeat acute? An quia maius

Fides, seu chordæ in musicis instrumentis ita ab Antiquis ordinabantur, ac appellabantur
Hypate
Parhypate
Lichanos
Mese
Paramese
Trite
Paranete
Nete

quod graue est: quippe tum vt graue obtuso, sic acutum acuto angulo simile habeatur.

9 Cur solitarias cantilenas suauius audire solemus, si ad tibiam, aut ad lyram vnam cantantur, cùm tamen ad fides, canticúmque idem modo vtroque peragatur? nam si idem ita amplius sit, plus ad plures tibias, atque etiã suauius esse oportet. An quoniam euidentius in assequendo quod spectatur est, cum ad vnã vel lyram, vel tibiam cantatur? ad plures vero suauitas seruari non potest, cũcãtilena offuscetur, totáque penèdeleatur.

10 Cur si vox hominis suauior est, nõ eius, qui sine sermone cantat, suauior prouenit, verbi gratia teretantis, sed tibia, lyráve suauius sonat? An illa quidem, quæ vocabulis articulata emittitur, æque suauius est, nisi per similationẽ formetur? Cæterum opere ipso efficitur, vt gratior sit: vox enim hominis suauior constat, oris autẽ instrumenta pulsandi vim obtinent pleniorem: quamobrem suauius cantatur, quàm teretatur.

11 Cur vox, aut sonus desinens acutior fit? An quia minus, vt quæ facta imbecillior fit?

12 Quamobrem quæ grauior è fidibus est, huic semper actus modulandi committitur? *nam si proxima quoque à media pulsanda sit, media tãtum, nihilominus reddi medium potest, at si media subiungenda est, per proximã à media idem reddi nõ potest? An quia magnũ, quod graue est, itaque validum esse necesse est? & inest profecto in magno quod paruum est: & quidem duæ nete in hypate efficiuntur, si intercipiatur.

13 Cur in consonantia diapason graue quidem acuti antiphonum accipi potest, grauis vero acutum non potest? An maxime quòd in vtroque modulus vtriusque contentus est? sed si minus, certe

in

*Hypate grauissimi erat soni, Nete acutissimi: reliqua vero grauioris, acutiorisve, prout extremis magis, minusve proxima erãt. Varia autẽ ex his instrumenta parabant, at Tetrachordum, Heptachordum, Octochordum, alia quàm multa, de quibus non est nũc habendus sermo. ea vero in Boetii Musica legere poteris. *nã si proxima quoque à me-*

in graui acutum est, maius enim hoc est. *dia cū te*
14 Cur antiphonum diapason consonantiæ ita *nui media*
latitat, vt vnisonum esse videatur, velut in puni- *pulsanda*
co, aut atropo? quæ nanque posita in acutis sunt, *sit nihilomi*
non vnisona, sed ex proportione sibi diapason *nus mediū*
concinnētia respondent. An modus proportionis *redditur.*
facit, vt sonus quasi idē esse appareat? proportio *at si media*
enim in sonis æqualitas est: æquale autem omne *cum vtra*
ad vnitatem referendum est. Hoc idem in fistulis *que opor-*
etiam euenit, vt falli aures possint. *teat, tenuis*

15 Cur genus cātilenæ, quod lex appellatū est, *non red-*
non per antistrophos olim agebatur, cùm tamen *ditur.*
cæteris chorearum cāticis antistrophi vsus non *An*
deesset? An ꝙ olim leges à magistris certādíque peritis agebantur, qui cùm iā egregie simulare, valénterque pertēdere possent, cātū & prolixum, & varium conficiebant? itaque vt verba, ita etiam moduli, numeríque varie subinde simulationem insequebantur: imitari nanque modulamine potius, quàm vocabulis necesse est. Quamobrem dithyrambi etiam posteaquam simulari cœperunt, antistrophis amplius non vtuntur, quāquam plurimum ante vterentur. Cuius rei causa est, quòd olim homines liberi atque ingenui ad choream adire solebant: itaque multos esse, qui fungi cantu certatorio possent, erat difficile: quapropter illis in more fuerat, vt modulos enharmonios cantarent. Vnus enim crebro cantilenam mutare, variámque cōtexere facilius potest, quàm multi: & qui certat, facilius quàm qui mores conseruat: quocirca simplicius illi modulari debuerant. Antistrophus autem simplex est, quippe qui numerus sit, vnitatéque mēsuretur. Hæc eadem causa est, cur in scena nullus, in chorea plurimus antistrophi vsus sit. Histrio nanque simul & certa-

tor,

tor, & simulator est: chorus autē minus imitatur.

16 Qua de causa dissonantium copulatio, quod antiphonum nominamus, suauior, quàm consonum est? An quòd expressius ita consonantia percipi potest, quàm cum voce consona addita cantatur? alteram enim vocem idem sonare necesse est, itaque duas ad vnam resonare, quæ tertiam offuscare facile possint.

17 Cur sola diapason consonantia cantetur? hāc enim magadare, nec vllam aliam consueuerunt. An quod hæc sola ex fidibus inter sese obsonis constat? atqui in obsonis etiam si alteram canis, idētidem efficis, voces enim ambarum vna quodammodo illa continet. Ergo in hoc consonandi genere cùm vel vna canitur, consonantia tota perfici potest: & cùm ambæ, aut cùm altera canitur, altera tibia sonatur, vna quasi de duab⁹ exultat, atque ita efficitur, vt sola hæc cantilenam patiatur, eo scilicet, quòd obsona vocem obtinent nerui eiusdem.

μαγαδίζειν magadare, vel forsan magadissare, pro magadido vti. Quid magadis, vide apud Cælium.

18 Sed cur solis obsonis datum hoc est? An quod solæ pari interuallo distant à media? itaque medietas similitudinem quendam sonorum efficit, vt sensus aurium ambas, & eandem, & extremas esse diiudicare videatur.

19 Cur in diapente, & diatessaron cōsonātiis nunquam antiphonis cantatur? An quod non eadem consonandi ratio in iis est, quæ in diapason concinnentia: quippe cùm in illa grauis eundem ad proportionē modum obtineat, quem acuta acuminis? itaque fit, vt & eadem quasi & diuersa vox oriatur, at vero in diapēte, atque diatessarō concinnentiis non ita est: quamobrē sonus vocis oppositæ perpendi non potest, quoniam idē non est.

20 Cur si quis cæteris omnibus neruis cōcinnatis, medio

medio vero inconcinno pulset instrumentū,non solū cum ad medij sonum deuenerit, sed etiam cæteris modulandi partibus anget aures,modūque incōpositū dissipatūque eliciet: sed si lichano,aut quē sonum alium mouerit, tū discrimen duntaxat apparebit,cum eum pulsarit,quem mouerit? An ratione hoc euenit optima, quandoquidē omnia egregia modulādi genera medio neruo sæpe vtūtur,omnésque probi fidicines crebro ad mediū veniunt,& si discesserint,mox redeunt eodē,nec vllum aliū toties repetunt? Ergo quemadmodum ademptis ex oratione quibusdā coniunctionibus, vt τε & τοι, oratio minus græca relinquitur:aliis vero quibusdam detractis,nihilo insuauior accidit,eo quòd aliis sæpe in dicendo vti necesse est,aliis minime:sic etiam medius veluti coniunctio est sonorū, maximéque elegantiorū, quoniā eius sonus assumi sæpissime soleat.

Qua de causa qui grauius cantant, si absonāt, deprehendi facilius possunt, quàm qui cantant acutius,nec vero secus in numeris accidit? euidētiores enim,qui peccāt in grauiori. Vtrum quòd plus temporis graue obtinet? plus autē plenius à sensu aurium percipi potest. An quod in tempore ampliori agitur? hinc etiam plus sensus adhibetur:velox autem,& acutum facile suam ob velocitatem lacessit. 21

Quam ob causam multi cum cantant, melius numeros seruāt, quā pauci? An quòd multi melius vnum suúmque ducem aspiciunt,tardiúsque incipiunt? itaque facilius assequi idem possunt, quippe cùm in accelerando eueniat,vt plus erroris committatur. 22

Cur nete duplo acutior est hypate? An primū, quòd cùm neruus parte sui dimidia pulsatur, & 23

totus

totus diapason concinnentia exultat: quod vel in fistulis æque perspicere licet: vox enim, quæ per medium foramē emergit, diapason resonat cum ea, quæ per totam fistulam promitur. Quinetiam in cæteris duplo interuallo capi diapason consonantiam nouimus, nam & qui tibias perforant, ita disponere solent: & qui fistulas apte concinnant, extrema tantum cera marginant foraminis principalis, neten vero ad dimidium implent. Et in triquetris nerui, quorum alter longitudine dupla, alter subdupla est, æquæ intēti diapason consonantiam reddunt. Genus autem concinnendi, quod diapente nominatur, sesquialtera constat, quod vero diatessarō vocamus, interuallo sesquitertio continetur.

24 Cur si quis neten pulsatam apprehenderit, hypate sola resonare videbitur? An quòd tinnitus, qui ex hac proficisci solet, sono illius maxime conciliatur, & congruit, vtpote qui consonus sit? ergo quia suo consimili concrescit, solus apparet: cæteri vero incerti suam ob exiguitatem occultantur.

25 Cur neruum medium in concentibus appellamus, cum inter octo nullum mediū sit? An quòd olim concentus septem neruis constabāt, septem autem medium obtinent?

26 Cur in acutum magna ex parte vox aberrare consueuit? Vtrum quod facilius acutum quàm graue cantatur? An quod acutum graui deterius est? peccare autem non aliud est, quàm rem agere deteriorem.

27 Cur inter omnia, quæ sensum patiuntur, solum id mores obtinet, quod obuiam auribus esse potest? Nam etsi quid sine sermone modulamur, mores tamen præ se ipsa modulatio fert, quos

non

non color, non odor, non sapor gerere potest. An quòd motum solum hoc obtinet, non dico quē strepitus reddit, (talis enim vel cæteris adest: quippe cùm etiam color nostrum mouere aspectum possit) sed eum intelligi volo, quem genus id strepitus subsequentem sentimus, hic enim similitudinem gerit, tum in numeris, tum in sonorum ordine acutorum & grauium non in mistione, quod esse in cæteris sensibilibus non potest. Atqui motum eiusmodi sibi actio vendicat, quæ morum index proculdubio est.

Cur leges pleræque cantilenæ appellētur? An quòd homines prius quàm literas scirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent? quod etiam nostra ætate Agathyrsi in morem est. Ergo primas quoque posteriorum cantilenarum eodem appellauerunt nomine, quo omnes superiores vocabantur. 28

Cur numeri musici, & modi qui voces sunt, moribus similes sese exhibent: sapores vero, aut colores, aut odores nullā eiusmodi similitudinem gerunt? An quòd numeri musici, & moduli motibus continentur, quo modo etiam actiones? At omnis efficientia moralis res est, moresque condere potest: sapores vero, aut colores hoc idem æque conficere non queunt. 29

Cur neque subdorium, neque subphrygium genus in Tragœdiis choricum habeatur? An quoniam antistropho carēt, vtpote quæ scenica sint, imitationique accommodata? 30

Cur Phrynicus, cæterique eius ætatis musici, modulandi potius scientiā exercebant? An quòd tum in Tragœdiis carminis vsus modulaminum longe amplior erat? 31

Cur diapason consonantiam dicimus non ratione 32

tione numeri diaocto, vt diatessaron, vt diapente? An quod priscis nõ pluribus vti neruis quàm fuit in morem? deinde Terpãder tertia exempta, neten adiũxit, ac eius temporibus diapason hæc appellata est consonantia, non diaocto, quippe quæ septem, non octo constaret.

33 Quamobrem aptius de acuto in graue canitur, quàm de graui in acutum? Vtrum quòd ita fit, vt à suo inchoetur principio? neruus enim, qui medius & dux est, acutissim' primi tetrachordi habetur: illo autem modo non à principio, sed à fine exordiretur. An quòd graue generosius, sonãtiúsque ab acuto oriri potest?

34 Cur bis diapente, aut bis diatessaron cõsonantia componi non potest: bis autem diapason potest? An quod non bis diapẽte, neque bis diatessaron instrui potest, sed diatessaron, ac diapente proportiones apte in vnam diapason continentiam copulantur?

35 Cur diapason consonantia omnium pulcherrima est? An quod integris terminis huius proportiones continentur: cæterarum autem non integris? Cùm enim nete dupla ad hypaten sit, quocũque in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit, & vbi hypate duo nete quatuor resonabit, ac ita deinceps. At vero eadem nete mediæ sesquialtera est, proportio nanque sesquialtera, qua consonantia diapente concluditur, non integris numeris posita est: maior enim minorem intra se cõtinet totum & partem eius dimidiam: quamobrem non integri cum integris comparantur, sed partes supersunt. Cõsonantia quoque diatessaron proportione, sesquitertia continetur, quæ terminis constat, quorum maior minorem intra se totũ cõtinet, & insuper tertiã eius partẽ.

An quod ex ambabus consistit perfectissima est? & quoniam modulandi mensuram hæc tenet, merito omnium elegantissima constat.

Cur si neruus medius ex suo intentionis modo dimotus sit, cæteri quæque omnes sonos incompositos reddent: sed si integre illo manente, aliquis ex cæteris sit dimotus, solus hic aberrabit, qui modo suo caruerit? An quòd ratio concinendi neruis omnibus apta intentione continetur, quæ non nisi per habitudinem quandam ad medium accommodanda omnibus est, ordóque ratione illius disponi singulis debet? ergo sublata continendi concinendique causa, concentus æque custodiri præterea non potest. cùm tamen neruo medio sibi constante vnus ex cæteris aliquis discreparit, merito illius pars duntaxat deest: cæteri nanque omnes modum suæ concinentiæ seruant integrum. 36.

Quare cùm vocis acumen effici momento possit exiguo, grauitas autem non nisi magno proueniat? vt enim graue ob multitudinem graue est, ita acutum ob velocitatem acutum existit. Cur inquam, si ita est, maius negotium cãticum cecinisse acutum, quàm graue sit: & quidem pauci reperiuntur, qui superna cantare valeant? Leges quoque acutæ, & arduæ difficile idcirco cantantur, quia intentæ vehementiùs sunt: quanquam minus negotij sit mouisse quod exiguum, quàm quod multum est: itaque vel in aere hoc idem accidere oporteret. An vocem è natura mittere acutam non idem est, quod acutum cantare: sed mittunt quidem acutam vocem omnia quæ natura sunt imbecilla, eo scilicet quod aeris parum, nõ multum ciere possunt? parum autem aeris velociter fertur. Vnde hectici, id est qui 37

cōsumpto corporis habitu emarcuerint,acutam proferunt vocem, at vero acutum, nisi viribus valeant,cantare non possunt. Cuius certe indicium,quod velociter ferri solet quod vehementer fertur:ita bonarum virium index acutū est, cum superna cantare admodum difficile sit,grauia autem locum tenent inferiorem.

38 Cur numeris,modulis, cāticis,denique omnibus concinendi generibus oblectari omnes consueuere? An quod motibus naturalibus oblectari datum à natura omnibus est? Indicium quod pueri adeo nuper æditi his ipsis moueri oblectaríque possunt:modis tamē adiectitiis cāticorum vt delectemur,efficere assuescendi ratio potest. Sed enim numeri propterea mulcent,quia ratū, ordinatumque computandi numerum habent, mouéntque nos pro sua æquabili serie ordinate. Motus enim familiarior naturæ est ordinatus, quàm inordinatus: itaque secundum naturam hic magis esse probatur. Argumentū,quòd cum ordinate & laboramus, & bibimus,& comedimus, naturam,virésque nostras & seruamus, & augemus. Contra,inordinate cùm agimus, deprauamus naturam, atque de suo statu dimouemus. morbos enim naturalis ordinis corporum esse motiones nullum dubium est. Consonantia vero demulcere ideo potest, quòd mistio, siue temperatio contrariorum est iunctorum apte inter sese,portionémque inuicem custodientium. Portio igitur ordo est, quem modo natura suauem esse proposuimus. Et temperatum quoque omne suauius,quàm intemperatum est: præsertim si cum sensibile sit,pariter vim habeat vtriusque extremi, quemadmodum consonantia ex portionibus temperatur. Et proportio ipsa am-

borum

borum extremorum potentiam æque in consonantia tenet.

Cur suauius antiphonum æquisono est? An 39
quòd obsonum quoque consonum diapason est, quippe cùm ex adolescentibus, virísque consistat, qui ita distant inter se tonis, vt nete, & hypate? At omnis consonantia sono simplici suauior est, cur autem ita, dictum iam est. atque omnium suauissime diapason personat: æquisonum autem illud simplici contineri sono conspectum est.

Cur sola in diapason consonantia magadari 40
solitum est? An quia vt pedes carminum portionem, aut paris ad par, aut dupli ad subduplum, aut aliquam aliam inter se obtinent: ita soni, quibus consonantia continetur, motus portionem inter se aliquam seruant, & rationem clausulæ. Cæterarum igitur consonantiarum alterius termini imperfecti sunt, cùm finiant ad partem: quamobrem fieri nõ potest, vt pari sint facultate. Cúmque dispares sint, discrimen auribus accidit, quomodo in choreis, cùm ad finem deuentum est differentia ex ampliore voce aliquorum exultat. Adde quòd hypate accidit, vt exitum soni circuitalis habet eum neta: vltimus enim à nete ictus aeris fructus hypate est: quòd cùm finiant in idem, quamuis non idem fecerint, euenit vt opus absolui vnum communéque possit, non secus ac illis accidit, qui sub postremam cantilenam pulsent. Nam etsi cætera operis non adhibita tibia peregerunt, tamen quod in idem desierint, eo ipso fine magis delectant quam discrimine angunt, quo ante finem discreparint. Cùm igitur in diapason consonantia ex diuersis quòd commune exultet, suauissimum sit, maga

dare autem ex contrariis vocibus consistat, hinc magadare consonantia diapason consueuerunt.

41 Cur suauius cantum audimus, quem scimus, quàm quem ignoramus? Vtrum quoniam cùm cantilenam agnoscimus, melius patet, qui veluti calcem, quod spectat, assequitur? hoc autem contemplationem facit suauiorem. An incidit, vt auditor vnà cum eo afficiatur, qui notam illam exprimit cantilenã, quippe qui aliquid succinat, sociúmque sese præbeat cantanti? Solet autem quisque hilari, securóque animo cantare, nisi aliqua coactus necessitate id faciat.

42 Cur non bis diapente, aut bis diatessaron reddi consonantia potest, vt bis diapason coaptari solet? An quòd diapente consonantia posita in proportione sesquialtera est, diatessaron vero in sesquitertia? Q od si tres sesquialteri, aut sesquitertij numeri ordine disponantur, extremi nullam inuicẽ proportionẽ habebunt. neque enim superparticulares, neque multiplices esse poterunt. At diapason continentia, quoniam duplari proportione consistit, hac geminata quadruplam inuicem proportionem extremi tenebũt. itaque cùm consonantia sonorum inuicem proportionem obtinentium sit, proportionémque inuicem soni habeant, quibus diapason interuallum continetur: penitus vero careant, qui diatessaron, aut diapente habitudine copulantur: idcirco soni bis diapason esse consoni possunt, cæteri non possunt, ob eam, quam reddidimus causam.

43 Cur quis neten cum pulsauerit, adprehendat sola hypate subsonare videatur? An quod nete cùm desinit, elãguescítque, in hypatem transit? Iudicium, quòd post hypatẽ protinus neten ca-

nere aptiſſime licet: etenim quaſi neten præ ſe ipſa ferat, ſimilitudo ex ea petitur. Cùm autem echo quoque ipſa cantus quidam eſſe probetur, (eſt enim vocis nete iam deſinatis tactio) tinnitúſque ipſo ſono reſpondeat hypate, merito ob ſuam affinitatem nete mouere hypaten poſſe videtur. Nete enim, vbi ſe moueat apprehenſa, certo nouimus. at hypaten cùm videamus inapprehenſã, & tamen eius ſonum percipiamus, ipſam ſonare credimus: quod in multis accidere ſolet, in quibus ſcilicet neque ſenſu, neque cogitatione perpendere veritatem poſſumus. Ad hæc ſi nete ictu intente accidat, vt iugum moueatur, nihil ſanè mirum fuerit: eius autem motu neruos omnes commoueri, ſonúmque reddere aliquem probabile eſt. Sonus igitur nete alienus ab cæteris eſt, & cùm deſinit, & cum incipit: cum hypate vero cum deſinit, idem exiſtit. Quod ſi eius propriæ motioni adiunctus ipſe totus eſſe illius videatur, abſurdum haud quicquam haberi debet. Amplior autem, quàm ſonus reliquorum neruorũ promiſcuus hic exultat: quoniam illi quidem à nete quaſi impulſi ſubmiſſe vel lente, & leuiter ac molliter ſonant: nete autem ipſa fidum omnium vehementiſſima ſua tota potentia ſonum reddit. itaque ſecũdaria eiuſdem actio merito ſuperior eſſe, quàm cæterarũ poteſt, præſertim cum leuiſſimo motu ipſa moueatur.

Cur ſuauius cantilenam audimus cum ad ti- 44
biam, quàm cum ad lyram cantatur? An omne ſuaue, quod miſtũ cum ſuauiori eſt, ſuauius redditur? atqui tibia, quàm lyra ſuauior eſt: ergo cantilena quoque miſta cum tibia, quàm lyra ſuauior fit, quoniam quod miſtum eſt, non miſto eſt ſuauius, modo quis ſenſum amborum per.

cipiat. vinum enim aceto mulso suauius est, quoniam quæ natura permiscet, longe amplius temperantur, quàm quæ à nobis miscentur, vinum quippe ex acido, ac dulci sapore mistum est. Probari hoc idē potest, vel malis punicis, quæ vinolenta appellamus. Ergo cantilena, & tibia misceri sibimet admodum suam ob similitudinem possunt, spiritu nanque vtraque cōficitur. Sonus autem lyræ, quoniam non spiritu sit, aut minus sensibili, quàm tibiarum, minus voci immiscere se potest: quòd cùm ad sensum discrimen pariant, non immerito minus demulsent, quomodo dictum de saporibus est. Adde quòd tibia sonitu cognationéque sua errores multos cantilenæ occultat. Sonus lyræ cùm tenuis, vocíque commisceri minus idoneus sit, ipse per sese patens, suúmque genus syncerum custodiens, omnes cantilenæ errores posita quasi regula patefacit. Cùm vero multa perperam in cantando agantur, quod promiscuum ex erratis, rectéque actis prouenit, deterius esse necesse est.

45 Cur neruum medium inter septem vocamus, cùm inter octo nullum medium sit? An quòd olim concentus neruis septem constabat, quorum medium est? Eorum item, quæ inter extrema cōtinentur solum medium principiū quoddam est, quod enim in medio situm est eorum, quæ in aliquo interuallo ad vtrunque vergunt, extremum hoc principium, & medium est. Cùm autem extrema concentus nete, & hypate sint, hísque interiaceant reliqui soni quorum medius nominatus, solus principium alterius tetrachordi est, iure medij nomen habuerat, principium enim idem esse dūtaxat patuit, quod mediū est eorum quæ inter aliqua clauduntur extrema.

Cur

Cur melius multi cum cantant, seruare nume ros posint, quàm pauci? An quod multi magis vnum ducémque respiciũt, ardiúsque incipiũt? ítaque facilius assequi idẽ possunt: plus enim er roris solet cõmitti in celeritate. Accidit autem, vt suo duci multi, quàm pauci sint attentiores. Segregans vero sese, nemo eorũ exuperata multitudine clarere potuerit, quanquã inter paucos facilius proculdubio poterit. quamobrem inter sese ipsi per se potius, quàm cũ principe certãt. 46

Cur vox in partem acutam cantus magna ex parte degenerat? An quòd acutũ facilius, quam graue cantatur? acutum igitur crebrius cantant dúmque id faciunt, errorẽ crebrius cõmittunt. 47

Cur veteres, cũ neruis septem concentus disponerent, hypaten, non neten reliquerunt? An no hypaten, sed eam, quæ paramese nostra tempestate vocatur, tonique interuallũ reliquerũt? vltima vero densi in acutum pro media vsi sunt, quamobrem mediam quoque eam appellarunt. An quòd superioris tetrachordi finis principiũ erat inferioris, & medium tono proportionem extremorum tenebat. 48

Cur Tragœdiarum choris neque subdorio neque subphrygio cãtandi genere vti mos est? An quòd modulum præstare cõcẽtus hi nequeunt, quo certe choris magnopere opus est? Mores vero subphrygium obtinet vsui rerum deputatos, quamobrẽ in Geryone excursus, & arma eo ipso concentu aguntur. Subdoriũ vero magnificum constans grauéque est: quocirca omnium maxime concentuum citharæ accommodandum. Sed hæc ambo, vt choris minime congruunt, sic scenis esse familiariora probantur: etenim scena heroum facta, dictáque simulat. Veterum autem 49

solos duces fuisse heroas constat:populi homines sunt,quibus chori cōsistūt.Quapropter choro cōpetunt mores,modulíque tranquilli,& flebiles:hæc enim humana potius sunt,quæ minus cæteri cōcētus præstare queūt:miniméque ipse subphrygius:hic enim animos lymphatis similes reddit,cogítque debacchari. At vero mixolydius nimirū illa præstare potest:itaque eo ipso affici possumus.Sunt autē patibiliores, qui inualidiores:quāobrē id genus choro tribuimus,sub dorio vero,atque subphrygio agimus,quòd choro nō cōuenit. Est enim chorus cliens quidam, curatórque ociosus: quippe qui beneuolentiam duntaxat his exhibeat,quibus adest.

50 Cur sono grauiori mollior modulatio contineatur? An quòd modulus sua quidem natura mollis est,&quietus?sed admisti numeri ratione asperior redditur,& mouentior.Cùm igitur grauis sonus mollis quietúsque sit,acutus cōtra mouens,& irritans,prorsus eorum quoque,qui eundem modulum habent,mollior esse debet, qui grauior eodem modulo continetur. Modulum nanque mollem esse eorum dictum iam est.

51 Cur parium,similiúmque doliorū, si alterum inane, alterum dimidiatum sit, echo diapason consonantia resultabit? An quòd echo dupla dimidiati at inanis existit? Quid enim in istis potius,quàm in fistulis res euariet?motum nanque eundem acutiorem putamus,quem velociorem, Amplioribus vero aer tardius occurrit, vt duplis duplo,& cæteris ad proportionē.Vtris quoque duplus diapason ad subduplum consonat.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VICESIMA

Eorum, quæ ad stirpium genus, & oleracea pertinent: cuius quæstiones XXXVI.

CVr aquam salsam apium recipit, porrũ recusat? An ꝙ alterius radix imbecilla, alterius valida est? impatibilius autẽ, quod validius. 1

Cur in prouerbio est, Mentam belli tempore neque edito, neque serito? An quia mẽta refrigerare corpora potest, vt corruptione cõstat seminis genitalis? id autẽ ipsum aduersum omnino est ad fortitudinẽ, atque animositatẽ, quamuis genere sit idem. 2

Cur aliqua fructu vacẽt, cũ florẽ habeant, vt cucumer, cucurbita, malus punica? An his fructus nõ deest, sed ipsa pro fructib⁹ habẽtur, quib⁹ flos incidet? fructus enim id est, quod florẽ gerit, cucumeri autẽ florẽ inhærere perspicuũ est. 3

Cur eorũ, quæ terra gignit, alia cocta, alia cruda sunt cibo idonea? An quibus succus esculẽtus non protinus est, iis decoctis dulcior redditur à calore: quibus autem sapor vel protinus gratus consistit? hæc etiam cruda esitantur. 4

Cur alia elixa, alia assa melius edi possint? An quod humidiora nõ eatenus humectari, siccio- 5

ra non amplius exiccari oportet: elixa autem humidiora, molliorácque omnia redduntur: quæ vero minus humida sunt, hæc igne confecta ficciora prorsus euadunt.

6 Cur alia esculẽta, alia inesculẽta experiamur? An causæ succus est? quod enim & ignis expers succũ continet immitem. & igne confectũ nihilo minus redditur, hoc cibo ineptum penitus est: ꝙ autem succo esculento quidẽ, sed vehemẽtiusculo constat hoc pro condimento recipimus, quod enim exiguo corpore vim magnã obtinet, id naturam condire potest ampliorum esculẽtorum.

7 Quam ob causam stirpium aliæ ad semẽ vsque viuere tantummodo posint, deinde cùm semen tulerũt, exarescãt vt genus herbæ, & quæ olera nominamus: aliæ non, sed sæpius fructificare solitæ sint. Ipsarum etiam viuentium ad senem vsque ferendum cũ magna pars annua sit, genus apij, quod ab equo hipposelinum appellatũ est, quasi equapium dixeris, anno postero fructũ affert: cúmque attulit, exarescit: cur ita? An omnia eatenus vigent ætate: quatenus semine quoque valeant: nam & homines ad annum trigesimum vsque proficiũt, aut copia, aut crassitudine. vbi autem semen ferre non amplius possunt modo stirpium obarescũt, atque senescunt: quanquam alia ocyus, alia serius occidunt, idque portione. Sed quam ob causam aliis longum vitæ sparium aliis breue datum est: porro alterius interest disputationis declarare, sed cum omnibus finis, ac terminus sit perfectio seminis, quibus vita breui tempore continetur, hæc semel aut certe non sæpe: quæ autem esse longæua natura volui, hæc sæpe fructificare necesse est. Quamobrem quæ imbecillima sunt ferre non plus valeant,

quam

quam ſemel,tum exareſcāt neceſſe eſt:ac eorum ipſorū alia anno primo ſimul & ſemen reddere, & vitā explere naturæ ratio ſancit:alia poſtero, vt equapium.Quæ vero præualida ſurgunt,hæc annispluſculis poſt fructificare incipiūt:diúque vitā agere poſsūt,fructificare ſæpius vt arbores.

Cur ſi quis apium radice tenus circunfodiat, partíque imæ panicum vndique ingerat,deinde terram accumulet, itaque irriget, radices mira magnitudine adoleſcēt?An ꝙ natura panici fungoſa,& calida pabulū attrahit, conceptúmque non ſurſum tranſmitti patitur? Sed inter radicē cōtentum calore ſibi indito concoquit, vt radicis ampliſſimum ſequi incrementum neceſſe ſit. 8

Cur ſi quis cucumeres,aut cucurbitas protinus paruulas condiderit in terram, maiores multo efficiet?An quòd ſpiritus,& Sol exiccādo incrementum impediūt,molēque tum minorem,tum criſpiorem reddunt:quemadmodum & arbores quæ loca vento,Solique expoſita tenēt, quæque in cauis manent,& tignis?alteræ enim magnæ, fungoſæque fiunt,alteræ paruæ,& ſpiſſæ.At vero inter terrā occulta,quoniā contra afficiantur contra euadant, neceſſe eſt.Quinetiā quæ vaſis includimus,vt cucumeres in ferulis cauis,aut tegulis,& mala punica,aut quæuis mala in ollis, ampla reddūtur,& fūgoſa,cōtra quæ detecta ſūt parua, ſolidáque augeſcūt nullo ambiēte operculo,qnod alimoniā faciatlargiorē,id enim obiectū facit,ne pabulū,aut euaneſcat,aut areſcat. 9

Cur plantarum acrium ſemina acriora ſunt, quā radices,& folia?An ꝙ ſemine omnia oriuntur,ínque cæteras omnes partes ex eo veluti fonte quodam(vt quidam aiunt)ſapores,& odores deriuari neceſſe eſt?nam etiam odores omnium 10

vnà cum seminibus esse suaues incipiunt. Quod si acritudo cæteris ex semine proficisci solita est, semen ipsum maxime esse tale ratio exigit.

12 Cur tenues radiculæ acriores sunt? An quod amplioresillæ spatio tẽporis longiori plenius concoctæ mitescunt?

13 Cur capparis locis prouenire cultis haud facile potest? multi nanque tentarũt & radice trãslata, & semine sparso, cum apud nonnullos commodior capparis sit, quàm rosa: sed tamen efficere nihil potuerunt. Quid ergo causæ sit, vt cultis nesciat hospitari, inculta & auia persequatur, & maxime sepulchris adhæreat? Igitur de hoc, cæterísque generis eiudẽ accepisse illud oportet, quod non omnia eadẽ ex materia consistere solent, aut augeri: sed sunt quæ ex aliorũ corruptione, & principio consistãt, & post augeãtur, vt pedunculi, & pili corrupto alimento, aut qua labe alia corporis prodeunt. Ergo vt in corpore nonnulla excremẽto proueniunt alimenti, quod certe cruditas est, & vbi naturæ vires superare nõ queũt, ascendunt quidem in vesicam, & aluum, quæ in promptu maxime sunt: aliqua vero animal producũt, itaque in senectute, & morbis hæc augentur: sic in terra alia concocto alimento & consistũt, & augẽtur, alia excremẽtis, a duersáque cõcretione oriũtur. Culturæ autẽ officij est, vt concoquat, reddátque efficax alimẽtũ, quo genus mite, vrbanũque fructuũ cõsistit. Quæ igitur mitigatione, informationéque huiuscemodi creãtur hæc vrbani vocabulo significam⁹, eo quod solertia hominis educata quasi, eruditáque meliora euadant. Quæ autem cura adhibita mitescere nequeunt, aut etiã aduerso habitu loci sui generis prodeũt, hæc siluestria sunt, & rustica, cultísque

viuere

viuere nolunt. Cultus enim dum ea melioribus instituere moribus cõtendit, deprauat, atque peruertit: quippe cum à sua natura desciscere nequeant, quæ orta sunt ex corruptione: quo in genere capparis quoque profectò est.

Cur si quis radicularum folia tempore hyberno, cùm maxime vigent, absciderit, & terram pedibus cõplanarit, cõculcarítque, vt imbrem nullum admittere possit, radiculæ ipsæ per æstatem amplitudine mira increscẽt? An propterea, quia ne corrumpantur, causa cõculcãdi soliditas est, quæ humorẽ putrefacere prohibet: alimentum vero, quòd aliter ad germen sursum trãsmitteretur radix sibi ipsa totũ dispensat? itaque vel amplior fiat necesse est, vel suo de latere radices alias mittat geminans modo ceparum, has enim multiplices effici nouimus, si quis annuas non euellat, sed tempore hyberno relinquat. At cùm vi mistã procreandi, vt lateri cẽparũ natura dedit, sic radicularum negarit, necesse profectò est ipsas illas crassescere nimiã ob copiã alimenti. 13

Cur si quis cucurbitas, aut cucumeres apud puteum sitos in ipsum demiserit puteũ tẽpestiuos, benéque operuerit, virides per annũ totũ seruabit? An ꝙ vapor aquæ refrigerãs efficit ne assiccentur, seruátque virides, & vegetiores: & obturatio illa, & spiritus satis alere possunt: quæ iã in plenum creuerũt? permanẽdi vero facultas propterea datur ꝙ relictis radicibus suppetit alimẽtum. Nã si quis, cùm fructificarunt, detractis sarmẽtis præcisáque planta terrã aggerarit, cõculcarítque circũ radices, cucumeres faciet præcoces, vt potecum radix valeat conseruari, haud enim cucumer annuam sortitur naturam, sed viuere vlterius potest. Ferent autẽ isti fructum maturius. 14

turius, quàm qui semine prodierũt: quoniam radix bona pars scilicet operis præcondita iam naturæ habetur, quod illis seminatis prius confici necesse est. Terræ autem aggregatio, & constipatio teporem inducit, quo radix & seruari, & germen mittere celerius queat. Vnde etiam fit, vt si quis per hyemem cucumeris semen in * quallis sitũ aqua irriget tepida, & modo soli exponat, modo collocet apud ignem, præcoces admodum cucumeres faciat, si tempore congruo ad ipsum cum quallis in terram demittet.

* ἐν ταλαρίσκοις, in quallis, seu chalathis.

15 Cur non meridie, sed mane, noctuve irrigare consueuerunt? Vtrum ne Solis feruor humorem absumat? An quòd si aqua calida sit necabit quæ irrigantur?

16 Cur omne odoratũ genus, tam seminũ, quàm stirpium, mouere vrinã potest? An quia calidum est, concoctúque facile: cuius sanè generis sunt, quæ vrinam ciere valent? calor nanque interior cito extenuat, nec aliqua corpulentia odor continetur. Nam & ea, quæ minime odorata sunt, vt allia, caloris sui ratione vim mouendi vrinam habent, vt potius colliquandi. Seminum autem genus omne odoratum calidum esse proculdubio nouimus: odoris enim natura calore aliquo omnino creatur. At vero quæ male olent, haud quaquam apta concoctioni sunt. Esse autem non calida solum, sed etiam concoctu facilia debent, quæ sint prouocatura vrinam: vt scilicet vnà descendendo humores extenuent.

17 Cur ocyus olus excaulescat, quod semine vetustiori, vt trimo, aut bimo prodierit, quàm quod nouo? An ꝙ sicut in animantium genere semen id celerius affert, quod viget? ita etiã seminum, quæ vetusta admodum sunt, vim suam omnem

exhal

exhalarunt: quæ recentissima, imbecilliora propterea sunt, quod excrementum adhuc procreationi minime coueniens continent: quæ media tempore, hæc humore inutili omni exacto, validissima esse probantur, celerius igitur semen profundunt, id autem ipsum non nisi excaulescere est, quippe cùm semen ex caule proueniat.

Quã ob causam ruta insita in ficum, pulcherrima plurimáque proueniat? inseritur vero inter corticẽ, limòque obducto fouetur. An quod rutæ radix fomentum teporéque desiderat? itaque cinere quoque circundata iuuatur: ficus autẽ calida est, quod eius succus omniũ accerrimus docet & fumus, quem multum emittit: habet igitur calorem, atque humorẽ talem, qualem etiã cinis. Quamobrem si ille iuuare possit, ficus porrò copiam ac vigorẽ eo magis præstabit, quo humor cineris quidem non perpetue affluit: fixi vero irrequieto confluuio manat, vt pote cum arboris succus consumi ex toto non possit. 18

Cur stirpium nonnullæ caulem semper edant inanem? An illis, quarũ natura imbecillior est? has rarũ inanémque emittere caulẽ necesse est. 19

Cur in terra Attica fructus cæteri dulcissimi fiunt, thymum vero acerimum est, cum etiam ipsum fructus quidem existat? An quod ager ille tenuis, siccúsque est? quãobrẽ non multum humoris cõtinent, quæ in eo nascuntur. Ergo quæ dulcia sua constãt natura, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi Sol partem consumpsit maximam facile reliqua cõcoquuntur: etenim multum concoqui negotium magnum est, mediocre expeditius cõfici potest. Vnde fit, vt fructus, qui lege suæ naturæ dulces creantur, dulciores euadant: qui sicci è natura, miniméque dulces proueniunt. 20

ueniunt, suam ob inopiam tantum humoris retinent, quantum suo coueniat generi. quod dulce nequaquam est. Sol autem quantũ dulcissimum sit, & leuissimum eximit, itaque acerrimi relinquuntur, qui humore superuacuo carent, quem fructus cæteri obtinent.

21 Cur pulegium, & lirium, & cepe suspensa florent solstitij tempore? An inest crudum in his alimentum quod vt hyeme concoqui ex frigore nequit, sic solstitio ex*calore consoquens auget? Vtrũ quia influxu carẽt assiduo, breui marcescunt? etenim quæ nullum alendi initium, nullum influxum assiduum habenr intereunt, exiccantúrque. Qua de causa accidit apud Scythas, vt frumentum diu in terra maneat, propter copiam niuis: & vbi emerserit, celeriter crescat.

*ὥρας.

22 Cur cepe vnũ tam acriter mordere oculos potest? vnde nomen quoque à Græcis crommyon impositum putant, perinde quasi pupillam comprimi cogeret. Origanus vero nihil huiuscemodi facit, nec aliud quippiã ex cæteris quanquam acre: neque enim nasturtium, quod mordacius est, oblatum oculis efficit æque vt lacrymæ profluunt: at cepe & cùm oculis admouetur, & cùm comeditur, lacrymas mouet. An quod acriũ genus discrimine euariat numeroso, quo sua cuique vis cõsistit, ratáque habetur? Nasturtiũ ergo, qui calidius est, resiccare quod colliquauerit, amplius potest: nam extrudere lacrymam cum editur, potest: admotum tamen ad oculos, nihil propterea mouet, quia nullum mittit vaporem: est enim id & siccius, & calidius. Origanus, cæteraque id genus calida sunt leniter, & sicca: quod lacrymas autẽ moueat, mordax id esse debet, & humidũ, & lentum. Quas ob res oleũ quoque lacrymam

excuti

excutit, quamuis leniter mordeat: subiens enim, irreptánsque suam ob lentitiam, atque tenuitatẽ dolorem mouet, ac proinde humorem tabificat. At cepe vim eiusmodi sanè habet, vt quod & humore & vapore sit calido, tenui & lento: itaque oculis admotum, eo quòd vapor eiusmodi est, humorque tenuis cõmeat, lachrymas mouet: cũque editur, idem transmissa respiratione facere potest. Allium calidum quidem est, & acre, & humoris aliquid continens, sed lentum non est: itaque lachrymam mouere non potest.

Quam ob causam myrta collisa in manu dulciora sentimus, quàm integra? An quemadmodum racemorũ acini vindemiati dulciores sunt, quàm non vindemiati? etenim musto, quod natura suaue est, excerpti, acini quasi cõdiuntur: quippe qui vel extrinsecus mustum resudent: at qui in racemo cohærent, vtique inconditiores cõstant. Ergo myrta quoque natura dulcia, intúsque suam dulcedinem acinorum in modum vuæ continẽtia, vbi manu compressa conflictatáque sunt, diffusa intestina dulcedine, parte, quoque exteriore inopplentur: itaque dulciora non immerito sentiuntur. 23

Cur myrta enucleatiora sunt, quæ minora, & palmulæ nucleo penè vacant, quæ minutæ adoleuerunt, & vuarũ acini, qui passim constiterunt, exigui vinacea vel nulla continent, vel pauciora, minoráque? An quia minus perfecta sunt, quæ minora? idcirco semen continent indiscretum, cui, perinde, vt finis nucleus deputatus est. quam obrem & minora sunt, vtpote surculi quidem agnati exteriores, partúsque imperfecti, & minus dulcia, quàm quæ iustum continent nucleum: sunt enim minus concocta. Concoctio autem 24

non nisi perfectio est.

25 Quam ob causam fructuum alij partem radici proximam habēt amariorem, vt cucumeres, alij postremam superiorem, vt glandes? An quòd aliis pars ista radici proxima crudo vescitur alimento, quoniā escæ confluuiū per radicem frequētat: aliis quia sicci è natura sunt, postrema pars succo dulci, cōcoctóque inde absumpto iam plenius siccatur, amarescítque modo salis? Redditur enim vnūquodque amarū, cùm amplius exiccatur: vt oliuæ, vt glādes inueteratæ efficiuntur amaræ.

26 Cur aliqua germinare non terra contenta, sed abscissa, aut euulsa, vel recondita possint, vt caules liliorum, vt allia, vt cepæ? An quòd omnes alimentum intra se continēt, nec certo, definitóque loco omnes oriuntur? Crescere autē vnūquodque potest, nō eoquòd in se continet alimētum, sed quòd decoctum iam, & digestū illud pabulum est. Continent igitur, vel antehac alimentum, sed augeri tum duntaxat incipiūt, cùm tempus ad id adest, cuius opera res illa effici potest: velut etiam oua crocodillorum tēpus tute operiri sibi cōmodum nouimus, incrementum tamen continuari non licet, quoniam aliud non suppetat alimentum.

27 Cur allia, & cepæ, quo licciora ferantur, eo meliora possint euadere: cætera autem deteriora? an quòd omnia istiusmodi maxime plena humoris conficiuntur? itaque terræ cōmissa ficciora temperamento cōmodo germinare incipient. Adde quòd minus putrent, cum ficciora feruntur.

28 Cur allia, & cepæ solæ ex plantis reconditæ germinare possint? An quòd humore alimētóque sunt refertæ? Copia igitur alimenti est, quæ germen efficere queat, idque constat argumēto tum squillarum, tum etiam bulborum, qui idem face-

re possunt. Crescere autem quodque solet, cùm tempus venerit.

Quam ob causam quæ aqua frigida irrigamus, dulciora, quàm quæ tepida, euadant? An quòd sic interclusum calidum salsius est, vt calidius, quod salsius? dulce autem ita contrarium, vt frigidum est, & aliméto oleribus humor est, vnde saporum genera oriuntur. 29

Cur allia cũ excaulescunt, plenius quàm recẽs edita olent? An quod recentia humoris multũ adhuc extranei continẽt, quo fit vt vim suam integram habere nequeant? cùm auté decocta iam sunt, secreto humore illo inutili, tum suum odorem synthere adipiscũtur, qui scilicet acer est. Qui etiam cæteri nuper editi fruct⁹ dilutiores sunt, & cepas recentiores ob eã causam minus acres sentimus. 30

Cur fructus myrtorum non conditarum magis quàm folia defluant, conditarum autẽ reseruatarúmque alga, vt fit, folia defluant, fructus adhæreant? An ita euenit non conditis: quoniam natura sancitum est, vt fructus peracta decoctione flaccescant, ac decidant? quæ quidem decoctio repositis agi non potest, sed eatenus tantum efficitur, vt algæ vapor prohibeat, ne humor fructus immutetur: folia contra cùm siccent, decidunt. Algæ autem, vt salsa exiccandi vim habent. Ergo non idem foliis accidit arbori adhærentibus, & conditis, modo dictum est. 31

Quam ob causam cucumeres, cognomento pepones, optimi palustribus planis, id est humidis fieri soleant, vt apud Orchomenum, & in Aegypto: aquarũ etenim vberem terram esse Aegyptũ putamus. Cur ergo cucumeres, qui humidi sunt, & ob id hortenses, ac rigui minime laudati, locis palustribus, quæ madida sunt, egregie fiant? Verũ 32

quòd ob terræ duritiam altius coguntur descen-
dere: solũ nanque limosum, ac planũ maxime in-
durescit, qui autẽ altius innituntur meliores eua-
dunt. An ꝙ terrã siccam esse oportet, quoniã cu-
cumeres natura humidi sunt? ita enim sequetur,
vt per retractũ in medium veniãt. Palustris vero
si plana altáque sit, alimentum nec exiguũ præ-
bet propter soli altitudinẽ, locúmque ipsum: ne-
33 que nimium, quoniã solum resiccari necesse est.

Quã ob causam ruta, & nõnulla pigmẽta odo-
ra sudorũ faciant fœditatem? An quorũ in odore
grauitas est atque acritudo, ea cũ excrementitiis
mista humoribus deprauare odores possunt?

34 Qua de causa rutam fascinationis remediũ esse
aiunt? An propterea, quia tum effascinari se cre-
dunt, cum aut voraciter edunt, aut in cõmodita-
tum aliquarũ tenentur suspitione, aut cibũ habẽt
suspectũ quẽ capiunt? itaque cũm de mẽsa eadem
qui priuate sibi assumunt, participem intuentem
quẽpiã faciunt, affantúrque cum imperitant, ne
me fascines: ergo cibum cũ perturbatione sumẽt
nec quid bibent, aut edent sine turbatione & fla-
tu qui vnà hauriatur, & ingeratur. Quamobrem
flatũ ipso vel cũ extrudẽdus effertur, cibus quo-
que vnà elatus eiicitur: vel cum interclusus per
humorem tenetur, tormina mouentur, & crucia-
tus. Igitur ruta præesitata vi sua & potestate cale
factoria, vas quod recipit cibos, elaxat, & reli-
quum corpus itidem afficit: ex quo fit, vt flatus il
le interclusus transmitti, atque secedere possit.

35 Quænam causa sit, vt origanus musto iniecta
vinum dulce efficiat? duas enim in amphoram
iniecisse heminas satis est. An ꝙ tollit quantũ in
musto est aquabundum, & fæculentum, sua sicci-
tate in seipsa recipiens, quibus scilicet saporem

consi

confici austerum censemus? argumento, quòd vina, si quid aquæ habeant sibi illibatum, minus mollia redduntur: atque & si diutius stare in fæce sinantur, itidem fiet: & cùm vinum dulce molimur, vuas multum tẽporis Soli exponimus, vt Sol quantum sit dilutum auferat, & reliquum decoquat. hoc autem idem facere vel origanus potest, quippe quæ & sicca, & calida.

Cur nigræ myrti fronde sunt frequẽtiore, quã 38
albæ? An quòd nigræ generis sunt syluestrioris: cuius indicium, quòd locis rusticis istæ proueniunt, miniméque ex cultu mutãtur? humida autem omnia fronde crebriore conduntur. Quòd enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondem alimentum se vertit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXI.

Eorum, quæ ad farinã, & massam, cæteráque id genus pertinent: cuius quæstiones XXVI.

CVR prisana & farina triticea oleo instil 1
lato reddi possint candidiora, cum rufum oleum sit? An quòd spumare solet dum cum humore miscetur, quod nõ nisi albescere est? Misto vero versatu agitatúque fit, & cũ corpulẽtis humor cõmitti melius potest: quod sané in iis accidit, quæ aqua decoquit, atque ita candidiora efficiuntur.

2 Cur cibus triticeus maxime corporibus nostris cōpetētior, atque vescentior est, quā ordeaceus? An q; hic mediocrē habet lentitiā, quā cibus habeat, oportet, quippe qui adhærere cōglutinaríque corpori debeat, quæ res non nisi lētore effici potest? Ordaceū vero rigidius est: itaque massa eius lōge pertrita validius alit, q̃ parū attractata.

3 Cur farinæ triticeæ primū, ordeaceæ vltimū cādidius* est? An alterū vt durius circunfrāgitur, idque agitur, cū plurimū tēporis molitur: alterū vt mollius atque tenuius quā primū exprimitur, candidius autem in vtrisque, quod interius est?

* lucidius

4 Cur panes frigidi albiores cernuntur, quàm calidi? An eadem quodammodo causa est, cur inueteratum quoque oleum candidius sit, quàm recens? causa nanque nigroris humor est: hic autē in hisce vtrisque, vt recentibus vberius continetur, sic tempore prouectis parcius in superficie residet propter euaporationē. Euaporatur prorsus oleum vel tempore, vel Sole: panis autem calore inde egrediente per refrigerationem. humor itaque frigidis iam euanuit, calidis adhuc inest.

5 Cur panes non saliti plus ponderent, quàm saliti, modo cætera omnia pari habeantur mensura? contrarium nanque verisimilius dixeris, cùm sal adiiciatur, & grauior sit, quàm aqua. An quia sal exiccare potest, ex quo incorrupta seruantur, quæ confecta sale reponimus? absumitur enim à sale, resiccatúrque humor, qui ex calore putrescit, & in pane igitur humor à sale cōsumitur, extraque afflatur, quocirca panes pridie facti leuiores, quā calidi sunt, vtpote frigidiores: contra iis qui sale vacant, humor largior insidens efficit grauiores.

6 Cur panes frigidi humefacti, si inuicem tāgāt, non cohæreāt, calidi cohæreant? An quòd frigidi

lento

lentorem suum, cum vapore vna emiserunt, quo exacto conglutinari non amplius queunt? humor enim quo maduere, rigidus est. Calidi contra lentoris aliquid continent: ex quo fit, vt cum madefactis vapor emigrat, calor ob suam tenuitatem respiretur, & euanescat. Glutinosum autem illud cum calore egrediens, séque cum humore permiscens, facit vt inter se panes cohæreant.

Cur farinæ triticeæ primum, ordeaceæ vltimũ 7
cãdidius prodeat? An quòd ordeum, vt rigidius, protinus obfrangi, diffundíque aptum est: quod maxime fit, cùm diu contunditur, triticum mollius est, atque ob eam rem parte exteriore leuiter deducta, interior, quæ candidior est, expressa, primum contunditur: est autem in vtrisque candidius, quod interius est.

Cur massa ordeacea, quo plenius tractetur, tera 8
túrque, eo minus aluum subducere, læuigaréque potest: triticea contra, quo plenius, eo magis? An quòd triticea maiorem in modum contrita minuitur? lentum etenim quodque affici ita solet: tum ignis humorem panis vndique eximit, itaque rigidiusculum humore sublato relinquit, denique quanto plenius contrectatur, & teritur, tanto rigidior redditur: partes enim singulas deminui adeo agitatas, extenuaríque necesse est, rigidius autẽ omne concoqui facilius potest. Ordeacea contra, quo amplius pressatur, & teritur, eo lentior, & tenacior humore imbibito euadit. Tenax autem omne ac lentum diuidi sanè haud facile potest; qua quidem diuidendi facultate fit, vt ægre concoquatur, quod enim concoctionem recepturum est, digeri in minima debeat.

Cur massa ordei cõtrita minor, tritici amplior 9
reddi potest? An quòd ordei farina massata, con-

tritáque compescitur atque considet, scilicet glutinamento humoris, quia rara, & crassiuscula est: triticea, quoniam spissa admodum est, colleuatur atque extollitur. spissa etenim omnia subacta, pertritáque incalescunt, & incalescendo inflantur ac extolluntur: quomodo etiam caro perfricata extollitur.

10 Sed cur massa triticea in igne amplior, quã ordeacea reddatur? An quòd humorẽ triticea continet indiscretum, qui cùm calefactus egredi nequeat, scilicet ex pertritionis compressu, mox spiritus de eo cõcalefacto humore nascitur? largior autẽ humor largiorẽ pariat spiritum necesse est.

11 Quam ob causam cum mel tenacius, quã aqua sit, farina multo subacta rigidior reddatur, vbi decocta est, quàm aqua subacta? An quòd aqua feruore ignis cogitur, atque consistit: mel contrahit quidẽ, sed non sine afficcatione? itaque rẽ facit rigidiorẽ, causa nãque rigoris in siccitate est.

12 Cur biscoctus panis refrigeratus minus duritiæ præ se ferat? An ꝙ triticum dulcem quẽdã ac lentum succum in se continet, qui veluti anima eius est, indicium, quòd cùm siccet, omnino exinanitur? cùm autẽ vaporis aliquid sentit, mox erũpit, & coalescit. Ergo cũ humor hic in farina quoque tritici insit, maximéque in ea quæ purissima est, efficitur, vt in massa ex ipsa farina cõfecta idẽ seruetur, argumentum quòd decocta in pultem redditur, lentior. Vbi igitur panis primo igni cõmissus est, portio rigidi & leuis cum humore euaporatur, & quantum in farina furfureum maxime est totũ deuritur: mox planè educto cum denuo massa retritatur, pressatúrque, pars farinæ tenuissima, & humoris lẽtissima, quæ solæ superfũt, miscentur amplius sibi, tum quia tales amplius eua

ferunt

ferunt, túmque propter ignitionẽ: fit enim mistura eorũ tincturæ cõsimilis, ita vt massa post trita similis farinæ illi elixæ efficiatur: quippe quæ per trita iam prima, relictáque parte farinæ tenuissima, & humoris lentissima, glutinosa, & resiccabilis redditur, vbi ignem præsensit, nam & disiũgi facile quod lentum est nequit, & humorem nullũ per seipsum emittit, quod spissum est. Hæc igitur eadem re panis quoque biscoctus ob causas prædictas efficitur, itaque minus durescit, cùm semper inter se humiditatem contineat.

Cur nõnullis de genere cibi, tum humidi, tum sicci, multum temporis sine fastidio vti possimus, 13 vt cibo, quem triticea ex farina, ordeaceáue conficimus, & vinis austeris, & aqua: aliis vero quamuis suauioribus, non tamẽ sine fastidio toties vti possimus? An ꝙ eorum, quæ in cibo assumimus, alia validius alunt, súntque ad inundãdum aptiora, itaque vel vbi cibo priore consumpto vacui sumus, inest præterea facultas multa in corpore, quæ ad priorem corporis confectionem decocta est, sic ad finem, & ad succedentem coquendi vicẽ cruda animaduertitur. Cuius sanè generis pars plurima suauium est, quæ enim pinguia & dulcia & optima sunt, ea nobis gustu suauissima sunt, eadẽque omnia valida nutriũt, & decoqui possunt, solẽtque inundare, quocunque inter se ipsa discrimine distant. Vnde efficitur, si quis sese impleuerit, vt facultas eorum diutius immoretur, nec breui sensus deficiat, non enim solum pleno ventriculo satietas oritur, sed digesta quoque alimonia cæteras in partes identidẽ vsu euenit. An non id solum ipsum causæ est, verum etiã quòd nonnulla perquam modice naturæ vsui sunt, nobísque familiarissime cõueniunt? Hæc enim omnia quia se-

cundum naturam sunt, idcirco melius à corpore quàm dulcia recipiuntur, vt quæ præter naturæ ratione facile respuuntur. Alia vero aliis tẽperationibus cõgruũt: vt mel apibus secundum naturam sic suppetit, vt eo vesci tãtummodo possint, quanquã viribus sunt imbecillis. Itaque relinquẽdum quidẽ est quantũ absumatur, sed id ex proportione ad vires hominis. Quæ igitur è suauibus ita sese habent, ea quoniã naturæ minus propria conueniunt, suauia quidem sentiũtur, sed parum temporis moram faciunt, & fastidium pariunt. Quæ autem secundum naturam pro cibo deputata homini sunt, ea semper appetimus, itaque fit ratione naturæ, vt vsu quoque eorũ assiduo minus quàm suauium fastidiri possimus.

14 Cur eadem & assuescentibus suauia, & admodum crebro vtentibus insuauia sentiantur, cùm tamen assuescere sit sæpe, & crebro quicquam facere? An quia consuetudo habitũ rei cuiuspiam capientem in nobis efficit, nõ satietatem? frequẽs autẽ visio desiderium explet: quod & ipsum quasi causa quædã est. Habitus ergo cum exercitantur, augentur, atque proficiunt, cõceptacula vero infarta nihilo ampliora redduntur. Quam ob rem consuetudo cùm exercitatio sit, auget habitum illum capientem. Quod autẽ vsu crebro in cibo assumitur, infarcit quidẽ, explétque desideriũ, quo expleto, non amplius escam recipimus: sed augere illud idẽ nõ potest, ob eã scilicet rem, quã modo de infartioné retulimus. Ad hæc, nõ ideo suauis cõsuetudo est, quia semper delectat: nam res etiã solitæ molestæ sunt, si vsu quis agit crebriori: sed eo certe suauius agitur, quoniam operis principium libẽter adimus, & diutius rem facere eandẽ assueti, quàm nõ assueti valemus. Quia igitur

tur re moleſtũ hoc eſt,quantum ſuaue ſit,hac ea-
dẽ cætera quoque ſuauia efficere poſſunt,vtraque
enim cùm crebro vel fiunt , vel pro cibo ſumun-
tur,tædio nos certe afficiũt, cuius ſanè cauſa eſt,
quòd nos vires ſiue virtutes vel recipientes , vel
agentes, non infinitas,ſed finitas habemus : quæ
vbi quidẽ ſibi quod modice cõpetat, obtinuerint,
(id enim eſt , quod continue amplificari ſentia-
tur) alteræ ſatis explẽtur , alteræ agere nequeũt.
Cur panes,vt parum triti,ſic nimiũ triti rumpan 15
tur? An quòd parum triti,quoniã partibus minus
connexis inter ſeſe continentur? idcirco rumpi
facile queunt:tritatio enim partes copulat &con
iungit: ergo ſuo ipſi diſcrimine ad diſruptionem
paratiores reguntur.Adde quòd multum humo-
ris,& impromiſcuũ cõtinẽt, qui minus trituram,
preſſurãque recepere:at quos nimium tritos igni
mãdauimus,ij ſicci admodũ ſunt, quoniã humo-
ris parum inmodica agitatio tritandi reliquerit,
ídque decoctis totum exactum eſt. Igitur rumpi
vtroſque neceſſum eſt , quoniam humoris mul-
tum educitur , multum enim , vt abſolute in his
continetur,quos parũ tritaueris: ſic reliqui com-
paratione in iis eſt, quos immodice agitaris.

Cur maſſa triticea cãdidior pertrita efficiatur, 16
ordeacea nigrior ? Vtrũ quòd per ſumma ordea-
cea nimium aſiccatur: calor autem humori per-
miſtus candorem gignit? An quia cùm calefacta
eſt,humorem ad ſeipſam trahit, vt quæ partibus
maiuſculis conſtet?

Quam ob cauſam farina aqua ſubacta melius 17
coeat , quàm olea ſubacta , quod tenacius eſt,
quanquam glutinatius,quod lẽtius eſt:oleum au-
tem lẽtius,quàm aqua? An quod aqua tenuior eſt,
vt vſquequaque ſubire, mollitérque valeat. Cohæ

ret item, & comprimitur inter se melius farina aqua subacta, quanquam etiam sine contritu comprimi queat.
18 Cur massa tota leuior sit, quàm seorsum humor, & farina? Vtrum quia cum miscentur, spiritus intercluditur? An quia pars aquæ à calore farinæ indito euaporatur? itaque minus id redditur, quod ex vtroque mistum constiterit, aer autem aquæ tametsi miscetur, nihilo tamen leuiorem faciat: nam ipse quoque aer cum aere pondus auget.
19 Quam ob causam lac, vinúmque dulce quoties cum farina ordei bibitur, dulcius sentitur? Vtrū quòd ad non dulce dulciora istæc esse videntur? farina enim dulcis non est. An propterea * quia farina, quæ dulcedinem in se habet, aliquandiu immoratur? itaque diutius sensio habetur.

*aliter: quia humor dulcis mistus cū farina diutius immoratur.

20 Cur eadem potio minus mera appareat, si farina ordei inspersa bibatur? Vtrū quòd diuersa sibi miscētur, & tēperantur? An quoniā farina humori obducta in sese retrahens abolet qualitatē?
21 Cur alica plus aquæ recipiat, quā triticū, vnde cōfecta est? An propterea, quòd alica farina quodammodo est: farina autē plus aquæ imbibit? moles enim amplior eius, quā tritici est, pressius nāque & constipatius triticum est, at quod amplius est, plus id capere potest. An nō solum ea ipsa de causa ita fit, sed etiā calore, quē intra se continet, & farina & alica, efficitur, vt bibacius hauriant? quod enim calidum est, humorem id & efficacius ad se trahit, & expeditius in vaporem consumit.
22 Cur farina tritici massata, pertritáque lōge amplior reddatur, quàm ordei, scilicet ex proportione? An quòd altera multū humoris sibi admittit, altera parū? Sed qua de causa plus admittat? congruens enim potius dixeris, vt ordeacea bibacior

sit?

ſit:quippe cum ordeum toſtum,triticũ nõ toſtum ſit. An propterea ita fit,quia triturã pleniorẽ triti cea patitur? cuius cauſa eſt,quòd partibus minutioribus conſtat. Fit igitur quaſi vt quãtuplo partibus contineri poteſt minoribus,tantuplo humorem ſibi largiorem admittat, quippe quæ ipſum humorẽ pro glutine ſibi capiat, vt Empedocles quoque ſuis in Perſicis diuerticulo quodam ait:

„ Munus vbi larga cæteris coniunxerit vnda,
„ Multúmque humoris proinde abſumere queat.

23 Cur etiam igni mandata maſſa tritici amplius augeatur,quàm ordei? An quòd humorẽ in ſe continet indiſcretum, qui recaleſcens extrudi nequeat?hic ergo cum in ſpiritum trãſeat,nec ſeſe promere pariter,atque ex maſſa ordei poſſit, videlicet propter tritici ſpiſſitudinẽ(ſpiſſius enim eſt,quod partibus conſtat minutioribus) idcirco extollit, molémque agit ampliorẽ. Ad hæc plus iſta humoris continet, quo recaleſcente ſpiritus prouenire ſolitus eſt. Ex quaque re autem pluri plus proficiſcatur neceſſum eſt.

24 Cur piſtorũ, cæterorúmque officio fungentiũ frumentario,qui ordeum attractant,imbecilli efficiantur,& deſtillationibus infeſtẽtur : qui autẽ triticum,corpore ſint bene habito?An ꝙ facilius triticũ cõcoqui,quã ordeũ poteſt?atque ea re delibamẽta inde manãtia eſſe faciliora neceſſe eſt.

25 Cur panis toſtus durior, tepefactus humidior reddi aliquãtiſper poſſit?An quoniã cùm torreſit humor extruditur? itaque panis relinquitur durior,leniter autẽ cùm recaleſcit, humor cõſiſtens ab igne diffũditur, humidiórque proinde exiſtit.

26 Cur farina tritici reſiccata minus conſtipetur, quàm ordei?An quòd intercapedine vacant,quæ ex partibus conſtant minutiſſimis : & plura quæ

graujora

grauiora sunt, compressa suopte pondere tantundem occupant, quantum pauciora. Sed farina ordei crassiuscula est, itaque siccata cõpesci, atque in minus contrahi potest, vt quid minus est suo compressu, plus illud constipet in seipsum capessatque, triticea porro particulis minutissimis iam constat, itaque non ideo resiccatur, vt partes reddantur minores, sed vt leuiores efficiantur, minúsque constipentur suo cõpressu, & nutu: natura enim grauior farina triticea, quàm ordeacea est.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXII.

Eorum, quæ ad fructus arborum pertinent: cuius quæstiones XIIII.

1 QVAM ob causam poma non ita prius, vt postea esitata, in repletionis mole respõdeant? An quoniam cæteris esculẽtis genus pomorum longe grauius est: quod argumẽto ficuu cõstat, quæ nouissime esitatæ, vltimæ tamen euomuntur? Poma igitur ingesta suo põdere in imum delapsa, spatij amplitudinẽ relinquunt superius, vt cibum sequẽtẽ admitti facile liceat. At siècontrario sumãtur, vsu eueniet, vt quoniã deorsum ferri expedite non queãt, innatent, & partem totam ferè occupent inanem.

2 Quamobrẽ cum dulcia nobis similiora, quàm acria sint, ocyus à dulcibus impleamur? cõgruum enim

enim, vt contra eueniat, quandoquidem à similibus minus satiari consentaneum est. An quoniam nō æque præmaturæ conceptaculum ex quo hausimus & corpus quod vescitur, impletur? sed venter quidem repletus aliquando est, vt eorum qui sitiunt: sitis autē nihilominus superest. Non enim ea de causa sitis cessat, quia venter plenus humoris est, sed quia membra corporis omnia humorem commodum sibi attraxerint: quòd vbi illa satis suum desiderium expleuerūt, tunc sitire cessamus. ita etiam fames, nec aliter tolli potest.

Cur ocyus à dulcibus, quàm acribus satiemur? 3
An quia ocyus dulce, quàm acre appetere desistimus? Sed an perinde, vt venter impletur, nos quoque dulcibus satiari possimus confessum non est. Cum igitur desiderium celerius his ipsis expleri possit, docendum est. Alimēti desiderium siue cupiditas, vt simpliciter loquar, indigentia est, cum cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quòd cum acria non valide nutricare queant, sed parum alimoniæ, multum habeant excrementi, merito amplius hæc appetimus, parúmque eorum cupiditatem explemus, quoniam alimento item indigemus, quo ipsa careant. At dulcia tota ipsa cibus idoneus sunt, atque ex paruis quibusdam eiusmodi escam corpus capit vberiorem, quod cùm se abunde referserit, nihil edere præterea potest, plus enim tolerare non potest: atque ita efficitur, vt ocyus à dulcibus satiemur.

Cur fructus arborum, & carnes & cætera id ge 4
nus vtribus vehementer inflatis cōtenta valeant incorrupta edurare, nec minus quæ diligentissime picata, obturatáque circum vndique fuerint. An quoniam corrūpi omnia solēt, cum mouētur: quæ autē plēna sunt, immota persistūt? haud enim

fieri a

fieri poteſt,vt motus ſine inani ſpatio agatur,at-
qui iſthæc ? quæ ita incluſa ſunt, plena vndique:
conſtat ergo incorrupta ſeruari ratione.

Cur vinum poſt pomum putre epotū,amarum
5 ſentiatur? An amarorem putredo habet ? itaque
quod de pomo per ſumma inſidet, linguæ humo
ri,qui bibitur,permiſtum,diffuſúmque, amaram
effici potionem.Ipſum autem pomum per ſe eſi-
tatum minus deprehēdi propterea poteſt, quia ſa
poris id genus multa attingat, ínque exigua diſ-
cernatur.

6 Cur edenda bellaria ſint,vſúſque ſecundarum
menſarum adiici debeat?An vt ſatis bibamus?nō
enim ſitis gratia ſolum, quæ per mēſam primam
nos teneat,bibendum,ſed etiam poſt hauſiſſe ali
quid iuuat.

Cur nuces toſtæ refrigeratæ deteriores red-
7 dūtur,& panis quoque,& glādes, & multa id ge-
nus alia,rurſúſque calefacta eadem meliora eua-
dant?An propterea,quod refrigeratis ſuccus con
creſcit,& conſtat:tepefactis rurſus dilabitur,ſua-
uitas autem non niſi per ſuccum percipi poteſt?

8 Cur poſt fructuum eſitationem,vt ficuum,cæ-
terorúmque generis eiuſdem,vel vinum merum,
vel aquam ſuperbibere debeamus, quæ quidem
aduerſa inter ſe ſunt?An quia genus pomorum&
calidum, & humidum cauſa ſuæ generationis
eſt? habet enim tum ignis copiam,tum humoris,
itaque ſuccus pomi veluti feruorē intus per ignē
excitat,quomodo muſtū foris efferuet, vt tamen
hebetiore:humor autem nimius cruditatem com
mittit. Aqua igitur ſuo frigore feruorem illum
frāgit,atque extinguit,& vinum ſuo calore idem
plerūque efficere poteſt,quippe ꝙ perinde atque
ignis igni multus pauco vires ſubtrahat,amplius
tamen

tamen humoris copiam suo calore emollit, & concoquit, suoque pondere innatantem illum fertiorem vincit, ac reprimit.

Quam ob causam caricæ bifidæ tantũ dulcissimæ sint, nec multifidæ, aut omnino infissæ dulcedinẽ præstent? An ꝙ ex multifidis respirauit, euaporauítque cũ humore pars dulcedinis plurima? In iis autem, quæ infissæ coierint humoris diluti copia est, quòd nihil ferè inde exactũ fuerit. At quæ fissæ quidẽ, sed tamẽ fissura multiplici sunt, immunes vtroque isto incommodo caruerunt. 9

Cur si ficus in furno siccantur, duriores efficiuntur, quàm si exemptæ foris refrigerẽtur? An quoniam in furno humor totus ex nimio calore euaporatur, foris aer circunfundens humorem côtrahi, emanaréque prohibet? ita enim vt leuiter euaporetur potius accidit. Sũt autem quæ siccent dura, quæ hument mollia. 10

Cur ab acerbis vinum aut aqua epota dulcior sentiatur: exempli gratia, si quis glãdes aut myrta, aut tale quid ori mandauerit? An merito ita fiat, quemadmodũ vel in cæteris agitur? omnia nanque plenius eadẽ apud sua contraria innotescunt: côtrariorũ autem sapores oppositi fermè inter se sunt. An vt res, in iis est quæ colore infici mus, ita etiã lingua acerbis conficitur illis meatúsque suos patefieri patitur, vt dulce subire amplius posit. Res enim quasque inficiẽdas humori bꝰ quibusdã acerbis ante immergimꝰ vt inde affectæ infici colore pleniꝰ atque ineluibiliꝰ posit.

Cur dulcia minus dulcia sentiantur calida, quàm refrigerata? Vtrum propterea ꝙ simul sensus duo existũt, id est calidi, & dulcis? itaque cali sensus reliquũ depellit, atque obfuscat. An quòd etiam succus dulcis calidus est? itaque ignis igni 12

adiicitur: ergo calor est, qui impediat. An quòd ignis vires omniũ minuit, quia vim obtinet com mutãdi? calida igitur propiora mutationi sunt, refrigerata resident, sibique iterum constant.

13 Cur paleæ fructus duros, atque inconcoctos emolliũt, in maturitatẽque adducũt: mites autẽ, & cõcoctos nõ putrefaciũt? An ꝙ palea calida, & attrahens est? suo igitur calore concoquit, & per vim illam attrahendi saniem omnem seuocat, at que imputridos seruat.

14 Qua de causa ficus cũ molles, dulcésque sint, dẽtes offendãt? An quia gingiuis sua lẽtitate adhærẽt, séque præmolles inter dẽtes insinuant, & putredĩnem per suum calorem cito conficiumt? Forsitã & ob granorũ suorũ duritiẽ dentes celeriter effatigãt, cũ manducantur, conficiuntúrque.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXIII.

Eorum, quæ ad mare, salsámque omnem aquam pertinent cuius quæstiones XLI,

1 CVr fluctus præalti pelagi super frangi nõ soleãt sed parui tantũ, & breues? An quia parũ humoris, cũ fertur, discerni à spiritu facilius potest, quàm multum?

2 Cur nauigia onustiora in portu, quàm in alto esse videntur? celerius etiam de alto

alto in terram veniunt, quàm de terra in altum prouehũtur? An quòd plus aquæ quàm minus re niti validius poteſt? pauca enim oppreſſa onere cedit, vt demergi neceſſe ſit: multa è contrario re pellit, ac ſuſtinet. Vis enim ea eſt aquæ, vt surſũ verſus cõpellat inferius: ergo vt in portu maris parũ, ſic multũ in alto eſt. Itaque plus oneris con uehi in potu videbitur, etiam mouebitur ægrius, quia magis immergitur, & aqua minus reniti po teſt. At vero in alto res contra vſu euenit.

Cur fluctus interdũ prius eueniant, quàm ven 3
ti? An quoniam primo ſpiritus, ortu maris pars prima impulſa partem ſibi continuam ipſa com pellit, itidẽque deinceps vice pari, ſeriéque agi- tatur perpetua? Quamobrem cum mare ipſum continuum ſit, efficitur, vt quaſi vnus ictus conti nuus ex his omnibus exultet, ídque fieri vno in tẽpore poſſit, itaque euenit, vt prima, & vltima pars ſimul moueantur; quod aeri nunquam acci- dit, quia corpore vno continuo hic eſſe non po- teſt, eo quòd multiplici vndique repulſu retor- quetur, atque conquatitur, vt primus, validiſſi- múſque mouendi impetus refringatur, impedia- túrque, quod mari accidere propterea nequit, quia grauius aere motúque difficilius eſt.

Quam ob cauſam cum aliquid in mare vnda- 4
bundum, & æſtuans iactum eſt, vt anchora, vnda reſidet, & quieſcit? An quòd mare ponderi cedit, quod defertur, quo cum aer delabatur: qui cũ per directũm in imũ defertur, atque attrahitur? ſecũ eodẽ id trahit quod mare de latere cõcitat, æſtus autẽ maris nõ deſuper tẽdit ad ima, ſed per ſum- ma verſatur, quo ſedato tranquillitas oritur. Ad hæc, cum mare in ea ſpatia coit, quæ ponderi de ſcendenti ceſſarint, vertiginẽ mouet, quæ nõ niſi

circulo agitatur. At cùm linea recta circulũ per pũctum attingat, fluctúsque ad lineam rectã obli que ferantur, fieri potest, vt fluctus ipsi per punctum horas vertiginis, attingãt: nec prædictã ob causam tantũ, sed etiam quod ipsa vertigo accedeus, suo impetu circum vndique illos depellit, quòd cùm itaque fluctibus pars ea vertiginosa careat, merito vnda iacta anchora residet, tranquillaturque. Adde quòd aer, qui cũ põdere illo delapso descendit, mox sese referens, vndámque sursum compellens, bullas excitat: quippe cùm bulla humore cõsistat, qui de imis ad supera pul sus ab aere efferatur. omnis autem bulla lenis, se renáque est. Indicium vero, quòd vnda, qua pon dus in imum corruit, submissa in cauum paulò post resurgit, & mari circundanti æquiparat.

5 Cur interdum nauigia, dum cursum agũt in mari quieto, repẽte absorbentur, totáque ita per eunt, vt ne naufragium quidẽ fluitans vsquã appareat? An cùm locus cauernosus terræ subditæ mari disrumpitur, simul in mare nauigia introrũpũtur, introrsúsque spiritus impetu trahũtur? cũque impulsu pari circũ vndique agitẽtur, deorsum ferantur necesse est. Hoc idem apud Masanã quoque in freto fluctu reciproco euenit. Fiũt enim eo ipso vertigines, quæ in imum absorbẽt, tum ob eam, quã diximus causam, tum etiam ꝙ mare illud prælatũ est, terráque ad longinquum vsque subhiat cauernosa. Vertigines igitur eousque per vim ductitãt: itaque efficitur, vt inibi fragmenta nulla valeant fluitare. Fluxus autem ille fieri solet, cùm flatu desistente priore, mari item fluente, flatur aduersus primo occurrit, maximéque cũ auster. Cùm enim vndæ inuicem cursitãt, inflictu prætereũt mutuo, quod scilicet modo in flumi

fluminibus fieri nouimus: atque ita mare in gy-
rum vertitur, quæ vertigo, aut vertex vocata est.
Fertur autem vnda in anfractũ, initio motus va
lido desuper irruẽte. Igitur cum vndas vrgere in
latus non liceat (impulsu nanque repellũtur mu
tuo) compelli prorsus in imum necessarium est,
quamobrẽ id quoque deferri eodẽ vnà cogitur,
quod vertigo prehẽderit. Eadẽque causa est, cur
etiã nauigia resimentur, repãdáque deferantur,
cum deuorãtur à vertigine, iam enim aliqua erc
cta ex toto descendisse memoriæ proditum est.

Cur mare Ponti candidius, quàm AEgæi est? 6
Vtrum propter visus refractionẽ factã de mari
in aerem. Est enim aer Ponti crassus, & albidus:
itaque fit, vt etiam maris per summa talis esse vi
deatur. AEgæi vero quoniam à lõginquis vsque
purus & liquidus est, ceruleus cernitur: quocirca
mare quoque aeri renitens colorem eundem re-
præsentat, An quod lacus omnes, quàm mare can
didiores sunt? põtus autem in lacus speciem pro
pemodum transit, eo quòd multi in eũ fluuij ef-
fluunt. Nec vero mari solum candidior lacus est,
verum etiam fluuiis. Vnde pictores flumina pal-
lida mare cœruleum, lacum candidum pingere
non inepte consueuerunt. An quia per aquam bi
bi idoneam visus penetrare facile potest, aerem
versus reflectitur? è mari autem nec sursum refle-
cti potest, quoniam leuis aqua non est, & deor-
sum progrediens fatigatur: itaque fit vt mare ni
grum esse videatur. Atqui mari, quod lacũ simu-
lat, pars dulcis per summa innatat: salsa vero in
imo est. quamobrem quod id penetrare aspectus
nequit, sed ad lucem reflectitur, albedinem per
summa ostendit.

Cur mare minus, quàm aquã bibi idonea frigi 7

dum est, omnésque salsi humores, non vt dulces frigidi sunt? Vtrum quòd mare spissius & corpu lentius est? tale autẽ quodque minus refrigerari potest: sicut etiam amplius incalescere aptũ est, quippe quod calorem seruare suam ob densitatẽ melius possit. An quia mare pinguius est, quo circa flammam æque extinguere, atque cæteræ aquæ, non potest? calidius autem quod pinguius est. An quoniam multum terræ in se continet, propterea siccius est? quod autem siccius, idem calidius est.

8 Qua de causa qui mari se lauerint, ocyus resic centur cùm mare grauius sit, quàm aqua dulcis? An quia crassius & terrosius est, ergo cũ parùm humoris habeat, merito siccari potest celerius.

9 Cur perflãte aquilone, mare perspectius atque translucidius sit, quàm austro? An quia mare cùm serenum est, colorem trahere sibi assolet? inest enim aliquid pinguis in succo salso: indicium, quòd die tepidiore oleosum quidam secerni videmus. Ergo tranquillo, tepidioríque mari succus iste sua leuitate per summa panditur, quod aquilone fieri minus potest causa frigoris. Est autem aqua translucidior quàm oleum, id enim colore obducitur: aqua vero expers coloris visu obuia, apertiorem sui præstat suspectionem.

10 Cur fluctus ventum præ se omnes ferant? An quia flatus futuri indices sunt? flatus enim impulsu aeris est. An quia vice propellendi successiua consistunt? propellit autem flatus nondum continuus, sed exoriẽs. Primus igitur quasi emarcuit, mox autem hunc alter propellit, factáque altera densitate elanguescit, quare cum hoc propulsum iam adest, propellens quoque illud venturum esse palam fit: facit enim idipsum, cum incipit.

Cur fluctus ante, quã flatus, erumpit? An quia non simul flatus desistit, & mare vndabundum sedatur: sed mare postea cessat? ideo fieri potest, vt qui mouerit spiritus ante occidat, quàm sensu obuius sit. itaque non fluctus spiritu prior est, sed ille latet, hic patet. An flatus non vndique simul spiret, sed primum vnde exortus sit? simul autem spirat, & mare sibi proximũ agitat, quod exitum subinde proximum mouet: atque ita fieri potest, vt fluctus flatum posit anteire, motus enim ille velocior à mari non à flatu principium ducit.

Cur in mari melius, quàm fluuiis, natare possu- 12
mus? An quòd qui natat, sedulo aquæ adnitendo natat: adniti autem firmius ad id possumus, quod corpulentius est: at aqua marina fluuiali corpulẽtior est: crassior enim, & ad rentiendũ validior.

Cur mare deuri potest, aqua non potest? An & 13
aqua deuritur, sed mare minus ignem extinguit, quoniam pinguius est, cuius rei indicium oleum facit, quod ex sale depromi potest? An etiam meatus maris minus congruant igni, vt qui crassiores sint, & eo magis, quod salis ratio nõ deest? Vt igitur quod siccum est, minus extinguere, quã quod humidum potest, ita etiam quòd amplius siccum est, idẽ ex ratione vrentius esse debet, & alterum magis altero: quo enim siccius, eo calidius est, mari autem istæc ambo inesse plenius palam est.

Quam ob causam demersi in mare plus tem- 14
poris valeant tolerare, quàm in fluuio? An quia fluuialis humor tenuior, subiens igitur copiosius strangulat?

Cur mare perspectius & dilucidius est, quàm 15
aqua potu idonea, cùm crassius sit? dulcis enim salsa tenuior est. An tenuitas causa non est, cur mare dilucidius sit? sed directi meatus id faciunt.

quos tum plurimos, tum ampliſſimos continet, ergo illa potu idonea ſpiſſa ex tenuitate ſuarum partium eſt, ſalſa amplioribus interſtitiis inanit. An quia mare purius & ſyncerius eſt? terra enim nulla in eo permanet: arena ſuo põdere delapſa, in imum ſubſidet. At humor dulcis miſtus cũ terra eſt, quæ interueniẽs facit, vt cito perturbetur.

16 Quam ob cauſam mane aura frigida de mari non ſpirat, de fluminibus ſpirat? An quoniam mare locis patulis, ſpatioſiſque dilatatur, flumina anguſtiſsimis cõcludũtur? Aura igitur maris per multa vaſtáque ſpatia diſpalata redditur imbecillis, fluminum autem vniuerſa extinguitur: itaque amplius valet, & frigidiuſcula merito occurrere poteſt. An cauſa nõ in eo eſt, ſed vt flumina ſua natura frigida ſunt, ſic mare nec frigidũ, neque calidum eſt: aura autẽ, omníſque reſpiratio, humore vel caleſcente vel frigeſcente excuti ſolet. Vtrum enim ex his fuerit, humor aereſcit quo aereſcẽte, aer, qui inde ortus ſpirat, aura eſt: qui ſi à frigidis proficiſcitur, frigidus merito ſpirat: ſi à valde calidis, cito refrigeratur. Fluuios igitur frigidos cõperire omnes poſſumus: mare autem neque frigidum, neque calidũ valde eſt. itaque nec frigidum eſſe id poteſt, quod ex eo reſpirat, cùm ſcilicet mare frigidum ipſum non ſit, nec cito refrigeratur, quia calidũ valde non eſt.

17 Cur fluctus altioris pelagi tardius deſiſtant, quàm breuioris? An quia res omnis ſerius ex motione multa, quàm pauca requieſcit? æſtus autem magni pelagi amplior quàm parui eſt: ergo nihil temere agitur, ſi tardius quietatur.

18 Cur aqua ſalſa frigida bibi non poteſt, calida, refrigeratáve, poſtquam calefacta eſt, melius poteſt? An propterea, quòd de contrario in contrarium

rium

rium res quæque mutari solita est,aqua auté salsa dulci opposita est,&cum calescit,portio salsi decoquitur, cùm refrigeratur,in imum defertur,& subsidet.

Cur aquæ positæ propter mare,dulces magnæ ex parte,non salsæ comperiantur?An quia perco latæ potu aptiores redduntur? percolari auté id melius potest,quod mari propius situm est. 19

Cur aqua salsa profluere nequeat?An quia sta bile quod graue est?salsa autem aqua grauis est. quapropter calidæ tãtummodo ex salsis profluere possunt,habent enim sibi leuitatem,quæ pondus salsuginis superat:calidũ nanque leuius est, Adde quòd aquæ profluentes per terrã nimirum percollari queunt.itaque quantũ crassius,& grauius est,id assidue magis magísque defertur, & subsidet,quantum leuius,atque syncerius,id seuocatur,& profluit.vt enim salsum graue,ita dul ce leue est:atque ita efficitur,vt sint dulces, quæ profluũt.Hæc eadem causa est, & cur aqua salsa, cũ mouetur mutatúrque,dulcior fiat:leuior enim per motum,atque syncerior redditur. 20

Cur si quis in africa propter mare infoderit, aquam principio dulcẽ, post breui salsam eandem comperiet, cùm cæteris in locis minus idipsum eueniat?An prima loci illius aqua concocta sub terra est, quæ cùm diutius manserit, salsior à mari transmisso efficitur,vt quæ nuper con stiterit:cæteris autem locis,aqua vel nulla est,vel plurima nulla prohibente siccitate est. 21

Cur sal eliquari ocyus aqua salsa, quàm dulci posfit?An quòd eliquari non aliud est,nisi ab hu more,caloréve subeunte resolui, & dirimi ita vt liquidum sit? eliquare autem nequeunt quæ vel subire omnino non possunt,vel quæ ita subeunt, 22

vt tangere nequeant. Vix illa vero eliquant, quæ facile transmeant? contra celerrime dirimunt, quæ per vim se intrudunt. Subire autẽ nequeunt, quæ amplius ad modum partibus constant, quippe quæ meatus rei subeũdæ excedant: cõtra quæ minutioribus constant, transeunt sine tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior, ita salsa crassior est: ergo altera sua tenuitate facile penetrãs vix liquefacit, altera subit quidẽ, sed minus propter suarum partium magnitudinem: itaque cogere, & proinde dirimere celerius potest.

23 Cur aqua minus candeat, si moueatur? quod vel maris æstu inspici potest. Vnde Homerus, flatuo riente, inquit:

Et flatu nigrescit pontus eodem.

An duabus de causis? nam si ex propinquo cõtuimur, causa est, quòd visio magis transmeat aqua manente, quàm mouente: eripitur nãque trames omnis directus, cùm mouetur. Candidũ autem id esse videtur, quod perspectum atque perlucidum est: per quod enim visus trãsire nequeat id atrum esse affirmant. quamobrem aerẽ quoque nigrum è longinquo, candidum ex propinquo videmus. & maris, vt quod prope adest, candidũ, ita quod procul cœruleum, & nigrũ. sed si è lõginquo spectatur, causa est motus quidã quo aspectus mouetur, cùm se ad elongatiora deducit. Quinetiam cùm aqua quiescit, aspectus vniuersus in lucem reflectitur: quod fieri nequit, cum illa mouetur.

24 Cur fluctus præalti pelagi nequeãt superfrigi quemadmodũ parui? An quoniam aqua parua distrahi ab aere magis potest, quàm multa propter ea percussa facilius frãgitur? Atqui in alto multa in breui pauca est, quæ in fluctus compellitur.

25 Cur loca austrum versum spectantia aquas

cont

continent salsiores? An propterea quòd mare in terram sub austro interrumpit, dulces cũ salsis miscentur?

Cur aqua salsa vino dulci magis, quam austero supernatat? Vtrũ quod dulce plus terræ continet, sicuti vua passa? An quia grauius, & lẽtius dulce est, itaque minus miscetur, immistúmque residet, atque innatat? 26

Sed cur omnino possit innatare, cùm terrena sit? nanque delatio huius deorsum est. Vtrũ propter calorẽ modo salis *excremento nanque per summa erumpenti res similis est. An alia causa sit? nã si non propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit calidissimum enim est. 27

* ἐξανθήματι.

Cur fluctus ante interdum veniant, quàm venti? An ea de causa, qua etiam postea desistunt? Primus etenim flat⁹ prius quasi lãguescit, quàm fluctus ille impulsus, deuenit autem in terram non ea vnda, quæ prima impulsa est: sed id vice pari subinde impellitur, quod proximum deinceps exceperit. 28

Cur littora fluctuosiora solida sæpe efficiãtur, adeo vt plane pauimenta videantur: & vt solida sunt quæ frequentia fluctuum concaluerunt, ita pars remotior soluta sit admodum, & cedens? An propterea quòd fluctus arenam nõ minutissimam, sed maiusculam procul eiicit, vt & manus non quod minimum est? id maxime longe iacere potest. Tum etiam, cum permulta & varia promiscue conquatiantur, versentúrque pars minimorum interlapsa spissat atque cõsolidat: mox fluct⁹ residẽtis motio nihil propterea protrudit, sed opprimit, pauimẽtátque. ergo ꝙ exigua procul exilire non queunt, incidit vt ex paruulis moles coagmentetur: quæ, quoniam motu frequenti 29

agita-

agitatum est,continua redditur,arena scilicet interlapsante prætenui,dum compages contentione perpetua consistat, cùm fluctu vltimo pauimentatur, & humor leniter,sensimque irrorans conglutinet. At pars seposita oræ arida disgregatur,& finditur,lapillis etiam constat maiusculis, minúsque complanata est.

30 Cur superius mare salsius,& calidius sit, quàm inferius,& puteis quoque potu idoneis pars superna salsior sit,quàm ima?quanquam esse è contrario debuit:grauius enim,quod salsum est. An quia Sol,& aer partem humorum leuissimā assidue detrahunt?dulcissimum autem quod leuissimum est,potissimūque de propioribus locis hauriunt.Et maris igitur,& aquarum dulcium summa,vis,Solis exercet,itaque salsius id esse necesse est,quod his residuum extat,vnde humor dulcis exactus est, quàm vnde nihil, vel minus abiit, propterea calidior quoque par eadem superior est: salsum enim, quàm dulce calidius est.Quapropter quibusdam ex iis,qui à disciplina Heracliti sunt,placet,vt dulci ex aqua siccata, concretáque lapides,terráque creentur: mare autē sit, vnde Sol exhalationes eliciat.

31 Cur maris per terræ proxima dulcior est? An quia frequentius mouetur?salsus autem humor cùm mouetur, dulcior redditur? An quoniam aqua in profundo salsior est?minus autem alta, quæ proxime terram est.Quamobrem quæ statim à terra præcipiti altitudine descendit, salsa est, nec dulcedinis tantundem, reddere potest?cuius rei causa est, quòd salsa suo pondere in imum potius deferatur.

32 Cur mare solum omnium aquarum deuri potest? non enim pluuia,non fluuialis, nec aliqua

potu

potu idonea. Vtrum quia multum cõtinet terræ quod salis argumento ipsius constat? An quoniam pinguiusculum est, quod oleum demonstrat, quod in sale resudetur?

Cur lacus arenam vel nullã faciat, vel minus, 33
quàm mare, & fluuius? An quia saxa in mari consistunt & terra deusta maxime est? arena autẽ saxũ in parua, minimáque perfractũ est, quod ictu fluctuum frangitur. At in lacum saxa non æque consistunt pura synceráque, neque frangi itidem possunt, eo quòd fluctus non pari modo excitantur. Sed in fluuiis confici arenam potius dixerim quoniam terram hi detrahunt, saxáque suo fractu perfrangunt.

Quam ob causam cùm lacus vel diminutus, 14
vel exiccatus est, frumentum in cãpo acrius gelu deuritur? Vtrum quòd humor locus aerem suo vapore tabefacit, vt minus atque imbecillius congelescat, quàm locis palustribus, & caui? An de terra vt vulgo dicitur frigus incipiat, & subeat sensim? lacu igitur absumptor, frigus per terræ spatia ampliora plenus inuadẽs gelu instringit, deuritque amplius. Locis autem cauis, atque palustribus frigora de imis aspirant, quod etiam vulgo creditur, & quanquam terra caleat tempore hyberno, tamen quia humida est, calor per summa insidens refrigeratur, & perit. Humor enim nec adeo procul est, vt refrigerari caloris interioris beneficio nequeat: nec adeo paucus, vt nihil madeat: madet enim terra vbertim, fit igitur eo ipso congelascente, vt quasi super glaciem & ambuletur, & habitetur.

Cur mare simul salsum, & amarum est? An plures esse in mari sapores nihil prohibeat, quippe 35
cùm genus salsum amaro coniungi, esseque simul-

mul latissime pateat.

36 Cur lapides, & testæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema compari ademptu circunfracta, in rotundam se colligunt speciem? hæc enim sola simili extremo clauditur, mare autem quoquo versus agitando pariter circum vndique frangit atque obtundit.

37 Quamobrem nonnusquam si quis circa mare infodiat aqua dulcis principio emanet, post vero salsa efficiatur? An propterea quòd mare ipsum dulcem illũ humorem sub terra transmittit, per colátque, merito prĩcipio dulcis est? leuior enim dulcis quàm salsus est, itaque prior occurrit: & mare dulcis aliquid humoris in se habet, quod terræ permistũ facilior innatare potest, salsum vero, quoniam & grauius est, & aptius ad secandum in imũ defertur. Siue igitur ita est, siue per venas ex continente in mare dulcis profluat humor non immerito per maris summa extare possit, qua se cum eo cõmittat: ergo meatibus postea patefactis humor salsus copiæ suæ ratione vincẽdo, salsugine totam afficit aquam. Accidit enim, vt superis obseptis meatibus, cõfluuium salsi humoris iter aliud faciat, contráque patefactis totum istuc perferatur, quomodo in corporis venis fieri nouimus.

38 Cur mare, cùm grauius, quàm aqua potu idonea sit, clarius atque perspectius est? Vtrum quia pinguius est? nam si oleum affusum efficere potest, vt melius per aquam incernere sit, merito cum ipsum mare in se pinguis aliquid habeat, perspectius & dilucidius fit, ipsum enim oleum aqua leuius est, quamuis non perspectius. An mare non perspectius est, sed esse tale videtur, quippe cum aqua dulcis, aut fontis, aut fluminis sit?

fons

fons suam aquam non sine terra emittit, vt purissima esse nequeat, flumen tum terram, tum fæcem detrahat. Causa igitur hæc sit, cur dulcis minus perlucida appareat.

Qua de causa qui mari natant, ventre salubriter euacuantur? haud enim quia laborant: nam qui curriculo eunt, vehementius elaborant, sed tamen non ita euacuantur. At non omnis labor id faciat, sed solus, qui nullam dat causam tabescendi intestinorum. maris autem mora vel omnino edaciorem, & ventris inanitate aduстiorem hominem reddi videmus: est etenim vapor maris calidus, & siccus. 39

Cur lacus Pæsa, qui potu idoneus est, lauat simul, & purgat vestimēta? humor enim dulcis lauare potest, amar' purgare atque abstergere quæ qnidem haberi simul non possunt. An nullus humor vestimenta suo amarore possit purgare, sed lentore tantummodo? quamobrem trunculi, & quæcunque mucosa, vim absterforiam obtinent, igitur & amara, quæ fermè lentescunt, purgare queunt, cætera nequeunt. In hoc autem lacu accidit, vt nitrosæ virtutis amarum totū deustum sit, pingue & lentum remaneat. Hoc igitur abstergit, & purgat, lauat autē suo dulci humore. 40

Cur maris vndabundi quod desistit, albicat: quod prouoluitur, nigricat? An quia quod minus cernimus, nigrius id esse videtur? minus autē cernimus quod mouetur, quā quod quiescit. An quoniam candet, quòd trāspicitur? nigrescit, quod aspectu peruium non est, minus autem transpicitur, quod mouetur. 41

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXIIII.

Eorum quæ ad aquas calidas pertinent: cuius quæstiones XIX.

1 CVr aqua perfusi calida, minus calorē percipim⁹, cū peruncti oleo sumus? An propter corporis leuitatē facile aqua dilabitur, minúsque immoratur, quàm vt calor subire valeat.

2 Cur pueroru aquæ tepidæ à meridie æstate redd ātur? An quia tunc frigiditate aeris iā superata calor plene inualuerit? ante autem frigor calore soluitur, & cessat. Non enim simul alter cessat, alte inualescit, sed spatio temporis.

3 Cur aqua interdū facta calidior, quā flāma, ligna deurere nequeat, flāma queat? An quia flamma prætenuis est, piritúsque ex ea proficiscēs partibus tenuissimis cōstat? aqua profecto crassiuscula est, itaque subire nō potest. At vero flāma, carbonūque ignitamētū suā ob tenuitatē facile subeunt, atque resoluunt.

4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat, venter queat? Vtrū vētris calor sua tenuitate subire potest, aqua sua crassitudine nequit? An quòd cætera quoque liquefieri humor prohibet? nulla enim res est quæ interj humorem dilabi, & tabescere possit. At in ventre humore in vesicā secluso, facultas resoluendi acquiritur.

Cur fundus vaſorum non vrit,quæ aquam fer 5
uentiſſimam continent,ſed plerique fundo ſuſti-
nentes deportant: aqua vero ipſa exempta vrere
poteſt? An eo quòd calor in fundum vaſis cõtra-
ctus extingui ab aqua poteſt? Quo fit etiam, vt
eliquari res nequeat eliquabilis, ſi quid humoris
admittatur.

Cur aqua non perinde hyberno tẽpore,vt æſti 6
uo efferueat, non ſolum pari concalefacta igni,
ſed etiam pleniori, & tantundem calens, atque
etiam vehementius? An propterea ꝙ aquæ effer
uentia bullarum elatio eſt? aqua igitur ipſa non
minus hyeme, quàm æſtate calefieri poteſt: ſed
bullas efferri frigus ambientis aeris prohibet,
itaque minores,paucioréſque cõſiſtunt: at æſtate
cõtra omnino eſt. Ille autẽ efferuendi æſtus non
niſi frequentia, magnitudinéque ſpumæ exultat.

Cur calida aqua rugare poteſt, ignis qui tam 7
calidus eſt, non poteſt? An quia ignis ſpiritum a-
git,vt tumefacere valeat? circum enim cutis ob-
tenditur: ruga autem cutis contractiuncula eſt.

Cur fundi vaſorũ, quibus calefacimus aquam 8
tandiu calidiores ſunt, dum aqua ipſa frigidiu-
ſcula eſt? An quoniam aqua adhuc frigida, calor
concludatur circum, obſiſtátque intus, cùm ei
exitus omni denegetur? At vero aqua concalefa-
cta,quòd nihil præterea color arcetur,ſed libere
reſpiret,diminuatúrque, fundus frigidior reddi-
tur,non ſecus ac balneæ: has enim hyeme,quàm
æſtate calidiores experimur, quoniam calor hy-
berno potius,quàm æſtiuo tempore aeris circun-
fundentis frigore intercluditur.

Cur aqua feruens nunquam expaſlat, freſum 9
omne,atque lenticula ſolida expaſlantur? quan-
quam his leuior aqua eſt; leuius autem procul

proiici facilius potest. Quinetiam argentum cùm decoquitur, idem hoc facit: itaque qui in officinis argentariis defæcandis funguntur officio, argenti reliquias colligunt lucro. An quia expaflationem calor agit euaporando, cogendóque ea, quæ suo naturali impetu obstãt? Aqua igitur quoniam leuis, & prætenuis est, nihil per vim reiicit: itaque nimius calor colligi non potest, sed antequàm contrahatur, reprimitur omne, atque excutitur, quod subinde accessit. At vero quæ corpulentiora sunt, vt polenta, vt argẽtum, hæc vt per sui corporis grauitatem arcent, repellúntque, ita vi per renixum erumpunt, vt calor qua vicerit, exiliat vehemens. Facit enim corpulentiæ spissitas, ne transeat, sed arceatur, dum ictu caloris superfluẽtis extrusus fit, atque eiaculatus. Fit ergo ictus, non impulsus, vtpote cùm calor inferius sursum versus efferatur celeriter.

10 Qua de causa quæ parum temporis calido in humore maduere, tument: quæ multum, hæc collabuntur, & rugant? An quoniã calor, vt ex concretis humorem elicit, ita ex humore spiritum creat, dẽsáque omnia laxat? Principio igitur concreta tepefaciens, facit humidiora, cùm spiritum ex humidis ducẽs diffundit, & tumefacit, cũque amplius calefacit, partem summam elaxat, vt vapor inde respiret: humórque exiccatus facit, vt res concidat: qua collapsa, cutis omniũ summa rugatur. quo autem magis contractione inæquali flaccescunt, eo rugosa multiplici asperitate efficiuntur.

11 Cur aquis calidis potius, quã frigidis lapides concrescãt, atque coagmententur? Vtrum quòd lapis defectu humoris cõsistit, caloréque potius, quàm frigore humor deficit, & lapidescit calore

vt

vt etiam Empedocles. Lapides, inquit, & saxa feruentium aquarum opera conficit? An non solum calor elapidat, sed frigor etiam humorem nimio gelu absumendo indurat, facítque lapidem? quòd si nimium frigus ita agit, simpliciter quoque ita agi posse certum est.

Cur si inter aquã pedem quis teneat calidam, pede quiescente aquam minus calidam sentiat, mouente calidiorem? An idem quod vel in toto corpore accidat? si quis enim curriculo it, aerem, qui subinde obuiã fuerit, sentit frigidiorem, eóque magis, quo cursum agit prolixiorem. 12

Cur amplius in Sole res calidæ, quàm in vmbra refrigerantur? Vtrum quia minor calor à maiori absumitur? An quòd in vmbra frigor circunfundens calorem interiorem reprimit, nec effluere finit. quod idem moribundis, aqua offusa frigida aduenit, quippe quæ calorem concludat, & arceat, ne foras se promat? denique per hyemem omnibus accidit, calidiorem suam esse partem interiorẽ. At in Sole vi nulla arcente calor effluit, atque ocyus euanescit. 13

Cur aqua minus salubris balneo fit, quam Sol tepefecerit? Vtrum quia corpori adhuc insidens refrigeratur, horrorémque mouet? An est etiam istud? veruntamen & si quis ea sæpe vtatur, valetudini fiat obnoxius. Res enim calida, omnino vim coquendi, siccandíque obtinet: frigida compescere, atque contrahere potest. itaque vtraque aliquid boni affert: quapropter aqua & frigida, & calida ex igne balneum præstat commodum, atquæ sub Sole tepuerit, ob sui caloris imbecillitatem, præbere illorum neutrum habet, sed humificat tantum, perinde ac Luna. 14

Cur aqua Sole calefacta parum salubris sit? An 15

quia rigorem aduehit,vbi refrigeratum est.

36 Cur aquæ Magnesiæ, & Artanæ feruidæ satis sint potu idoneæ? An quoniam aquæ copia dulcis ad profluentem calida sese applicat, eo tum modo,vt salsugo tollatur,& calor eduret?

37 Cur aquæ Magnesiæ feruidæ feruere quidem aliquando desierunt, salsæ tamen nihilo esse desierunt? An quòd aquæ copia frigidæ aliunde fusa in fontes feruidos calorem omnem extinxit? itaque terra tametsi salsa persistere potuit,calida tamen esse propter aquæ adiunctæ copiam non potuit. Proximum igitur id accidit aquæ, quàm per cinerem trāsmissam colamus.hæc enim transmissa per calidum cinerem,nec ipsa suum frigorem amittit,& cinerem frigidum reddit:salsa tamen, amaráque per cinerem est. Sed cùm aqua, quæ frigida accesserat,alienigena esset,calor vernaculus terræ frigorem illum pauciorem euincere vice versa potuit: atque ita suum calorem aquæ receperunt.

38 Cur aquæ feruidæ salsæ magna ex parte proueniant? An quòd pleræque omnes per terram aluminosam percolantur; quod odore earum constat? exustorum autem omnium cinis salsus est, sulfúrque redolet.quapropter feruida omnia modo fulminis vrunt: & quidem plura fulminis tactu calida extiterunt.

Cur calidæ balneæ sacræ habeantur? An propterea quòd sulfure atque fulmine, rebus ingenue sacris proueniant?

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXV.

Eorum, quæ ad aerem pertinent: cuius quæstiones XXII.

CVR membra corporis nostri in vtribus obtenta inflatis doleāt? Vtrum propter pressurā aeris? vt enim extrinsecus vtrē premēti aer nō cedit, sed repellit: sic etiā quæ intus tenētur, aer cōprimit, atque affligat. An quia per vim aer retinetur, stipatúrque, foras versus suapte natura vndique impetens, nimirum ad id corpus enititur, quod medium continet? 1

2 Cur paludibus iuxta fluuios positis fieri soleāt, qui bomugi appellantur, quos tauros numinis religiosos fabulæ narrant? est id sane fremitus mugitui tauri adeo similis, vt qui voces audiunt, non secus afficiantur, quàm si taurum senserint mugientem. An cùm aut fluuij in paludes se fundunt, aut paludes restagnant, & vel à mari offensæ retorquetur, vel flatum vniuersum emittunt? tum fremitus ille excitatur. Causa vero quòd terræ cauernæ infodiuntur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiusmodi redundatione mouetur, aerem per angustias, ceu si quis in amphoram inanem strepitum per osculum mouerit, mugimento similis sonus exultabit: mugitus etenim bobus per idipsum figuræ genus profer-

tur. Multas autẽ, miráſque voces informare figuræ cauernarũ variæ poſſunt. nã & amphoræ fundum, ſi quis detracto operculo, viciſſim modo intus attrahens, modo extra depellens perterat, ſonum per intercapedinem tam ingenuũ reddet, vt belluæ pertimeſcant, & fugiant: quod pomariorum cuſtodes emoliri conſueuere.

3 Cur aer, cùm aquam tãgit, non humeſcit? nihil enim de cæteris eſt: quod ſi tetigerit, humidũ nõ reddatur. An ita eorum extima coeunt, vt ſimul ſine vllo interſtitio ſint, nec plano diuerſo diſtinguantur? igitur catera quoniam grauiora ſunt, ſubſidũt, itaque humorem ſibi admittunt, aer vt leuior, nihilo inferius vergit, quàm extremum limitet, tangit ergo, quia nihil interiacet, remanet expers humoris, quia ſemper ſuper aquam extat.

4 Cur nocte media, & meridie maxime cœlum ſoleat tranquillari? An quia venti trãquillitas aeris ſtatio & requies eſt, qui tũ cõſtare maxime aſſolet, cũ aut vincit, aut vincitur? etenim quandiu pugnat, mouetur, atque inquietatur, vincit autẽ maxime nocte dimidiata, vincitur meridie, vt enim medio noctis Sol remotiſſimus, ſic meridie proximus eſt. Ad hæc flat' vel ortu Solis, vel obitu incipit: ceſſat qui ortu cœperit, cũ victus eſt: qui veſpera, cũ parta victoria deſinit, itaque fit, vt alij meridie, alij noctis medio ceſſent.

5 Cur prima luce, & iã mane frigus fit amplius, quàm nocte, cum Sol à nobis propius abſit? An quoniam cùm dies inſtat ros cadit, atque pruina, quæ frigida ſũt? ergo inſperſis locis omnibus frigido humore, merito acrius refrigeratur.

6 Cur in Põto intentius & æſtus, & frigora fiãt? An aer regionis illius ſua craſſitudine nec hyeme tepeſcere, nec æſtate refrigerari poteſt? An propter varium Solis curſum? recedit enim per

hyemem, accedit per æstatem.
Cur noctu potius, quàm interdiu serenũ fit? An 7
quòd & flatus, & perturbationis causa Solis vis est? istæc enim motu accito quodam oriũtur. Calor igitur causæ est, ob eámque rem cùm is adest, quiescunt omnia, & Sole abeunte magis, quàm veniente, quòd dici solet.

"*Nauibus hyberno ventos dat terra secundos:*
"*Tunc mare fert sæuos: calidi sed mensibus anni*
"*Terra dabet sæues: Ponti feret vnda secundos.*

hoc sibi vult, quòd vbi motus maximus est, ibi minime quicquam vel seruari, vel consistere potest: æquabili nãque statu, viribúsque efficacioribus esse id debet, quod consistendum, conseruandúmque sit, mare autem hybernis temporibus, terra æstiuis sæuire illum in modum solita est.

Quã ob causam humor plenus contentus in dolio diffusus in vtres, non solum cum vtribus recipi ab eodem dolio possit, sed etiam locum relinquere, quo etiam plus humoris capiatur? An quoniam aer in humore inest, qui dum in dolio est, excerni propter dolij magnitudinem nõ potest? fit enim vt exprimi de maiori vel humor, vel spiritus difficilius possit: quemadmodum etiam de spongiis amplioribus minus exprimitur. At cùm in parua digeritur, extrudi iã de vtribus expeditius potest, itaque dolium & vtres, & humorem etiam alium capit, magísque in vino id accidit, quia plus in vino aeris inest, quàm in aqua. Huic sane pooximum, cineris & aquæ tantundem simul vas idem capere posse, quantum plurimum vtriusque seorsum infusi capiat. Cineris enim cõplura caua, & inania esse videntur, quibus aqua sese insinuat, vt quæ tenuior sit: & cõstipat vero, spissatque arctissime, quoniã particulatim consti 8

patio agitur, densantur enim adductantúrque omnia plenius, cùm paulatim cõstipatur, quàm cùm vniuersa, quod cùm ita fiat, cinis collabitur, & subsidet, simúlque humorẽ in se per cauorũ suorum opportunitatem admittit. At si cinis, qui in aquã immittitur, calidus est, aquam dirimit, vertítque in aerem, idem illud agetur etiam, si primũ aqua infundatur, post cinis iniiciatur: vnde aquam etiam ipsam caua quædam, & hiantia in se continere putaueris. An non aqua cinerem sibi admittat, sed cinis aquam? quod enim tenuius est, subire id posse cõgruum est. Constat itẽ experimento, cùm enim cinis inspergitur, eodem reliqua aqua confluit, quo loco inspersum est, cuius cõtrarium certe fieri debuit, si aqua cineris esset capiens. An si prius aqua vas ex toto impleuerit, nihil præterea capiet, sed addito quolibet effundetur? Si autem vbi semel aliquid aquæ infusum est, cinis descenderit, iam tũc quod dixi eueniet: quippe cùm cinis sit ipse, qui capere valeat. Hæc eadem ratio est, cur foueæ terram exemptam recipere nequeant, locus enim ab aere occupari videtur: itaque fieri nõ posse, vt tãtũdẽ recipiatur.

9 Cur aer, qui luce crassior est, solida valeat, permeare, lux ipsa non valeat? An quia lux per directũ tantũmodo fertur? ob eámque rẽ oculus, qui transpicere per rara non possit, vt per pumicem, quia meatus euariant, per vitrũ facile possit, quia meatus positi è directo sunt. At aer impedimento nullo arcetur, quoniam quà transit, tendere è directo non soleat.

10 Cur aer per aquæ tactionẽ frigidus reddi possit, humidus nõ possit, etiam si quis in aqua vehemẽter inflarit, vt fluctus inde moueatu, & inundetur? frigidum autem reddi cõstat, eo rquòd qui

ex

ex aquis aſpirat, refrigerat, An frigidus eſſe, cali dúſue naturæ ſuæ habilitate poteſt, vt rei tactu immutetur, quã tetigit? humidus eſſe idcirco nõ poteſt, quia leuior eſt, neque ima humoris vnquã ſua ipſe petit natura, ſed ſumma ſemper, planúnque attingit: & ſi deorſum cogatur, humor quoque, feretur inferius, ita vt nunquam in profundum ſeſe ire patiatur.

Cur aer bullis contentus, aut de imis aquæ aſ- 11
cẽdens, haud vnquã madidus emergat? An quia humor nõ inſidet, ſed dilabitur: qui tamẽ cõtinet bullas, vel minor eſt, quàm humefacere valeat?

Cur aer madere non poſſit, aqua autem queat, 11
quippe quæ etiam trãſlata in aerem madeat? An eadem cauſa ſit, qua & lapis madere nequeat? haud enim madendi omnibus vis data eſt, ſed iis tantum, quæ lenta ſunt, & humida.

Cur vtres inflati valeãt fluitare? An propterea, 12
quod aer ſurſum effertur? vtres enim vt inanes deorſum feruntur, ſic inflati ſupra ideo reſident, quòd ab aere ſuſtinentur, Sed ſi aer eleuet, atque prohibeat quo minus deorſum feratur, cur inflati grauiores efficiãtur? & qui fieri poteſt, vt cùm grauior ſit, emineat: cùm leuior, deferatur.

Cur aer non ſurſum feratur? Nã ſi ex motu ca- 14
loris ſpiritus excitari debeat, igníſque ſublimia petere natus ſit, ſpiritus eodem currere debuit: ſi quidem mouens illud ſurſum verſus impellit, quòdque mouetur, eodem fieri aptiſſimum eſt, nũc* enim tramite ferri obliquo latiſſime patet.

15
Cur aurora frigidior, quã veſpera eſt? An quoniam altera noctis medio propior eſt, altera meridiei? eſt autem, vt diei medium calidiſſimum, quia Soli proximum eſt, ſic noctis medium frigidiſſimum, quia remotiſſimum.

16 Cur temporis feruidi noctes molestiores, quàm dies sunt? An quia flatus omnes tunc cõsilescunt? anniuersarij nanque illi, & præuij minus nocte, quàm interdiu spirant.

17 Cur incorrupta durare possunt, quæ vtrib⁹ cõtinentur inflatis, aut vasis bene opertis? An quia putrent omnia, cùm mouẽtur? immotáque omnia sunt, quæ plena: istæc autem plena.

18 Quam ob causam aere sudo apertóque frigus fit acrius, quàm nubilo, cùm stellæ sint calidæ, & cœlum? An quia nihil tunc est, quod vaporẽ arcere, cõtineréque valeat, sed diffũdatur necesse est? at cœlo nubilo arcetur, & aquilone magis, quàm austro, eadem illa de causa, auster enim nubes colligit, aquilo dispellit, & quidem aquilone magis quàm austro euaporari videmus, & hyeme ptoius quàm æstate, aut propter dissimilitudinẽ, aut, quia vapor non nisi refrigerato humore calido deprompi potest.

19 Cur minus, quã plus aeris calidius sit, cum angusta omnia sint calidiora? An quia magis mouetur, qui pluris est? motus autem frigorem acciere potest, cuius iudicium, quod calida cum mouentur, refrigerantur.

20 Cur aqua & terra putreant, aer & ignis nõ putreant? An quoniam omne quod putret, calidissimum fiat necesse est? igni autẽ calidius nihil est, An quia refrigerari prius oportet, quod putredinem concepturum est? ignis autem calidissimus semper est, aer vero igne refertus est, nihil autem putret, cùm calidũ est, sed refrigeretur ante oportet, quã putreat. At aqua, & terra vicissim modo calida, modo frigida effici possunt.

21 Cur cœlum nubilum tepidius sit, quàm apertum & placidum? Vtrum, vt veteres authores di

xerunt, quia ſtellæ frigidæ ſint? An id abſurdum admodũ eſt, ſed quia cœlo ſereno vapor extringi melius poteſt? indicium quòd vento ſilẽteros & pruina conſiſtunt. Cùm igitur ſerenum eſt, calor difflatur, quo humor eruitur, atque effertur: itaque aer frigidior fit, qua de cauſa humor à calore demiſſus irrorat, at cùm nubilũ eſt, arcetur, & conſtat: quocirca nec ros, nec pruina contrahi poteſt, cùm nubilum eſt: ergo calor ad terrã remanens facit, vt tepor amplior eſſe poſſit.

Cur altis ædibus aer ſoleat ventilari, reciproca- 22
ríque, præſertim cum tẽpus quietum eſt? An quòd aer prælaxo quodam contextu, & hiatu lento eſt? ergo cum hic extrinſecus introire incœperit, cedit, & contrahitur, aer quem domus cõtinet: quo collapſo, adductóque inanior redditur, qui foris eſt, & ſpatia multo laxiora capeſſit: quæ in ſpatia aer domeſticus relabitur, fertúrque expedite eodem, quoniam & ipſe pendeat, & natura inanis reniti nequeat, quod cũ per multa eius membra eueniat, proximus hunc aer ſectatur, adductus propulſione primoris, tum eo large foras iam profluente, locus internus inanis redditur & vacuus, externus contra repletur, ſpiſſeſcítque ac deinde in hunc modum reciproco fluxu actitatur.

*

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXVI.

Eorum quæ ad ventos pertinent: cuius quæstiones LXIIII.

1 CVR vẽtus cæcias ſolus ex omnium ventorũ numero nubes ducere ad ſe poſſit? Vtrũ ꝙ vẽtus aduerſus reflat eodẽ tẽpore? An quoniã de locis eminentioribus ſpirat? ſunt enim partes, quæ ad Solẽ oriẽtẽ vergũt, eminẽtiores, quã quæ ad occaſum, indiciũ maris occidui magnitudo facit, & latitudo. Quòd cũ deſuper in aduerſum ſpiret lineã ſua delatione iſta terrã verſus cõuexã agit, regionémque inuadẽs, vt dixi occiduã, nubéſque per lineæ ſuæ figurã cõtrahẽs, ad ſe ſuo inde reflexu eas vocat, atque impellit: quod ſolus hic propterea facit, quia cæteris loca vel editiora ſũt, vel ſubmiſſiora, quæ verſus, vt aut de imo, aut è directo flatus feratur deuexus terrã verſus neceſſum ſit, ita vt ad poſtremũ, reflexus effici nullus queat, eo ꝙ flatus nõ ad terrã ſubditã aeris amplitudini finẽ protrahẽdi faciat, nec vbi aer cogi in nubes poſſit. Subſolanus, ac cæteri minus caui, quoniã humidi nõ ſunt, nubes nõ cogunt: itaque vel nullatenus, vel minus idipſum facere poſſũt

Cu.

Cur aquilones anniuersarij fiant, austri non 2
fiant? An austri quoque fieri possunt, sed cõtinui, quia initium austri longe à nobis est, aquilonis in vicino est, quippe cùm sub aquilone habitemus? Item aquilones anniuersarij tranquillo aere spirant, quippe qui per æstatem moueri soleant: austri vero oriuntur, cùm aer minus quiescit. Adde etiã quòd auster humidus est, humido autem superior locus alienus. Quam ob rem humores, qui eo in loco cõsistunt, cito resoluuntur, & euanescunt: & cùm humores erratici vagabundíque sint, accidit vt aer quoque eodem ducatur, quo humores ipsi varie dilabantur, qui cùm non loco eodem agitetur, efficitur porrò vt flatus diuersi oriantur: flatus enim non nisi motus aeris est.

Cur auster post pruinã spirare soleat? An quia 3
pruina nisi facta decoctione haud vnquàm consistere potest? mutatio autem post cõcoctionem, purgationémque fieri in contrarium solet: aquiloni autem contrarius auster est. Hæc eadem causa est, cur post niuem auster sciret, omnino enim & nix, & grãdo, & imber, & omnis id genus purgatio concoctionis indicium est. Vnde fit etiam, vt post imbres, cæteràsque eiusdem generis tempestates flatus desistant, & consternentur.

Cur procellæ, hoc est vẽti, qui excussi nubibus 4
sæuiunt, imbre superueniente ocyus cessant? An quoniam aqua expressa ventres nubium consident, vnde flatus origo est?

Cur non iidem venti imbrem vbique afferant? 5
An quia non iidem montibus vbique occurrunt, sed aliis partes aliæ sunt obiectæ? Nubes enim ibi magis consistunt, vbi vẽtus vix quasi loca ardua superans depellere præterea nequit: cùm autem cõsistãt, premũtur, rũpũtur, imbréque demittunt.

6 Quam ob causam cœlum purum & placidum serenum indicat, tempus turbulentum hyemem prænunciat? An propterea, quòd hyems aere cõsistente, spissescentéque fieri solet? ergo cum Sol euincit, discernit, illustratque aerem: cum euincitur, nubibus obfuscat, atque incrassat. Quòd si cõstitutio valida, hyems cõtinuo luce prima erumpit, sed si imbecillior sit, nec tamen ex toto succumbens, occasum versus depellitur, quod consistit, ac inibi manet, eo quòd aer terræ proximus hyeme instante crassissimus est, & mox reliquus quoque consistit, quoniam initium, firmamentúmque obtinet stabilitatis, quod suscipere, atque colligere possit, quantum subinde accesserit. Vt enim in acie conuersa in fugam vno resistente, cæteri quoque omnes insistunt, sic in aeris ratione fieri solitum est, quam ob rem cito, imo repente interdum fit, vt cœlum nubilũ reddatur. Cùm igitur occasus est perturbatus, constitutioné minime victam esse à Sole diu pugnante firmissime indicatur: itaque plus item posse consistere consentaneum est. Et quidem minus timendum, cùm hyeme prægressa, quam cùm post serenum id accidit: quippe cùm illa ratione veluti reliquias quasdam restare, ac initium consistendi oriri videantur.

7 Quid est, quod flatus moueat tropæos, id est quos versarios, aut reciprocos appellamus?

An eadem ratio est, qua euripi mari reciprocante agitantur? nam & mare, & aer eatenus fertur, quatenus profluere licet: deinde cùm obice quadam amplius progrediendi licentia his tollitur, qui terra pergunt ob eam scilicet rem, quod suæ motionis, delationísque primordia parum habeant valida, tunc reciprocantur, & redeunt.

Cur

Cur iidem illi tropæi de mari ſpirare ſoleant? 9
Vtrum quia mare vicinum eſt? An quia tropæus apoegeæ, id eſt flatui abterraneo contrarius eſt? Verſarius enim tanquam reuerſio abterranei eſt: quippe cùm abterraneus flatus ex terra in mare profluẽs ſit, cuius reciprocatio verſarius eſt: itaque de mari terram verſus ſpirare neceſſum eſt. An venire inde putãdum, quoniam aer collectus in mari eſt, qui illo fluxerat? Sed ratio, cur nec in terram cõſiſtat, & reflectatur cùm profluit, quòd mare in cauo eſt, aer autẽ modo aquæ ad id fluit, quod cauiſſimum eſt.

Cur dici ſolet. Tertia lux nunquam nocturno 10
aquilone laborat? An quòd flatus ſeptentrionis imbecilli ſunt, cùm nocte ſpirare incipiunt: argumentum enim nõ multum aeris eſſe motũ, quòd eo tempore ſpirare exorſus eſt, quo caloris exiguum eſt, exiguum nanque caloris exiguum aeris mouet: atqui flatus minimi omnes intra triduum finiũtur: ergo nec is diuturnior eſſe debet.

Cur aquilo crebtius, quã auſter ſpirat? An quo 11
niam aquilo parti orbis terrarum habitatæ vicinus eſt? idcirco latere non poteſt, ſimul enim ex ſui temporibus breuitate & ſpirat, & adeſt, at auſter, quia è longinquo admodum, niſi vehemens ſit, venire non poteſt.

Cur auſter minus hybernis noctibus, quàm die- 12
bus ſpirat? An eſt quidem Sol noctis etiam tempore auſtrali regioni propinquus, & noctes ibi tepidiores. quàm dies aquilonem, verſus? itaque aeris multum mouetur, & nihilominus, quàm interdiu. Sed calor dierum vehementior omnem abſumendo humorem, efficit, vt minus ſpiretur.

Cur auſter canicula oriẽte moueatur, ídque le- 13
ge naturæ certiſſima fieri ſoleat? An propterea,
quòd

quòd regio inferior orbis Sole scilicet remoto minus calida est, itaque vapor inde large emigrat, & multi profecto austri spirarent, nisi anniuersarij prohiberent.

13 An omnibus austris tum orientibus, tum occidentibus, aer soleat commutari, sed cane præcipue? quod quidem flatibus latissime constat, qui eius ortu, & post ortũ sequuntur, quòd cùm æstus tunc vigeant, spiritus calidissimos per idem tempus oriri congruum est. Auster autem calidus est & cùm ex contrariis in contrarium maxima commutari solitum sit, ortúmque canis præuij nuncupati antecedant, qui aquilones sunt, merito post eum auster spirat, quãdoquidem assignari necesse est, ídque austris fieri orientibus. Hinc autem verbo cùm assignari dicimus, subiecta notio est, aerem insigniter commutari, & quidem mutari flatuum omnia genera in ventos aduersos, aut dextros solent, quòd cùm aquilo non transeat in latus dextrum, reliquum est, vt in aduersum, hoc est, vt in austrum transeat. Quinetiam dies post brumam quintusdecimus austrum præ se fert, eo quòd bruma initium quoddam est, mouetúrque à Sole iis potissimum aer, qui brumæ vicinus est: solem autem tunc ad austrum vergere certum est. Vt igitur cùm ortũ perreptat, flatus excitat subsolanus, ita cùm meridiem adit, austros euocat, nec tamen statim à bruma id facit, quoniam breuissimas tunc agit distantias, sed quintodecimo, quia tempus id modice se habeat ad primam discessus sensionem, totum enim id tempus pars conspicua est.

14 Qua de causa orionis exortu dies maxime varient, flatúsque importuni moueantur? An quoniam in mutatione varia maxime omnia sunt,

quæ non vno certóque tempore, motúve describuntur: atqui oritur orion ineunte autumno, occidit hyeme: ergo quia non vno tempore constat, sed alio incipit, alio cessat, flatus etiam inconstantes esse necesse est, vt pote cùm ancipiti conditione proueniãt, quos sibi tempus vtrũque sortitum est. Et quidem difficilem esse orionem, & cùm oritur: & cum occidit ex temporis varietate recte affirmant: turbulẽtum enim, atque inæquabilem esse necessum est.

Cur aquilo nocte exorsus die tertia cessat? 15
Vtrum quia ex paruo imbecillíque initio prodit, tertius autem dies decretorius est? An quoniam vniuersus modo σκνεφιῶν id est procellarum, & nubibus excussorum flatuum funditur, idcirco compendio cessat.

Cur plurimi aquilones spirent? An quoniam 16
pars orbis terræ habitata septentrionibus subdita, est eminentior, & extra solstitium posita, & niuis plena, quæ nix montibus nonnullis nunquam deest. Cùm igitur concreti humores tabescunt, flatus magna ex parte oriuntur: is autem aquilo est, qui à septentrionibus mittitur.

Cur austri hyeme, atque ineunte vere, atque 17
autumno cessante spirare soleant, vndabundíque sint, & contortuosi, atque Africæ non minus frigidi, quàm regioni nostrati aquilones? An propterea quod Sole propinquo spiritũ moueri necesse est? Sol autem per hyemem austrum versus perfertur, & ineunte vere, desinẽtéque autumno iam calefacere incipit: æstate cõtra, septẽtriones petit, & loca relinquit meridiana. Calidus autẽ propterea est, quia spiritus aeri Africæ miscetur, qui calidus est. hinc etiam in mare corrũpens ingentes excitat fluctus, facítque australẽ æstatem

18 Cur auster fœtidi alitus causæ sit? An quoniam humida, & calida corpora reddit, quæ maximè putredini opportuna sunt?

19 Cur auster profectus ex mari commodus iis sit quorum stirpes terra continentur? nam & Thriasio campo terræ Atticæ auster de mari occurrit. An quoniam refrigeratus accidit? rubigo autem per humorem calidum, alienúmque consistere solet.

20 Cur ventus magna ex parte ante Lunæ defectus excitetur initio noctis, cùm defectus medio incipit noctis, medio vero cùm mane? An quoniam calor Lunæ propterea hebetatur, quia cursus iam proxime est, quòd defectus exultet? remisso itaque calore, quo retentus aer quiescit, rursum moueri, ac spiritus reddi incipit.

21 Cur auster non incipiens, sed desinēs imbrem afferat? Vtrum quòd aerem cogit è longinquo, quo coacto, aqua exprimitur? cogitur autem postea quàm cœptum est. An quoniam incipiente calidus adhuc aer est, quippe qui profectus à calido sit, processu autem temporis refrigeratus in aquam melius consistere potest?

22 Quam ob causam cùm minor auster est, nubes nullas obducit: maior nubilus, & diuturnior est? Vtrum, vt quidam aiunt, initij causa ita accidat? nā si ex minori proficiscatur, liquidus, sudúsque est: si ex ampliori, nubilus, & crassus. An quia minor cùm incipit, est? itaque non multum aeris compellere potest? sed ad postremum amplificari cousueuit. Vnde illud Prouerbium.

Cùm cessat Boreas, cùmque Auster surgere cœpit.

23 Cur tempore hyberno flatus parte veniūt exortiua, æstiuo occidua? An vbi Sol amplius non euincit, aer libere profluit? cùm igitur nobis occidit.

cidit, nubes relinquit, quibus fauonij prodeunt: cúmque incolis inferioris hemiſphærij oritur, ſpiritum illis parte exortiua producit: cótra cùm parti inferiori occidit, fauonios illis ſubſolanos nobis conſectante aere facit. Vnde fit, vt ſi quem alium ventum occupauerit, augeat, eo ſcilicet, quòd nonnihil adiunxit.

Cur afflante fauonio canes veſtigia minus va- 24
leant comperire? An quia plurimum hic ventus confundit, quoniam ventorum omnium continentiſsimus eſt, maximéque terram attingit?

Quam ob cauſam cùm ſtellæ proſiliunt, venti 25
indicium datur? An propterea quòd à flatu feruntur, priuſquã ibi, quàm apud nos flatus excurrit? Quo fit etiã, vt vnde ſtellæ feruntur, huc flatus accedat.

Cur nubes maximas fauonius agit? An quia de 26
alto ſpirat, regionéque maritima nubes per ampla ſpatia colligit ampliores?

Cur venti ad poſtremum vehementiſsime ſpi- 27
rant? An quia vbi vniuerſi efflarunt, caloris parum relinquitur.

Cur circa æquinoctium africus ſpirauit, aqua 28
fiat neceſſe ſit? An quo loco orbis Sol fuerit, inde ſoleat ſpirit⁹ excitari? itaque pro Solis diſcurſu viciſsitudo ſpiritum agat. Quòd cùm æquinoctium hyemis atque æſtatis confinium ſit, dum Sol nobis conſpectum æquinoctium agit, aut iuſtum tranſgreſſus limitem regioni ſe dedit hybernæ, accidit, vt venti partis illius vernaculi ſpirent, quorum primus africus eſt natura humidus: & cùm Sol partem orbis terrarum hybernam perluſtrat, ſtatúſque regionis eiuſdem mouet, euenit vt hyems ſuis fungatur munerib⁹: cuius generis imber eſt. Ad hæc cùm æquinoctiũ,

tanquam paribus examinatis viribus hyemis, atque æstatis constet, si alterutris quicquam additum sit, obitus momentum exultabit cõspicuũ vt in æquilibrio pondus lanci adiunctum alteri efficit. Quòd cùm africus hyberni ordinis sit, naturáque humidus, æquinoctio additur, hyemem, imbrémque merito affert: imber enim hyems est flatibus familiarissima.

29 Cur auster, atque eurus, cùm flatibus sibi obiectis calidiores sint, alter aquilone, alter fauonio, aquæ fertiliores sint? quanquam frigor est, qui humorem ex aere depromat. Haud enim quod aliquo nubes hinc pellit, idcirco aqua nõ prouenit, nam & fauonius, & eurus nubes abigit, quippe qui ex altero pari modo proueniat, quinetiam cæteri omnes vnde spirant, inde depellũt. Vtrum quia frigor amplius introrsum circum obsistit, cùm calor extrorsum amplius vrget? An etiã regio facit, vnde spirant, vt sereni illustrésque veniant? eurus nanque ex ortu, fauonius ex occasu aduentat. Quinetiam ratio sit, quod aer præcalefactus celerrime ac plenissime refrigeratur, quomodo etiam aqua igitur euri aer de ortu calidus austri de meridie fertur: cúmque frigidissimum locum adiere, compendio concrescunt, atque in aquam consistunt: magísque eurus aquam agit, quoniam aerem de Solis parte, nec minus calidum ducit. Auster aquam mittit, cùm cessat: quoniam aer qui primus ex mari accedit, frigidus est: vltimus autem tepidus ex terra occurrit. An non id solum causa sit, sed etiam, quòd ad postremum auster crescit? Vnde illud prouerbium, Cúmque auster surgere cœpit. At qui frigidiores qui vehementius spirant: igitur quimerito innubes aerem postea cogit. An ea

ipſa ratio ſit cur poſt quàm principio, fertilior aquæ occurrat?

Cur venti ſiccant, cùm frigidi ſint? An quo- 30
niam qui frigidiſſimi ſunt, vaporem eliciunt?

Sed cur amplius ſiccent, quàm Sol? An quia 31
vaporem non ſolum euocant, verum etiam abducunt? Sol autem relinquit: itaque vt magis humificat, ſic minus aſsiccat.

Cur vnus ventorum cæcias nubes ad ſe vocat? 32
quod etiã prouerbium illud declarat, Vt cæcias nubes, ſic ille opes trahens. cæteri nanque vnde ſpirant, inde tantummodo expellunt. Vtrum vẽtus aduerſus eodem in tempore ſpirans id facit? An ſi hoc eſſet, haud vnquam latere potuiſſet? et enim ſpiritus hic ſuapte natura circulari linea fertur: ergo cæteri per terram vagantur, hic cœlum verſus ſuæ lineæ cauum erigens, non ad terram reſupinans, ſuam originem repetit: itaque nubes facile ad ſe ducit.

Cur fauonius ſerenus, ac iucundiſſimus vẽto- 33
rum omnium eſt? & qualem Homerus flare per campos elyſios carmine illo dixit.

Sed Zephyri aßidue ſpirant, auréque ſalubres.

An primum, quòd aeris temperiem plene obtinet. neque enim calidus eſt, vt qui de meridie, ortúque ſpirant: neque frigidus, vt qui de ſeptentrionibus eueniunt: ſed medium frigidorum, & calidorum flatuum tenet. Quòd cùm vtriuſque in vicino ſit, particeps vtrarunque virium euadit: itaque temperatiſsimus eſt, & vere maxime ſpirat. Ad hæc, flatus omnes tranſire vel in cibi aduerſos, vel in dextros cõſueuerũt: itaque cùm poſt aquilonẽ fauouius ſpiret, (dexter enim hic eſt) efficitur adeo tanquam mitis ad immitem, & ſimul vbi deſtitit hyems, ſerenum magna ex

parte subsequi solitum est. atqui flatus hybernus aquilo est. Subsolanus, quamuis inter calidos & frigidos situs, minus qualitatis eorum particeps est. hic enim cum spirat, flatus vergentes ad austrum motitat quidem, (istuc enim transferre as solet) sed misceri tamē cum his minime patitur. At vero fauonius & mouetur ab austro, & ipse cùm spirat, mouet aquilonem: huc enim vsque progrediens vicissitudo spirituum finem sui circuitus facit. Quod cùm vnus facit alterius finem alterius initium secum habeat, merito suauis & est, & esse videtur.

34 Cur fauonius horis postmeridianis spirare, nō mane soleat? An q Sol magna ex parte vel oriēs, vel occidēs, author spirituum est? quotiēs enim aerem humidum tepefaciendo percoquit, atque discernit, in spiritum sane illum extenuat, quòd si tantisper acciderit, vt aer spirātiusculus sit, magis magísque à Sole vertetur in spiritū. Quoties igitur Sol in exortu est procul à fauonio abest: hic enim ab occasu se promit: & cùm iam occidere proximus est, aer omniuo extenuatus discretúsque fluit. at dum confecto meridie pergat ad postmeridianum, tantisper ad aerem tepefaciendum, discernendúmque modice admodū habet. Subsolanus quoque ob eam rē mane spirare incipit: aerem enim qui supra terram sublimis impendens nocte humefactus, solo sui ponderis ratione appropinquarit, Sol mane discernens proximum sibi excitat primum: qui autem ex Sole oriente spirat, subsolanus hic appellatus est.

35 Cur Sole se attolente, spiritus & sternuntur, & augentur? An quia spiritus vel aeris, vel redundantis humoris commotio est: quæ vt cùm parua est, compendio à Sole consumitur? itaque

nullus spiritus inde existit: ita cùm magna est, Solis exortu amplior redditur. Sol enim author, & parens motuum est.

Cur fauonius horis postmeridianis spirare solet? An quòd spiritus omnes Sole humorem diffundente proueniunt? humor enim, qui antehac concrescebat, tabescit, cùm vis caloris in propinquo est: itaque spiritum mouet, atqui fauonius de occasu spirat: recte igitur postmeridianis exoritur, tunc enim Sol eius ad locum accedit. 36

Cur aquilo, & auster sæpissime spirant? An quia contrarium à suo contrario, è directo scilicet oppugnatum minime edurare potest, sed ex latere potius aduersam vim tolerat? auster vero & aquilo ex cursu Solis lateribus spirant, cæteri aduersi potius occurrunt. 37

Vtrum spiritus fonte quodam emergat, quemadmodum aqua, supra quem fontem efferri nequeat, an non? Et vtrum vno ex puncto, an ex loco profluat ampliori? Sunt certe nonnulla in aere quæ vel in aqua accidere pari ratione videamus: quippe cùm aqua per prona ocyus fluat, quàm cùm in planis atque æqualibus stagnat: hoc enim & spiritus faciunt: nam locis editis atque excelsis aer assidue mouetur, cauis è contrario sæpe quiescit, & consilescit. Ad hæc, super excelsissimos môtes spiritus nulli excitantur, vt super Athon, ac reliquos generis eiusdem. indiciũ, quòd quæ reliquerint, qui anno superiori sacrificarunt, posteriori incorrupta comperire affirmant. Constat igitur spiritus quoque prolationem veluti ex fonte quodam actitari, super quem nihil præterea efferre se potest. Vnde fit, vt locis excelsis. quod modo diximus, accidat, quod idem datum etiam aquæ putauerim, nec enim 38

aquam vehemētem, nec spiritum rapidum locis excelsis fieri nouimus.

39 Cur austro spirante cœruleum mare fiat aquilone obscurius, atriúsque? An propterea, quòd aquilo minus mare perturbat? omne autē, quod tranquilius est, atrum esse videtur.

40 Quam ob causam austri cùm leuiter spirant, nequeant nubilare: cum intente nimirū queant? An quoniam cùm leuiter frequentiam nubium agere nequeāt? itaque breue sit, quod obduci nubibus possit, at vero vbi excreuerūt, multas depellunt: itaque amplius obnubilare videntur.

41 Cur aquilo vt magnus incipit, ita paruus desistat: auster contra, vt paruus incipit, ita magnus cessare soleat? An quia nobis aquilo in vicino est, auster lōge abest? Alter igitur vbi primū exortus est, nos occupat: alter suo disperso principio, vtpote diu pertracto, exiguus ad nos primū deuenit: ad finē alterius sentimus, alterius minime. Itaque merito alter imbecillus, cū cessat, est, (omnium nanque finis imbecillus est) alter validus, finem enim istius nihil præterea sentimus.

42 Cur versarij, qua mare sinuatur, reflare soleant: qua porrecta, pansáque maria sunt, reflare non posint? An quoniam flatus in sinum interrumpens nihil distrahitur, imò magna parte vniuersus perfertur: at in dispalatis, porrectísque abterranei, & protinus magis distrahuntur, & inter profluendum hac eadem re patiuntur: quoniam nihil obsistit, quo minus multas in partes proruant. Versarius enim non nisi reflexus abterraneus est.

43. Cur dici solet,

Cum cessat Boreas, cúmque Auster surgere cœpit?

An quoniam boreas, quòd nos ei subditi sumus,

párſq

pársque habitata terræ vergit ad septentriones, intnutus protinus accidit: quippe qui statim cùm ortus est, adest. auster, quòd ex longinquo ad nos deuenit, non primum, sed post intentior est.

Cur spirantibus austris homines grauiores, 44
inualidioresque sese redduntur? An propterea quòd humor corporis flatus eius calore tabescens, multus ex pauco redundat, atque humor grauis leui ex spiritu consistit: quas ob res vires hominis debilitari necesse est.

Cur spirantibus aquilonibus cibi auidiores su 45
mus, quàm austris? An propterea quòd aquilones, frigidiores sunt?

Cur auster oris terræ Aegypti non afflat, nec 46
interius iter diei ac noctis: super Memphim vero vel iter diei ac noctis ingenuus spirat: nec vero occasum versus iter duum dierum, totidém que noctium adit: exortum autem versus africi incitantur? An quoniam terra Aegyptus caua secundum partes suas interiores est, superiores, semotioresque eminentior: hinc enim auster, vt caua intacta supergredi, sic excipi ab eminentioribus potest.

Cur auster paruus oritur, magnus desistit, a- 47
quilo contra? Vnde prouerbium illud: Secundæ nauigationi delegatum est,

Cum cessat Boreas, cúmque Auster surgere cœpit. ❞
An quòd ad septentriones potius, quàm ad meridiem positi sumus? aquilo autem ex septentrionibus spirat, auster ex meridie: merito alter statim cùm ortus est, vehemens proxima sibi loca inuadit, post deinde suam vehementiam in loca transfert remotiora: alter è contrario homines meridie incolas inter initia vrget, post vbi præterüt, ingenuus ad nos venit.

48 Cur dici soleat,

" *Fit glacialis hyems, Boream si duxerit Auster?*

An quod auster talis est, vt nubes large, & aquã colligat? Cùm igitur boreas tali tẽporis conditioni superuenit, gelu indurat, hyemémque efficit. Vnde celebre illud est,

" *Offendente lutum Borea, mox terra gelascit.*

Lutum enim, & omnino aquam ab austro vel maxime, vel sæpissime fieri palam est.

49 Cur post austrum cito aquilo spirat, post aquilonem nõ cito auster? An quoniam alteri ex propinquo, alteri ex longinquo veniendum est, quippe cùm sedes nostra aquilonem versus posita sit?

50 Cur flauus frigidi veniunt, cum caloris commotione oriantur? An motionem à calore profectam calidum esse necessum non sit, nisi modo quodam prodierit? Nam si vniuersa interrumpit, calida est: sin per augustum, paulatímque extinguitur, nec ipsa calida prouenit: & aer, qui inde commotus est, talem efficit motum qualis ipse præfuerit: quomodo etiam eodem de corpore modo calidum, modo frigidum posse spirari inquiunt. Sed, id verum nequaquã est. semper enim quod exit, calidum est: cuius iudicium, quod tale propius admouenti percipitur: sed interest, quo prodierit modo. Nam si multo post hiante ore emisimus, calidum idcirco videtur, quoniam sentire id possumus: sed si per angustum extrudamus, calidius profecto extrictum aerem sibi proximum impellit, atque ille sibi continuum, sed quòd aer frigidus est, motio eius quoque frigida profluit. Nunquid igitur in flatuũ quoque ratione hoc idem eueniat, sitque per angustum prima eorum motio, cùm aere priore prolato subinde alius effluat? Quapropter hyeme frigidi, æstate calidi

calidi oriuntur, eo scilicet, quòd talis eorũ temporum aer præest. nec enim à se ipsum aerem moueri neque à calore conuictum eo motu proferri constat, non solum quòd calore ampliori contento spiritus calefaciunt, verũ quòd sursum etiam efferuntur. Ignis enim natura huiuscemodi: est frigidum contra deorsum ferri aptissimum est. Spiritus autem merito in latus se vertũt. cùm enim alterum sursum, alterum deorsum versus nitatur, & neutrum alterum superet, nec fieri possit vt maneat, oblique proferri necesse est.

Cur austri frigidi in Africa sint, vt apud nos aquilones? Primum quia vt nobis aquilonum origo, sic Africæ austrorum propior est. Nam si, vt dictum est, flatus per angustum extrudi soleant, propioribus certe frigidiores occurrent, propter vehementiam sui motus, quàm diffundi, hebetarique necesse est, cùm se lõgius protrahit, qua de causa aquilones frigidi apud nos sunt: colimus enim propius, imò iuxta ipsos septentriones.

Cur austri sicci, & aquæ omnino expertes, febres contrahant? An quoniam humorem calidũ alienum in corporibus creant, quippe qui natura humidi, & calidi sunt? quæ quidem qualitates febricæ sunt? febris enim earum consistit exuperantia. Queties igitur per Solis ardorem omni viduati humore spirant, habitu plane huiusmodi sunt: at cum vna veniunt cum aqua refrigerari nimirum aquæ ipsius beneficio possunt.

Cur flatus anniuersarij eodem tempore atque modo afflare semper soleant: & cur desinente die desinunt, noctúque non spirant? An id quidem ipsum, quoniam nix liquefieri cessat à Sole, cùm vesperascit, totámque noctẽ manet indomita? omnino autem spirandi tempus tunc est, cùm

Sol

Sol vincere, atque resoluere glaciem ad Aquilo nem positam cœpit, cùm igitur incipit, præuiti ap pellati spirant: cùm iam amplius resolutum est anniuersarij.

54 Cur fauonius ventorum omniũ lenissimus, & frigidissimus est, duobúsque tẽporibus maxime spirat, vere ac autumno, cúmque vesperascit, potissimúmque terrã attingit? An lenis, quia ex mari, cãpísque planissimis spirat? Frigidus tametsi minus, quàm Aquilo est: quoniam aqua inflata, non niue spirat: cæteris tamen frigidior est, quia vel post hyemem, Sole adeo nuper reuigente, vel autumno, cùm Sol amplius non viget, spirare incipit. Vicinus hic maxime terræ afflat quòd è directo, nulláque aduersante vt ex mari ad terram transit: haud enim vt per terrã materia obsistente arcetur, sed libere quoquo versus vagatur, quoniam humorem perreptat, & æquabili quoque discursu hac eadem de causa profluit. Non enim ex montibus, neque niue per vim tabescente, sed tanquam per fauces expedite profunditur: pars quippe ad Aquilonem, aut ad austrum vergens, montosa est: occasum versus nullus mons, nulla terra est, sed mare Atlanticũ spatiatur: itaque efficitur, vt terræ proximus, atque sibi æqualis permaneat. Spirat cùm vespera prope est loci ipsius ratione: tunc enim Sol proxime ad locum accedit, vnde fauonius oritur. Noctu quiescit, quoniam tunc Solis motio deest.

55 Cur euro spirante omnia maiora videantur? An quoniam eo flatu aer obscurior, caliginosissimúsque reddatur?

56 Cur tempore hyberno flatus de ortu spirare mane, æstiuo de occasu post meridiem consueuit? An propterea quòd flatus, qui nobis æstiuo

veniunt

veniunt,hyberno his spirant,qui oppositum terræ hemisphærium tenent?nobis autem hyberno mane,atque de ortu spiritus veniunt, quod præhumidus noctis aer discernitur,mouetúrque mane à Sole:atque iis primus,qui proxime Solem est quod etiam ante suum exortum Sol agere potest, ex quo auræ spirare non minus ante Solis exortum solet.Ergo cùm Sol humores ad se attrahat, moueátque ante suum ortum aera , qui per hyemem humidus apud nos est , constat vel ad se posse attrahere cum inferius hæmisphærium inspicit,ídque post meridiem ibi efficere,quod tempus nobis antelucanum est. Quamobrem accidit,vt aer qui ante ortum hinc Sole attrahitur, fauonius inferis fit aspiretque horis postmeridianis: itaque flatus hyemis nostræ exortiuus nobis postmeridianus illis est, & nostræ æstatis nobis postmeridianus,illis exortiuus accedit . æstas enim apud illos est cùm apud nos hyems : nostrúmque post meridianũ,illis antelucanum est, quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aspirare prædicta euenit ratione. Nihil de ortu per æstatem spirare solet , eo quod Sol ad aera sedis nostræ ficciorem exoritur : parum enim temporis abfuit.Fauonij post meridiem nulli per hyemem adspirant,q̃ exortiui eodem tempore nulli inferiori hæmisphærio flare ob eam,quam modo diximus causam possunt.Sol enim humores inde ad se attrahens,nobis fauonios præstat. 57

Cur fauonius illustris, serenus,atque gratissimus ventorũ omniũ est? An quia medium calidorum & frigidorum flatuũ tenet , vicinúsque illis oriens particeps qualitatũ generis vtriusque euadit,temperatúsque proinde accedit? Subsolanus quamuis inter eosdem positus sit , minus tamen com-

communem se exhibet: hic enim mouet quidem cùm spirat flatus, qui austrum versus spectant: eo nãque transire solitus est, sed misceri his nescit. At vero fauonius & mouetur ab austris, & spirãs ipse agitat aquilones. istuc enim vltimus spirandi circuitus ducitur. vnde cùm idem in se alterorum finem, alterorum initium contineat, iure gratissimus & est, & esse videtur.

58 Cur venti alij locis aliis imbrẽ afferant? verbi causa, hellespontias terræ Atticæ, insulísque vicinis: aquilo Hellesponto, atque Cyrenæ: auster Lesbo. An vbi frequentia nubium, inibi imbrem obuenire necesse est? ibi enim frequentiã cogitur, vbi asidere nubes, accersique est: itaque mõtibus magis, quàm planis pluit. ergo apud Hellespontum aquilo multas desuper nubes compellit: quod idem ad Atticã, multásque vicinas hellespontias quasi iam conditam nactus materiem efficit: quippe cùm copia larga cõgesta ab aquilone sit. Lesbo eurus, atque auster nubes affatim ex alto adducunt, atque in hunc modum vel de cæteris cogitare par est.

59 Cur dici solet,

Nauibus hyberno ventos dat terra secundos,
Tunc mare fert sæuos: calidi sub mensibus anni,
Terra dabit sæuos ponti feret vnda secundos.

An quoniam mare per hyemem calidus est? itaque si quid in eo constitit, initio constitisse validiori certum est. nam si inualidum esset, facile maris tẽpore absumeretur. At per æstatem mare frigidum est, spiritúsque maritimi omnes frigẽt: terra è cõtrario tunc calida est. quare si quid ex terra tunc fertur, primordio id constitit ampliori. nam si exiguum, imbecillúmque esset, facile solueretur, & euanesceret.

Cur apud Arcadiam, qui locus excelsus est, flatus nihilo frigidiores, quàm cæteris locis sentiantur: & cùm flatus silet cœlúmque nubilũ est, frigor perinde, atque in planis palustribus oriatur? An quòd Arcadia non dissimilis palustribus est: aquarum enim confluentium nullos in mare exitus habet? quapropter fauces, hiatúsque præcipites ea ĩ terra numero ampliori sunt. Cùm igitur ventus spirat, vaporem ortum ex terra frigidum auertit, & reiicit: flatus autem ipsi frigidi propterea esse nequeunt, quia ex mari deueniũt. Spiritu tamen silescente, vapor de aqua stagnante libere ascendit, atque refrigerat. 60

Cur si vẽtus mane incœperit, edurare amplius possit? An quoniam Sole oriente impetus fit vehementissimus? idcirco protrahi longius potest. indicium, quòd constitutio facta præualida est. 61

Cur Aquilo interdiu spirat ingenu⁹, noctu desistit? An quòd imbre gignitur congelato, cùm Solis calore respirandum est? ergo sternitur noctu, quia Sol abest, qui gignendi causa est. 62

Cur flatus futuri indiciũ datur, cùm per aerẽ multæ ferũtur araneæ? Vtrum quòd araneus suo fungitur opere, cùm cælũ serenum est? feruntur autem fila, quoniam refrigeratus aer in terram corruit: refrigeratio vero hyemis primordium est, itaque indicium fit illa aranearum perlatio. An quòd post ĩmbres, atque hyemes araneæ vniuersim feruntur? opus enim suũ araneus tunc exequitur, cùm cælo serenum est, & occulit se impatiens frigoris, cum hyems vrget, tractúsque à flatu, nimium, eruit filum: post imbrem autem flatus magna ex parte oriri solitum est. 63

Cur locis frigidis Aquilo per hyemem vehemens spirat, & vt proxime nubilus, sic transuorsum 64

ſum liquidus fertur,,atque illuſtris? An ratione qua frigidus,eadẽ etiã vehemens ſit? quod tamẽ è propinquo frigidior eſt,occupat, priúſque nubes gelu indurat,quã repellat:quæ induratæ pondere ſuo obſiſtũt,& manent.tranſuorſum autem vehementia ſua potius,quàm frigore agit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXVII.

Eorum,quæ ad metum & fortitudinem pertinent: cuius quæſtiones XI.

1 CVR tremunt,qui metuant? An propter refrigerationẽ?deficit enim calor,atque cõtrahitur,ex qua aluus quoque pleriſque ob timorem effundi ſolitus eſt.

2 Cur metuẽtes nonnulli ſitiunt, vt qui ſunt tormẽta adituri?cũ enim per timorẽ refrigerẽtur,ſitire minime debeãt.An nõ eodẽ loco refrigerentur,& caleant,ſed refrigerentur per ſumma corporis,vnde calor diſcedit:caleãt per intima,caloris ſcilicet introrſum cõtracti efficiẽtia.cuius rei indiciũ alui quoque ſolutio facit. Sitis autẽ parte quadam interiore ſiccata ſolet accidere, nec aliter agi videtur,quàm in iis, quos epiala exercet, qui ſimul & frigent,& ſitiunt.nec enim illis pars eadem corporis inalgeſcit,& concaleſcit.

Cur homines cùm excandeſcunt, calore ſcilicet introrſum collecto,feruidi, furibũdíque redduntur:cùm metuunt,contra efficiuntur?An non

eund

eundem in locum calor se colligat, sed homini irascēti cor calore circunfusum efferuet, ex quo sidibundus, rubicūdus, spirabūdus efficitur, cùm calor sursum versus se efferat: metuenti sanguis, & calor in imum perfugiunt, vnde fit etiam, vt aluus fundatur. Nam & cordis compulsio non similis agitur, sed metuenti: vtpote ex caloris inopia frequens: ac feriens est. irascēti è contrario, vtpote cùm calor collectus sit copiosior. Quamobrem efferuescere animo, excitari, perturbari, cæteraque id genus verba nō inepte, sed accommodate dicuntur. Nunquid igitur sitis ea de causa obueniat? nā & siccum expuere, & linguā hærere, & reliqua huius spiritus elatio facit, & sanguis. Sitim quoque excalescente corpore nasci certū est: sed quemadmodum pars eadem corporis, qua sitis lacessit, resiccari vtrique metuēti, & irascenti possit. Metum enim sitim posse afferre constat mihi tum argumento, qui superati fugam rapuerint: nunquam enim tam grauiter sitibundos sese fuisse fatentur. Et vero *qui in dicendo conturbantur, sitire vehementer consueuerunt: itaque eluūt, & nonnihil subsorbēt, vt Parmenō histrio facit. An hosce conturbatos non sitit: sed siccitas pulso sanguine teneat: vnde etiā accidit vt pallescant. indiciū vero, quòd nō multum ebibant, sed interdum desorbuisse tantu satis est, at qui se in fugam verterūt, laborāt, itaque sitiunt: & quibus tormēta instant, eadem ipsa efficiendi ratio est. Nec mirū quicquā id est, fit enim in re bellica, vt nonnulli etiam viri fortes ac strenui, vbi structa acie hostes sunt perituri, obtremiscāt non perterriti, sed fidentes. qui etiam sua corpora verberare lata ferula, aut suis manibus assolent, vt vndique vorsum pari calore inferueant.

*ἀγωνιῶντες.

quidam enim inæqualis, ac tumultuarius motus in eorum corporibus per acumen, & nimium impetum caloris oriri fermè animaduertitur.

4 Cur homines fortes magna ex parte vinosi sunt? An quia fortes calidi sunt? calor autẽ in pectore conditus est. Ibidem enim metum quoque refrigeratione quadã effici nouimus, vt cor fortibus caloris copia fultũ persistat, timidis refrigeratum insiliat. Ergo qui sanguinolentum habent pulmonem, calidum hunc modo vinolentorum gerunt, ita vt rei aduersæ suspitione refrigerari non queant. At qui ita se habent, bibendi auidi esse consueuerunt: nam & bibendi cupiditas membri eius calore oritur, vt aliâs dictũ est: & cupiditas ipsa non nisi rei vim sedandi habentis desideratio est. Vinum autem etsi natura calidum est, sitim tamen amplius, quàm aqua extinguere potest, maximéque id genus hominũ. Quã ob causam dictum aliâs est, ex quo & qui * spirandi difficultate laborãt, aut insania vexantur, vinum admodum cupiunt: quanquam alteris ex *instructione, alteris ex perturbatione pulmo efferueat. Cùm igitur magna ex parte homines eosdem sitibundos, ac fortes esse obueniat, vini autem auidi, qui sitibundi, talésque gestiũt, naturas vicissim inter se consectari necesse est. vnde fit etiam, vt vinolẽti, quàm sobrij fortiores sint.

* peripneumania laborant, aut mania.
*calore.

5 Cur fortitudinem maxime honore prosequuntur respublicæ, quæ tamen virtutũ præcipua nõ est? An quia semper vel ipsæ bellum aliis inferunt, vel ab aliis sibi illatum patiuntur? hæc autem virtus perutilis vtranque in partem est. honorant vero non quæ optima sunt, sed quæ optima sibi existiment.

6 Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremãt,

qui metuunt? An quoniam hic affectus caloris defectio ex locis superioribus est, ex quo, vt palleant, accidit? Quòd igitur calor pectus deserit, vox obtremit: id enim refrigeratur, quod vocem mouet: & manus quoque pari ratione sunt, sed quæ optima, vtpote quæ ex pectore pendeant. Inferius tamen non superius labrum quatitur: quia superius eo pendet, quo suapte natura vergit: inferius sursum caloris beneficio stabilitur, atque quiescit, quo sublato, inalgescit, & tremit. Etvero in excandescendo imum labrum eadem de causa laxatur, & pendet: quod late in pueris patet: calor etenim in cordis sedem cõferre se consueuit.

Cur homines metuẽtes tremũt, maximéque vocem, & manus, & imum labrum? An vocem, quia calor hinc deficit quo in loco vox posita est: labrum vero & manus, quoniã partes istæ nobiliores sunt minimeque sanguinolentæ? Bilẽ quoque iidem deiiciũt, & testiculos contrahunt, deiiciũt, quia calor descendens diffundit, & liquefacit: contrahunt, quia metus inuectus extrinsecus est, vt fugam in aduersum agi oporteat. 7

Cur homines metuentes & algẽt, & sitiũt, quæ quidem affectiones aduersæ inter se sunt? An algent refrigerati, sitiunt calefacti? Calor enim in metuendo superiora deserit loca, quod facie aluóque cõstat: facies enim pallet, aluus interdum funditur. ergo quòd calor locis superioribus deficit, algor oritur: ꝙ humor deficit, sitis exultat. 8

Quam ob causam cùm & metus, & dolor quædam sit ægritudo, qui dolent, clamant, qui metuunt silent? An qui dolẽt, suum retinent spiritũ? itaque is vniuersus erumpens, cũ clamore emittitur: metuẽtibus corp⁹ refrigeratur, calórque ima petit, qui spiritum mouet. Quò igitur hic se con- 9

tulerit,ibidem ſpiritũ puriſsimum excitabit:quapropter venter eorũ,qui metuunt,obcrepare ſolitus eſt.Vox autem ſpiritus ſurſum verſus elatus eſt, partibus quibuſdam veluti inſtrumentis conficiendus,abſoluendúſque. Cauſa vero,cur homines dolentes ſuum retineant ſpiritum, eſt, quòd omnes inditis à natura nobis præſidiis, aliquo detrimento affecti, ſine vlla cogitatione vti ſolemus, vt etiam cæteræ omnes animantes: aliæ nanque cornibus, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repugnãt ſeſéque defendũt, atqui ad dolores vel omnes certe, vel plurimos calor adiuuat, quem profecto is auget,qui ſuũ cohibet,calefacit enim doloris incitabula,contracto introrſus calore per ſpiritum,atque excoquit.

10 Cur metuẽtibus alui fundantur,libidóque vrinæ laceſſat?An quia calor inſitus nobis, quaſi animans eſt?hic ergo rem quancunque timuerit,defugit,ꝙ cùm extrinſecus, tum conturbandi,tum cæterorum metuendi generũ ratio inuehatur,atque in ima de ſuperis defluat, & è ſummis ad intìma ſeſe penetret:efficitur vt alui,veſicæque fundantur,faciléque reddantur.Nam &*anethum, & abſinthium, & quæcunque vrinam moueant, eadem calida eſſe manifeſtum eſt. Quinetiam medicamenta aluo accõmodata calorifica eſſe nouimus,& partim eorum ſoluẽdi vim tantum obtinent,partim vel aliter tabefacere queunt,vt alliũ vrinæ tabificum eſt. Hoc igitur idem, quod ea ipſa calor quoque efficere poteſt, qui de ſummis in hæc loca ſeſe cogit,& contrahit.

*anisum.

11 Cur homines metuentes ſuos teſticulos contrahunt?contrariũ enim,vt remittatur,& flacceant, congruũ dixeris, cum calor metuentium in eum locum ſe colligat. An metuentes omnes ferè ſimiles

miles frigentibus sint? Cùm igitur calor summa corporis deseruit, retrahendũ sanè est, quãobrem vẽtris quoque murmur citatur, cùm timor vehemens detinet. Cutẽ quoque algentiũ summã videmus contrahi, vtpote cũ calor inde destituerit omnis, ex quo subsequi horror cõsueuit. Scortum ergo sursum cõuellitur, atque eo contracto, vnà testiculi contrahuntur, quod melius in coitu venereo patet, met⁹ enim excernit, multísque cõturbatis, aut perterritis, genituræ mouetur ꝓfluuiũ.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXVIII.

Eorum, quæ ad temperantiam & intemperantiam, & continentiam, & incontinentiam pertinent: cuius quæstiones VIII.

CVR aliqui ægrotent, vbi vitam luxuriosam viuere assueti, agere luxuriose cessarunt? vt Dionysius tyrannus, ꝙ in vrbis suæ obsessione aliquantũ temporis à potu solito destitit, tabe protinus interea laborauit. An cõsuetudo res magna cuique sit? iã enim in naturæ habitũ fermè absoluitur. Ergo vt pisces inter aerẽ, aut homo in aqua degẽs male habeãt necesse est: ita qui morẽ mutarint solitum, ægre atque moleste ex consuetis discedunt: & eodem rediisse sibi saluberrimum habent, perinde quasi ad suæ naturæ statum redierint. Tabescunt item alimento carentes, quo

ante hac copioso, suauissimóque vti solebant, quod enim cibo solito non vescuntur, perinde afficiuntur, ac si nullum penitus capiant. Quinetiam materia excrescens, atque inutilis mista cum alimoniæ copia, hebetascit exsolescítque: immista autē ipsa innatat, fertúrque in oculos, aut in pulmonē. quapropter cibo deinde ingesto solito temperatur, dilutáque, & innoxia redditur. Redūdat præterea vacās illa materia homini immoderata, luxurioséque viuenti vbi luxuriari aliquātisper desiit, eo quod multā in se materiā continet indigestā, vitæ scilicet superioris cōgeriem, qua tabescente, calore genuino, ac intimo efficitur, vt fluenta vberius veluti copia niuis liquefacta moueātur.

2 Cur duorum tantummodo sensuū ratione homines incōtinentes vocamus, id est tactus, & gustus? An propter voluptates, quæ pariter nobis, ac cæteris animantibus omnibus per hosce sensus administrantur? Quòd igitur cōmunes eas cum bestiis habemus, spernimus, & solas omnium, aut maxime vitio, probróque damus. Itaque hominē eis addictū vituperamus, etiam incontinentem, atque intemperantem appellamus, quoniam à teterrimo voluptatum genere ducatur.

3 Cur homines incontinentes ratione tātum cupiditatis dicimus, cùm etiam in irascendo incontinentia sit? An quia incontinens est, qui contra rationem aliquid agit, & incontinentia est assuetudo rationi cōtraria? Sunt autem cupiditates ferè omnes contra rationē, iræ vero cum ratione: non tamen ita cum ratione, vt ratio iubeat, sed inuectam contumeliam, causámve significet.

4 Cur continentiam, & temperantiam in iuuenibus, atque ditibus maxime recensemus, iustitiam vero in pauperibus? An quia si quis re abstinet,

cuius maxime indiget, laudabilior, quàm si è contrario, pauper igitur facultatibus indiget, iuuenis, & diues fruitione?

Cur minus sitim, quã famẽ tolerare possimus? 5
Vtrum quia sitis res magis anxia est, cuius indicium, quod suauius sitientes bibimus, quàm esurientes comedimus? tristius autem, quod suauiori aduersum est. An quia calor, quo viuimus, humidum magis, quàm siccum desiderat? An quia sitis rerum duarum libido est, potionis inquam, & cibi? fames vnius cibi tantummodo est.

Cur minus sitim, quã famẽ patiamur? An quia 6
siti amplius contristamur, quàm fame: cuius indicium voluptas sanè facit, quàm inter bibendum capimus vehemẽtiorem. Tum etiam qui sitit, res duas desiderat, cibum, atque refrigerationem; isthæc enim ambo potio exhibet, at qui esurit, alterius tantum appetens est.

Cur incontinentes eos appellare solemus, qui 7
voluptati contrectandi aut gustandi exuberarũt? nam qui immodice re vtuntur venerea, & qui luxu delectantur ciborum, incontinentes vocamus, Ciborum tamen non eadem ratio est, sed partim linguam, partim gulam sua mouent suauitate: vnde Philoxenus gruis collum à Diis immortalibus sibi dari optabat. At vero qui in videndo, audiendóve modum excedunt, non eodem vocabulo significamus. An quoniam voluptates sensibus hisce accommodatas, communes cum cæteris animantibus habemus? ergo vt communes spernimus, notamus, solásque omnium, aut maxime probro damus: itaque hominem his deditum reprehendimus, & incontinentẽ, intẽperantémque appellamus, quòd victus à teterrimo voluptatum genere ducitur. Sed cũ sentiendi genera quinque

sint, cætera animalia duobus tātū, quæ modo dixi, voluptatē sibi acquirūt, cæteris vel nihil omnino delectātur, vel per accidens ita afficiuntur. Quòd enim videt, aut olfacit, tantisper gaudet, quoad gustus, tactúsque officio fruiscatur, cū genus idipsum cōcupiscēdi, expleuit, illorū quoque suauitas desijt, vt etiam nobis salsamenti odor cùm indigemus, suauis est: vbi satiati, repletíque
8 sumus, amplius suauis non est. Rosæ autem odor semper suauis est.

Cur minus risum retinere possimus, cū amicos nostros, familiarésque videmus? An volubilius, quod elatius, atque suspensius fit? atqui beneuolentia fermè huiusmodi est: ergo merito tunc ad subridendum mouemur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXIX.

Eorum, quæ ad iustitiam pertinent: cuius quæstiones XVI.

QVAM ob causam cum maior iniuria sit offensa, quæ maius in bonum accepta est, honórque maius sit bonum, maior iniuria pecuniæ æstimetur, quàm honoris: & homines iniusti potius in re peculari esse videantur? An quia multitudini pecuniaria humori anteponuntur, omnibúsque communes maxime habentur? honor autem paucis, raróque vsu contingit.

Cur

Cur depositum denegare iniquius sit,quã mu 2
tuum?An quòd amico iniuriam facere turpe est? depositũ igitur qui negat,amico iniuriam facit: nullus enim quicquam deponit,nisi credens,con fidẽsque,at is cui debetur,amicus nõ est:nõ enim mutuat,sed dat,qui amicus est.An quia maior in iuria cõmittitur?præter damnũ enim fides negligitur:cuius gratia quãuis nil aliud cogat, abstinendum ab iniuria est.Ad hæc,non par pari reddere vitio datur.hic igitur rem suã credidit tanquam amico, ille denegat tanquam inimico, atque mutuauit,non dedit vt amico.Item qui deposuit,custodiendi, reddendíque gratia dedit: qui mutuauit, fructus etiam sui gratia dedit, minus auuem ægre ferimus iacturam, si quæstũ emolumentúmque nobis petimus,vt piscatores factam iacturam retium,æquo animo ferunt:periculum enim exploratum sibi habebant. Addo etiam, quòd qui suum deponunt,hominum vitãtes perfidiam,fortunáque laborantes aduersa plerũque id faciunt:qui vero mutuant, pecuniis abundãt, fortunatéque degũt.Iniquius autem est iniuriam homini infortunato,quàm fortunato intulisse.

Quam ob rem in foris nonnullis familiæ po- 3
tius,quàm testamenti ratione sententiam fieri solitum sit? An propterea quòd de familia emẽtiri non licet, sed vera fateri necesse est? testamenta autem multa iam falsa esse redargui potuerunt.

Cur paupertas apud homines bonos potius esse 4
quàm apud prauos soleat?An quia omnibus odio habetur, atque expellitur, ad probos perfugit, rata maxime apud eos salutẽ,permanẽdíque locũ se posse assequi?è cõtrario,si ad prauos venerit,nũquã eos fortuna ista fore cõtẽtos, sed vel furta,vel latrocinia adituros:quibus rebus futu-

rum, vt ipsa amplius apud illos manere nequeat. An quia homines probos optime se vsuros existimat, nec sibi petulanter contumelioséque quippiam facturos? itaque vt nos pecuniarum deposita tute hominibus bonis credimus, sic etiam hæc sibi dispensat, & statuit. An libenter se ad viros optimos confert, quia fœmina est, inópsque proinde & virium, & consilij, vt eiusmodi hominibus commendatam se esse magnopere velit, atque desyderet? An quia mala est, nunquam se malis iungere velit? nam si ita maluerit, omnino malum iremediabile ipsa reddetur.

5 Cur non quemadmodū amplificantur iniuriæ in pecuniis, ita cæteris etiam in rebus valeant augeri? verbi causa, qui leue aliquid dixerit, non propterea rem quoque reticēdam aperiet: neque qui vnum prodiderit, vel totam rempublicā prodere propterea velit: sicut qui obolū abstulerit, etiam talētum auferret. An quia sunt, quæ paucis quidem per impotentiam, sed voluntate amplius inique committantur?

6 Cur depositum etiā paruum denegare turpius est, quā debitum magnū? An qui depositū negat, hominē fraudat, àquo bonus ipse existimatus est? An quoniā qui hoc facit, illud etiam facere velit?

7 Cur homo, qui adeo eruditione præditus est, animantium omnium iniustissimus sit? An quia ingenio, cogitationéque plurimū valet? voluptates igitur, & felicitatem rimatur maxime, atque perpēsat, quæ nisi cū iniuria nemo assequi potest.

8 Cur *diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, quàm bonis habeantur? An quia *fortuna cæca est, discernere sibi, atque seligere quod melius non potest?

*πλοῦτος.
*mente cæcus est.

9 Cur iustius habitū est hominibus vita functis

opem

opẽ ferre, quàm viuis? An quia viui præsidio esse possunt, illi defuncti nihil præterea possunt?

Quam ob causam qui moram cum homine sa- 10
no traxerit, nihilo reddi integriori corpore possit: neque qui cum robustiori, aut pulchriori versatur, quicquam in eiusmodi habitus proficiat: iusto autem, & temperato, & bono qui se iunxerit, melior in his ipsis boni animi euadet? An quoniam bona corporis animo imitari non possumus, bona animi possumus? est autẽ quisque bonus, virtute animi, sanus virtute corporis. Assuescit igitur exemplo melioris rectè modo lætari, modo contristari, quod is assuescere nequit, qui cum sano est, haud enim quisquã sanus in eo est, vt lætetur, quibus rebus lætãdũ: tristetur, quibus tristãdũ sit, nihil enim ex his sanitatẽ creare potest.

Cur mulierẽ interfecisse iniquius sit, quàm vi- 11
rum? quanquam naturæ ratione mas fœmina præstantior est. An quia mulier imbecillior est, minúsque proinde facere iniuriam potest? Item eniti aduersus id, quod lõge infirmius est, nihil vtile immo stolidum, atque iniquissimum est.

Quam ob causam reo dexter apud iudicem lo- 12
cus datur? An vt ratio cõpẽsandi habeatur? Cùm igitur res faciat accusatorem superiorem reo, status conceditur melior, vt se aduersario possit æquare. Tum etiam reus magna ex parte cauere consueuit, quod melius facere ita possit, si locum dextrum obtineat.

Cur si suffragia pari numero accusatori, & reo 13
fuerint, reum vincere sancitum est? An quia cùm agitur causa, tunc primum ea audit reus atque respõdere testésque adhibere debet, aut aliquid facere aliud, vnde sibi præsidiũ eruere possit? facile autẽ nemini est diuinare, quæ sibi præmolien-

da, præparādáque sint, vt testes, aut aliquā fidem aliā, qua se innocentem ostendere valeat. At vero accusator, & antequam in iudicium vocet, rem disponere, atque statuere potest, prout sibi libitū est, & cùm iam accersiuit, fictis veri quibusdam similibus agere: quibus rebus, cum legum author minui partes rei videret, fauendū censuit ei, quoties sententiæ iudicium pares inter se fiant. Quin etiam hoc in iis maxime intelligere licet, quos metus terruerit: multa enim ibi prætermittunt, quæ vel dictu, vel factu sibi necessaria statuerūt. At qui reus periculo semper ferè vtitur grauiori, vt amplius metuat: ergo si ea prætermittere cogitur, quibus possit suam augere defensionem, dubium nullum est, quin nisi prætermitteret, vincere aduersariū posset: quando illis prætermissis, potuit tamen sui iuris præsidio æquiparare. Ad hæc, nostrum vnusquisque nocentem potius velit liberare, quàm innocentem condemnare: vt si de assertione libertatis, aut homicidij agitur, reum liberare potius velimus nocentem, quam condemnare innocentem, cum enim quis ambigit, errorem suscipere debet leuiorem: Nam etsi iniquum etiam est liberum asseruisse, qui seruus est: longe tamen iniquius, seruū sanxisse, qui liber est. Item, quemadmodum si Q. inuehit crimen C. litigat, non protinus rem criminanti restituendam censemus, sed possidenti tenendam vsquequo iudicatū sit: ita etiam de pluribus par esse putamus, cùm scilicet iudicium asserentium iniuriam, & negantium parem numerum esse constat. Vt enim in principio cū alter criminatur, alter inficias it, legum authorem non criminanti fauere, sed reum iubere dominū rei esse tantisper debere, dum accusator superet, oportere existimamus. Itidē cùm

pari

pari suffragiorũ iudicatur examine, reũ suorum compotem esse censemus, cum sentẽtiis paribus nihil exuperãtiæ legum author accusatori reliquerit. Magnis item delictis, magna supplicia statuta sunt, itaque si iudices iniusta sentẽtia hominem capite damnarint, post suum errorem emẽdare nullam temporis facultatem nanciscẽtur, sed si minus integre liberarint, si hoc ita caute tutéque fecerint, vt nihil præterea delinquere ille vellet, quid quæso, errauerint iudices, q̃ hominem vsque eo emẽdatum liberarint? Sed si posthac etiam delictum idem commiserit, morte tum vtriusque delicti causa multãdum lex præcepit. Item, hominis est profecto iniquioris ea cõmittere, quæ crimini assignari inique minus consentaneum est. Iniuria enim vel per irã, per metum, per libidinem, per multas alias huiusmodi causas aduehi potest, non tantummodo ex consulto: crimen autem ex consulto magna ex parte iniuste obiicitur: quam ob rem cum sententiæ accusatorem iniuste agere, pariter & reum deliquisse affirmẽt, improbúsque habitus sit, qui iniuste accusat, victoriã lex iure optimo reo impertit. Itẽ, nos etiam ipsi nostris cum familiaribus ita agimus, vt cũ eos deliquisse aliquid suspicamur, & tamen nihil certi habemus, sed pariter culpa vacare existimamus, non protinus ad plectendum veniamus: atque si nihilo rem amplius percensere possimus, culpa eos omnino absoluimus. Itẽ, grauiorem is facit iniuriã, qui ex consulto, quàm qui nõ ex cõsulto iniuriatur. Atqui planus, atque calumnians semper ex consulto lacessit: qui autem iniuste aliquid fecit, aut per necessitatẽ, aut per imprudentiã aut prout aliter fors tulerit, delinquit: cúmque pares sententiæ sint, accusator

iam

iam ex consulto iniuriam facere dimidio iudicatur sententiarum: reum autem facere quidem iniuriam à reliquo sentẽtiarum dimidio asseritur, sed facere tamen ex consulto non constat: ergo cum grauiorem accusator, quàm reus facere iniuriam iudicetur, merito legum author eum vincere censuit, qui iniuriam fecit leuiorem. Addò etiã, quòd semper iniustior est, qui se latere non putat, & tamen facit iniuriam, quàm qui se latere posse existimat. At qui iniuste crimen cuiquam obiicit eum quidem ipsum, quem suis vexat calumniis, haud vnquam latere se posse arbitratur. Cæteri qui iniuriam faciunt latere sese plerique omnes eum existimant, in quem iniuriã animaduerterunt: ergo iudicari iniustiores accusatores debent, quàm rei.

14 Quã ob causam qui ex balneis furatus est, aut ex palæstra, aut ex foro, aut ex aliquo eiusmodi loco morte multatur: qui autem ex domo priuata, furti pretium duplum exoluit? An quia in domibus rem custodire melius possumus? nam & paries firmus, & clauis est, & familiaribus res domesticæ curæ omnibus sunt, vt tuto seruentur. At in balneis, cæterísque publicis locis facilis cuique facinoris perpetratio est? nil enim ad custodiam satis qui sua posuerit, habet, præter oculos, itaque facultas datur furãdi, etiã si aspectũ paulisper diuerterit. Quã ob rẽ legũ author, ratus sua ipsos custodire satis nõ posse, legẽ adhibuit minitantẽ acerrime, vitã futuram nemini, qui furtum publicis locis cõmiserit. Itẽ in domo penes dominum ipsum est, quem velit recipere, & cui minus credat cauere. At ei qui in balneis quicquam posuit, prohibere neminẽ licet, nec ingredi, nec ingressum vestẽ suã ibi deponere, vnde surrepturus

sit,

ſit,ſed prout libitũ eſt,eodẽ in loco ſurrepturi,& amiſſuri amicula promiſcue iacent. Quapropter legũ author hominis rebus,qui ſua ſponte furem ſuã in domũ exceperit,ſibíque errauerit, nõ magnis admodũ ſuppliciis cenſuit cõſulendũ, iis vero, qui cõmunẽ balnearũ aditũ cõuerſationẽque habeant neceſſe eſt, ſuppliciũ furti grauiſſimum præſidio ſtatuit.Itẽ qui locis,quorũ aditus omnibus patet,furtũ cõmittunt,omnibus patẽt eo animo eſſe,vt & vitæ ſeruati en, ſui quidẽ commodi gratia probi eſſe vnquã videri velint, vtpote qui fruſtra ſe probos apud eos ementiantur,qui rem norunt,palã ergo palã ſuã nequitiã,prauitatẽque exercere incipient. At qui vni tãtum palã fuerint diſſuadere vel pecunia,vel re aliqua conãtur, ne facinus patefaciat,quocirca non tota vita hi praui pſeuerãt. Itaque legũ cõditor dãna his leuiora præſcripſit.Itẽ ea potiſſimũ delicta dedecus reipublicæ afferũt,que in cõuentibus,collegiíſque publicis cõmittũtur, vt è cõtrario honorẽ cõparant ſummũ ea maxime, quæ integre publice agũtur, ita enim fit, vt ciues & ſibi, & cæteris conſpicũi ſint virtutẽ præ ſe ferre,& colere. At qui eiuſmodi furtis,non ſolum priuatim,qui ſuum amiſit,detrimento afficitur,verũ etiã tota reſpublica conuiciis laceſſitur,&maledictis.Igitur dãnis merito grauioribus is punitur, qui locis publicis, q̃ qui priuatis in ædibus furtũ egit.Itẽ qui ex domo priuata rem ſuã amiſerit,ſine vlla cõtumelioſa affectione domi manẽs,ſuũ perferat caſum. At qui in balneis,aut alio id genus loco amiſere, ægre inde nudi diſcedunt,& plerique omnes irridentur, quod lõge moleſtius,quàm rei iactura eſt. Qua de cauſa legumlator dãna his ſtatuit grauiora. Quin etiã alia cõplura ſimili ratione leges præcipiunt,

vt

vt qui homini magistratu prædito maledixerit, grauiter multari: qui priuato, nullo affici detrimento, & rectè quidē: sic enim non tantū in magistratū deliquisse, qui maledixerit, iudicatur, sed in rem publicā etiā contumeliose egisse. Pari sanè ratione, & qui in portu furatus est, non solum priuatim ostēdisse, verum etiam reipublicæ dedecus aduexisse putatur. Hæc eadem vel in cæteris reddēda ratio est, vbi aliquis sit publicus conuentus, & compitum.

15 Cur si iudicum sentētiæ pares aduersariis fiāt, reum vincere solitum est? An quòd reus nullo ab aduersario detrimento affectus sit, sed suffragiis paribus victor euaserit?

16 Cur super furto damnum capitale statutū est, super cōtumelia, quæ grauior iactura est, æstimatur quòd pati suo corpore, aut quantum soluere debeat, qui deliquerit? An propterea, quod agere contumeliose humana quædam affectio est, omnésque homines plus minúsue eius participes sumus? at furari nulla necessitate humana cogimur. Adde quòd qui furtum commiserit, idē agere quoque maluerit contumeliose.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXX.

Eorum, quæ ad prudentiam, & mentem, & sapientiam pertinent: cuius quæstiones XIII.

1 CVR homines, qui ingenio claruerunt, vel in studiis philosophiæ, vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, me

melancholicos omnes fuisse videamus: & alios ita, vt etiã vitiis atræ bilis infestarẽtur? ceu inter heroas de Hercule fertur. hic enim ea ipsa fuisse natura putatur, & morbum comitialem sacrum ab illo, & Herculeum prisci nominauere. Puerorum quoque motio mentis idem hoc explicat, & eruptio vlcerũ, quæ mortẽ interdum antecedit. id enim plerisque atra bile cõsistit. Et Lysandro Lacedæmonio proxime ante obitum genus id vlcerum emersit. Adde Aiacem, & Bellerophontem, quorum alter, penitus ad insaniã prorupit, alter loca persequebatur. Vnde illud Homeri,

Ast hic quando etiam grauior Diis omnibus errat "
In campos solus latos, inque auia rura, "
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans. "

Quinetiam plerosque alios ex heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis vero posterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios complures viros insignes hoc fuisse habitu nouimus, atque etiã partem ordinis poetarum ampliorem. Nam & multos id genus hominum morbi ob eiusmodi habitum corporis exercent, & aliqui suapte natura in eos ipsos affectus perspicue vergunt: omnes tamẽ ferè, vt dictum iam est, natura eiusmodi extitere. Ergo causam primum exemplo haud sanè incommodo vini capiemus. Vinum enim immodicum tales maxime homines reddere videtur, quales melancholicos esse affirmamus, moréſque varios id cõdit, cùm bibitur, vt iracundos, humanos, misericordes, audaces: quorũ nihil mel, aut aqua, aut lac, aut eiusmodi aliquid efficere potest. intelligi planè, quàm varios reddat homines licet, si quis potantes ipsum animaduertat, vt gradatim euariat. Vbi enim vinum hominem frigentem taci-

turnúmque à sobrietate accepit, paulo liberalio-ri poculo refouet, excitátque ad verba tũ largio-ri potu verborũ vberẽ, eloquentem, fidentémque reddit: posthac processu potandi ampliori, auda-cem, propensúmque facit ad agendum: deinde plenius amplificato, in contumeliam, & petulan tiam vertit: mox ad insaniam propemodũ accen-dit: postremo, nimio ex potu resoluit, stultúmque agit in modum eorũ, qui à pueris morbo laborãt comitiali, aut etiam eorũ, qui vitiis atræ bilis ma-iorem in modum continentur. Igitur vt homo idẽ, inter bibẽdum moribus immutatur variis, vi-nique mẽsura quadã idem crebro à se discrepat, ita sunt qui singulis morũ generibus adeo inua-luerint, vt aliorsum nequeant commutari, qualis enim vinolentus hic est, talis quisquam alius fa-ctus à natura est, scilicet alius loquax, alius mẽte commodus, alius lachrymabundus: nam tales vi num quoque informat. Ex quo illud Homeri:

Me victum Baccho lachrymas effundere dicunt.

Quippe misericordes interdũ redduntur, & aliâs efferi, aliâs taciturni. Sunt enim qui rursus ta-ceant, & maxime qui ex melãcholicis mente fer-mè summota, cogitabundi esse soliti sunt. Quin-etiam ad amandum propensiores vinum facere idoneum est, indicium, quòd sæpe qui potat, vel osculari eos adducitur, quibus nemo sobrius dare osculũ velit, vel quia deformes sunt, vel quia æ-tate prouecti: vinum tamẽ non longo hæc auget tẽpore, sed breui. Natura sanè dum vita eduret, assiduis incremẽtis amplificat. Alij nãque auda-ces, & temerarij, alij taciturni, alij misericordes, alij timidi per naturã & instituuntur, & augẽtur. quas ob res eandem esse causam constat, qua vel vinũ, vel natura mores cuique inseminare possit,

& au

& augere: cõfici nanque in dies vi caloris omnia solent. Habitui igitur, naturæque atræ bilis flatus tiere datum est. Quocirca vitia corporis, quæ flatum præ se ferunt, illũque dolores atræ bili Medici tribuũt: & vinum vere flatus mouere nimirum potest: quamobrem similem ambo istæc sortiuntur naturam, atra bilis, & vinum. Constat vinum eam habere vim è spuma, quam excitat, oleum enim quamuis calidum nihil spumat. vinum large, ampliúsque nigrum, quàm albũ, quia calidius & corpulentius est. Vnde fit, vt cupiditatem veneris accendere vinum possit. quare non inepte Venerem iunctam Baccho autumant. Et melancholici quoque magna ex parte libidine affluentius cõcitantur. concubitus enim flatus copia agitur. cuius indicium, quod penis ex paruo citissime in molem augescit insignem. nisi enim flatus, non ita extumescere potest. atque etiam prius, quàm tempus promendi seminis sit, voluptas quædam gestiens pueris adhuc oritur, cum iam pubi propinqui testiculos per libidinem pruriunt: ꝙ scilicet ob idipsum fit, quia flatus per meatus trãsit, quà postea humor perfertur. Et seminis quoque in cõcumbendo profusionẽ, eiectionémque à spiritu impellente fieri perspicuum est. igitur vel in esculentorũ, vel potulentorum ordine merito ea libidinem mouent, quæ locum genitalem flatu implent. Ex quo fit etiam, vt vinũ atri coloris talem hominem reddat qualis melancholicus flatulentus est. quod late in nonnullis patescit: sunt enim magna ex parte duri, venísque tumidi quibus atra bilis redundat, cuius sanè causa est, non sanguinis, sed flatus copia. Sed cur non omnibus melancholicis, aut fuscis, colore inuecta duritas est, sed iis tantum, quibus vitium amplius inua-

luerit, alia ratio est. Nūc de eo, quod principio explicare maluimus, agendū est. Humoris id genus, quàm atrā bilem vocamus, protinus sese cōstātiæ, naturæque vniuersi corporis intermiscet, confundítque. Temperamentum enim omne calidi, & frigidi est: quippé cum ex his duobus natura & seruetur, & constet. Quamobrē atra etiā bilis & calidissima, & frigidissima reddi potest, pati nanque istæc ambo eadem aptissima suapte natura est: vt etiam aqua, tametsi frigida est, tamen si satis concalefacta est, velut quæ feruet, calidior, quàm flāma ipsa sentitur, & lapis quoque & ferrum ignita carbone calidiora euadunt, quæ quidem natura frigida esse nullum dubiū est. Sed de his dictum planius est, vbi de ignis natura, & opera docuimus. Atra autē bilis non per summa, sed natura penitus frigida omnino ta se habet, vt dictum iam est. si modū excedit, hominē facit attonitum, aut obtorquentē, aut anxium, aut formidolosum. sed si admodum incalescit, securitatem animi, cantilenásque parit, & mentis alienationē, & vlcerum eruptionē, & alia pleráque generis eiusdem. Parti igitur hominum maxime victu quotidiano redundās mores nihilo immutat, sed morbum melancholicum tantūmodo creat: at quibus habitu natura tali constiterit, mox his multa, & varia morum genera exoriuntur, prout scilicet alius aliam habitus intemperiem sortitus est. Exempli gratia, in quibus multa & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui: in quibus permulta & calida, ij perciti, & ingeniosi, amasij propensi ad omnem excandescentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores. Multi etiam propterea ꝙ ille calor sedi mentis in vicino est, morbis vesaniæ implicātur, aut instinctu lymphatico

tico

tico inferuescunt, ex quo Sibyllæ efficiuntur, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, cùm scilicet id non morbo, sed naturali intemperie accidit. Maracus ciuis Syracusanus poeta etiam præstantior erat, dum mēte alienaretur. At quibus minus ille calor remissus ad mediocritatem sit, ij prorsus melācholici quidē, sed longe prudentiores, & quanquam aliqua in parte minus excedant, multis tamē in rebus cæteris sunt, omnibus præstātiores, alij in studiis literarum, alij in aribus, alij in republica. Magnum etiam ad subeunda pericula discrimen hic habitus affert: quippe cùm multi metu varie moueantur, ob eam scilicet rem, ꝙ ita à se ipsi differunt, prout incidit, vt vices eius habitus gererēt. habitus enim melācholicus, vt morbos varios creat, ita etiā ipse inæquabilis est: quippe qui aliâs frigidus in modum aquæ aliâs calidus fit. Quamob rem cùm formidolosum quicquam denunciatum est, si habitus iusto frigidior sit, timidum reddet: iam enim metui auditum patefacit, & metus ipse refrigerat, vt ex iis cōstat, qui metu perculsi obtremiscunt. Sed si amplius caleat metus inuectus ad mediocritatē reducet, tēperabit, intrepidúmque proinde hominem seruabit. Quinetiam cùm sponte molestis animus tabescit, quod frequenter vsu euenit, ratio perquàm similis est. Fit enim sæpenumero, vt angamur, & animo succumbamus: sed cur ita nullā reddere causam habemus, aliâs contra, vt securitate animi gestiamus: sed quamobrem minime constat. Affectus igitur tam isti, quàm illi superius explicati, paulisper quidem consistere in omnibus solent. omnes enim aliquid illius materiæ, facultatísque sibi intermistum proculdubio continent: sed quibus altę, am

piterque constiterint ij iam motum qualitate quadam notescunt, & nominantur. vt enim specie inter se distant, non quia faciem habent, sed quia faciem talem, id est alij pulchram, alij turpem, & qui nihil superuacui gerunt', ij stata sunt forma: sic etiam qui leuiter habitu illo constane, ij mediium tenent: qui plene, ij iã dissimiles multitudini euadunt. Nã si omnino merus bilis atræ habitus sit, melancholicos admodum esse necessum est: sin autem quendam in modum temperetur, egregij, singularésque instituuntur. hi tamen si parum suæ valetudini consulunt, facile in vitia bilis atræ labũtur, alij parte alia sui corporis: alij nanque in morbum comitialem incidunt, alij attoniti fiunt alij vehementissime anxij, aut formidolosi redduntur, alij maiorem in modum sibi confidunt, & sperant: quod etiam Archelao regi Macedoniæ vsu euenisse accepimus. Causam vero tam variæ potestatis ipse habitus dat, scilicet prout frigidus calidúsve constiterit. Nam si vltra modum frigidus sit molestiæ anxietatésque spõte sine vlla ratione nascentur: ex quo mortem laqueo sibi consciscunt, maxime quidem iuniores, interdum tamen & seniores. Multi etiam vinolenti sese interimunt. Nonnulli vero ex melancholics, vbi abunde potarunt, dolent, & animo vehementer succumbunt: calor etenim naturalis à calore vini extinguitur. calor autem qui eam continet sedem qua speramus, & sapimus, facit vt securo animo simus: qua de causa omnes ad vinolentiam vsque prompto animo bibimus. Omnes animi spe bona vini copia afficit, quemadmodũ iuuentus adolescentulos. Senectus enim parum sperare potest: iuuentus spe plena est. Nõ desunt, quos angor inter potandum eadem illa de causa
comp

comprehendat, qua etiam post potum nonnullos occupat. Quibus igitur calore natiuo emarcescē- te oritur ægritudo, ij sibi laqueum potius petūt. quare iuuenes potius, quàm senes laqueo se inter imunt: alteris enim calor per ætatem marcescit, quod naturæ agitur ordine: alteris per vim ipsius affectus, quod contra naturam est. Quibus autem calor extinctus subito est, ij repente se interfi- ciunt, vt omnes mirentur, eo quod nullum indi- cium præcesserit. Cùm igitur atra bilis perfriget (vt dictum est) varias animi molestias & anxieta- tésque gignit: calidior autem cùm est, securita- tem, & lætitiam præstat: quocirca pueri lætiores, senes tristiores esse consueuerunt: alteri enim ca- lidi alteri frigidi sunt. quippe cùm non nisi refri- geratio, quædā sit ipsa senectus. Accidit vero vt calor subito causis quoque externis extinguatur, quemadmodū quæ præter suam naturā candent, ceu carbones aqua superinfusa extingūtur. Vnde fit etiam, vt sedata ebrietate nōnulli seipsos ene- cent. calor enim ex vino adiectus est, quo extin- cto, vsu euenit illa perniciosa affectio. Et post coitū quoque venereum animo plerique omnes succumbunt, reddūtúrque tristiores, qui tamē co- piam excrementi suo cum semine effuderint, ij lætiores, hilarioresque euadūt: quippe qui sic ex- cremento, & flatu, atque calore nimio leuētur: cæ- teros tristiores, demissioresque sæpe venus reli- quit, eoq; parti necessariæ aliquo subtracto refri- gerantur: quod humoris eius paucitate, qui efflu- xerit patet. Summā igitur rationum colligamus. Homines melancholici varij inæqualésque pro- pterea sunt, quia vis atræ bilis varia & inæqualis est: quippe quæ vehementer, tum frigida tum ca- lida reddi eadem possit. & quoniam vim eandem

morum obtinet instituendorum, (mores enim calidum condit, & frigidum omnium maxime, quæ nostro in corpore habentur) idcirco nos morum qualitate afficit quadam, informátque, vt vinum quod prout plus, minúsve corpori intermistum, infusúmque est, varios reddit, flatuosum autem vtrunque est, & vinũ, & atra bilis: cũque ratio sit, vt portio quoque aliqua tẽperata illius inæquabilis ordinis habeatur, flatúsque modo quodã acquiratur integre, habitúsque respõdere calidior, frigidiórque possint ob exuperantiã qualitatis, hinc efficitur porrò, vt melancholici omnes nõ per morbũ, sed per naturã, sint ingenio singulari.

2 Cur per aliquas scientias habitum nos habere censeamus, per aliquas non? An habitum nõ nisi per eas tantum adipisci putamur, quibus vim inueniendi acquirimus? inuẽtio enim ex habitu est.

3 Cur omnium animantium homo prudentissimus est? Vtrum quia capite minimo est, scilicet ad sui corporis proportionem? An quia varie minimo est? ob id enim ipsum capitis quoque minutio accidit, & inter homines ipsos, qui minori sunt capite, prudentiores nascuntur, quàm qui sunt grandiori.

4 Cur seniores amplius mente valeamus, iuniores ocyus discimus? Quia natura parens, & author omnium instrumenta nobis duo inseruit, quorum opera instrumentis extraneis vti valeremus: manum, inquam, corpori dedit, animo mentem. est enim mens quoque rebus à natura nobis impertitis annumerãda, vicem sanè gerẽs instrumẽti. Cæteræ omnes sciẽtiæ, artésque nostra opera sunt: mentem ipsam opus esse naturæ fatendũ est. Vt igitur manu non iam inde ab ortu naturæ vti possumus, sed cùm eam natura absoluit, perfecítque

fecítque.(procedente nanque ætate, mamus suũ opus maxime efficere potest)ita etiam mẽs, quæ res naturalis est, non protinus, sed in senectute maxime nobis contingit, atque tunc potissimum consummatur, atque absolnitur, nisi detrimento aliquo lacera læsáque sit, quemadmodum cætera quoque opera naturæ, mens vero posterior, quàm manuum facultas accedit: quoniam instrumenta etiam mẽtis posteriora sunt quam manuũ instrumenta: est enim mẽtis instrumentũ sciẽtia: menti nãque vtilis sciẽtia est, vt tibicini tibia. Manuũ instrumenta res pleræque naturales sunt: natura autem ipsa, eiúsque res omnes priores sunt, quàm scientia. Quorũ autem instrumenta propria sunt, facultates quoque eorũdẽ prius contingere congruum est: his enim crebro vtẽtes, cõficere habitum solemus. & ista sic reciprocantur, vt quam vicem hæc inter se gerunt, quorũ instrumenta sunt eadem instrumẽta quoque ipsa inter se habeant, vicissimque quã instrumenta inter se, eadẽ illa, quorum sunt instrumenta. Mens igitur ea de causa nobis senioribus potius cõtingit: discimus autem ocyus iuniores, quia rem fermè nullã tenemus. cũ enim res plerasque scimus, nõ æque præterea capere alias possumus, quomodo etiã meminisse melius ea valemus, quæ mane primũ percipimus: deinde procedente die memoria hebetamur, quoniam multa iam perreptauimus?

Cur homini potius, quàm cuiquam ex cæteris animantibus credendum est? Vtrum, vt Plato Neocli respondit, quia homo solus omnium animantium nouit enumerare? An quia solus Deos veneratur, & colit? An quia omnium maxime vim obtinet imitãdi? hinc enim discere tam multa & varia potest. 5

6 Cur nihil in eo delectamur, quòd triangulum duobus rectis pares angulos internos vel habere spectamus, vel habiturũ speramus: neque in aliquo generis eiusdẽ, nisi forte in speculatione ipsa delectandũ sit? hæc tamẽ æquo modo iucunda sanè sit, etiã si tribus rectis, aut etiã pluribus pares angulos habeat: sed nimirũ tunc delectari est, cũ aut ludis Olympiæ nos vicisse meminimus, aut apud Salamina nauali pugna hostes superasse, aut tale quid futurũ speramus, non cùm his ipsis contraria expectamus? An in rebus istiusmodi delectemur, quòd vel fuerunt, vel sunt cõsilio nostro, aut omnino humano, & opera? Quæ autem natura lege incommutabili ita esse voluerat, hæc suæ tantummodo rationis contemplatu nos alliciunt, & oblectant. sed cùm rerum gestarum perquam aduersa ratio sit, efficitur porrò, vt quæ inde profecta sint, in parte lætabilia, in parte tristia veniant. Omnia autem lætitiæ, tristitiæve ratione, aut vitamus, aut persequimur.

7 Cur medicus in sanitatẽ vsque tantũmodo suã operam præstat? Primum enim corpus extenuat, dehinc siccat tum sanitatem inducit: posthac nil vlterius agit. Vtrum quòd fieri non potest, vt ex sanitate aliud quicquã efficiatur? An si quid fieri possit ad aliã spectet sciẽtiã, afferríque præterea ex sanitate aliquid licebit? Ergo si omnia fieri, vel ex cõtrariis, vel ex mediis soleant, constat, vt illud ægrotet, quod vel siccius, vel humidius, vel tale aliquod est, igitur ex nimis frigido in minus frigidum, & postremo in iustã vicem caloris, vel siccitatis, vel humoris medicus adducit, transferens sese ex contrariis, aut mediis, dum ad eum deueniat habitum, qui sanitati accommodatus est: ex quo quidem nihil esse natura fert, nisi quid

quid medium. Ergo aliquid præterea facere potest: vt enim eatenus venit, sic retrorsum abire potest. Sed ars non istuc profitetur: semper enim quod melius est, id artis ratio & spectat, & facit. itaque nec vlla alia nec ipsa medendi ratio de sanitate quicquã aliud faciet, cum vel nihil effici necesse sit, vel rei destinandæ contrariũ: quandoquidem eadẽ est sciẽtia cõtrariorũ. Itaque vel in ædificãdi ratione nihil est, quod cõtrariũ faciat. Nec vero vlla ars alia est, quæ ex hoc quicquam faciat, nisi veluti ex parte, quemadmodũ suendi ratio ex proscisso calceum reddit. fieri nanque bifariam aliquid ex aliquo ita potest, vt vel cùm illud componitur, vel cum hoc destruitur, constat.

Cur hominem philosophum differre ab oratore putamus? An quia philosophus in rerum speciminibus agitandis exquirendísque suum studium posuit: orator his rebus versatur, quæ consortes illorum speciminum sunt? verbi causa alter quid iniustitia sit, nouit, alter qui iniustus est: & alter quid tenor tyrannidis sit, cognitum habet, alter qualis ipse tyrannus sit. 8

Cur genus id hominum, quod Dionysiacos technitas, id est artifices bacchanales, aut histriones appellamus, improbis esse moribus magna ex parte consueuerunt? An quia minime sese studio sapientiæ dedunt, eo scilicet, quòd in artibus necessariis magnã ætatis suæ partem cõsumunt, vitámque plurimum traducunt incontinentem, partim etiam cum inopia, quod quidem vtrunque vitia & gignit, & auget? 9

Cur veteres præmia certaminibus corporum posuerunt, sapientiæ nullus quicquam statuerit? An quia iudices, quod ad ingenium attinet, vel præstãtiores, vel nihilo deteriores nimirum esse 10

iis debent, qui inter sese certant. Quod si homines sapientia excellentiores, certare deberẽt, proponeretúrque præmium, arbitris sanè, sibi carerent: at vero in certaminibus gymnicis quisque suo tantum aspectu iudicare integre potest. Item author ille præmiorum tale suis hominibus certamen proponere noluit, vnde inimicitiæ, seditionésque maximæ exorirentur. homines enim cum in re sui corporis aliqua improbantur, non moleste omnino ferunt, neque iis infesti redduntur, qui ita iudicarint. at si stolidiores iudicati sunt, iudicibus admodum ipsis succensent, ægréque vehementissime ferunt: quæ quidem res seditiosa, & stolida est. Ad hæc, præmium præstãtius esse suo certamine decet: itaque certaminum gymnicorum præmium optatius & præstantius, quàm ipsa concertatio est: prudentia verò quodnam præmium præstantius esse possit?

11 Cur homo maxime aliud intelligat, aliud faciat? An quia contrariorum eadem scientia est? An quia mentis officium plursi contingit, appetitus in vnum tantummodo profluit? atqui homo mente magna ex parte viuit & ratione: bestiæ appetitu, ira cupiditatéque ducuntur.

12 Cur nonnulli pecunias acquirere, non impendere consueuerunt? Vtrum quòd suis moribus viunt? An oblectamine, quod in spe positum est, alliciuntur?

13 Quàm ob causam qui grauiter, & suauissime dormiunt, nihil somniant? An quia & sensus, & intelligentia hominis tunc suo fungi officio potest, cum animus tranquillatur, & requiescit: qua quidem requie, vel ipsa sciendi ratio constare videtur, quippe quæ animum sistat, atque ex temeraria agitatione in trãquillitatem adducat, cùm

enim

enim animus mouetur, vagatúrque, fieri non potest, vt aliquid vel sentiatur, vel intelligatur. Ex quo fit etiam, vt amẽtes sint pueri, & ebrij, & insani: facit etenim calor, qui nimius in his est, vt motu plurimo, vehementissimóque inquietẽtur: quo motu desistente, prudentiores esse incipiunt. cùm enim vis illa intelligendi sedata est, facilius sistitur, rerúmque rationibus adsistit. Et quidem qui inter dormiendũ somniant, non alia de causa videre sibi illa videntur, quàm intelligentia constante, requiescentéque: quod quidẽ somno contingit leuiori. iactatur enim animus noster maxime in somnis, calore scilicet, qui vndique in partem se colligit interiorem: atque ita efficitur, vt plurima vehemẽtissimáque illa obstante iactatione, nullum interuenire somniũ possit. Nec putandum, vt animus tũc conquiescat, & per se maxime sit, cùm nullum somnium trahitur, vt multitudinis opinio est. sed cõtra omnino incidit, vt qui in motu plurimo est, nec paulisper quiescit, hic intelligere nequeat. Plurimus autem motus cùm suauissime quis obdormiscit, merito propterea est, ꝙ tunc maxime larga caloris copia in partem contrahitur interiorem. Animũ vero concitatum non solum inter vigilandum, sed ne per quietem quidẽ intelligere posse argumẽtum illud etiã est, quòd in somnis, quos cibo ingesto primos agimus, nulla facultas vidẽdi somnij datur, cùm maxime accidit, vt animus propter cibum ingestum cõcitetur: somnium vero ipsum occurrit, cũ cogitantibus nobis, & ante oculos rem ponentibus somnus accedit. Quapropter ea maxime somniamus, quæ agimus, aut acturi sumus, aut volumus. de his enim maxime cogitationes, imaginationésque obueniũt, & qui instructis vir

tutib

tutibus sunt, meliora somnia vident, quod etiam vigilantes meliora animaduertunt: qui deterius vel animo, vel corpore sunt affecti, deteriora cōcipiunt, quippe cùm etiam affectio corporis faciat ad somni visionem. hominis enim morbo laborantis proposita quoque animi vitiosa sunt, atque etiam propter corporis perturbationē animus quiescere nequit. Melancholici idcirco in somnis crebro excitari consueuerunt, quòd calore largiore vrgente, animus moueri æquo amplius cogitur: quòd cum motus vehementior sit, merito dormire minime possunt.

ARISTOTELIS PORBLEMATVM SECTIO XXXI.

Eorum, quæ ad oculos pertinent: cuius quæstiones XXXI.

1 CVR oculo perfricato sternutare cessamus? An ob eā rem humoris respiratio moueatur? lachrymā enim oculus perfricatus emittit: sternutamētū humoris copia excitatur. An quia plus caloris minus corrumpit absumítque? Oculus autē perfricatus plus caloris sibi acquirit, quam nares contineant: quamobrem etiā si quis nasum perfricuerit, ipsum sternutamentum desistet.

2 Cur vno oculo exquisitius cernitur, quàm duobus? An quia plures motus duobus, quàm vno excitantur: quemadmodū oculis peruersis multiplicem agitari motum certum est? ergo duorū vnus

motus nõ est, vnius vnus & simplex est. itaque efficitur, vt exquisitius vno, quã duobus cernatur.

Cur homines irati oculis maxime erubescunt, pudefacti auribus? An quoniam oculi rtfrigerantur eorum quos puduit, pudor enim in oculis est. nec respicere valent, quos pudor tenet. & timor quoque refrigeratio loci eiusdẽ est. calor autem in partem transit aduersam, quæ posterior est: aures vero satis ex aduerso positæ sunt: itaque pudore maxime rubescunt. Iratis porrò præsidiũ in eam partẽ tanquam violatam transmittitur, quæ & sensu, & motu facilior est: nam & in metuendo calor eam ipsam maxime deserit. 3

Cur altero oculo apprehenso, alter constantius cernat? An quia oculorum initia ex eodẽ dependent? cùm igitur alter mouetur, cõmune quoque illud mouetur initium, quo mouente, alter etiam oculus moueatur necesse est. quamobrem altero apprehenso, vis illa communis tota alterum mouebit: itaque plenius contendere poterit. 4

Quam ob causam qui cæci ab ortu naturæ sunt calui nunquam efficiantur? An quia humor cùm redundat in capite, oculos vehementer infestat? qua de causa quibus fluctiones oculos vrgent, venas temporum ferro candente Medici tangunt, quo humoris foramina obcæcentur, atque spissescant, & caput quoque dissecta cute, obscalpere cõsueuere. Cùm igitur humor excrescens, vacánsque in capite oculis detrimento sit, fieri potest, vt minus humoris in caluaria ob idipsum consistat, quia magna parte lapsus in oculos est: & cum ex crementis humorum, mariáque inutili capillus proueniat, (quæ quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ large redundant) merito nunquam isti calui efficiuntur. 5

Cur

6 Cur homines, qui oculis prominétioribus sunt, magis à fumo infestãtur? An quia fumus citissime oculis protendentibus incursat?

7 Quam ob causam vtrunque aspectum simul diuertere dextro, sinistróque versus, & ad nares demittere, atque etiã alterum dexttorsus, sinistrorsúsque deducere possumus: vtrũque vero seorsũ, alterum sinistrorsus, alterũ dextrorsus simul distrahere nunquam possumus? Quinetiam deorsum, sursúmque haudquaquã ita cõuertere licet, quãuis facultas simul dimittendi in idem detur, vt dictũ est? An propterea, ꝙ quanquam duplex aspectus sit, ex eadem tamen origine, æquo modo nexus, aptúsque depẽdet? vbi autẽ ita est, quoties alterum extremum mouetur, reliquum consequatur eodem necesse sit: alterius enim extremi principium extremum reliquum est. Quòd si res vna simul, ac eodem in tempore nunquam in partes aduersas moueri queat, nec aspectus ita moueri poterit: quippe cùm ita cõmittatur, vt extrema in partes moueantur aduersas, siquidem alter sursum alter deorsum mouebitur, initiũque sequi vtrunque necesse sit, quod impossibile est. Oculorum vero limitas euenit, quia globi continentur principio, quo & sursum, & deorsum, & latera versus lubrico sese vertere possint. Cùm igitur ita positi sunt, vt situ inuicem simili respondeant, atque medium teneant, mouendi sese sursum deorsum, latúsque versus, eodémque in puncto sibi pupillam habeãt, tunc situ integerrimo cõstãt, præcipuéque mobiles circumagũtur. at qui eodem in puncto pupillas continent, limi quidem non sunt, discrepare quanquam inter se possunt: & aliis parte alba retracta, nigræ nonnihil occulitur modo eorũ qui sternutaturi sunt:

ali

aliis in angulum exterioriorẽ nigra conuellitur, vt furiosis : aliis in interiorem nares versus incũbit, vt tragicis, laruis, hominibúsque acerbis, seuerísque: sunt enim contuitu graui cogitabundóque. Quoties vero situ dissimili globi positi sunt, sed puncto eodem radij profluunt, aut situs similis est, sed punctum non idem, limis oculis hominem esse necesse est. itaque hic suspicit, & oculos contrahit : globum enim eundem in habitum collocare conatur, atque alterum firmum continet, alterum agitat. Haud enim fieri potest, quin limus sit, qui non eodem de puncto radios depromat, quippe qui dimotum contuendi principium habeat, perinde ille cui res vna geminari oculo suppresso videtur. Ergo si oculus sursum dimotus est, terminus inspiciendi deorsum est: sed si oculus lapsus deorsum est, terminus sursum habetur. Oculo tamen vno situ suo dimoto mouetur quidem res visa sursum deorsúmue ob id ipsum videtur, quia pupilla ita se mouet : sed geminari haud vnquam videri potest, nisi duplex conspectus sit, peruertatúrque ratio videndi. ita fit, vt strabonibus res eadem geminari videatur causam situs habet, eo scilicet quòd oculus non suo medio nexus, locatúsque est.

Quamobrem qui cognomen lusciosi habue- 8
runt, literas minutas scribere consueuerunt? mirum enim vt qui obtusis sunt oculis, rem faciãt, quã eorum facere interest, qui acumine valeant oculorũ. Vtrum quia proxime posita magna esse videntur: illi autẽ oculis proxime admotis scribere solent? An quia contractis palpebris scribant? fit enim per imbecillitatẽ: vt si laxatis ductísque oculis scribãt aspectus distractus, passúsque hebetescat: si adductis & conueniẽtibus,

vniuersum depromptus acutius videat. Quòd tamen angulum informat exiguum, efficit necessario, vt exiguæ literæ scribantur.

9 Cur nonulli post lipitudinem acutius videāt: An quia purificati oculi sūt? fit enim sæpe, vt exterior densitas pupillæ aciem arceat: quæ lacryma emissa laxatur, atque resoluitur, quamobrem prosunt interdum quæ mordent, lacrymam euocant vt cepe: obsunt quæ tantummodo afficcāt, vt origanum.

10 Cur vno videre oculo impatibilius sit? An quia minus animo, qui ita cernit afficitur: quo fit, vt minus affectionis contrahatur?

11 Cur distracta conspectuum societate, res vna geminari videatur? An propterea quòd oculi vtriusque radius non ad punctum idem deuenit? ergo quod bis noster animus inspexit, inde geminum se inspexisse existimat. Proximum euenit, cum digitos mutatis vicibus implicamus, itaque aliquid tangimus: duo nanque sentimus, eo quòd vnum bis tangimus.

12 Cur sensus dextri nihilo sinistris præstantiores sint, cùm in cæteris omnibus dextra sinistris cōmodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat? statim enim cùm nati sumus vtrunque sensū exercere incipimus. Pars autē dextra exercitatione insuescere, ínque frugem euadere meliorē videtur: effici nanque vtrinque dextri per cōsuetudinem possunt. An quia sentire effici est? pars autem dextra præstantior propterea est, ꝙ efficacior: & affici peruicacior, quàm sinistra est.

13 Cur in cæteris dextra suis sinistris præstātiora sunt, sēsus nullus dexter suo sinistro interest? An quia parte sentiēdi vtraque pariter vti à primo natali die consuescimus? Adde tamen quòd ra-

tio

tio sentiendi affectio quædam est: dextrarum autem partium differentia in efficiendo, non patiendo sita est.

Cur exercitatio corporis incōmoda oculorum acumini est? An quia exercitatio sanguinem efficiat licciorem, sicut etiã reliquum corpus? siccitas autem totã cutem indurat: ergo vel eam, qua pupilla integitur. Quapropter homines natu iã grandes obtusius vident: oculi nanque senum tunica dura simúlque rugosa tegũtur: itaque vis illa conspiciendi cooperitur, & delitescit. 14

Cur homines luscij cognominati, qui obtuse vidẽt, literas scribere minutissimas possint, cùm rem minutam perspicere illi valeant, qui acumine oculorum præstant? An quia conspectu sunt imbecilli, palpebras contrahant in angustum? Cùm enim radius profluit vniuersus, acutius explorare potest: cõtra laxo, diductóque oculo, diffunditur, ob eámque rem hebetascit. Ergo imbecillitas facit, vt palpebras contrahant in angustum. quòd cùm ex angusto inspiciant, exiguam magnitudinem videant, quantáque vident, tãta perscribant necesse est. 15

Sed cur iidem illi contractis palpebris videãt? An propter sui cõspectus imbecillitatẽ? Vt enim manum rebus sepositis admouet, sic palpebras iuxta positis perinde quasi manũ adiiciunt. quod sanè faciũt, vt radius per locum sese depromens angustiorem, congestior profluat, ne protinus ex patulo proficiscens distrahatur, videt autem is acutius, qui frequẽtior, collectiórque prodierit. 16

Cur non res vna geminari videtur, cùm in latus oculum vertimus? An quia conspiciendi primordium eadẽ item in linea situm est? tũc enim res geminari videtur, cũ illud mutatum sursum, 17

deorsúmue est. in latus vero nil refert, nisi vna etiam sursum moueat.

18 Cur in ratione videndi tantũ fieri posſit, vt res vna geminari videatur, si quodammodo inuicem oculi locẽtur: in cæteris sentiendi generibus fieri identidem nequeat? An etiam in ratione tangendi, cũ digitos mutatis vicibus implicauimus, fit vt res vna duæ sentiatur? in cæteris hoc idem fieri nequit, quia cætera membra, quibus sensio administratur, neque foras vers⁹ deducta, neque bina tã inter se apta, colligatáque suo fungũtur officio. Fit ita in ratione videndi eadem de causa, qua in tangendo perplexis, vt dictum est, digitis. tactus enim visum æmulatur, & sequitur.

19 Cur oculus sinister nihilo imbecillior est, sed æquo modo, atque dexter videre potest, cùm reliquæ corporis partes omnes sinistræ inualidiores, quam dextræ sint? An quia pars dextra in eo discrepat à sinistra, ꝙ efficacior est, nõ in eo, ꝙ affici aptior? Videndi autem vires non vt afficerẽt, sed vt afficerẽtur comparatum à natura est.

20 Quam ob causam cùm cæteras intuemur res conspectus noster fatiscit, atque deterior redditur: cùm ad virides, & herbescẽtes inspicimus, vt olera, cæteráque his similia recreatur, meliorque euadit? An conspectu in alba nigráue intendere minime possumus, propterea ꝙ vtrunque id genus coloris vidẽdi viribus officit? colores autem illi, quibus oculi acquiescunt, medium albi nigríue obtinent: itaque aspectus cum mediocri lenique obuio afficiatur, nihil debilitatur, imó vero corroboratur atque reficitur. Et forsan quemadmodum cùm corpora nostra vehemẽter laborani, deterius habẽt, cũ mediocriter, optime afficiuntur: ita etiam oculi, cùm ad res solidas con-

tendunt,laborãt,laſſantúrque cùm ad humidas, molléſque,ꝙ nihil ſibi obſtat,paſſi oberrant, & licentia perliqueſcunt:cũ ad virides,ꝙ iſtæ vt ſolidæ mediocriter ſunt ita ſatis humoris cõtinẽt, neque vllo detrimento afficiuntur, & ad immorandum in hiſce amplius innitũtur,eo ꝙ coloris huiuſmodi habitus modice ſe conſpectui offert.

Cur cætera melius vtroque oculo cernimus,re 21
ctam verſuum virgulam vni literis admouentes inſpicimus exquiſitius?An quia radij oculi vtriuſque non ſine perturbatione in idem coincidũt vt authores conſpiciendi rationum affirmant? itaque cùm vno inſpicimus, & rectũ cõſpectum, tanquam regulam melius quod rectum eſt, deprehendere,iudicaréque habemus.

Cur fumus oculos potius infeſtat?An quia in- 22
firmiſsimi ſunt?infirmiſsima nãque omnia,quæ corpori interſerta occuluntur. indicium,ꝙ acetum,& quodque acre carnem non exteriorẽ, ſed interiorẽ demordet.An quia laxiores,refertíque meatibus ſunt?conſpectus enim per quoſdã meatus protruduntur, & excidunt. itaque quod his mordaciſſimum eſt,cæteris corporis partibus ob uium ſubire denſiora nõ poteſt,ſed perreptat,& decidit. æquo modo & cepe, & quæcunque talia oculos mordẽt.Oleum omnium maxime humorum id facit, quia tenuiſſimum eſt,ob eámque rem meatibus ſe expedite inſinuat:acetum reliquis partibus corporis pro medicamento eſt.

Cur oculus ſolus omnium membrorum non ri 23
geat,cum infirmiſſimus ſit?An quia opimus eſt, nec carnis quicquam in ſe cõtinet?quod autẽ talé eſt,ſecurũ manere à frigore poteſt.Haud enim audiendi ſunt illi, qui propterea rigere oculos negant, quia vis illa conſpiciendi ignis eſt.non

enim talis ĩ oculis ignis est, vt calefacere valeat.

24 Cur lacrymæ, quas mœrēdo emittimus, calidæ sunt: quas oculis laborando, frigidæ? An quia frigidum, quod incoctum crudúmque est: calidum, quod concoctum? Languorem autem omnem ex cruditate proficisci nullum dubium est. quòd cùm lachryma cruda eorum sit, qui valetudine oculorum laborant, non immerito frigida est. Hinc Medici sudorem frigidum argumentum grauis esse morbi existimāt: calidum contra decretorium esse, & salutarem, cùm enim vacans materia multa est, satis à calore interiori concoqui minime potest: itaque frigidam esse necesse est, cùm pauca est, plene à calore victa cōcoquitur: morbos autem copia vacantis materiæ confici certum est.

25 Quare cùm partes corporis nostri dextræ mobiliores sint, oculus sinister expediti⁹, quàm dexter contrahitur? An propterea, quod omnia sinistra dextris humidiora sunt: humidiora autē cōtrahi plenius possunt? An dexter amplius efficere possit: sinister vel ex se, vt humidior, obsequētior sit?

26 Quam ob causam cùm & senex, & luscius per imbecillitatem parum oculis valeant, alter proxime admouet, si quid inspicere vult, alter procul abducit? An quia dissimilis eorum imbecillitas est? Senex enim quia videre non potest, vbi minus radij coeunt, rem videndam eo abducit, vbi visurus maxime est: procul enim coire radij solent. Lusciosus ille videre quidem rem isthic potest, sed quæ nā rei conspectæ caua sint, quæue excedāt, discernere nequit, itaque in his fallitur. caua quippe & excedentia splēdore discerni maxime possunt: quem, quoniam procul percipere, quemadmodum rei obuiæ ingruat, nequeant,

proxi-

proxime adducunt.

Cur homo solus,aut certe maxime animãtium 27
omnium oculis deprauetur per limitatẽ?An quia
vel solus,vel maxime comitiali morbo in tenera
ætate laborat,cùm deprauari omnibus accidit?

Cur vni animãtium homini trãsuerti,deprauaríque per limitatem oculi posśint? Vtrum quòd oculos minimo interstitio discretos,è directoque positos homo habet, perspici idcirco menda in eo maxime posśit? An quia cæterorum animantium oculi vnicolores maxime sunt:nec deprauatio sequeretur, si vno quolibet colore præditus oculus esset?An quia solus ex omniũ animantium genere morbo cõitiali rapitur: quod genus morbi transuertere oculos,sicut cætera etiam membra potest, nonnullis tamen vt sero eo morbo vexari incœpere, sic lumina sero deprauantur. 28

Quam ob causam manu præ lucerna,aut Sole 29
obiecta melius inspicere possumus? An quia lucernæ,Solísue lux nostris occurrens luminibus, reddit suam ob nimietatem infirmiora, quippe quæ rem etiam sibi cognatam interimere præ sua posśit exuperantia?at vero manu ita arcente,nec luminũ acies offici potest,& res visui obuia nihilominus in luce posita est,vnde fit,vt & acies plenius agat,& res inspectãda nihilominus videatur.

Cur manus dextra & pes dexter à suis sinistris 30
differunt,oculus & auditus nullo discrimine distant?An quia immista,synceráque elemẽta súsque déque sunt, discrimen vero situm in his est, quæ elementorum coitu constãt? sunt autem sensus isti synceris illis immistísque,visus scilicet ex igne,auditus ex aere.

FINIS.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXXII.

Eorum, quæ ad aures pertinent: cuius quæstiones XIII.

CVR aures, quæ omniū maxime partium nostræ faciei exāgues sūt, rubore magis afficiūtur, vbi nos pudor apprehēderit? Vtrū quòd peregrinus humor partē adire inanem aptus nat⁹ est? ita que cùm calore per pudorē orto resoluitur, statim se in aures colligit. An quia tēporibus appositæ sunt, quo versus maxime humor cōfluit? Cū enim hominem pudet, *calor se in faciem recipit, itaque ruborem adducit: aures vero minimo in ea profundo extāt, naturáque calidissimæ sūt, & coloratæ, nisi longe frigoris rigore obtorpuerunt: ideo hæc particula omnium faciei particularum coloris est optimi, quam ob rem passus dispersúsque calor, quòd per summa res tenet, rubicundas reddere potest.

*humor

2 Cur vrinantibus aures, dū inter mare sunt, rūpi soleāt? Vtrum quia retētus spiritus impetu cogit vehemētiori? An si causam hoc haberet, idem vel in aere fieri posset? An quòd non cedit, disrūpi ocyus potest, & à duriori, quàm molliori facilius? Quod itaque inflatū est, minus cedit: aures vero, vt dictum iam est, spiritu retento inflātur

itaque

it que ab aqua,quæ aere durior est,obtunduntur offensæ,atque rumpuntur.

Cur vrinantes spongias alligare auribus cõsue 3
uere? An ne mare per vim occurrens aures rumpat? haud enim ita stipatæ impleri,vt inanes exemptis spongiis,possunt.

Cur sordes aurium amaræ? An quia putri su- 4
dore contrahuntur, qui salsus, amarus est?

Cur spõgiarij suas dissecãt aures,& nares? An 5
vt spiritũ cõmodius reddãt? hæc enim esse spirãdi itinera vidétur. Laborare quippe difficultate spirãdi eos affirmant, dũ foras emittere animã non possunt,leuarique,cũ propellẽtes extrudũt. Mirũ tamẽ si respirãdi assequi facultatẽ refrigerationis gratia nequeãt,sed esse id necessarium magis videatur. An merito plus in retinẽdo laboris sit, cũ corp⁹ extumeat,distẽdatúrque: spirit⁹ vero foras spõte efferri posse videtur? An intus etiã tenras spõte efferri posse videtur? An intus etiã tendere ita posit: cogitãdũ tamẽ æque videtur? Plerique vero lebete demisso,respirãdi viã vrinatoribus moliuntur, haud enim aqua lebes impletur, sed aera seruat ad demersũ hominẽ vsque: quippe qui erect⁹ per vĩ dimittatur,vt vndique æqua li nutu descẽdat.nã si quãtũlibet inclinauit, humore protinus interrũpẽte impleatur necesse est.

Cur nõnulli,cùm suas inscalpũt aures,tussiũt? 6
An quia sensus audiẽdi foramẽ cũ pulmone,canalíque ab asperitudine cognominato sortitur, indiciũ, ꝙ his ipsis repletis,obseptísque homo surdescit? Humoris itaque aliquid è frictione ista auriũ liquescit,atque in canalẽ, quem modo diximus, per foramẽ illabitur,quod tussim mouere potest.

Cur sinistra auris ocy⁹ magna ex parte perfora 7
ta cõsolidari,quàm dextra potest: quocirca mulieres alterã marẽ vocãt,alterã fœminã, An quia

partes sinistræ humidiores calidioresque sint: quæ autem habitu huiuscemodi sunt, cõsolidari possint facilius. Vnde in planis etiam tenellis, atque viridibus coitus, cõcorporãdíque vnio facilius agitur. Et vero vlcera iuniorum promptius compaginantur, quàm seniorum. Argumẽtum, partes sinistras esse humidiores, quòd molliores sunt, atque effœminatiores.

8 Quã ob causam pudefactis aures summæ rubescant, iratis oculi? An quia pudor in oculis refrigeratio quædã cum timore est? itaque calor iure oculos deserit, quòd cùm inde secedendũ sit, locũ sui capacissimũ petat necesse est, quales certo summæ sunt aures, ceteræ nanque partes longæ ossibus omnes compactæ sunt. Iratis cõtra calor in oculos, totámque faciẽ reuocatur: sed conspectior in oculis est, videlicet albi eorum coloris ratione.

9 Cur aurium sonitus accito strepitu cesset? An quia minorem strepitus amplior pellit, & eruit?

10 Cur si aqua lapsa in aurẽ sit, oleum, quo humor effluat instillamus? nullo nanque humore alio effluere potest. Vtrum, vt quoniã oleũ per summa aquæ innatat, eíque aqua præ lẽtitate adhæret, effluente oleo aqua etiã ipsa effluat? An vt per lubricã aurẽ labens aqua excurrat, oleum enim vtpote leue facit, vt propere labascere possit.

11 Cur minus aures vrinantibus rũpantur, si oleũ sibi instillatum habentes in mare interrumpant? An ratio, cur rũpi aures possint, ante expositaest, oleum vero in aures instillatum facit, vt mare superueniens relabi facilius possit: quomodo in partes corporis exteriori perunctа fieri nouimus. labens autem ictum parti interiori auris nullum inuehit, itaque disrumpere non potest.

Quam

Quam ob causam aures cũ exangues adeo sint, 12 pudore erubescere possint? An res quæque ferri in eum soleat locum, qui sui vacuus est? cum ergo sanguis efferri sursum calidus videatur, aures maxime, partẽque inanissimã adit: itaque rubore inibi afficit, Quod idẽ intelligẽdũ de genis etiam est. Adde quòd tenuissima cutis, quæ distẽta est, ita fit, vt rubor percipi in aurib' præcipue possit.

Cur nemo oscitans aurẽ inscalpere suã audeat? 13 An quia mẽbrana etiã, per quã audimus, inflatur? cum oscitamus, indicium ꝙ audiendi facultas tollitur, cũ oscitamus, spiritus enim vt in os, ita etiam in aures interrumpens, membranam expellit, ac prohibet, quominus somnus ingrediatur. Quod cum ita sit, si sedem audiendi, cum oscitamus, auriscalpio tetigerimus, plurimum mẽbranam lædemus. Ictus enim ad obiicientem, renitentémque spiritum, nõ ad cedentem inferetur, & mẽbranã abiunctã solidis esse certũ est: quare dolor ita moueri, vulnúsque excipi facile potest.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXXIII.

Eorum, quæ ad nares pertinent, cuius quæstiones XVIII.

CVR singulis sternutamento sedari 1 queat, ructus nequeat? An quia non partis eiusdem vtraque ista affectio est, sed ruptus ventriculi? singultus vero refrigeratio, cruditásque spirit' atque humoris pulmoni coniunctissimi est, sedes autẽ cerebri rẽ cũ pulmo

pulmone cōmune fortita eft:quod quidē ratione conftat aurium,interdum enim furditas accidit, fimul & morbus ipfe auriū in pulmonis vitium tranfit,&nōnullis,tuffis ftatim mouetur fuas fcalpētibus aures,locum autem fternutandi rem naribus effe cum pulmone communem refpiratio docet,quæ communis vtique eft,fternuimus itaque,loco eoipfo calefacto, calorem autem eius locus fentit inferior cuius finguet⁹ eft calor vero vim obtinet & concoquendi. Quamobrē aceto etiam,retētionéque fpiritus finiri fingultus leuior poteft:fpiritus enim retentus fatis cōcalefacit. Vnde fit etiam inter fternuendum,vt fpirandi retentio idē obducta afficiat. Et conueniēter quoque expirātia fuperiori de loco educitur:quippe cum fieri nequeat,vt quis fternutet,nifi expiret. Impetus itaque fpiritū interclufum rumpit, difpellitque,qui fingultum ciere poteft.

2 Cur fi quis fternutaturus oculū perfricauerit, minus fternutet? An propterea quod fternutamētum à quodam excitatur calore? fricatio autem calore ciere poteft:qui calor, quoniā locus, quo fternutamus,oculis in propinquo eft alterū fternuendi calorem tollit, quemadmodum minor ignis ab ampliori emarcefsit, atque abfumitur.

3 Cur bis fternuere magna ex parte folemus,nō femel,aut fæpius? An quia binis naribus fumus? per vtranque itaque narem venula partita difcurrit, qua fpiritus folet permanere.

4 Quam ob caufam, qui Solē afpexerint,fternutare magis confueuerunt? An quia Sol calfaciens mouet perinde, atque qui nares penna folicitēt: idē enim vtrique agunt: quippe qui per motum calefacientes ocyus fpiritum ex humore eliciāt, cuius excurfio fpiritus fternutatio eft.

Cur ſingultus ſternutamēto finitur, & retētio- 5
ne ſpiritus & aceto? An ſternutamēto quia ſpiritus cohibetur inferior, atque circūobſiſtit: quemadmodū medicina parti ſuperiori adhibita aluus ſentit, ac immutatur? Spiritus retētione leuiores tollutur ſingultus, eo quòd exiguus ſpirādi impetus, ſi pauliſper retinuimus, vt iniuſſi deſiſtit, ſic etiam in ſingultu reprimitur, cogitur, ſtrāgulatur. Aceto idcirco ſedatur, quia humor circunſtans, ac prohibēs eructandi licentiā, in ſpiritum per vim aceti calefactoriā extenuatur. Fit enim ructus, cùm ventriculi humor recaleſcens inflatur, atque cōcoquitur: ſingultus vero, quoties ſpiritus vacans ab humore in loco ſpiritui deputato retinetur. Hinc enim dū enititur, nec erūpere poteſt, diſtētionem inducit, quæ diſtentio appellata ſingultus eſt. Inde fit, vt ſingultus, vbi inalguimus, oriatur, frigus enim humorem ſpiritui obductū coangit, ſpiritus circumuentus exilit, cuius commotio non niſi ſingultus eſt.

Cur aquam nonnullis frigidam in faciem fun 6
dimus, cùm è naribus ſanguis effluit? An ita calor intus ſe colligit, atque circūobſiſtit, qui ſanguinem ſummum reddit liquidiorem?

Cur ſternutamentum pro numine habetur, nō 7
tuſsis, neque grauedo? An quia de capite mēbrorum præcipuæ omnium diuino, vnde cogitatio eſt, ſuum ducit principium? An quia cæteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic ſecus exultet?

Cur oculo perfricato ſternutamenta deſiſtūt? 8
An quia humor ſic reſpirat? lacrymam quippe oculus poſt frictionē emittit: ſternutamentū autē humoris copia excitatur. An quia minor calor corripi ab ampliori, cōſumíque poteſt, ocul⁹ autē perfricatus plus caloris ſicci acquirit, quàm ſit.

quem

quē nasus cōplectitur. Hinc etiam fit, vt si nasum quis perfricet, ipsum sternutamentum desistat.

9 Cur æruptio cæterorū, vt flatus, vt ructus, sacra haud quaquam habetur, sternutamenti sacra habita est? Vtrum quoniam cùm tres partes principes sint nostri corporis, caput, thorax, & aluus, flatúsque alui expiratio sit, ruptus vētriculi, sternutamētum capitis, que pars sacra præcipue est, spiritum hinc exeuntē, vt sacrum veneramur & adoramus? An quia spiritus omnis eruptio, partes, quas modo dixi, meli' sese habere significat? cùm enim minus sternuere queunt, spiritus erumpēs leuat, ac mitigat. Ergo sternutamētū quoque bene caput valere, posséque cōcoquere, indicio est, cùm enim capitis calor humorē, spiritúmue conuincit, tunc moueri sternutamentum solitum est. Quamobrem moribundos interdum sternutatorio excitamus, tanquam si hoc affici nequeāt, spes nulla salutis sit. Perinde igitur quasi bonæ indicium valetudinis partis optimæ, atque sacerrimæ sternutamētum adorāt, benéque augurātur.

10 Cur homo omnium maxime animātium sternutare solitus est? An quia foramina sui corporis obtinet latiora, per quæ spiritus interrūpere potest? his enim spiritu impletis sternuimus. Latiora autem esse indicium, quòd omnium minime animantium homo olfactu valet: foramina quippe tenuiora sentiunt exquisitius. Quòd si latiores meatus plus humoris, ac sæpius subeat necesse est, quo inflato sternutamentum moueri solet, talésque homo maxime animantium habet: merito sæpissime sternuat, præsertim qui naribus breuissimis est, sic enim humor concalefactus celerius effluere cōuersus in spiritum potest: cæteris vero præ longitudine narium ante refrigeratur,

quàm

quàm affluat.

Cur sternutamēta, quæ de medio noctis ad me 11
ridiem vsque moueātur, damnemus, quæ de me
ridie ad noctis mediū, approbemus? An quia cùm
rem aliquam exordimur, tunc sternutamentū po
tius obseruandum sit? itaque cùm rem agere per-
gim⁹ atque inter initia sternuisse acciderit, amo
uētur, rémque incœptā prosequi temperandum
censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vs-
que noctis quasi initium quodam est: itaque omi
nosum tantisper sternutamentum esse putamus,
temperamúrque sternutare, ne pergētem quem-
piam ad agendum reuocemus, post meridiem ve
ro, atque medium vsque noctis, finis veluti qui-
dam est, tempúsque illi contrarium: itaque con-
tra tunc & existimatur, & agitur.

Cur senes laboriosius sternutant: Vtrum quòd 12
his foramina, per quæ spiritus permeare solet,
adducta atque cōiuncta sunt? An quia senes faci-
le eleuare nequeunt, per vim demittunt, atque
concassant?

Cur si spiritū quis retineat, singultus desista? 13
An quia refrigeratio est, quæ singultū induca?
quamobrem & qui timent, & qui algent, singul-
tiunt, spiritus vero retentus partem corporis ca
lefacit interiorem.

Cur homines surdi è naribus magna parte lo 14
qui consueuerunt? An quia pulmo eorū vitiatus
est? surditas enim detrimētum pulmonis est, vox
itaque ferri expedite nō potest: sed quemadmo-
dum qui spirandi elaborant difficultate, spiritū
vniuersum suam ob imbecillitatem reddunt, sic
vocē illi emittunt. Nituntur itaque naribus, etiā
dum loquū ur, qua vox protundēs sese, sono per
auritum rancido illo profertur, fit enim vt ver-
ba

ba per nares afformẽtur, cùm pars naſi ſuperior, qua per palatum foramina patent, cauſa eſt: reſonant enim tintinabuli inſtar, ob clauſtri inferioris anguſtiam.

15 Cur ſternutamentum ſolũ non dormientibus ſed propè dixerim ſemper vigilantibus fiat? An quia fieri ſternutamentum non poteſt, niſi à calore, qui partem eam commoueat, qua effici ſolet: ex quo faciem Soli obiicimus, cum ſternuere placet? Dormientibus autem calor intus circũobſiſtit, quamobrem imæ dormientium partes calidiores redduntur, ſpiritúſque abundat: quæ quidem res cauſam habet, cur genitura in ſomnis præ libidine profluat. Merito igitur dormientes non ſternutamus, cum enim calor ſecedat capitis qui eius partis humorem natus mouere aptus eſt, quo in aera extenuato, ſternutamentũ exultat, affectionem conſequentem illam obuenire non poſſe conſentaneũ eſt. Crepitus tamẽ inferius, ructúſque ſuperius dormiẽtes magis, quàm vigilantes extrudimus. Quòd enim vẽter inflari in ſomnis ampliꝰ ſolet, accidit, vt eius inflati humores loca ſibi proxima adeant: eo nanque vel à ſpiritu per quietem excito compelluntur. Retinere enim potius, quàm emittere poteſt, qui ſopitꝰ eſt: itaque intus calorem cõtrahit, at qui ſpiritũ retinet, deorſum impellat neceſſe eſt: quippe cũ imum deferri ſpiritum præter ſuam naturam ſit, vnde fit etiam, vt per difficile ſit ſpiritũ retinere. Quinetiam cur dormiamus hæc eadem ratio eſt, cùm enim vigilia motus ſit qui membra ſentiendi officio accommodata magis, cum vigilamus, exercet, cõſtat ſomnum poſſe accedere, cùm eadem illa mẽbra quieſcũt. Cùm vero vis ignea ſit, quæ mẽbra corporis noſtri mouere poſſit, & hæc

intus

intus se contrahat:circunsistátque,in somnis caput relinquens,quod sensus retinet omnes, tunc maxime sẽsuum sedes quiescere posit, quæ quidem res causam afferat dormiendi.

Quam ob causam vbi sternutauimus,aut min- 16
ximus mẽbra nostra inhorrescere solẽt? An quia vtraque re illa,venæ aeris inanes redduntur,quẽ calidum ante cõtinebant?inanes aer extrinsecus alius subit illo frigidior,qui ante in venis fuerat, quàm sternutaremus aut mingeremus,ꝙ cũ talis subeat aer,merito facit,vt membra inhorrescãt.

Cur singult⁹ sternutamẽto desistere potest?An 17
propterea,quòd singultus non queãdmodum ructus à ventre,qui cibi conceptaculũ est,sed à pulmone proficiscũtur, quod maxime refrigeratione,aut rigore,aut dolore, aut medicatione superiore accidere solet?ꝙ enim mẽbrum id calidum sua natura est, quoties refrigeratũ sit,totũ admittere spiritũ nõ potest,sed bullas quodãmodo excitat.Quamobrẽ retẽto etiã spiritu,singultus finitur:sic enim pars ista recalescere incipit.& aceto quoque hausto,desistit:quoniã vis aceti,calefactoria est.Cũ itaque calidũ quodque cõcalefactũ reddetur,sedésque crebri foraminib⁹ peruia pulmoni respõdeat,efficitur vt retẽtio spirit⁹ quæ sternutationi antecesit,represiũsque desuper illatus,affectionẽ istã pulmonis mẽbri calidi abigere valeãt.

Cur homines capillo crispo, & tortili magna 18
ex parte resimiores sint? An si crispitudo sita in crasitudine est,& crasitudo non sine duritia cõstat,& dur⁹ sanguis calidior est,& calor materiã excrescere inutilẽ minus patitur, & os ex vacãte materia cõsistit, & cartilago nõ nisi os est,merito diminutio nisi cõsequatur? Indiciũ ætas adhibet puerilis:sunt enim pueri oẽs naso resimato.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXXIIII.

Eorum, quæ ad os, & ad ea quæ in eo sunt, pertinent: cuius quæstiones XII.

1 CVr homines qui raris dentibus sunt, vitā longe agere nequeāt? An quia longe animantia viuūt quæ {dentium ordine prædita sunt, numerosiore, vt mares quàm fœminæ longius? viri namque diutiusquàm mulieres, atque in pecudum genere, cæterorúmque animalium perspici identidem licet. Qui itaque raris dentibus sunt, habere quasi pauciores iudicantur.

2 Cur dentes, qui lōge solidiores, quā caro sunt, frigꝰ amplius sentiāt, quàm caro? An quia meatibus nituntur infixi tenuibus, quorum exiguus calor celeriter à frigore vincitur, mouétque dolorē?

3 Cur dentes frigidum amplius, quàm calidum sentiant: caro è cōtrario? Vtrum propterea, ꝙ caro mediocri temperatóque habitu est; dētes vero perfrigidi sunt? itaque rē frigidā sentire plenius possunt. An quoniam meatibus cōtinentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus est? itaque re aduersa potius patiuntur. caro quia calida est, vt nihil affici à frigido potest, ita calidum compendio sentit. ignis enim quasi igni adijcitur.

4 Cur lingua rerum index plurium esse potest? nam & febris ardentioris, & grandinum, si quæ insint, & pecoris versicoloris varia est. An quia humoris capiens est, & super pulmone posita, vnde febrium principium ducitur? versicolori au-

tem ratio referri ad humorum varietatē debet. inficitur tamen id primum, per quod humor primum manat, colatúrque, cuius generis lingua est. Grandines vero lingua propterea contrahit, quòd inanis, spongiosáque est: quippe cùm grando veluti panis inconcoctus crudúsque, parte interiore corporis nasci soleat.

Cur lingua amara, salsa, & acida fieri potest; dulcis non potest? An quòd naturæ corruptiones isthæc sunt: cōstantiam vero ipsam, naturámque sentire nequaquam fieri potest? 5

Cur totidem coloribus lingua euariat, quot cutis? Vtrum quòd ea quoque in mēbrorū numero exteriorum recipitur, quamquā in ore abdita est? verum quia pretenui cute integitur, vel minima in ea varietas deprehendi potest. An quòd aquæ ratio est, quæ facit, vt colores mutentur: lingua autem affici ex potione maxime potest? 6

Cur halitum ex ore tum calidū, tum frigidum reddere possumus? quippe qui frigidū efflemus, calidum vero exhalemus. indicium quòd manus ori admota exhalāti calefieri potest. An vtroque modo aer cōmotus calidus est? sed quoniam qui efflat, non vniuersum aera mouet, sed ore angustiori extinguit, paucum expirat, quod multum externi aeris excitat. Itaque calor ore profectus, passus in eo suā ob exiguitatē delitescit: at qui exhalat, vniuersum, ob eámque rē calidiorē expirat. est enim afflatio spirit⁹ strictim protrusus: exhalatio vero spiritus vniuersim profusus. 7

Cur si vehementer, vniuersúmque expirarim⁹, iterum expirare nequeamus? quod idem in respirando etiā accidit: bis enim ex ordine id facere nequimus. An quoniā alterum dilatatio, alterum contractio loci est? idcirco quadātenus nō vsque 8

quaque possunt, cõstat igitur ambo vicissim fieri esse necessum, bis vero ex ordine posse neutrum.

9 Quam ob causam cum alius locus sit, qua cibus, potúsque transeunt, alius qua spiramus, vbi grandiorem bucellam deuorauimus, strangulemur? An nihil absurdum id est? non modo enim si alicuius interuentu locus spirandi stipatus sit, verum & si adductus sit extrinsecus, æque, imò magis abstrangulamur. istæc vero proxima inter sese posita sunt, quo cibum excipimus, & quo spiramus. quare vbi iusto amplius frustum incidit, locum spirandi proximum adducit, instringitque, vt via spiritui omnis denegetur.

10 Cur homines, qui virgulam suæ palmæ ductã per totam latitudinem habent, vitæ longissimæ esse possunt? An quia breuis ætatis, imbecillaque sunt, quæ artuum beneficio carent? Imbecillitatis indiciũ ætas prima, atque tenerrima, affert. vitæ autẽ breuis testimoniũ dat genus omne aquatile: quæ cũ ita sint, coartata, cõpactáque omnia cõtra sese habere liquido est. quo in genere illa etiam sunt, quæ cũ ex natura artubus maxime careant, articulari tamen contigerit: palmæ autẽ partem interiorem penitus carere articulo certum est.

Quam ob causam dum longe spiramus, venter trahẽtibus adducitur, reddentibus diducitur, atque repletur? veri enim simile dixeris esse, vt contra veniat. An quia cum respiramus, venter adductis costis in imum comprimitur? idcirco distẽdi in ampliorẽ mo'ẽ folliũ instar appareat.

12 Quam ob causam spirare necesse habeamus? An quemadmodum humor dissolui in spiritum potest? sic spiritus transire potest in ignem. Calor itaque naturalis, vbi bonam spiritus partem in ignẽ conuertit, dolorẽ admouet, atque etiã mea-

tus diducit, & ampliat. quamobrem ignem cum spiritu expellere cogimur, quibus extrusis meatus contrahuntur atque refrigerantur: itaque dolor iterum tentat. rursum igitur aerē trahimus: atque vbi post hac spirandi meatus patefecimus, vocémque reddidimus, ignis iterū oritur atque iterū præ dolore spiritū reddimus, ídque vicissim ordine perpetuo agimus: sicuti etiā palpebras agitare solemꝰ, vt corpus oculorū refrigeretur, assiccetúrque. & vero cū ambulamus, ingressui nostro attendimus, scilicet ex ordine gubernādi, atque regendi, quęuis nostra intelligendi per cōmode astruit. Hunc ergo in modum spirandi quoque vsum exequimur: ingenio quippe trahendi aeris reddimus, atque illico rursum attrahimus.

ARISTOTELIS PROBLEMATUM SECTIO XXXV.

Eorū, quæ ad statum pertinent: cuius, quæstiones X.

Cur inhorrescere magis solemꝰ, è cùm alius modo quodā nos tangit, quam cū nos ipsi tangimus? An quia tāgēdi sedes rē plenius externā, quàm suā sentit? quod enim natiuū, atque insitū est, id sensū effugit. Quinetiā quod clāculo atque subito fit, terribilius certe occurrit. metus autē refrigeratio quædā est. at vero tactus extraneus præ suo vtcunque id habet. Denique affici vnūquod-

que ab alio vel tantundem, vel magis aptum natura est: quod etiam in titillando constat accidere.

2 Cur in aliis & pedum vestigiis titillamur? An propter cutis tenuitatem? An quia tactus earum partium insolens est, vt etiam auris?

3 Cur non eiusdē in rebus inhorrescere omnes soleamus? An quemadmodum nec in eisdem omnes delectamur, nec in eisdem angimur omnes? ita nec in eisdem omnes horrescimus. Quædam enim refrigeratio æqua omnibus ratione inuehitur, sed alij tamen, cum vestis rumpitur inhorrescunt: alij cùm serra vel acuitur, vel trahitur: alij, cùm pulmex secatur: alij, cùm lapillus mola perfrangitur.

4 Quam ob causam cùm æstas calida, hyems frigidissima sit, corpora tactu frigidiora per æstatem sint, quàm per hyemem? Vtrum quoniam à sudore refrigerari corpora possint, qui, vt fieri per æstatem solet, sic ab hyeme alienus est? An quia in contrarium tēpori tum frigor, tum calor circumobsistit, intúsque per ætatē calor refugit? itaque sudorē potest exprimere, per hyemem vero vis frigoris arcet, & corpus perinde quasi terra euaporat.

5 Quæ nam causa pilos inhorrescere faciat? An merito cute contracta exurgant, quæ contrahi tum à plerisque aliis affectionibus potest?

6 Cur nemo se ipsum valeat titillare? An ne ab alio quidem titilletur, si rē præsensit, vel potius si ipsum videat titillātem? ergo minime titillari quis possit, si quæ tactio affertur, nō lateat. Risus vero lapsus quidam, & fraudatio est, qua cum in sede præcordiorum quis verberatur, ridet: haud enim locus quilibet est, quo ridemus: clandesti-

num

num autem omne fraudulentum eſt. Qua de cau ſa fit, vt illa eadem res & moueat riſum, & non moueat.

Cur labris maxime intitillamur? An quia mem 7
brum, quod titillari poſsit, non longe à ſede potiſ ſimum ſentiendi abeſſe debet? labra autem eo ma xime in loco poſita ſunt: ſed omnium maxime lo corum capitis propterea titillantur, quòd carne ex toto cõſtant, quare mobiliſsima eſſe poſsint.

Cur ſi quis locum noſtrarum alarum moueat, 8
in riſum continuo labamur, ſi quã aliam moueat partẽ, nullam poſsit ridendi cauſſam afferre? Et quæ nam ratio eſt, cur naribus penna tẽtatis ſter nutamentum moueatur? An quia loca quædam venularũ habemus, quibus vel refrigeratis, vel cõtra affectis, venulæ ipſæ aut humectantur, aut in ſpiritum ex humore diſſoluuntur, quemadmo dum ſi venas ceruicis dormienti quis premat? læ titia itaque geſtiens concalefactio quædam eſt: ſpiritum autem cùm redundarit, foras mittimus vniuerſum. Sternutamenti quoque ratio illa ea dem eſt. cum enim pẽna mouemus, atque tepefa cimus nares, humor in ſpiritum ſoluitur, quem mox redundantem expellimus.

Cur ſæpenumero vſu euenit, vt ingeſto cibo 9
inhorreſcamus? An quòd cibus frigidiuſculus admiſſus vincit principio magis naturalem ca lorem, quàm vincitur?

Quam ob cauſam quod digitis vice mutata 10
implicatis circumagitur, duo eſſe videatur? An quia duplici ſentiendi parte attingimus? nun quam enim fieri poteſt, vt lateribus digitorum exterioribus vtriſque idem complectatur, & agitemus, dum manus ordinem ſuum obtinet na turalem.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO XXXVI.

Eorum, quæ ad faciem pertinent: cuius quæstiones III.

1 CVR faciem effigiare consueuerunt? Vtrum quòd qualésnam simus, ea ipsa corporis parte intelligi possit? An quòd ea præcipue qui simus, agnosci potest?

2 Cur faciem maxime sudare solemus, quæ carnis omnino expers, atque gracilis est? An quòd ea propensiora sunt ad sudorem, quæ humida, laxáque sunt? Caput autem tale est, quippe quòd humorem suum plurimum habeat, quem venæ tendentes inde declarant, & destillationes, quæ è capite venire solent. Cerebrum item humidum est, & foramina capitis permulta. Capilli profectò foraminum multitudinem foras vsque ex parte inferiore, sed ex capite oritur. quamobrem frons prima, & maxime sudat: prima enim subiecta vertici est: humor autem deorsum, non sursum fluit.

3 Cur in facie maxime tubercula oriri solent, quos varos vocamus? An quia locus iste rarus, atque humidus est? indicium pilorum eruptio, & sentiendi potētia faciunt. Tuberculorum autem genus id veluti pustula, minutúsque abscessus cuiusdem inconcocti humoris est.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXXVII.

Eorum, quæ ad totum corpus pertinent: cuius quæstiones VI.

Qvam ob causam cùm corpus aſsiduè fluat defluxúſque ab excremẽtis proficiſcatur, leuari non poteſt, niſi exudet? An quia non ſatis ſecerni ſic poteſt, diutius tamen ſecernitur? Cùm enim ex humore mutatur in aera, plus certe oritur ex minori. plus nanque quod ſecernitur eſt: quare tempore ampliori ſecerni neceſſe eſt.

Sed cur ita fiat? An quia foraminibus lõge angustioribus effluit? Pars enim humoris lenta, glutinoſáque, vt excerni permiſta cũ liquida poteſt, ita cũ ſpiritu nequit: quæ quidẽ res maxime infeſtat. Quapropter vomitus magis quàm ſudores leuare queũt: quoniã ij partẽ illã lentã ſecũ educũt, vt qui craſsiores, corpulẽtioréſque ſint. An etiã quòd locus, qui partẽ humoris lẽtã, glutinoſámque cõtinet, ſemotus à carne eſt, vẽtri aũt in propinquo manet? aut enim in eo, aut in vicino lentũ illud contrahitur: vnde fit, vt aliter educi vix poſsit. 2

Quã ob cauſam frictiones carnẽ augeant? An quia vim præcipuã obtinent augendi ea, quæ noſtro in corpore calida habemus? molẽ quidẽ adipiſcitur ampliorem, quod aſsidue ipſum in motu eſt, ſurſumque efferũt, & in ſpiritũ humores extenuat inteſtinos, quæ certe fieri in perfricãdo videmus, quare vbi vſus defuit perfricãdi, corpus decreſcit, atque minuitur. An ita fieri poſsit, vt vel 3

per alimentum auctior caro reddatur, concalefaciēdi scilicet beneficio: calidū enim omne humoris detrahēs est: alimentū autem, quod in carnem digeritur, humidū est. plus quoq; alimenti caro ex laxitate sibi admittit, quippe quæ laxior copiosius capere instar spongiæ possit. Frictio autem nimirū carnē elaxat, & spiritibus reddit opportuniorē, & prohibet, quo minus inutiles coitiones in corpore contrahantur. quæ si absunt, tabes nulla consequitur: *vitiosum enim illud ieiunium corporis, & tabes nasci ex materia solet, quæ inutilis cōgesta est. Quòd si caro spiratior, laxiórque, atq; æquabilior sit, molem capiat ampliorē cōsentaneū est. nam & alimenti capacior, & excrementorum secernentior redditur.

*ἀτροφία

4 Quam ob causam vbi perfriximus eodem à calore vehementius vrimur, atque dolemus? Vtrū quòd caro sua densitate calorem interrumpentem coercet? quare plūbum calidius, quàm lana est. An quia caloris transitio per vim agitur, quoniam corpus strictum à frigore constat?

5 Cur siccæ fricationes carnis soliditatem moliātur? An quia caro perfrictione recalescit, humor consumitur? Addeq; caro perfricata dēsatur. quæ aūt frictionē, attritúmq; pleniorē experiūtur, omnia maiorē in modū densari, reddíque solida consueuerūt: quod multis in rebus plane intelligi potest. Nā & farina, & terra, & reliqua generis eiusdē, si aqua infusa trahas, humida titubabūt: & fluida: sed si plenius atteras lōgiorēq; tractationē adhibeas spissescūt, solidescūt, lētescūtq; celeriter.

6 Cur amplius frictio, quàm cursus corpus implere potest? An quia cursus carnē refrigerat, nec alimēti reddit capaciorē, sed pars in imū cōuertitur, pars à naturali calore penitus extenuata trāsit in

spiritum

spiritũ? at man' carnẽ permulcet, laxat, capacem alimoniæ facit. Et vero exterior ista intẽrio premendo, stipulãdóque refringit interiorũ impetũ. obsisténsque arctius continet, & carnẽ attollit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO XXXVIII.

Eorum, quæ ad colorem pertinent: cuius quæstiones X.

CVr oleum, & cera Solis calore candefiunt, caro nigrescit? An illa Sol propterea cãdefacere possit, ꝙ humorem nimiũ eximit? nigricat enim per naturã, quod præhumidũ est, propter humoris terreni mistionẽ: carnem vero, ꝙ nullã inde humoris copiam detrahit, adurit, atróq; afficit colore. 1

Quam ob causam piscatores, & purpurij, & omnino qui rem exercent marinã, rufo sunt omnes colore? Vtrum quòd mare sua salsugine calidum, & squalidũ est? tale autem quodq; pilos cõficere rufos potest, vt lixiuia, vt auripigmentum. An parte exteriore calidiores, interiore frigidiores reddantur, eo quod summa corporis vicissim modo madefiunt, modo à Sole resiccantur, idq; perpetuo agitur? Itaque pili asiccati extenuantur, & rutilantur: & omnes quidem incolæ plagæ septemtrionalis rufo sunt pilo, & tenui. 2

Qua de causa cursus, quem induti agimus, & olei sub vestem perunctio pallidulos reddat? An propterea quòd vt spiratio commoda gratum affert colorem, sic obseptio, & strangulatio contra 3

afficiat necesse est. Quòd itaque humor pass⁹ per summa corporis, cùm incaluerit, refrigerari non quit, pallorem facile trahit. quod idem vtrūque illud sudor, & oleum sub amictum cōmittit: calor enim introcluditur, atque arcetur. Cursus vero, quem nudo corpore agimus, calorem præstat amœniorem, scilicet ratione contraria: delibamēta quippe excremētitia, quæ subsistunt, aer refrigerat, corpúsque ita difflat, euaporatúrque cōmodius, Ad hæc oleum cùm tenue, atque humidum sit, subter perunctum, meatúsque corporis intersepiens neque humorē ac spiritum è corpore profluere finit, neque spiritum exteriorē admitti patitur. quapropter materia vacans in corpore humida putrescens pallores inducere potest.

4 Qua de causa spiratio commoda colorem parit amœniorem? An quia pallor putredo quædā per summa corporis est? cum itaque humor summum obtinens corpus, calidus est, vt palleat accidit, nisi refrigeretur, diffletúrque.

5 Quare qui mediocriter insudarint, statim ab exercitio colore hilarantur amœno, athletæ vero pallidi longe euadunt? An quia labor mediocris colorē leuiter prouocat, & ad corporis summa inuitat? nimius vero cum sudore, & spiritu extrudit, dum corpus inter laborandum rarescit, atque laxatur. Cùm igitur calor per summa resideat corporis, calor ille exultat, quemadmodum calefactis, aut pudefactis euenire solitum est. vbi vero inde euanuit, pallor continuo succedit. Cæteri itaque mediocriter se exercent, athletæ prorsus vehementer laborant.

6 Quam ob causam qui se exercent, amplius à Sole vruntur cùm sedent, quàm cùm mouentur? An cùm in motu sunt, aera agitant? itaque spiritu

quasi ventilantur: cùm vero sedent, quia aer immotus est, vim Solis acriorem experiuntur.

Cur Solis calor summũ adurere potest, ignis nõ potest? An quia Sol tenuior est carnem subire amplius potest? ignis vero etiã si adurat, per summa tãtũ colorem inducit nigrum, quas phœdas nominant: interius autem subire minime potest. 7

Cur ignis hominem nigrum non reddit, fictile reddit: Sol contra hominem nigrore afficere potest, fictile nõ potest? An non eadem vterque ratione agit, sed Sol adurendo nigrificat? ignis fictile replet, obducitque fuligine, quæ fauilla præ tenui, dum carbõnes frãguntur, simul & flagrãt, contrahitur. hominem nigrum Sol reddit, ignis minime: quoniã Solis calor lenis mollísque est, & præ sua tenuitate cutẽ ipsam leniter per summa adurit. quoniam itaque carnẽ nõ attingat, dolorem nullum potest infligere: quoniã vrat, nigrorem inuehit. Ignis profectò vel nihil tangit, vel intro irrumpit: nã arbusta quoque igni atra redduntur. verum hic non eatenus tãtummodo vrit, quatenus color ater se pandit, & auget. 8

Cur homines cùm senescunt, nigriores reddantur? An quia res omnes, excepto situ, nigriores. cùm putrescunt, euadant? senectus autem nõ nisi quædam putredo est. Ad hæc cum sanguis siccescens nigrior reddi soleat, merito senes sunt nigriores: sanguis etenim est, qui nostra corpora calore intingere valeat naturali. 9

Quam ob causam oleum Sol candefacit, carnẽ nigrificat? An quia olei terrenam eximit partẽ, quæ nigroris causa est, vt etiam vinum fortis ratione terræ nigrũ est? Carnẽ vero nigram propterea reddit quoniam vrit, terrenũ nanque omne cùm vritur, nigrum effici solitum est. 10

Sectionũ duarum dequadraginta Problematũ finis.

ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATVM

LIBER PRIMVS,

Theodoro Gaza interprete.

PRAEFATIO.

QVAESTIONVM naturalium ratio partim certa ex se, cōspectáque est, omni ambiguitate, discussionéque abiūcta. Quis enim, modo mētis sit cōpos, quærat, quamob causam natura pennas volucrum generi largita est, cùm tam longe omnibus pateat, pennas primum fouendi gratia, perinde atque amiculū genus animantiū illud induisse, deinde ornatus etiam causa eum in modum extitisse, scilicet eadem illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur, quæ ingressu vtuntur animantes, quo cortice serpentes, qua squamis, aut testis bestiæ incolæ aquarum? Cur item natura aliis animantibus cornua dederit, aliis aculeos, aliis vngues acutos, aut rostra, aut quid tale, quis quærere debeat? Constat enim naturam his ipsis ve-

luti quibusdam hastis natiuis bestias suas muniuisse, quo sese defendere ab iis possint, quæ detrimentum inueherent. Constat autẽ fructuum, ac seminum genera, quæ ad ortum, vicémque succedendi perpetuam natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus humidis *aridísue, aut corio vestiri, vt secura tum à frigore, tum ab æstu, tum etiam ab animantium iniuria præseruentur. In multis certe ne ipsum quidem tegumentum penitus esse inutile naturæ solertia passa est: sed cibo idoneum suis prouida animantibus astruxit. stirpes iam ipsas frondibus, libro, cortice, reliquis id genus pennarum pilorúmue vice obduxit: quippe quæ prænorit, vt vel à nimio frigore, vel ab æstu immodico offendi, interiréque possent, nisi ita operta, conseptáque manerent, nonnulla etiam spinis tanquam spiculis contra animantium morsus armauit. flores præterea varios præstitit, vt exornaret, formosúmque gen⁹ stirpiũ liberalissime redderet, vtque nuncios quasi statueret, qui mortalib⁹ fructuum infantiã mox prædicerent emersuram. Hæc tam dilucida, tã certa, qui discutienda in medium affert, mente proculdubio vacat: atqui ambigat, an calor igni insitus sit: hic tangendi sensu orbatus degit, qui quærit vtrũ natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendísque cõsultet, decernátque ordinẽ, motum, positum, speciem, colorem, cætera generis eiusdẽ: hic porrò criminis teterrimi reus est, grauissimísque pœnis obnoxi⁹. Quæstionũ igitur ratio, quod proposui, partim ex se certa manifestáque est, partim inexplicabilis, modúmque penitus humani ingenij excedens, Deo duntaxat cognita immortali, qui rerũ omnium parens, atque author est. Operis quidem solertissimi cuiusdã

* ξυλώδεσιν. id est lignosis.

ratio

rationem artifex qui extruxit, integre tenet. cæteri vero, qui artis sint illius ignari, rationem nullam reddere queunt, sed tantummodo rem inspectant, & demirantur. Quæstiones, quas inexplicabiles dixi, huiuscemodi sunt: quam ob causam ridere hi soleant, quos in alis, & costis, aut plantis titillamus. Cur nonnulli, cum mutuum marmorum attritũ, sectionémve, aut ferri stridorem, limarúmue sentiunt, dentibus obtorpescunt? qui fieri potest, vt stupori dentibus à frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida est, medeatur, cùm non res similes, sed contrariæ remedio contrariis esse debeant? Qua de causa lapis, qui magnes vocatus est, ferrum solum attrahere ramẽtísque ferri *iuuari valeat, electrũ, siue succinũ floccos, festuculásque sibi ita coniungit, vt hærẽtes possit attrahere, vnde fit, vt leo gallum tantummodo extimescat. Quid est, quod gallina edito ouo festuca aliqua se & ouum lustrat? Quare veratro coturnices, cicuta sturni vescuntur, quæ toxica hominibus esse certũ est? Quãobrem scammonea bilem ducat: cucurbita agrestis, agaricum, veratrum cãdidum, euphorbium, granum cnidium pituitam, veratrum autem atrum, ac epithymum bilem atram. Cur aluus nonnullorum rebus astringitur, quæ aluum resoluere consueuerunt: contra quæ his resoluitur potius quæ astringere possunt. Quamobrem alius alio cibo delectetur, eundémque ali⁹ facilius alius difficilius cõcoquere valeat, cum nulla ratio, vel caloris, vel alicuius rei eiusmodi intelligatur. Nemo sané vel torpedinẽ piscem torporem per funiculum nostro inuehere corpori, vel triglam * obtentam virium à torpedine accitum tollere ignorat. permulta id gen⁹ licet enumerare, quæ nosci

*τρέφεσθαι, nutriri.

*contactũ.

tantum

tantũ experiméto potuerũt. Vnde apud medicos abditæ illæ, delitescẽtésque causæ his in reb⁹ habẽtur, quarũ nulla ratio reddi poterit. Quocirca temere sanè agunt, qui genus id quæstionũ solutionibus mandare contendunt. nec dici improbabilius quicquam potest, quàm rationes, quas illi adducunt. quippe medicamenta, quibus purgandi vis data est: idcirco *materies ducere posse inquiunt, quoniã habitu sunt calidiori: quod error est: nam si iure calori causa daretur, calida omnia vim illam purificã sortiri vtique oporteret. nũc vero piper, quod longe calidius, vim nõ trahendi, sed cõcoquendi, corroborandíque possidet. cuius etiam generis mastichen, & aloem esse nulli dubiũ est: itaque reciprocari ista nequaquã censendum. Nam & si omne, quod ducere potest, calidum est, haud tamen vicissim ita cõsequitur, vt quod calidum est, idem etiã ducere possit. Volunt item struthiocamelum vi sui caloris ferrum concoquere: quod absurdum penitus. Leo enim, qui longe quàm struthiocamelus calidior est, ferrum concoquere non potest. Nec vero Medicinæ artis authores tantum rerum statuere proprietates coguntur, sed philosophi etiam, & grammatici eodem persæpe veniunt. etenim quæ πάθη, id est affectus appellant, vsúque comprobata obseruant, non nisi vicem cõplent proprietatum. Quærenda igitur illa sunt, quæ locum obtinent medium, hoc est, non quæ perspicua ex se sunt, vel tam occulta, vt percipi à nemine possint, sed quæ quãuis difficilia, & obscura, explicari tamen, lucémque recipere rationum, & doctrina hominis, atque ingenio possint. Solutionem autẽ quæstionis cuiusque petendum ex rei vel habitu, vel specie, vel actione, vel ex rei simili consensu, vel ex

*Χυμοὺς ὄλκειν. *humores trahere.*

Atque hoc semel anno tãtum sit, ꝙ pro humore, materiam ferè interpretatur.

Hoc etiam semel anno tantum esse

colore, vel ex deceptione sensus, vel ex æquiuocatione, vel ex viribus, quæ magis, minúsue efficere possint, vel ex eo quòd res durior, aut solutior, aut maior, vel minor, vel ex tempore, aut ætate, aut more, vel * parte essentiali, aut euentitia, vel ex rerum similium conditione, quorum exempla ex quæstionibus tum à nobis, tum ab aliis explanatis colligi possunt. his igitur normis, ac metis, omne quod quæritur, probationi potest solutionique mandari. Sed cùm non solum ratione, quæ in vniuersum doceat, verum etiam singularū rerum tractatione animus auditoris regendus sit, hæc proponenda soluendáque censuimus.

volo, quod fere per habitum, intelligendū sit temperamentū, per speciē confirmatio.

** eo quod est secundū substantiam, aut secundum accidens.*

1 *Problema.* CVr Homerus homines à canitie temporum πολιοκροτάφȣς cognominauit? Quòd ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam scilicet rem, quòd pars capitis prior humidior, quàm posterior & pituitosior est.

2 Cur parte priore capitis sola caluescere solemus? Quòd mollis & laxa est. cùm enim pilus ob naturalem siccitatem vacat alimento facile defluit, vt qui non ita solide parte innitatur priore sicut posteriore, quæ siccior atque spissior est, caluitium ex siccitate oriri solitum est. quamobrem quibus crispus capillus est, citius caluescunt: canescunt, autem serius, vtpote, qui capite sint sicciori. siccitas enim pituitosam illam materiam totam absumit. sunt iidem præterea vigiles plus quàm cæteri. somnus enim humore consistit. Quod quidem argumento constat infantium qui vt humidi excremētosique sunt, sic somniculosi esse consueuerunt. patet idē vel ex humidis corporū affectionibus: atque ex iis, qui vel vino sese inebriarunt, vel crebro balneo vsi sunt. Quinetiā minus excrementi mittere iidem solent per partes,

tes, quæ seceſſui vacãtis materiæ deputatæ ſunt, os, inquã, nares, oculos. At qui capillo ſunt promiſſo & ſimplici, capitis humore abundant, itaque cõtra afficiuntur: quippe qui aut nunquã aut lentius caluitium ſentiant. fieri tamen poteſt, vt vel vitio ſui generis quis caluescat ſicut & articulorum dolores, & plerique alij corporis affectus de parentibus ad prolem deſcẽdere conſueuerunt, vt nõ deſint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipſa de cauſa, vel celerius caluescere, vel excrementoſus, ſomniculoſúſque eſſe quis poteſt. canos autẽ candidos eſſe propterea neceſſe eſt. quia pituitæ ex qua orti ſunt colorem imitantur. nonnunquam etiam ad colorem pene auri vergunt, videlicet vbi ſe cum pituita bilis vitellina permiſcuit.

Cur excrementis abundare, ac vigiles eſſe ſenes cõſuerunt? Excrementis certe abundant, qui frigidiores, atque debiliores, atque ad concoquendum ineptiores longi temporis ſpatium reddidit: hinc enim excrementis foramina, meatúſque corporis redundant. Vigiles vero, quia ſicciores parte corporis ſolida efficiuntur. Infantes prorſus, quia ex contextu foraminum, & parte ſolida corporis ſunt humidiores, non tantum excrementoſos, ſed ſomniculoſos quoque eſſe neceſſe eſt. 3

Cur pueri non caneſcunt, cùm humidi excrementoſique eſſe ſoleant? Quia humidi, & calidi ſunt: pituita autem, vnde canities, humida & frigida eſt. adde, quòd puerorum caluaria mollis, laxáque eſt inſtar cutis, itaque vacans materia, & inutilis difflari poteſt, atque euaporari, ſeniorum prædura eſt: tempore nanque obdureſcit ac denſa, ſolida, oſſea redditur, vnde rimas in ea 4

natura perduxit: quibus vapores excrementitij efflari, atque euanescere possent.

9 Cur mulieres, & spadones canescere celeriter soleant? An mulieres, quia natura frigidæ sunt, atque ex otij causa? sic enim plus materiæ inutilis contrahi potest, præsertim si menstrua defuerunt. Spadones, quia non amplius semen excernunt, sed excrementum illud seminis genitale, quod pituitosum est, per totum corpus mistum cum sanguine digerunt.

Cur item careāt pilis? Mulieres quidem, quia frigidæ sunt, foramina sui corporis spissiora habent, atque coarctiora, vis enim frigoris contrahere, cōstipareque aptissima est: itaque exitus pilis denegatur. Spadones vero, quia iusto humidiores sunt, excremētisque admodum redundāt. hæc enim ratio est, cur loca neque præhumida, neque præsicca, saxosaque herbas edere valeant.

Cur pedes spadonum magna ex parte solent deprauari? Quoniam præ nimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilatata gerunt fit * enim vt pondere superimposito corporis, crura parum ad sustinendum valida, peruertantur. quomodo harundinem, pondere superannexo flecti necesse est. Rem autem duram, & siccam esse validiorem, inque suo officio stabiliorem: humidam vero & mollem imbecillam, parumque efficacem extare: argumento sunt ligna, pelles, funes, atque etiam homines: quippe, si qui per luxum balneo & poculo immmodice vsi sunt, imbecilliores reddantur: sed si per frugalitatem modice sese reficcarunt, robusti, efficaciores euadant. Vnde fit, vt spadones quidem effœminati imbecillique sint, forsitan & vinosi, vtpote qui pituitæ magis.

magis abundent, cùm enim habitu sint frigidiori, auidos esse rei contrariæ verisimile est: vinum autem natura est calidum. Aethiopes vero, vtpote sicciores, crispi, macilenti, musculosi robustíque constant.

8 Cur iidem vocem reddunt acutiorē? Quoniam humor ille immodicus fauces, canalem asperum cognominatum obcrassans, atque infarciēs longe reddit angustiores, & cùm spiritus per angusta se promat, vocem agat acutiorem, quàm in integris fiat hominibus, necesse est. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducitur. Argumentum ex tibarum foraminibus accipi aptissime potest. humor autem nimius spadonum vel eo constat, quòd percrassari & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiusculas, & pilis esse promissioribus, & canescere facile consueuere.

9 Cur è spadonibus nonnulli rem aliquantisper veneream appetant, & amore interdum teneantur? Quoniam sunt, qui cùm pubescerent, castrati, collisiue fuerunt. Itaque veluti semispadones sunt. adde quibus iecur feruentius, & seminis cōceptacula ampliora, hi veneris vsum sæpe imaginantur, & appetunt: agere tamen quod cupiunt non possunt, quoniam coles eorum mox emarcescat, & langueat. Spirus enim, qui diutius tume. facit, deest: quippe cùm semen non adsit, vnde spiritus ortus per meatus semini attributos deferri ex parte coxarum consueuit. Quamobrem fit, vt meatus ilii collapsi perinde atque in puerili ætate possint excæcari.

10 Cur cæteris omnibus nostri corporis partibus, quas pili integunt, canescere consueuimus, alis vero nequaquam? Quoniam locus iste cali-

dior est, quippe qui cōceptaculis tum spiritus naturalis tum sanguinis, sit refertus: qui etiam quia laxior, atque solutior est, idcirco excrementa pituita digerere, atq; difflare assidue potest, quod quidē argumento cōstat sudoris assidui alarum.

11 Cur nonnulli pudore affecti alis insudare cogūtur? Quia pars ista corporis laxior est. Natura quippe ab eo recedit, quod vel reuerendum, vel cauendum est. atque paulisper sese cum sanguine colligit, recipítq; in venas atq; arterias ampliores, quæ vbi expletæ fuerūt, extillare incœperūt, quod idem etiam euenire iis nouimus, qui affecti lætitia sunt, ob eam scilicet rem, quòd elaxari, resoluíque corpus totū, maximéq; alas necesse est.

12 Quam ob causam pallidi, qui metuerunt, efficiuntur? Quòd natura humana visque interior, quæ corporibus nostris consulit, ne quid extrinsecus capiat detrimenti, continuo fugit, & se ad loca confert penitiora custodiæ gratia, quēadmodum nos quoque domum eadem causa petere solemus: quò cùm properat, sanguinem secum trahit, quo solo vehiculo, alimentóq; vti consueuit, vtpote qui ex succis omnibus sit bonus solus: hic autem est, qui florē nostro largiri corpori potest.

13 Cur iidē illi contremiscere cōsueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per consensum vtique naturalem diffugiens, neruos relinquit imbecillos, qui suo robore membra sustinent, firmáque tuentur. Hæc eadem ratio est, cur & aluo fundantur, & mingant inconsulte. musculi nanque, quorum interest meatus excrementorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

14 Quam ob causam rubescere solēt, qui gaudēt? Quoniam natura sponte rei occurrit, quæ grata extrinsecus accessit. Quemadmodum nos amicis, aut

aut liberis obuiam vltro festinamus, naturam autem sanguis comitatur, quem suo colore cuti florẽ posse largiri, pallorémque ob eius orbitatem oriri proposuimus.

Cur erubescere cõsueuerũt, quos puduit? Quoniam natura sua naturali quadam, non arbitrali conscientia verecundatur, ac reueretur, quod honorandum, colendúmque senserit. Itáque more pudicæ, nobilísque puellæ compescitur: & se ad loca penitiora corporis recipit, atque occulit, quod cum agitur sanguis concitus liberalius fluitat, cutémque suo colore pertingit. Sunt tamen, qui naturam sese protegere copia sanguinis asseuerent, quomodo & manum naturali ingenio tantisper faciei admouere solemus, dum pudore afficimur. 15

Cur nõnulli à vita præ nimio metu discesserũt? Quoniam vis naturalis admodum interiorem subiens partem sanguine, calorem insitum atque vitalẽ solitum de corde oriri obruit vniuersum, atque extinguit, qua ratione oleum quoque multum, vniuersumque lucernæ infusum flammã potest extĩguere: calor quippe corporis ille perapte flammulæ lucernæ respondet, & vero qui dolore vexantur nimio, eadem ipsa de causa discessere è vita: interit enim motus interior natiui caloris, quẽadmodũ ignis quoq; obturatus extinguitur. 16

Cur multi ebriati vino obierũt? Qoniam vini copia naturalem * animalémq; vim omnem suo calore opprimit, maximéque id sentiunt, qui calorem insitum exiguum continent, atque imbecillum. Qui enim multus, ac validus est, resistere amplius, ac spatio temporis copiam omnem illatam cõcoquere potest, quemadmodum plus olei infusi flãmma tolerat, quæ largior est. 17

*vitalémque.

18 Cur membra senum obtremunt? Quoniam nerui membrorum, & musculi vi sua mouendi priuati non amplius æque partes continere firmare stabiliréque possunt, fit etenim tremor, cùm pondus quidem membrorum corporis trahit deorsum: animæ autem vis sursum eleuat, ídque vicissim, atque assidue agitur. Hinc enim incurui senes in terram corruũt, & ne id fiat, baculis sese sustinẽt, & tanquam caducos parietes lignorum adminiculo continent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant inconsulte.

19 Quam ob rem pallescere solent, qui ægritudini succumbant? Quoniam rem tristem natura sentiens paulatim descendit ad loca sibi penitiora cum sanguine, qui coloris author est, minus tamen illi, quàm qui metuunt, pallescunt.

20 Quam ob causam qui lætitia * exultant, resoluuntur? Quoniam vitalis vis, & insitus calor foras ad rem lætabilem immodice profluens dispalatur, ac interit. Vnde fit, vt & sudent, & rubeant sanguinis aduentu. Calorẽ enim natiuũ, ignẽque ipsum, vt per loci sui appetitionem sursum efferri, sic per alimenti desiderium ima petere necesse est. igitur vtralibet mouẽdi ratione perẽpta, calor insitus interit, & vis omnis vitalis euanescit.

*al. exultant. vehemẽter, nõnunquã etiam resoluuntur.

21 Quam ob causam qui vel angũtur, vel irascuntur, vel amant, frequenter amplitérque suspirare consueuerunt? Quoniam qui anguntur, animum totum ad rem, quæ dolori est, conuerterunt: qui irascuntur, rei qua conciti fuere, intendunt, qui amant, rei tantum incumbunt, cuius desiderio detinentur. Itaque animus conuersus ad id, quo sollicitatur, negligit, & quasi officij sui obliuiscitur: videlicet, vt musculis thoracis vim mouẽdi

suppe

suppeditet. Cor igitur, cùm neque per intentionē pectoris aerem capiat, quo ventilari, refrigerarique possit, neque per remissionē seuocet, quæ sanguinis ardor fauillacea excrementa commisit, ne strangulētur animam cogit, & ad desertum officium reuocat, & hortatur, plurimam musculis præstet *rationem, & inspirationem expirationémque ampliorem efficiat, vt & copiam aeris frigidi capiat, & excrementorum largam eiiciat copiam, ita vt quod vices minutæ, crebræque spirandi essent facturæ, hoc vna amplior respiratio subministret. Quam rem στενάζειν, hoc est suspirare veteres ab angustia cordis dixerunt, & quidem ad quoddam tempus latè suspirant, idque sæpius faciūt, quoniam animus quidem, vt dictum iam est, rem, à qua excitatur, assiduè dispicit, natura vero aliquando cordis gratia cogit vim mouendi transmittere thoracis musculis ampliorem. Quod autem in thorace respiratio est, hoc in reliquo corpore seductio spiritus per arterias habetur, ac inspirationi intensio, expirationi remissio respōdet. Sphygmus autē, id est pulsus ipse intēsio meatus, & remissio in corde & in arteria est. *motionē.

22 Cur ægre id genus carnis cōcoquitur, quod insitium appellatum est? Quoniam sua leuitate fluitat in ventriculo per cibi humidi medium: nec eius corpus attingit, quo tactu fieri concoctio potest, sed iuxta gulam redundat: cuius officium cibis non coquendis, sed appetēdis delegatum est, quinetiam foris aquæ iniectum non subsidet, sed innatat, quoniam dum carnes teruntur, spiritus admittitur præleuis, qui corp' eleuet, & in humore fluitare aptissimum reddat, hinc etiam molle solutūque forte talis spiritus euadat, necesse est.

23 Cur aqua perferuida grata prurientibus est?

Quoniam causa cur membra pruriant pituita crassa & perfrigida est, hæc autem facit, vt cutis hebetior sit, atque stupentior.

24 Cur iidem balneis delectantur calidis? Quoniam pituitã calor *digerit, & vngues excutiũt.

**fundit.*

25 Cur terga amplius, quàm cæteræ corporis partes pruriãt? Quoniam plus pituitæ continent, vt pote quæ frigidiora sint. Quam ob rem senes pruritus magis exercent quia frigidiores sint.

26 Cur homines, qui breui sunt corpore, prudentiores magna ex parte sunt, quàm qui lõgo? Quoniam animus toto in corpore coactius, & compactius manet si breue est: si longum, passus per longitudinem exoluitur, & hebetascit, vnde Homerus Vlyssem breuem, ac prudẽtissimũ refert, Aiacem longum, & stultissimum prodidit. Hoc modo qui breuiore sunt corpore, sunt etiam fortiores quàm qui proceriore.

27 Quare qui minus sunt prudentes, suspenso corpore, ac vultu sublimi incedũt? Quia quemadmodum nauicularius non admodum robustus nauim recta non agit, sic nec corpus animus imbecillior.

Problema hoc in nonnullis exẽplaribus nõ legebatur, nec ob id, à Theodoro fuit translatum.

28 Cur plerique stulti liberos prudentissimos procreauerunt, & contra, multi valde prudentes stolidissimos? Quòd homines stultiores cùm concumbunt, totos libidini sese dedunt, itaque animo penitus in corporis concreationem demerso, astrictóque rei tantum venereæ: semen vires optimas tum rationales, tum naturales adeptum perfluit, creátque proinde hominem prudentiorem: At homines prudentes, & docti semper aliquid vel honesti, vel vtilis animo cõplectuntur, nec in ipso quidem venereo coitu omnino à rerum studio desistunt, itaq; animo remissiori pro-

fluens

fluens semen expers longe facultatis illius animalis incumbit. Hinc etiam deduci ratio potest, cur homines stulti atque indocti filios robustos maxime procreant, prudétes & docti imbecillos.

Cur ferarum animantium stercus minus, quã vrbanarum fœteat, & damarum, & aliorum, quorundam excrementa paulisper aroma redoleãt? Quoniam ferè cibo ficciori simpliciorique vescantur, laborántque vehementius: hominum vero stercus omnium maxime animantium fœtet, quòd vario, humidóque cibo magis cæteris vtuntur: atq; plus quã sit satis importune prius, quàm egeamus, gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborem exercemus, atque minus calore abundamus. cùm igitur cibus, vel plene concoqui, vel satis difflari ptopter copiam non queat, putrescit aliquantulum, itaque grauius fœtet. 29

Cur sinapi, & piper, & acrium omne genus cuti superimpositum nostri corporis vlcerare nimirum potest, deuoratum ventrem vlcerare non poterit? Quoniam ante immutatur atque concoquitur, quàm incipiat agere, adde quòd eius vehementia hebetascit nimio ventris humore, quinetiam cutis suam ob densitatem tempus ad agendum rebus admotis acribus satis adhibet: & quoniam imbecilla est, facile sentit, at pars intestina vna, & laxior & validior est. 30

Cur & præ nimio dolore, & præ nimia lætitia æque lachrymæ excutiantur? Quoniam qui dolent, spissitudine meatuum, qui positi oculis sunt, humorem quem oculi continent, exprimunt. dolor enim meatus refrigerat, atque astringit. At qui lætantur & gestiunt, humorem ex laxitate meatuum effundunt, oculi tamen quicunque arctioribus constant meatibus, lachrymam neutra 31

de causa mittere consueuere.

32 Quam ob causam qui dolent, summa corporis parte pallescere consueuere? Quoniam vires naturæ cum sanguine partes interiores corporis subeant, sicut superius dictum est, sanguis autem est, qui summam corporis partem calfacere possit, & laxare.

33 Cur sæpenumero euenit, vt qui mingunt, etiam flatum ventris extrudant? Quoniam vesica plena vrinæ intumescat, & præmat, & adducat rectum intestinum: itaque vrina dum egeritur, intestinũ illud relaxatur, & flatibus intestinis inclusis libertatem effluendi concedit. Sunt tamen, qui dũ vrina secernitur, consensum quendam membrorum effici omnium censeant.

34 Quam ob rem qui oscitantem viderint, oscitare incipiant? Quoniam natura animantium consentiens inter se, afficíque mutuo aptissima est, maximéque brutorum. Hinc vbi è grege asinorum meiere vnus adorsus est, cæteri quoque omnes identidem faciunt, quibus vesica plena est vrina.

35 Cur sanum lippiens sua aduersa valetudine afficiat, sanus vero lippiẽtem sua bona valetudine emendare non queat? Quoniam oculi humidi, moles, affectuíque opportuni sint, adde, quod sanitas temperies quædam sit corporis: morbus autem intemperies, faciliúsque modicus habitus ab immodico mutetur, vertatúrque, quàm econtrario: merito lippitudo, quæ habitus quidem immodicus, est sanitatem, habitum laudabilem celerius mutat, omnem mutationem autem ob naturalem consensum corporum fieri certum est.

36 Cur numus, aut pomum in aqua demersum amplius seipso videatur? Quoniam aqua submerso

adhæ

adhærens corpori, eadem afficitur qualitate, colorémque proinde trahit eundem, quo fallere oculum possit, quasi corpus amplius sit, cùm vndique aqua continetur. Hac enim eadem ratione Sol quoque, & Luna, & Errones omnes, cùm vel exoriuntur, vel occidunt, corpore esse ampliori videntur: quippe cùm ita primum cœlum recipiat eandem qualitatem, afformetúrque consimilius.

Cur quadrata è longinquo rotunda esse videantur? An quia quadrati angulos vtpote subtiles è longinquo percipere oculus nequeat: quibus detractis rotundum videtur, quod relinquitur? 37

Quam ob causam, cùm aliquid procul percutiatur, ictum statim cernamus, strepitũ lentius audiamus, quanquam vna cum ictu strepitus oriatur? Quia visum tenuiorẽ atque acuriorem quàm auditum habemus, visus igitur anticipare, vtpote acutior potest, auditus vt crassior, lentius suo fungitur munere. Eadem hæc ratio est cur in attritu confrictúque nubium ictum, quod tonitruum appellamus, & ardorem: cui nomẽ fulgur inditum est, non ex æquo percipiamus: sed fulgur primum videamus, pòst tonitruum audiamus: quanquam ictus vel prius tonitruum, quàm fulgur efficiat, vel vtrunque simul committat. Ergo vel hac in re visus vtpote agilior, & tenuior præcurrit, atque anticipat, auditus vt crassior, & retardior, postmodum sentit. 38

Quam ob rem ex frigoris vehementia partes nostri corporis cæteræ rigeant omnes, facies minime, cùm hæc vna detecta frigori pateat? An propter cõsuetudinem? facies enim quòd semper detecta est, aeris mutationibus insueuit, iuuat autem plurimum ad resistendum cõsuetudo, atque 39

exercitatio.

40 Quam ob causam bilis suo conceptaculo affectu admodum facili complexa nunquam id corrodat, vbi vero in dentem corpus solidissimum paulisper decubuit, illum corrodat, atque interimat? Dixerim, quia natura, vt in illo vno corpore bilis contineatur, statuit, vis enim naturæ plurimum ad prohibendū ne quid officiat, valet. Constat hoc etiam rebus aliis, fœtus enim decem fere menses in vtero permanens nullum ponderis sensum gerenti fœminæ mouet, at si quis flatus eodem ruat, tormentū protinus excitatur, & pondus sentitur, & distensio rapit intolerabilis, arteria item aspera spiritus vnius cōceptaculum est, ita, vt si quid cibi, aut humoris in eam delapsum sit, strangulatio sequatur, & tussis subita: natura enim non cibo, sed spiritui viam hanc vni vendicauit.

41 Cur alij balneas sitibūdi ingressi, extincta siti egrediātur, alij contra? Qui habitu sunt sicciori, siti balneo humefacti, absoluuntur, præsertim si non penitus tabeant siccitate, at qui humidiores sunt, & siti omni vacantes, iis humor per sudorē absumitur, itáque sitis creatur: quippe quæ siccitate oriri solita sit.

42 Quam ob causam radice per cibum ingesta, alij fœde eructant, alij non? Quorum vētriculus non vitiosis excrementis, maxime que pituitosis redundat, horum eructus purior est. Quorum autem illis redundat, impurus, & male olens, radix enim vim calefaciendi, incidendi, extenuādíque materias obtinet, flatúsque ex humoribus mouet quos per ructū retrudit, ac reiicit, ita fæces quoque diri odoris, si immotæ manent, fœtorem non spirant, si mouentur, ampliter spirant, haud enim andi

ῥαφανον *radicem reddit.*

audiendi sunt illi, qui radicem ipsam vitiosam natura, & fœtido constare genere censent, argumento quòd etiam foris tam marcida male olet: nam si id esset, omnes, qui eam edissent, fœtidum eructarent.

Cur summis frigoribus, digiti & omnino extre 43
ma corporis nigrescant, & decidant? Quia vis summi frigoris calorē insitum ad corporis profunda impellit, & claudit, itaque extrema, quoniam vires* animales & calorem nequeant adi- *vitales
pisci, primum liuent, deinde nigrescunt, & moriũtur: decidũt vero propterea, quod natura reliquo suo corpori consulens, adstringit ad se quod integrum est, relinquit, atque reiicit, quod mortuũ vacat, extrema ita affici possunt, eo quòd parum carnis, calorísque obtinent. hinc enim & in genere stirpium, quæ infirma laxioráque & minus calida sunt, frondes hyeme ineunte amittũt. Errant enim, qui principio calorem innatũ vim aduersam frigoris aufugere introrsum existiment: proinde coactum, & quasi recreatum proficisci vniuersum larga cum copia omnibus auxilio membris: itaque feruore nimio extrema posse exuere: nam dum intus manet, cogi melius potest.

Quam ob rem qui extremis perfrixere, si mem 44
bra igni admoueant, doleant vehementer? Hoc vniuersim & ad subitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum est, fit enim, vt ex multo frigoris repente trãseant ad multum caloris, omne autem quod immodice, vniuersimque malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere potest, sicut quod per habitum bonum modice, atque ad naturalem conditionem vniuersim mutatur, naturã vero vehementer permulcet, atque oblectat.

corpus

corpus enim humanum habitu temperatiori, quàm cætera animalia constat.

45 Quam ob causam, qui piper, aut panis frustum grandiusculum deuorarint, singultiant? Qui ventriculum mundum, & sentientem, & calidum habent, hi celeriter piperis acritudine mordentur: quo morsu stomachus ad repellendam rem, quæ id efficit, excitatur. Itaque oritur, qui singult⁹ vocatus est. At qui ventriculo sunt frigidiori, pituitoso atque hebetiori, hi lẽtius singultiunt, quinetiam qui panem incisum iusto amplius deuorarint, oppressi magnitudine panis, singultire coguntur, mẽbrorum enim natura nequit quiescere quoties aliquo detrimento infestatur. Piper igitur qualitatis suæ acritudine facit, quòd singultus obueniat, quomodo bilis quoque interior pũgit, & concitat. Panis vero sua opprimens quãtitate idem cõmittit more pituitæ, quæ singultum aggrauando ciere potest, respondet enim piper bili, panis pituitæ, vtraque vero proxima rebus extrinsecus infestantibus: dixerim, spinis & lapidi, piper enim & bilis acumini spinarum respondeut: pituita & panis lapidum ponderi.

46 Quam ob rem vitia, quæ in vnguibus digitorum con stiterint, dolore afficiãt vehemẽti? Quoniam nerui ad extremos vsque porrecti digitos suis ipsi excrementis vngues conficiunt, sicut etiam dẽtes in gingiuis. Cum igitur vis, quæ per neruos author sentiendi præstatur profluens extremis insistat digitis, eo se colligens, augeatur aquæ modo, quæ in compita confluit, constat eo magis dolorem posse amplificare, quoniam plus sensus vitiis augetur.

47 Quam ob rem iis, qui panem incisum grandiusculum deuorarint, & ob eam rem singultire

incipiunt, retentio ſpiritus ſingultum ſedare poſſit? An quia ſtomachus ad aſperam arteriam poſitus eſt? idcirco premitur ab ipſa arteria, & inſtringitur, ita vt panis intruſus in ventriculum excutiatur, quo excuſſo, pondus tollitur, quod ſingultum ciere poteſt.

Quam ob cauſam qui ex pane ſingultiũt, ſoluãtur ſingultu, cùm triſte aliquid audierint? quoniã ſunt intenti ad hoc, quod ægritudinem attulit. Cùm enim vis animalis aliorſum conuerſa, mouere thoracem deſinat, ſpiritus parum tantiſper affluit: itaque coactus ſingultum præ ſua copia ſedat, vt dictum iam eſt. 48

Quam ob cauſam, cùm picturas intuemur, ſi prope aſtamus, colores plano contineri omnes videamus, ſi procul, partim cauo, partim deuexo repræſentari neceſſe eſt? Quoniam vis conſpiciendi, quoties per longũ extenditur interuallũ, langueſcit: atque ita colorum profunda diligentius nequit explorare, ſed partem albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Album enim, quoniam lucido proximum, foras verſus elucet, nigrum, vtpote obſcurum, introrſus nitet. Hic adiici illa congruum iudico, Artium aliæ materiam transformare ſolent, ſit cùm fictor æneũ equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominem aut vas aliquod affingat, videlict materia æris à forma in formam immutata: aliæ per adiectionem agunt, vt quæ cæra, aut luto effigiant: aliæ per demptionem, vt quæ animal ſculpendo afformant: aliæ per compoſitionem, atque appoſitionem, atque conglutinationem, vt ars ædificandarum ædium, aut nauium, aut lignaria: ſunt preterea, quæ per habitus alterationem, penitiorémque im- 49

mutationem fiant, qemadmodum natura genus animalium ex semine creare solita est: non desunt, quæ per habitus mutationẽ atque additionẽ prodeant corporis, quomodo natura membra nntriendo augere vtique consueuit: adde etiam, quæ per colorem mistionem, atque adiectionem corporum conficiantur, vt artem pingendi suo fungi officio nouimus.

50 Cur aqua frigida neruis officiat, calida non prosit, sed talis quoque aduersa sit? Nam si quid noxium est, contrarium eius commodum esse necesse est. haud enim fieri potest, vt contraria modo consimili efficiant. Dixerim aquam, non quæ est calida posse officere, sed qua calida & humida. neruorum erenim ictus, quoniam summa in neruis sensio est, contendi astringíque desiderãt, quod humor præstare nequit. imò neruos emollit, laxat, ad cariẽ ducit: calorẽ verò neruis haud quaquam esse incommodum constat, argumẽto olei, cuius perfusione iuuari neruos palàm est, eo scilicet quòd aliquid obtinet astrictionis.

Al. l. prima ratione, & per se efficiantur, efficitur. Al. l. per se neruis.

51 Cur poma obesse sua frigida humidáque natura posint: aqua, quæ frigida & humida est, non tantumdem officiat? An quòd aqua pomis tenuior est, ac digeri celerius potest? idcirco non ex æquo offendit, præsertim cùm membra firmare aliquantulum valeat.

52 Quam ob causam pleriq; cibos crassos, atque difficiles concoquere facilius posint, vt carnes bubulas: faciles, & succi cõpotes laudabiles ægre, concoquant, vt pisces saxatiles? Rationem alij ad cõsuetudinẽ referunt, alij ad habitum quẽdã naturalem ingenio humano inexplicabilem: alij ventris calore immodico cibos concoctu faciles ...tra modum pro sua facilitate concoqui, itaque

perfrin

perfringi,corrūpíq; cēsent,difficile verò,&quod modicè immutatur,cōcoqui tātum, nō præterea quicquam vitiari. Nā & paleæ quoniā perquā facile . fficiuntur,in cinerē vertūtur ab igne largo, & rapido:quod ligno querno accidere nō potest.

Cur farina hordeacea extinguere inflammationes pos it,cùm frigidum omne cogendi,densandíque,non digerendi vim habeat? Dicendum non vi refrigerādi, sed tergendi, discutiendíque farinam posse digerere hordeaceā. Scindit enim & deterget humores. & verò pleraque alia rem sibi contrariam efficere queunt, videlicet nō ratione primaria,& per se,sed secūdaria,& per accidens.Exempli gratia,apium.quod calidum est, febr m minuit, non eo quòd calidum (similia enim se mutuo iuuant:) sed quod materias infestantes discutere,atque detergere potest, & vim mouendi vrinam habet. Iris item, & hyssopum herbæ, quamuis calidiores, prosunt tamen ad laterum dolores, quoniam materias incidunt, quæ inflammationem membranæ costis subditæ excitant,quinetiam aquæ perfusione frigidæ neruorum distentionem ex materia ortam frigida sedatam aduertimus,per accidens, scilicet caloris interuentu interioris. Quoties igitur ex se nullo interueniente medio quicquam agit, proprie rationéque primaria rem effici dicimus.at si non ex se, sed per aliquod medium agat actionem per accidens,rationéque secundaria proficisci dicere consueuimus. 53

Cur ante quàm balneas introeamus, tepidam egeramus vrinam: cum diutius intus manserimus, frigidam? Dixerim quasi per comparationem alterius ad solitum euenire. vrina enim cùm tepida effluat vere foras,quoniam nostrum 54

corpus iam frigidum est, tepidum, quòd emingimus, corporis comparatione sentitur. At vero intus, quoniam plus quàm vrina corpus recaleat frigida esse videtur, quanquam aliquantulo calidior est. Constat hoc etiam, quod si balueas ingressus prius, quàm recaleas, te recipias in labrum, aqua, quæ calida leuiter est, feruens admodum sentietur: sed si postquam concalfactus est, labrum adieris, nõ ex æquo feruore eandem percipies.

55 Cur aqua interdũ locis effosis maritimis dulcis comperiatur? causa quòd pars maris tenuior dulcis est: crasior salsa. quantum igitur tenuius est, dulcéque est, hoc per terræ foramina transmissum, liquatúmque in ipsam se condit tellurem, quod ea effossa comperitur. hæc eadem pars maris tenuior efferri quoque in cælum, atque in humorem dulcem ac in pluuiam euadere solita est. crassa illa resiccata, cocta transit in salem. Quæ igitur litore laxiori continetur, salsa propterea est, quia crasior quoque humor terram subire per meatuum amplitudinem potest, qui salsus est.

56 Cur aqua puteorum per hyemem calida, per æstatem frigida est? Quoniam contrarium omne suum vitare contrarium semper solitum est: cùm igitur frigidum, quod calido contrarium est, atque exitiosum, fugiat per æstatem, cùm cælum recalet, se ad ima telluris recipiat necesse est: quo euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contra per hyemem, quoniã extrinsecus frigus vergit, calor ad ima fugiens aquam tepefacit. Contraria enim per idem locũ & temporis simul manere natura noluerat.

57 Cur in Aegypto, quæ terra calidisima est, vinum

num frigídum nasci soleat? Ratio eadem illa est, quam superiori reddidimus quæstioni. calor etenim facit, vt frigida omnis qualitas deferat se ad radices vitium. itaque illas refrigerat: quòd, cùm stirpibus commune eueniat omnibus, vites amplius sentiunt: quia molliores atque affici opportuniores sunt.

Quam ob causam aqua, quæ feruida, demissa in puteum est, frigidissima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans aquæ demissæ, faciléq; præ sua frigidissima copia superans calorem vniuersum expellit, magnáque cum vi permeat per aquam, atque ita vehementer eam refrigerat. 58

Quam ob rem cùm bestiola oculo inciderit aliqua, comprimi alterum prodest? Quoniam spiritus visui à natura delegatus, non præterea effluit, sed se colligens, copia larga redundat. itaque ad apertum oculum sua copia deriuatus implet illum, & tumefacit, & in prioré partem reddit propensiorem. vnde fit, vt quod incidit infirmum, ac leuius, expellatur. fortasse spiritus quoque ipse vniuersus occurrens per foramina oculi bestiolam reiicere potest. 59

Quam ob causam qui in faciem percutiuntur, ignem videant? Quòd spiritus visui accommodatus extenuatus per ictum ardet, profectúsque in aerem talis videtur, qualis per ictũ redditus est. Sic enim & duobus lapidibus, aut ferris mutuo attritis aer interueniens ictus, extenuatúsque maiorem in modum in ignem conuertitur. quod idẽ & in nubibus euenire certum est. 60

Cur non lapides omnes per mutuum attritum ignem excutiant? Quoniam sunt qui corpore soluto, læui, & laxo constent. haud enim æque 61

per attritum aer extenuatur, cùm nullo vehemẽtiori afficiatur ictu propter corporis leuitatem. & cedens quoque, & se in foramina laxioris contextus recipiens, non omnis pari modo percussus recalescere potest. hoc etiam per attritum lignorum mutuum accidit. Ignis vero, quem de Sole, & aqua excipimus, reflexu radiorum Solis ad vitrum, ac inde redditu ad planum contrahitur. fit enim ita, vt aer amplius concalfactus ignescat, quomodo etiam in speculis agitur.

62 Cur scalas facilius descendamus, quàm ascendamus? Quoniam in descendendo pondus nostri corporis iuuat, vt pronius deferamur, at in ascẽdẽdo vires dũ pondus corporis sustinent, atque efferunt laborant. sic enim & lapis facilius deorsum, quàm sursum fertur. nam graue omne deorsum ferri aptissimum est.

63 Cur pueri statim, vt ex vtero parentis in lucẽ venerunt, plorare incipiant? Quoniam sensum iam & naturam alienam sibi experiuntur: quippe qui ex corpore calido, & molli, quo continebantur, ad aerem frigidum prodeant, fortasse vel luce ipsa perculsi contristari, vociferaríque incipiunt. Haud enim illi audiendi sunt, qui animũ dicant, quòd amisso cælesti domicilio, corpus inhabitare terrenum occepit: idcirco infantem cogere dolere, atque plorare.

64 Cur apes, formicæ, muscæ, atque ad summam animalia iniecta oleo pereant? Quia spirãdi meatus continent angustissimos. oleum enim quoniam lentum est, intersepit, & claudit iter, ita vt via spiritui omnis denegetur: quod cùm accidat, interitum sequi necesse est. idem etiam serpẽtibus contingit ex iis quæ mali sunt odoris.

Nam

Nam ſpiraculorum anguſtias obſtruit ſuffimentorum craſsitudo.

Cur flando calida refrigerare, frigida tepefacere poſsimus? Quoniam noſtra reſpiratio calida eſt, ſpiritus qui ore profluit, qualitatem abolere cõtrariam poteſt, calida vero refrigeramus, eo quòd calidam etiam qualitatem mouerimus, atque digeſſerimus. 65

Quam ob cauſam carnes, quæ Lunæ plenæ expoſitæ pernoctarunt, putreſcant, & pereant? Quoniam aer orbe Lunæ completo calidus reddi ſolet, & humidus: quæ quidem qualitates putredinem contrahunt. ita enim à natura ſancitum eſt, vt ſi calor, & humor modice adſunt, concoctionem efficiant. ſi humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat, ſi nimium, extinctionem committeret. ſi calor valde humorem vincit, deuſtionem adduci neceſſe eſſet. Luna vero, cùm quadriformi notetur habitu, primo cùm æqua portione diuiſa eſt, humida & aliquantulum calida regit: ſecundo pleniter orbe, calida & quodammodo ſiccior eſt: tertio cùm ſeneſcit, ſicca & frigida redditur: quarto cùm luce omni ex hauſta ſilet, frigida humidáque euadit: tum enim expers eſt radiorum Solis, quos calidos eſſe nemini ambiguum eſt. 66

Cur piper & ſinapi, ſi ſolida deuorentur calfacere ventrem nequeant, ſi contuſa, nimirum queant? Quoniam quæcunque non actu, ſed potentia ſuas continent qualitates, aliquod extrinſecus deſiderant auxilium, quo ſuam potentiam ad actionem promant. cum enim per contuſionem tenuiora reddantur, meatúſque corporis altius ſubeant, atque à calore moueatur natiuo, merito iam ſuam exercere potẽtiam valent. hæc 67

eadem ratio cæteris quoque qualitatibus afferẽda est. rerum autem, quæ sua qualitate agunt, aliæ actu proferunt qualitatem, vt aqua, prisana, lac: sunt enim hæc humida ex se, atque frigida, præsidij nullius indigentia exterioris, quo refrigerent atque humefaciant: consimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem. sicca enim constant natura tam potentia, quàm actu, & facie. At mare * & feruida naturæ fluentia, faciem quidem humidam præ se ferunt: sicca vero potentia intelliguntur. contrà panis, & semen lini cùm siccam præ se ferant speciem, humidam potentiam sortiuntur.

* τὰ αὐτοφυῆ τῶν ὑδάτων *natiuæ aquæ.*

68 Quam ob rem pleraque omnia animalia videre interdiu queant, noctu nequeant? Quoniam spiritum vsu visus accommodatum habent crassiorem, quám vt aerem permanere ad rem vsque videndam valeat. crassescit enim per noctẽ, cùm Solis absentia refrigeretur: extenuatur interdiu beneficio aeris, qui tenuis, & calidus est. feles tamen & hyenæ, & vespertiliones contrà se habent. cùm enim interdiu nihil ferè videant, acute omnia per noctem conspiciunt. spiritum quidẽ illum visorium, & tenuissimum, & dilucidissimum habent, ita vt per noctem hic modice incrassescens, idoneus ad rerum conspectum reddatur, per diem luce præclara supra modum extenuatus expẽdatur, & euanescat. quam ob rem leones quoque per Solem ingredi acriorem non patiuntur. sunt enim acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu iidem ob eam rem fugiunt. constat talem leonis aciem esse argumento pupillæ, quæ præfulget, atque etiam partis humidæ oculorum. quæ dilucidissima est.

69 Quare, cùm per noctem inter dormiendum

ocul

oculos repente aperiamus, lucem percipimus?
Quia ſpiritus videndi coactus, amplificatúſque
in dormiẽdo vniuerſus larga copia erumpit per
tenebras, atque elucet: itaque ſpeciem quandam
lucis merito poteſt conſpicari.

Quare quos pudet, oculos deorſum vertere ſo 70
leant? Quoniam oculos ſpeculum plane animi na
tura extruxerat: quippe cum cæteras quoque af-
fectiones animi per oculos intelligamus: videli-
cet cùm angitur, cùm iraſcitur, cùm verecunda
tur. quod cùm animus perſonam quampiam re-
uerendam reſpicere libere, atque alloqui auden-
tius temperet, palpebras trahi deorſum à muſcu
lis cogit: quaſi occulens partem, qua facultas
conſpiciendi adminiſtrari ſolita eſt.

Cur ſedes audiendi, humorem omnem inoffen 71
ſe, præter quàm aquam patiatur? Quòd aqua
præ ſua frigiditate neruum ilico audiendi mini-
ſtrum ſubdit, frigus autem omne neruis inimiciſ
ſimum eſt.

Quam ob cauſam, cùm ventus futurus vehe- 72
mens eſt, ſplendores quidam tanquam ſtellæ
diſcurſent, at tanquam fulgura coruſcent, potiſ-
ſimum per cælum ſerenum & ſudum? Dicendum
iam moueri ventum incœpiſſe: verum nobis, vt
corpore conſtantibus craſsiori, atque ad ſentien
dum hebetiori, nondum patet, aerem tamen ſu-
periorem vt tenuiorem, ac ætheri proximiorem,
mouendo incendit, atque ita nos partes illius
more ſcintillarum duci cernimus, poſt vbi ven-
tus inualuit, aerem quoque familiarem hunc ter
ræ, & craſsiorem mouet, cuius agitationem per-
cipimus.

Cur ventus vehemẽtibus per loca ſpiret angu 73
ſta, quàm per ampliora? Qroniam vnum in lo-

cum coactus vires auget, robúrq; pro suo profundo accipit amplius. at verò expansus, diffusúsq; per spatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus, hinc ignis quoq; & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quàm expẽsa, est eadem ratione.

74 Quam ob rem nonnulli, cùm magna posita procul videre non possunt, parua in propinquo cernere queant: quos myopes ideo cognominamus, quoniam non nisi cõniuendo respiciant? Dicendum spiritum, cui videndi officium deputatum est, tenuem, synceriúmque in his esse, itaque longe deductum, vt rem apprehendere non possit. propinqua tamen, vel parua explorare suam ob tenuitatem, synceritatémque non immerito potest. at qui etiam minima è longinquo cernũt, vt senes quoque faciunt. his causa contraria reddi debet. quòd spiritum oculorum crassum, largúmque habent, opúsque est ob eam rem moueri longo itineris spatio, videlicet, vt attenuetur, & ad rem percipiendam reddatur idoneus.

75 Quam ob causam canes soli ex omnium animãtium numero colligari post coitum soleãt? Quoniam & ceruix vuluæ caninæ augusta est, & coles in vsu venereæ rei inflatur, ac intumescit. nec protinus retrahi potest. Adde quòd semen lentum, glutinosúmq; est. vtrunque verò per immodicã siccitatem accidere intelligimus. nam & indensare arctiúsque colligere membra, & humores stringere, atque durare siccitas potest.

76 Cur soli animantium canes rabiant per æstatem? Censendum id fieri propter habitus sicci amplificationem. canes enim cum semper suapte natura habitu sicciori constant, tum per æstum magis resiccantur, & tabent. humor enim contentus in his, totúsque habitus concalfactus,

reſiccatúſque ſupra modum incenditur. Itaque ritu hominum per febrem inſanientium furiunt. & ſaliuam ſiccisſimam, rubiginoſisſimámq; emittunt, incendi totum habitum conſtat, eo quòd & frequenti ore anhelant, & oculos habent igneos & fauces reſerant, oréque hiſcente vagantur, vt refrigerentur. cauda item præ nimia ſiccitate horret, tabeſcit, extenuatur: nec inter eos quilibet tabeſcit, ſed qui ſiccisſim⁹ eſt. Placet quibuſdam ſydus quoque caniculæ rabiem canibus per delibationem quandam cœleſtē atque influentiam emoliri.

Cur qui rapide, inconſultéque inciduntur minus doleant, quàm qui conſulto? Quoniam alteri animo ſunt occupati cuique negotio, vt ex æquo ſentire præterea non posſint. alteri ſuum animum ad membrum id vertunt, quod ſecandum eſt: atque ita, vt amplius ſentiunt, ſic vehementius dolent. 77

Quam ob cauſam qui onera portant, aut trahunt, cum cantu ambulare conſueuerunt? Quoniam dum animus modulis permulceatur, attendítque numerorum ſuauitati, minus ſentire poteſt, itaque minus ab onere angitur. Hæc eadem ratio eſt, cur lugentibus tibias, atque tympana adhibeamus: & cūr ad eos, qui vel morte ſuorum anguntur, & mœrent, vel morbo laborant, homines congregari, varióque vti ſermone ſolitum ſit. animus enim, cùm ſe ad verba transferat, minus rem ſentit aduerſam. vnde veteres varia ſcænarium oblectamina ſibi excogitarunt, vt animū ſolatiis, modo his, modo illis exceptum ab angore ſeiungerent. 78

Cur Aethiopes magna ex parte cùm febricitant, intereant, & cùm lippiuerint, exulce- 79

rentur? Quoniam calidi sunt nimium, & sicci. fit enim per febrem, vt omnis elementorum destruatur constantia, quandoquidem humor, qui est in his exiguus, absumptus, atque abditus, facit, vt tota elemẽtorum constructio resoluatur. calorem enim deleri per alimenti inopiam necesse est, qui cùm defuerit, frigus oriri nulli dubium est. Quinetiam siccitas humore interempto exuperat. quapropter mortua corpora sicca & frigida sunt. Vnde Homerus, cùm ex elementis duo, quæ tenuissima, & leuissima sunt, abire, & euanescere: duo reliqua manere corporibus mortuis nosset, deprecatus in hunc modum est:

,, Sed dij vos omnes faciãt vndámque, solúmque.

Videlicet gelidos, & siccos. exulcerant per lippitudinem oculi, quoniam sanguis bilem ex inflammatione excipiens, oculos præ nimia acritu

80 dine exedit, & lacerat.

Cur in conuiuiis poculis modo contrario vtamur? Cum enim comedere incipimus, minuto bibimus poculo: cùm satiati sumus, amplo iam agendum censemus. hoc etsi contemnendum potius, quàm discutiendum videtur, habet tamen causam non ineptam. vt enim epularum gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atque ad ampliora finimus: quippe cum minuta implere satis, vbi potare liberalissime libuit, nõ quærant. at si ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri necesse est. Itaque frequentius, quod epulantes decet, haurire non possimus, adde quòd natura largo protinus, vniuersóque haustu excepta, rem moleste fert alienam, & copiam omnem successiuam aspernatur. at verò minutis exorsa, paulatinis amplioribus assueta, copiam quoque familiarius damnũ admittit, & patitur.

Quam

Quam ob causam, qui aqua intercute labo- 81
rant, assidue sitiant, cum aqua sint pleni? Quoniam humor, qui in his non digeritur, sed putrescit, salsus quoque efficitur, atque ita stomachum resiccare potest, præsertim cum febriculæ adsunt. ad hæc, quanto venter amplius intumescit, tanto reliquum corpus minus ad portionem capiens alimentum resiccatur, vnde etiam extenuari consueuerunt. maxima enim pars sibi conuersa in aquam, ortum, amplificationemque vitij exhibet.

Cur per conuiuia, vt inter initia sibi, & ante 82
quàm impleamur, angustia premimur: sic post satietatem atque ad finem cœnæ relaxamur, neque vllo accubandi cœtu * adduci præterea consueuimus? Quoniam principio omnes præ nimia edendi auiditate ad partem lectisterniorũ *exteriorem tendimus. hinc euenit porrò, vt non mediocri premamur angustia. At post satietatem alius in partem potius vergit inferiorem, alius in latus discumbit, alius item erectius sedet, alius vel priorem in partem inclinatur, vel in posteriorem paulo resupinatur: atque ita efficitur, vt post satietatẽ relaxemur: adde, quòd omnes inter edendi initia in pectus propensi, & in lata enixi corporis accũbamus. itaque euenit, vt angustia premamur, necesse sit.

*angi.

*interiorẽ. Sic enim legit Politianus.

Quam ob causam cùm tres corporis nostri ma 83
teriæ simplices, vniformésque sint, non tres quoque morbi vniformes, atque simplices veniant, sed plures? Duplex enim in qualibet materia genus est ægrotãdi, videlicet cõtinens, atque intermittens. Censendum propterea id accidere, quoniam non tantum ex materiis morborum discrimina oriuntur, verum etiam ex locis. calida enim

enim, tenuísque materia febrem acutam, breuem, ardentémque efficit: frigida & crassa hebetem, & longam. sic enim & ligna, quæ calida & siccissima sunt, vt tedæ, vt laurus, ingentem excitant flammam: atque ocyus absumuntur: atque humida, & viridia, ignem humilem reddunt, & fumosum, & lentius deuruntur. locus item si amplus, latúsque sit, celerius plerúmque accedit materiam ob eam scilicet causam, quòd quantum materiæ vitiatum est coactum eodem in loco substat, perpetuáque via accensum vitat. Sed si angustus exiguúsque sit, vt non totam, sed particulatim materiam capere totam posſit, febrem imbecillam creat, & diuturnam. Ergo si materiæ naturam, & locum coniunxeris, numerum omnem comperies febrium, quas putres materia contrahere potest. Nam si in amplis cōceptaculis, id est venis, atque arteriis flaua bilis putrescit, quoniam calida est febrem accendit ardentem, acutam, breuem, qui Ardor vocatus est. Sed si pituita frigida in paruis venis, & arteriis, cui propinquis putreat, febrem imbecillam, & longam mouet, cui nomen Quotidianæ inditum est. Item si flaua bilis paruis in cōceptaculis putret, febrem creat breuem, diuturniorem tamen, quàm Ardor sit: quam Tertianam, vel acutam simpliciter nominamus. Sed si pituita in amplis putret conceptaculis, febrem excitat quotidiana aliquantulo breuiorem. Pari modo & atra bilis, si amplioribus venis putrescat: quoniam tota vno tempore incendatur, breuem agit quartanam. At si in paruis, diuturnam. Accidit enim vt simul & materia frigida, crassa, immutaríque difficilis sit, & locus arctior obsistat, ne bilis tota simul deuri posſit, & absumi.

καὶ ὀφ' ἓν ὅλον ἐξαπτόμενον, sic Politianus, vna omnis scilicet humor putrefactus accenditur.

Cur

Cur febris quartana diuturnior ſit quàm quotidiana, cùm pituita, quæ frigida, craſſa, lentáque ſit: quomodo etiam atra bilis, quæ quartanam agit, frigida, craſſa atque etiam longe minor, quàm pituita contineatur? Quoniam pituita quanuis frigida, & craſſa, tamen humida eſt: humidum autem quodque facile immutari poteſt, atra bilis, ſicca & frigida eſt. Siccum autem omne difficile immutatur. Captioſe igitur agunt, qui miſſa, & quaſi opera reliqua aduerſáq; qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitæ copia ratiocinantur. adde quod pituita naturæ accommodatior eſt, quàm atra bilis: vnde per eſuritionem pituita pro alimento natura vti conſueuit. febre igitur quotidiana vrgente natura quantum pituitæ vtile competit, totum id ad corpus alendum concoquit, atque diſpenſat. quãtum autem inutile eſt, id putreſcens accendere poteſt febrem. 84

Quam ob rem materiæ noſtri corporis cum quatuor ſint, putreſcántque omnes, genera febriandi non quatuor, ſed tria conſtant? Quoniã ſanguis naturæ familiarior eſt, alimentúmque ſuppeditat corpori. hic enim ſi abundat, plethoram, id eſt repletionem tantummodo creat: ſi putreat, non ſanguis præterea eſſe poteſt: quippe qui recaleſcens flauam in bilem tranſeat. at reliquæ omnes materiæ, ſi ſuperent, vitia per cutem maxime pariunt, vt vlcera, quæ à ſerpendo herpetes appellamus, vt cancros, vitiligines: ſed ſi putreant, febrem excitare conſueuerunt. 85

Cur ſi per parietes inuicem obiectos feneſtræ ſint, accidat, vt altera clauſa, non præterea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alteram poſsit? Cenſendum hoc propterea euenire, quo- 86

niam

niam aer excitus, id est ventus, non nisi corpore constat: ergo altera clausa, aer, qui ingressus per alteram est, domum replet, & quoniã corpus est, nihil ampli⁹ aeris super ingredi patitur, ne corp⁹ in corpus admittatur. at si fenestra aperiatur, aer qui domum præoccuparit, pulsus per eam extruditur, itáque locum exteriori dat aeri, & cedit, vt libere ingredi valeat, qui etiam ipse per obiectã fenestram cursu consimili effluens facit, vt alius per aliam admittatur. quod cum assidue agatur, impetus aeris, & agitatio vehemẽtior excitetur, necesse est.

87 Cur hominũ, qui amoribus detinentur, partes postremæ aliâs frigidæ, aliâs calidæ efficiuntur? Censendum id propterea fieri, quia quoties anguntur, desperántque potiri se posse, quàm ardent, calor insitus in profundum se contrahit cũ natura, itaque extrema omnino refrigerãtur. & pallent verò ob eam rem, & tristi vultu demissóque redduntur. At verò quoties cõtra vel spem obtinent bonam, vel admodum excandescunt, calor ille natiuus idem ad cutem cùm natura effunditur, itáque calidiores rubentioréſque redduntur. Quam ob rem pictores cupidinem aliâs tristem, anxium, iacentémque pingunt: aliâs hilarem, subridentem, volitantem puerum item eundem vegetum repræsentant: quoniam cupido vehemens quidem est, sed non diuturna & stabilis. Amor enim honest⁹ perpetuo vel inter bonos amicos est, vel inter parentes & liberos, vel inter maritum & vxorem. inhonestus ille parum edurat magnáqueex parte inter externos, parúmque cognitos oritur. honestus itẽ moderatus, ac sobrius est: inhonestus, vehemens, furibũdúsque. Tenet funale, atque pennatus est, quod animantium

tium videlicet animi efferri, mutaríque facile cõſueuerunt: & calor eorum natiuus propter vehementem, aſsiduámq; ſolicitudinem marceſcit, & vritur. *Enſis parte dextera pendet: leua pharetra ſagittis referta pluribus, quoniã principio amor per radium oritur vnũ oculorũ. ſtatim quippe vt quis aſpexit, amauit. poſt, frequens ad rem amaram radios mittit, quaſi tela iaceat. & capere illã conetur. ſagittæ abditæ in pharetra ſunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorũ. accedit ad hæc conſuetudo, quæ amorem ita accẽdit, ignẽ auget afflatus, quanquã ortus amoris non ad conſuetudinem proprie referẽdus, ſed vt nonnunquam etiam exiſtere ſubito arbitrandus eſt. Semper enim amore caperetur, qui cuipiam cõſueſceret, nudus præterea fingitur, quod & palam fit animus amantis, & ſine vllo interuentu rei prodit cupiditas: haud enim per alium amare quis poteſt *neque ita occulte, vt intelligi à nemine poſsit, vnde ſtatuarum quoque artifices, Deos ac reges nudos ſæpenumero cauſa honoris, & laudis effingunt, ſcilicet vt perſpicua eorum poteſtas, & animo ſynceri nullóque vitio protecti per corporis nuditatem indicentur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido eſt (aliud enim alius cupit. vnde Plato cupidinem * multiplicem beluam appellat) vel quia ſæpius euenit vt idem pluribus ſe cupiditatibus dedat. Matrem omnes Venerem habere vnam dicuntur, id eſt libidinem. Venus enim libidinis effigies eſt. Ferunt Cupidinem furiam arſiſſe infernam: quoniam ſunt, qui in amores turpes, deteſtandos, illicitos ruant, vt libro Secundo Allegoriarum de Diis abunde docuimus.

al. l. Sagittam quidẽ manu dextra tenet. pẽdet vero ad ſiniſtrã Pharetra.

**al. l. neque occulte, neque quẽ non nouit.*

**πολυκέφαλον, multorum capitum legẽdũ forte multicipẽ.*

Cur per flatũ aeris peſtilentẽ alij intereant, alij 38

resistere possint? Censendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito sunt, iis aer vitiatus exiguum quoque materiæ, quod integrum extat inspiratus corrumpit, atq; ita materiæ corporis omnes deprauatæ morbos plures, & insanabiles creant, vt moriendum sit. at qui corpore bene habito est, hunc pestilens aer aut nihil offendere, aut parum potest habilitatẽ verò corporis esse, quæ causam illam efficiendi euocet ad agendum constat argumento materiarum externarum. Quercus enim difficilis passu ignis aspernatrix est, harundo facilius ignem recipit, longe facilius stuppa. verum si stuppam madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum verò siccam, aut etiam sulphure illitã igni mandaueris, hæc facile corripietur flagrabitq;, stuppa & harundo nullum penitus ignem excipient. hoc eodem exemplo reddenda ratio est, cùm quæritur quam ob causam labor febrem ephemeram ex tempore diei vnius appellatam potius, quam putridam facit, aut hecticam exfirmitate habitus nominatam. * quoniam si corpus spiritum integrum habet naturalem nullísque materiarum re crementis vitiatum sit, aptum *iam constat ad genus morbi eiusmodi concipiendum. quo enim solidius, eo siccius, & perinde languori id genus *opportunius est. Cur idẽ Solis feruor aliis somnum afferat, aliis remoueat, eadem illa ratio est. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, is ea ipsa humoris copia per Solis ardorem resoluta, diffusáque cerebrum humefacit, itáque adducere somnum potest: at quorum caput humore vacat immodico, iis amplius resiccatum vigiliam auget.

*al. l. Dicimus id euenire ex præcedenti corporis dispositione, & causam ad illam referimus: quoniam.

*al. l. minus esse, iã

*minus opportunum.

89 Qua de causa Sol hominem nigrum reddat, lin

teum

teum candidum faciat,& ceram emolliat,lutum induret? Causã prædicta habet patientis materiæ aptitudo, materiæ nãque nostri corporis excepta pituita quoties nimium recalescunt * per cutem *al.l.circa
nigrent. At linteum nitro aut salsugine purgatũ, sole detersas maculas absumẽte,merito cãdidius redditur. Sol item humorem ex cæra penitiorem euocans omnem emollit. luti nimium,summúmque humorem exhauriens, siccat,atque indurat. quod si * præter rem patientem, atque efficientem aptitudo quoque rei patientis causam effectus,adhibeat,fieri potest,vt nos quoque, si animum pietate muniamus, si corpus victu sobrio tueamur,si spretis opibus magnis,cõtenti paucis degam⁹,labe humana immunes quoad humanis viribus licet,euadamus,dum scilicet occasionem rei efficienti nullam suggerimus,qua agere quicquam valeat in rem patientem siue Dæmon infestus sit,siue sydus siue quodlibet aliud,quod extrinsecus causam afferat nostri erroris, vel vitij. *al.l.in patiẽtis aptitudine est posita effectus ratio.

Cur qui morbo laborant regio, astricto sint 90
aluo, excrementáque admodum alba egerunt? Quoniam flaua bilis per totum corpus eorum effusa est, quod & oculorum, & cutis colore indicatur,neque ad intestina præterea ita confluit vt tingere posit excrementa:neque per suam acritudinem vim excrementariam intestinorum excitat ad fæces eiiciendas. Quamobrem ars medicinalis,quemadmodum cæteræ quoque artes,naturam sequens pro viribus,quoties valetudo vrget aduersa,viribus infirmis & lãguidis corporis auxiliatur, cùm enim stercus excerni bilis beneficio incitantis, purgantísque soleat, videlicet ita, vt & intestina,cùm musculis ad ea ipsa pellenda enitantur, & stercus ipsum molle, ac lu-

bricum per humores lentos intestinis appositos contineatur, ars perquã aptè clysterẽ adhibuit, qui mel vice bilis continet: nitrumvero quia purgat, & morsu incitat intestina, & musculos ad expellendum: aquam atque oleum, vt humefaciat, emolliátq; fæces, quæ febre exaruerunt. Constat enim aliàs naturam solã sine opera medici posse agere, vt cũ iudicatur de morbis, & materia quæ concoquitur, tunc enim *natura veluti aduersariorum duorum arbitra, morbi, & naturalis potentiæ adest, & de ægro decernit, ac iudicat: aliàs medicum solũ sine naturæ auxilio subuenire, vt cum membra, quæ suis semota sedibus sunt, medicus ipse reponit, & collocat, aliàs naturã simul, & medicum opitulari, vt cum medicus quidem sordida vlcera & caua purgat, & obstrusa foramina reserans, liberos meatus sanguini præbet, natura verò per inuisibilia foramina vlceris sanguinem syncerum transmittit, quem per alimentorum immutationem ad eum finem confecit, vt carnem crearet, medicus item carnem recens conditam, atque infirmam medicamentis desiccantibus stringit, atque consolidat; natura colorem ad postremum adducit, & quoad maxime licet, expolit & ornat.

*al. l. medicus veluti aduersariorum arbiter.

91 Quam ob causam multi cum febre synocha & feruore continua appellata laborassent, cutem aliquandiu nigram post decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili commissa est flaua, quæ morbo inualescente deusta atrum sibi colorem hausit, itaque cum indicaretur, pulsa in cutem ab natura summa corporis tinxit, quomodo per albugines cutem reddi albidam nouimus crassitudine vero materiæ accidit, vt difficulter color is deleatur.

Cur

Cur atra bilis si in mammam decumbat aut 92
in crus, exesionem faciat, si in cerebrum, nihil exedat, sed insaniam tantum excitet? Censendum propterea id fieri, quoniam in mammam venæ amplæ, permultæque propter lactis originem coeunt, itaque atræ bilis copia illo confluit, & vero in crus bilis dilabitur largior: quoniam grauiora quæque ad ima tendunt facilius, at vero cerebrum, quia & venæ tenues, & ascēsus difficilis parum bilis effertur, ita vt pungere illic posit, exedere nequeat. adde, quod, cum cerebrum non modo frigidum, verum humidum etiam sit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ, & mitigat. Quæ igitur bilis atra vehemens est, cancrum esitantem in mamma gignit, vlcus diuturnum & depascens in crure, insaniam feram in cerebro, quæ autem flauior est fluxionem tantummodo agit, & tumorem cancro similem sine exesione creat, & ad insaniam vertit leuiorem.

Quam ob rem vbi aluus suppressa nihil red- 93
dit papyrus prosit conuoluta in longum, intrusaque in sedem? Quoniam musculos sedis collapsos, compressósque diducit humefacta, & excitat, quod idem etiam in vlceribus facit, quorum oræ importune contrahuntur, & conniuent, diductis autē musculis fæces excedūt, & quicquid affligit, reiicitur.

Cur vasa, quæ baucalia nominamus strepitū 94
quendam dum aqua implentur, reddere soleant, vnde nomen his inditū est, quomodo & murmur: & susurrus, & reliqua factitia nomina dici incœperunt? Censendū id propterea fieri, quoniā vas, cùm nullam contnet aquā, plenum aeris est, corporis longe tenuioris. itaq;, cùm aqua in id vni-

uersim irrumpit, aerem tenuem facile pro sua grauitate extrudit. simul enim eodemq; in vase cõtineri aquam, & aerem fieri non potest, demonstratum quippe habemus nunquam duo corpora locum eundem per idem tempus posse occupare. ꝙ cùm aer sursum vniuersus per locũ expellatur compressiorẽ, strepitũ excitari illum necesse est, neq; vnum, sed plures. agitur enim veluti pugna inter humorem, & aerẽ, cum deorsum aerem humor premat, aer sursum humorem cõpellat, hoc enim cum vicissim crebro agatur, merito accidit, vt etiam strepitus percrebrescat.

95 Cur vasa, quæ harpagia nominamus, si digito admoto foramẽ eorũ superius obturetur, aquam nullã per foramẽ sui fundi emittant. sed si apertũ sit, libere emittere possint? Cẽsendũ hoc propterea fieri, quoniã ore aperto aer ingrediens aquã deorsum compellit, cum etiam humor ipse labi deorsum aptissimus sit. Ita efficitur, vt aqua quæ ore per digitum clauso effluere nequit, reserato libere effluat. hinc omnem fere fabricam machinalem per aerem, atque humorem construimus, vt horologia, clepsydras, vt sonos simulachrorũ cæteráque generis eiusdem.

96 Cur tam vinum, quàm aqua delirium, atque insaniam faciat, si inopportune febrientibus detur, cùm hæc contraria inter se sint, frigida enim aqua, vinum calidum est? Quoniam vini calor efferẽs sese ad partem superiorem, cerebrum cum febre deurit. itaque primum illud animi instrumentum, quod spiritus gerens specimen ætheris est, cõmotum, vexatúmque, vim, qua sapimus, delirare, atque improbe agere cogit. constat hoc argumento multorum qui cũ corpore, & animo essent integro, suæ mensis esse per vsum meri frequent

quentem atque immodicum desierũt, aqua sane: quoniam obtrudit foramina, & iter claudit, quo putris materia posit exhalare, putredinem febrésque auget. itaque facit, vt mens de suo statu moueatur. sæpe etiam feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimento febribus est, quemadmodum & fabri ferrarij nonnihil humoris cõspergere consueuerunt, vt carbones ardentius candeant.

Cur mulieres, spadones, & pueri vocem red- 97
dunt acutam? Quoniam eorum arteria propter humoris copiam se dilatare nequit. diducere enim, amplificaréque meatus caloris vnius interest. Vt enim angusta tibia sonum reddit acutum, ita etiam canalis spirandi, quæ arteria nominata est aspera, vocem pro sua augustia extringit acutiorem. Haud enim audiendi sunt, qui mulieres propterea vocem acutiorem emittere censeant, quoniam in parturiendo, vociferare iuuat ad partus facilitatem.

Cur *infantes destillatio perexercet, quæ Si- 98
riasis appellata est? Aestu tantisper detineri infantes multitudo dicere consueuit, febriũt enim parte interiori febre tenui. oculis subsidentibus redduntur, vigilant omnino, *debilitantur. Censendum propterea hoc fieri, quia infantes perquàm facile effici possunt: & pituitam largiorem suo in capite continent. ergo per æstus pituita recalescens, putrescénsque febrem accendit, & membranas cerebri feruefacit, vt insomnia angantur. Feruor deinde per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritum *animalem feruefaciens, febrem sine putredine accendi. & vero bilis augeri per febrem solet, quæ mouere proflu uium potest, aluum mordens, & intestina, causam

*al.l.infantes per æstatem capitis inflãmatio & destillatio

*al.l.debilitantur.

Quidam etiam laborant pro fluuio ventris.

*vitalem

atq; originem mali esse in cerebro intelligimus, eo quod capiti admota quæcunque refrigerant, prosint, quasi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum infestat, accidit hoc idem etiam firmæ ætati, cùm pituita redundat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel etiã putrescit. Q [illegible] in etiam per aerem, quem feruidũ trahimus, mẽbra spiritalia recalescũt, & febrem per feruorem nimium excitant.

99 Cur difficulter vlcera rotunda curentur? Quoniam per bilem acrem, atque exedentem consistunt: exulceratur quippe in orbem quoties bilis guttatim confluit, & exedit. itaque fit, vt medicamenta, quæ admodum sicca, & prope deurendi vim habent, afferre necesse sit: Medici ita volunt, naturæ vero, & sapientiæ studiosi curari, hæc difficilius propterea dicũt, quoniam principium nullum est, vnde cicatrix adduci incipiat: circulus enim & principio caret & fine: vnde figuram hanc vlceris ferramento immutandam censent in angulos, vt pars idonea sit, vnde cicatrix oriatur.

Cur sæpe eueniat, vt locum quem statuimus petere prætereamus? Quoniã noster sæpenumero animus rebus aliis occupatus diuersus ita est, vt sensibus non plane insistat ad ea ipsa percipiẽda, quæ sua singulis sensibus habẽtur: fit igitur, vt quasi videntes non videamus, quoniã illa vis non aduertit, quæ iudex rerum sensibilium est.

100 Cur mel, quod omnibus dulcissimum est, amarũ ab iis sentiatur, qui morbo laborãt regio? Quoniam eorum lingua bile amara redundat: sic etiam quæque pars alia corporis, mel igitur materiam excitat qu escẽtem, & gustus bilẽ amariorem percipiens, falsam affert imaginationem,

quasi

quasi mel sit amarum quod dulce est.

Cur hominum admodum irascentium oculi* ruffi efficiantur? Quoniam ita sanguinis cordi suffusi, & spiritus calidi feruor est. Hic igitur, vt tenuis ad caput effertur, atque ad oculos, quoniam perlucidi sunt, se ostendit. & vapores ascendunt sanguinei, vnde facies quoque rubicunda existit. hoc & Homerus cùm ita fieri aduertisset, ex ritu ardētis candebāt lumina flāmæ, retulit. 102

*veluti ignei.

Cur serpentes aqua aspersi infestentur, & fugiant? Quoniam natura sunt frigida, sicca, neruosa, exangui: hinc enim refrigerationem immodicam fugiant necesse est. habitu vero serpentes esse eiusmodi constat eo, quod per hyemem latebras, & terræ profunda, quæ per id tempus calidiora sunt, petunt, contráque per æstatem, quod terræ ima refrigescunt, inde discedunt, & loca poscunt tepidiora: quinetiam Sole occidente aerem sæpenumero fugiunt, vt frigidiorem. 103

Cur ouum, non quemadmodum cum assatur, sic etiam cùm in aqua seruenti decoquitur, rumpi possit? Quoniam ignem sine aqua experitur, humor contentus in eo immodice recalescens copiam spirituum parit largiorem, quæ cùm per angusta exire cogatur, disrupto oui tegumento exiliat necesse est, quod idem fit etiam in doliis, cæterísque fictilibus, si prius, quàm mustum efferueat, obturentur. adde, quòd flamma nimia testam oui corripiens rumpit. Quod etiam vasis fictilibus, euenit cùm vltra modum torrentur. quapropter ouum, plerique ante quàm igni admoueant, aqua diluunt. at vero aqua ebuliens paulatim pro sua mollitudine humores effundit, absumítque relaxando non subito corrumpit. 104

105 Cur per venereum coitum oculi paulisper conniueant? Censendum id propterea fieri, quoniam in concumbendo ita voluptati nos dedimus, totique dilabimur, vt erigere oculos, animúmq; & sensum in sublime euehere nequeamus: quo fit, vt animus minus corporeas sentiat affectiones.

106 Cur nonnulla ex medicamentis simplicibus vires contrarias simul contineant: vt experimento latissime patet? Mastiche enim & abstergit, & digerit, & firmat: acetum calfacit, & frigefacit. Dixerim vires illas contrarias propterea contineri, quoniam eorum particulæ indiuiduæ per appositionem non per confusionem coeunt. Vt arena si lento conglutinetur humore, ínque vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrescit, sed per coniunctionem, contactúmque consistit, ergo, si ita est, contrarias qualiates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundíque inuicem recusantes, existimasse absurdum non est.

107 Cur per offensionem digiti pedis ignem intumescere soleat? Quoniam natura subuenire parti cuique dolenti soleat, & cum materia, quæ esculenta, cognata, & benignior est, sanguine inquam pro vehiculo vtatur, cùm in digitos pedis descēdit cum sanguine, venas amplissimas inguinis impleri & perinde adenes, quæ corpuscula rotunda sunt posita inter sanguinis cōceptacula, necesse est ergo per immodicā sanguinis * rarefactionē inflāmatio excitatur, & tumor, quæ quidē res inguē à parte, qua orirur, corporis nomē acceperat.

Politianus σφήνωσιν legit, id est constipationem.

108 Cur auium generi vesicam, & renes natura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia

opus

opus erat ad pennarum ortum,& incrementum, quinetiam continens volãdi euibratio poteſt abſumere humorem. Aues igitur hac de cauſa vſu mingendi caruerunt,cùm tamen bibunt, ſtercus larga cum copia humoris eiiciunt.

Cur pueris calculi in veſica naſcuntur,ſenibus 109
vero in renibus?Quoniam renes puerorum meatus continent præanguſtos. hinc enim terrena, craſſáque permanens materia per renes vi arctioris meatus ab vrina,& renibus, canaliculatíſque conceptaculis propellitur adveſicam.hæc locum præ ſua ampiitudine dat tum excernendi, qua af fluat vrina,tum conſiſtẽdi,qua materia ſubſideat calculi:At ſeniorum renes, quoniam meatu ſunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere poſſunt,& terrenæ materiæ ſubſidẽdi, & concreſcẽdi. Colore autem calculi, quænã materia ſit,quæ peperit noſci poteſt.

Quam ob cauſam cum calculus per calorem 110
conſiſtat(pueri nanque calidi ſunt) & in ſenibus non niſi per illam eandem cauſam concreſcit? Haud enim tantam refrigerationem eſſe in illis putandum, quantam nix & gelu contrahunt. Quippe cum ſummum frigus renes omnino interimere poſſit,cur inquam ſi ita eſt, non medicamentis contrariis ad reſoluendam calculi concretionem vtamur, ſed ſimilibus, id eſt calidis: vt * ſaxapio & fœniculo, & eiuſmodi cæteris? *petroſelino.
Ipſum per nimiam vſtionem,exaſſationémq; accidit,vt calculus in arenam frangatur modo pulueris,qui ex fictilibus immodice torrefactis dilabitur.Itaq; minuti calculi facile cum arena minguntur.fieri tamen poteſt,vt etiam per frigidam potionem calculus expellatur,videlicet cũ renes ita corroborentur, vt bonis admodum viribus

per

per vim excernandi eiiciant, necnon renum feruorem immodicum, qui calculorum concrescendorum causa est, frigida potiò extinguit.

111 Cur vlcera tam renum, quàm vesicæ difficulter curentur? Quia vrina per suam acritudinem recentem cicatricem relacerat. vnde fit vt & difficilius curentur, quæ in vesica constiterint: manet enim in ea vrina, trãsit vero tãtũmodo per renes.

112 Cur aquam ingressi balnei calidiorem post modum sentiamus, si moueamur? Quoniam vbi ingressi sumus, aqua, quæ calida nobis obducta est, non solum egit, verum affecta etiam est: quippe quæ & corpus calfecerit nostrum, & refrigerata ex eo aliquãtulum sit. res enim omnes, quæ sub ortum, atque interitum veniunt, dum efficiunt, affici etiam ipsas demonstratum plane habemus. Quoniam igitur aqua refrigerata parumper non ex æquo præterea calfaciat, minus post, quàm principio calida sentiatur necesse est, præsertim cum nec assuescendi ratio desit, quòd si aquam mouerimus, partem, quæ obducta nostro corpori, & proinde moderata iam est, diuertimus, calidiorémque aliam, quæ non affecit, affectáque est, alliciemus, quam suum item immodicum seruantem calorem, merito calidiorem & merito prope vrentem tantisper experimus, donec etiam hæc afficiat, atque afficiatur, itáque suo in calore frangatur, quod vice pari facere licet per successionem. quandiu enim aquam mouemus, tandiu calida, vt est, quæ accedit, percipitur. vnde qui amplius sese calfieri velint, aquam assidue mouent, quandiu libeat calfieri.

Si omne, cùm moueatur, calidius se ipso effici solet, præsertim si aere, atque loco feruentiore

moueat

moueatur: cur aer agitatus, ventilatúsque frigidior sentiatur, & quidem per æstatem cum Solis calore feruescit ardentiori? Hoc enim rationi pugnare videtur superiori, quandoquidem aqua calida si mouetur, calidior reddatur: aer autem calidus si ventilatur, frigidior occurrit. Cẽsendum hoc fieri propterea, quoniam quod qualitate, aut viribus superat, quanquam euincere id potest, quod eodem in genere minus est: tamen ita euincit, vt etiam ipsum mutuo aliquantulum afficiatur à minori. Aqua igitur, quæ admodũ calida corporis nostri comparatione est, dum calfacit, refrigeratur: nec eandem seruare qualitatem præterea potest. At circunfusus aer, cum per æstatẽ mediocriter calidus, videlicet aquæ illius feruentis comparatione nostris obducatur corporibus, quæ statui cœli calidiori referuent, calfit, itaque nos mutuo calfacit. Quod idem linea quoque faciunt vestimẽta. frigida enim primum calore nostri corporis obtepescunt, deinde nos mutuo calfaciunt. Ergo cum aer, qui iam calfactus à nobis est, per ventilationem è nostro semoueatur corpore: atq; alius nõ calfact⁹ accedit, merito is sentitur frigidior, qui subinde accessit.

Cur vlcerum cicatrices, quæ in pupilla oculi 114
constiterunt, albæ videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba induci posit? Quoniam liquidus, ac perlucidus ille spiritus, cui videndi vis data est, per pupillam tantũ permanat. Idcirco euenit, vt vbi cicatrix meatus tunicæ corneæ obcæcauit, spiritus ille transmeare præterea nequeat. itaque coactus cicatricem pro sua copia maiorem in modum illustrando reddere albã potest. & facultas quoque videndi propterea tollitur, quoniam per

cond

condensationem ocelli, spiritus non emanet.

115 Cur vt paleæ aquam seruare calidam, ita niuem * continere integram possint, cum aduersæ sint istæ inter se qualitates? Naturam palearũ certa, exploratáq; qualitate vacare censeo. Quam ob rem nonnulli paleas apœas, quasi sequales, id est, qualitatis expertes nominarunt. cum igitur media, &(vt ita dixerim) dubia temperatione constent, qualitatem eorum quibus obductæ sunt, celeriter capiunt. itaque seruare modo calida, modo frigida possunt.

* al. l. seruare frigidam.

116 Cur vbi per hyemem imber desiit, stellæ illustriores videantur? Quoniam tam aer superior, quàm inferior per agitationem extenuatur, & quasi per imbrem detersus conspectum synceriorem corporum cœlestium præstat, & trãsitum liberiorem oculis præbet, & ampliorẽ. constat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demersa puris atq; dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis vero, & fœculentis, aut nullo modo videri possint, aut obscure, & dubié.

117 Cur sæpenumero accidat, vt inter mingẽdum inhorrescamus? Quoniam bilis acrior confluens & mordens vesicam totum excitat corpus ad consentiendum, protendẽdúmque paulisper suas excernendi vires. horror enim talis excitatio est. quod quidem pueris potissimum accidit, quoniam illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimiũ edendi vsum, & variũ.

118 Cur dolores per noctem magis soleant augeri? Quoniam per id tempus animus otiosus est, nullis videndi, aut audiendi, aut gustandi, aut cuiuslibet sensus negotiis occupatus: tractúsque ad exteriora, hac de causa corporis affectiones per sensum tãgendi amplius percipit. Actiones enim

paucæ

paucæ per noctem animales seruantur, spiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones proprias ad exteriora minus corporis affectiones percipere constat, eo, quòd cum aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet molestia angimur, amicorum præsentia, & sermo leuat nostrum malum, & mitigat. Neque vero ignorare debemus naturam suis actionibus minus interdiu fungi solitam, coctione inquam ciborum materiarum mutatione, significatione, digestione, nutricatione, agglutinatione, assimulatione, cæterísque generis eiusdem, animum autem suas per id tempus exequi potius actione ad vsum mouendi, sentiendi, imaginandi, cogitandi, reminiscendi, & quicquid eiusmodi. contráque per noctem naturam magis animum minus agere consueuisse.

Cur vitra per hyemem, si quid vehementer calidum immittatur, rumpi soleant? Quoniam frigoris multum ex aere ambiente gelido hauserunt, quoties igitur ante, quàm vitrum tepefacimus, aquam feruentem indimus, caliditas contrariam sibi frigiditatem persequitur. tum illa de repente fugiens vnà cum ipso spiritu distrahit corpus continens vitri, atque dirumpit. foramina quippe corporis vitri etsi visum, sensúmque nullum partiuntur, tamen nónihil aeris tenuioris contineant, naturæ ratio exigit. Sunt qui per nimium rigorem frigoris exiccari, induraríque corpus vitri existiment, quoniam quantum in eo est tenue, vel humoris, vel aeris exprimatur inde, & euanescat. itáque ruptioni fractioníque reddi opportunum, sicut lignum cum exaruerit. Hinc enim Hippocratem quoque medicum venas rumpi à frigido scripsisse affirmant. 119

Ergo

Ergo si ita est, cùm nimius calor amplius vitrum reficcet, quod ficciusculum occupari merito id irrumpere potest: si tamen prius, quàm subeat calor, molliter tepefiat ac moderetur, nullum penitus sentiet detrimentum. Quemadmodum Athletæ, cum per luctandi certamẽ adituri sunt, oleo sese permulcent, ac reddunt ad flexus, tractúsque obedientiores: etenim & qui modulorum sunt studiosi, ante quàm ad rem veniant, promere nonnihil consueuerunt, quo spirandi meatus relaxent, & membra emolliant ad vocem eliciendam elegantiorem. fit enim vt relaxatis meatibus rigor facile cum spiritu abeat, & mollior constantia vitri relinquatur, quæ cedens calori superuenienti immunis ruptioni omnì persistere valeat. Vitrum autem foramina continere inuisibilia, vel vasorum fictilium argumento probari potest. nam nisi pice intus crustentur, aquã large per æstatem resudant, quam continent: quin etiam vitrum ipsum per æstatem aqua admissa frigida resudare: per hyemem si aquam continet feruidam, fumigare vidimus, & corticem vero mali medici, si vitrum admotum extrinsecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt posit eundem reddere odorem.

140 Cur pueri, præsertim infantes, in terram cadentes non facile, quemadmodum viri infringantur? Censendum corpora puerorum propter suam mollitiem sic duritiæ soli cedere, vt eius vires intentas, rigidúmque ictum resoluant, & hebetent adeò, vt parum affici possint. At viri, quoniam duro sunt corpore, soli duritati, aut lapis cuiuspiam renituntur: itaque amplius ictum intendunt, vt lapis pro sua acriori duritia agere

effi

efficacius posſit. Hac eadẽ ratione ſpongia quoque frangi cadens non poteſt: vitrum autem, & fictile, & aliud quodlibet generis eiuſdem, cùm ceciderit frangitur. Hinc etiam cauſam dices, cur vehemens venti impetus quercum euertat, harundinem illæſam prætereat. quercus enim vt prædura, valida, ampla, excelſa vento renititur: itaque facit, vt impetus plenius intendatur, atque forteſcat: harundo vt mollis, leuis, tenuis, breuis huc & illuc flatui cedens aduerſo vires noxias tuto tranſmittit, & hebetat: hinc & Athleta cum ſuo reſiſtit, atque renititur aduerſario: vires ſibi contrarias auget, cum aliquantulum cedit, & huc & illuc circumagit, reſoluit facilius, & proſternit.

Cur infantes, cum modulos audiant, primum vagitu ceſſent, deinde dormire incipiant? Quoniã modulandi ratio, quæ Muſica nominatur, eſſentiæ noſtri animi indita à natura eſt, vt etiam cæteras omnes ſcientias haberi inſitas opinio fert, non aliter quàm in igne calor inſitus ſit, neque per doctrinam quicquam acquiri, ſed per reminiſcentiam, atque recordationem omnia ſciri Plato author eſt. Igitur quoties animus concentum aliquem, modulúmque compositorem ſentiat, primum reminiſcẽs, ac repetens cogit infantem quieſcere, tũ permultus in ſomnũ vertit: ſic enim intelligẽdũ, vt artes omnes habitu ſyncero própróq; in animo inſint, quandiu immunis luceat ſordibus corporis: demerſo autẽ in corpus, pollutóq;, omnia obliuioni mandentur, & deliteſcant. 121

Cur nutrices, cùm in ſomnum velint puerulos vertere, mouere eos conſueuerunt? Vt humores delapſi per agitationem cerebrũ moueant: quod homines ætatis perfectæ nunquam patiuntur. 122

123 Cur aliqui ex vinolentis gemina videant? Quoniam musculi oculorum varie humore compleri, factíque proni & languidi, oculos deprauant, vertúntque alterum sursum, alterum deorsum: itaque radij oculorũ non eundem in locum prætereà concursare possunt, sed diuersas partes eiusdẽ corporis adeũt, vt cùm radij seorsum mittantur, conspectum rei geminari necesse sit: constat hoc etiam eo, quod qui alterum oculũ premit, sursúmque impellit, gemina omnia videt.

124 Cur qui ab ortu naturæ strabones sunt, gemina non conspiciunt? Quoniam oculos non sursum, deorsúmque habẽt deprauatos, sed dextrorsum, ac sinistrorsum: quòd enim oculi suum obtinent situm, id est directum, radij eundem in locum profluant, atque identidem referant necesse est.

125 Cur pubescentes adulescentuli, videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum, vocem reddere asperiorem incipiant, quod tragescere à vobis hircinæ asperitate dici solet? Quoniam per id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnam vniuersámq; agit mutationem. argumentum quõd fœminarum mammas tum ampliari solitum est, vt lactis idonea sint conceptacula, & sedes quoque augetur coxarum, vt capax sit fœtus futuri virorum pectus, & dorsa amplificãtur, vt onera sustinere valeant grauiora. Testes item ampliores redduntur, vt semen satis gignant, & teneant, & coles insignem accipit magnitudinẽ, vt per ampliorẽ meatũ genitura expeditius profluat. Quinetiam totũ corpus isdem ipsis ampliari solitũ sit, quod vel morborum mutationes abolitionésque *indicant, & vocis ergo asperitas, qua de re agimus, per spiritalis membri immutationem tunc euenit. cùm

*al. l. indicant, quæ circa annũ quartumdecimũ solent contingere, & vocis quoque asperitas.

enim arteria aſpera dilatetur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiúſq; pars interior inæquabili ſtructura ad guttur vſq; aſcẽdat: igitur ſpiritus, cùm per eas partes emanet, quaſi per itineris inæqualitatẽ impingat, vocem etiam inæqualẽ, aſperam, & raucam agit: quod idem etiam accidit iis, quorũ arteria deſtillatione infeſtãte affecta per ductionẽ eſt: delapſo nanque humore leuis interior membrana facta inæqualis, exitum etiã ſpiritus præſtat inæqualem: talis hircorũ quoque arteria eſt, & guttur, ob nimium humorem, & qui immodice oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent: qui*cum per intentos, frequentéſque clamores rauce *proferant, hi denique ſiccitate arteriæ vocem reddunt inæqualem, & aſperam. At vero gruum arteria, cæterarúmque auiũ, quæ rauce vociferantur, facta eſt à natura omni ex parte aſpera, quoniã ita eſſet ad id cõmodior, quod author illa & parens omniũ ſpectabat. Poſt pubẽ vero adoleſcentes trageſcere deſinunt, quòd iam in plenũ arteria tota ſit dilatata, ſuámque naturalẽ æqualitatem receperit.

* vero.
* proferũt.

Cur oleũ epotum vomitũ moueat, & potiſsimũ bilis flauæ? Quia vt leue, & ſuperiorũ appetens, cibos ad ſtomachũ inuitat, & effert: quibus ſtomachus ipſe oppreſſus, aggrauatáſque vim excernendi incitat ad euomendũ: ſed maxime bilẽ reiicit flauã, quia leuis hæc, & tenuis eſt, & facilius petens ſuperiora. Oleũ vero factũ ſic eſſe à natura, vt ſemper ad locum tendat ſuperiorem perſpicuum eſt: quoties enim cuiquam miſcetur humori, recipit ſe ad ſedem ſuperiorem, & innatat. 126

Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere patia- 127

tur? Quia cùm lentum, suíque pertinax sit, in particulas secari indiuiduas, cæterísque humoribus commisceri nescit: hinc dilapsum quidem in humum non potest celeriter subire.

128 Cur oleum, & aqua sæpe & facile gelu durentur: vinum, acetum, garum, aut nunquam, aut rarenter congelascant? Quoniam oleum nulla exuperat qualitate, sed medio potius constat temperamento: refrigerari ob eam rem cito potest, atque adeo vehementer, vt stringatur, & consistat. Aqua quia frigida est facilius se ipsa frigidior redditur, itaque gelascit. At garum quia tenue, & calidũ est, idcirco minus perriget: & vinum quoque eadem illa de causa potest resistere. Acetum vero partibus tenuissimis constat, incongelabile est.

129 Cur quæ contraria sunt qualitate, efficere idẽtidem valeant? Nam, vt frigus, ita etiam calor humorẽ stringit: aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in vesica concrescit. Per diuersas id effici vires censendum est. Calor enim quia nimium absumit humorẽ, indurat: gelu quia cogit, constipátque, humorem omnẽ squalidiusculum exprimit, sicut spongia manu compressa humorem, quem suis in foraminibus continet, emittit.

130 Cur sæpe contingat, vt* frigus ægrotum affligens se remittat, si strepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tempus, quo frigus vrget, aut si aquæ copia in ægrotum vniuersa iaciatur? Quoniam sæpenumero materiis iam per temporis spatiũ concoctis, attenuatísque calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuersus irrumpens, materiam morbi digerit, & absumit: quod idem etiam facere theriaca potest, & pars magna generis calidi & sicci modo

*rigor.

modo opportune post concoctionem sumantur. 131

Quare qui diu circumaguntur præter consuetudinem, cadere solent? Quia cùm spiritus animalis in cerebro per illum motum necessario perturbatus, & cùm humoribus cõfusus, ineptus deinceps euadat ad suscipiẽdã animæ facultatẽ, sensum motúmque suppeditantẽ: nulla vi ad neruos & musculos peruadente, fit vt moles corporis, quæ sustineri ac vehi ab animali spiritu desinit, feratur in terra pro suo põdere ac nutu insito. Hinc autẽ offundũtur oculis tenebræ: quod spiritus vidẽdi facultate prædit⁹ sit perturbatus, nec perinde vt sensus reliqui, suũ tueatur munus. At iis, qui paulatim & diu circumagi consueuerunt, raro istuc accidit: quia per illam consuetudinẽ anima desinit haberi apud naturã peregrina ac ipsi conciliatur. Quod enim paulatim, diu, & continenter fit, desinit tandem esse insolens, ac sensum fugere incipit, vt nihil omnino percipiatur.

Duo hæc sequẽtia Problemata in Theod. trãslatione haud quaquam leguntur.

Quare vitrea specula splendeant plurimum? 132
Quoniã stanni natura quo intus illinuntur, cùm sit pellucida, vitro ex se perspicuo commista, magis resplendet: & radios suos per vitri exiguos meatus transmittẽs, ac externam illius corporis faciem duplicans, reddit magnopere lucidam. Qualitatem porro aliæ quidem vires suas in profundum nequaquã trãsmittunt: vt album, nigrũ, fuluũ, & huiusmodi: aliæ penitus transfundunt per transmutationem: vt frigus, calor, siccitas, humor, que propterea ad discrimen & comparationem supradictarum, effectrices qualitates à Philosophis & Medicis appellantur.

Quam ob causam in speculis, atque aquis dilucidis nostram speciem conspicere valeamus? 133

Quoniã oculorum radij profecti in corpora quæ nobis splendida* obducta sunt, refringantur, ac suã repetant sedẽ: speciem enim nostrã iã sibi habent obductã postquã refracti sunt, itaque illã conspiciunt.

*opposita.

134 Cur vastæ, syncerǽque speluncæ, & loca excelsa, puráque soleant resonare? Quoniã loca eiusmodi, vbi aerem ictum, quæ vox est, exceperunt, refringunt, nobísque reddunt eundem aerem, quem nos percussimus, afformauimúsque in vocem: vox enim aerem, aer locum ferit: & quo plenius percussus hic percurrit, eo vehementius resonare necesse est, loca humida, vtpote molliora illato ictui cedunt. itaque omnis impetus elanguescit, vt nulla effici possit reciprocatio: errore igitur vulgus Echo tanquã numen reueretur, & colit errore Pana. Deum illam arsisse credidit. Pan enim homo doctus causam resonantiæ primus indagauit, ductúsque auiditate noscendi, cùm aliquandiu in scrutando elaboraret, molestè ferebat, more eorũ, qui puella quã arserint potiri nõ queunt. Vt etiã Endymion homo celestium cursuum studiosus, cùm Lunæ cursus, faciésque varias quæreret, noctésq; vigilaret, interdiu dormiret, deliciæ Lunæ fuisse, somnóque dormiuisse inexpugnabili, edoctúsq; ab ea vt Philosophus, causæ ipsius solutionẽ fingitur. Illum etiam pastorem fuisse ferunt, quòd in solitudinibus, ac excelsis montibus Lunæ motum specularetur. citharum vero habuisse, quia quæ alta sunt, à ventis magis effluentur, siue quod concentum cælestium figurarum indagauerit. Quinetiam Prometheus quòd studio rerũ cœlestium flagrarit, naturámque, & sitũ, & causam syderea aquilæ indagando elaborarit, libidinéque per-

pernoſcendi tabuerit, dum beneficio Herculis hominis doctoris rem didicerit, quam deſiderauit, fabulam de ſe præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantem, exedentémque amouerat.

Cur aqua manens, parúmque alta iacto in eã 135
lapide orbes agat permultos? Cenſendum lapidẽ per ſui iactus vehementiam vndique aquam à ſe propellere, atque ita orbẽ agere, primum pleniorem: ſed cùm ad terram vſque lapis deferatur, ſuáque mole aquam deinceps ſecet, diſpellátque, merito non vnum, ſed plures orbes conficere poteſt: primum enim aquam per ſumma feriẽs dirimit, inde ſuo continenti delapſu depellãdo, alium atque alium orbem ducit, idque tantiſper vice agitur ſucceſsiua, dum lapis ſtet atque quieſcat: quod tamen ſe lapis contentio paulatim remittit, idcirco orbem poſteriorem eo, qui proxime anteceſsit minorem obduci neceſſe eſt: quã do etiam aqua varie, hunc ſcilicet in modum lapidis iactu depelli conſueuit.

Quare multi exiſtimant riſum ex liene oriri, 136 *Problema*
hoc argumento, quod quibus lien ſcirrho, id eſt *hoc in Theo*
tumore duro vitiatus eſt, non perinde ſint ad ri- *dori codice*
dendum comparati, vt qui ſunt incolumes: ſed *non reperi-*
ſint mœſtiores? Lien non proprio, ac per ſe, ſed *tur.*
ex accidenti riſus cauſa cenſendus eſt. Quandiu enim eſt ſanus omnino fæculẽtum & melancholicum ſuccum ex iecinore trahit: atque ita dum ſanguis purus & defæcatus totum corpus cerebrúmque peruadit: naturam ſimul & animum non aliter quàm vinum oblectat, exhilarat, & in trãquillam rectámque conſtitutionem traducit: inde autem riſus excitatur.

Cur mulæ parere nequeant? Quoniam ex ani- 137

malibus constant specie diuersis : mistio enim feminum, quæ tam habitu, quàm natura inter se discrepant, aliud quidpiam præter vires suorum simplicium conficit, & naturam eorum penitus abolet: quemadmodum albi & nigri mistio abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuscum nominatum, qui neuter extremorum est: igitur habitus genitalis aboletur, & specierum habilitas omnis destruitur, quæ creatrix certi indiuidui est.

138 Quam ob rem qui surdi ab ortu naturæ sunt iidem & muti viuant? Quoniam quæ nunquam audierunt, hæc fari nequeunt: medicis tamen placet, vt par idem neruorum sit cuius pars altera ad linguã, altera ad aures vsq; porrigatur, atque ita necesse sit communem accidere affectionem. Verum mutos fieri, qui ex morbo surdescunt, negant : propterea quòd pars altera tantum, quæ scilicet audiendi officio delegata est, suas vires amiserit: & mutos quoque eadem ex causa, non etiam surdos reddi affirmant: videlicet, quòd alterius nerui linguæ accommodati læsio est.

139 Cur plerique, post quàm ieiunarunt, cibo ingesto*frigere incipiant? Quoniam vsu solito cibi prætermisso bilescunt, & materiam aggregant acriorem : post enim cibo ingesto membris iam confirmatis, bilis cutem versus expellitur: itaq; fit, vt rigor oriatur, cùm bilis membra remordeat, excitétque ad repellendum.

**rigere.*

140 Cur sues, cùm sursum videre cogantur, sileant? Quoniam genus id animantium vnum sem per pronum in terram est, cibi auidum, & rebus gaudens fœdis, ac sordidis: idcirco subita mutatione conspectus stupescit, lucísque copia perculsum, vocẽ emittere nullam potest: sunt tamen

qui

qui aſperam huius animalis arteriam comprimi per anguſtiam velint, cùm in ſublime erigitur. 141

Cur ſtercoribus ſues gaudeant? Medici rationem reddunt, quòd iecur habeant maximum: quod quidem membrum ſedes cupiditatis, ſiue libidinis eſt. Ariſtoteles Philoſoph⁹ aliter docuit: ꝙ enim ſues naribus craſsis, interceptíſque ſunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere ſcripſerat.

Cur vlceribus ſaneſcentibus inflammationéq; 142
ceſſante prurigo ſoleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materiæ noxiæ, quæ vlcus commiſerit, expellit: cum enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, pruriginem pariunt.

Cur alterius oculi morbus grauior, multóque 143
diuturnior eſſe quàm vtriuſque conſueuit? Ratio bifariam reddi poteſt, aut enim quia fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit: redditur nanque infirmius, quod diuiditur, eóque magis hebetatur, quo ſectum numeroſius eſt: aut quia cùm alter integer oculus frequenter ſe moueat, cogit etiam ægrum toties moueri, quod noxium eſt: quietē enim ſummum eſſe remedium membri affecti nouimus.

Cur homo amplius, & crebrius, & vehemen- 144
tius, quàm cætera animalia ſoleat ſternutare? Quoniam cibo, & potione largius, magíſque variè vtitur, & ſæpenumero vltra ſatietatem repletur: hinc enim cū cibos ſatis cōcoquere nequeat, multum ſpiritus ob humoris copiam mouet, ſpiritus vero præ ſua tenuitate efferens ſe ad cerebrum, cogit id crebro ad ſe expellendum incitari: ſtrepitus itaque mouetur, quoniam per nares meatus denique arctiores ſpiritus extrudatur

vniuersus: quemadmodum etiam ad partes inferiores spiritus idem euolutus murmur per intestina excitat, & per sedem insigni cum sono excedit: atque etiam ad superiora enixus ructum per stomachum agit, & vocē per guttur, & sonitum, ac tinnitum per aures.

145 Cur defunctorum pili & vngues augeri aliquandiu soleant? An non augeri censendum, sed carne emacerata, consumptáque partes imas, quæ ante opertæ latebant, detegi, atque patere? itaque fallere quasi per adiectionē auctum quicquam sit. An quod nonnulli volunt augeri vngues vel mortuo homine propterea possunt, quoniā per excrementa vacantémque materiam oriantur: mortua autem corpora incrementa per cariem resoluuntur: quæ cùm per foramina extremáque corporis effluant, merito pilos augēt, & vngues.

146 Cur digitis manuum potius, quàm pedum nascātur, quæ albugines appellatæ sunt: & per puerilem magis quàm per firmam ætatem? Quoniam pituitæ excremento oriuntur, quæ in pueris potius, vt edacioribus, atque otiosioribus superat. Vnguibus autem pedum minus, propterea hoc accidit vitium, quoniam pedes per ambulationē frequentem, & agitationem amplius exercentur: itaque vacantem illam materiam digerunt melius, atque absumunt.

147 Cur pili pedum non cum barba, aut capillis, sed lentius canescere soleant? Eadem illa reddenda ratio est: pedes enim per continentem, contentiorémque ambulationem excrementum pituitosum, quod canos efficit, digerunt, atque consumunt: & pubes quoque sero canescit, quia pars calidior est, & pituitam absumere per

coitum

coitum venereum poteſt.

Cur homini vox, atque ſermo lente perficia- 148
tur, cætera animaliũ genera aut ſtatim, aut pau
lo poſt vocem ſuam reddere plene incipiant?
Quoniam vox hominum multiplicior, artificio-
ſior, eſt, & doctrinam magis deſiderat: beſtiarum
ſimplicior, & naturalis potius eſt, quàm ani-
malis.

Cur plurima ex animalib⁹ ſuas peruibrare cau 149
das ſoleant, cùm notos ſibi agnôſcant: & cur leo
iratus coſtas per caudam verberet, atque etiam
taurus? Quoniam dorſi medullam ad caudam
vſque habent porrectam, quæ vim continet ani-
malem, & motionis auctorem: igitur, cùm ani-
mal notum ſibi agnoſcat, per caudam quaſi per
manum ritu hominum excipit, & partem ſui cor
poris mouet, quæ agilior, & promptior eſt. Leo-
num vero & taurorum anima,, vt per iram affici
poteſt cum natura: ſic eandem naturã propterea
moueri vehementius cogit, vt etiam homines ſæ
pe manus, aut aliquam ſui corporis partem per
iram percutere nouimus: cùm enim illico vlciſci
animus nequeat, alio quodam modo fauorem
ſuum extinguit, id eſt ictu, aut ſtrepitu aut alio
quolibet generis eiuſdem remedio.

Quam ob cauſam hordeum toſtum, redactúm- 150
que in puluerem cicatricibus equorum conſper-
ſum faciat vt pili non albi, ſed cæteris vnicolores
oriantur? Quoniam vim diſcutiendi, purgandiq;
obtinens detergit, atque abſumit excrementum
pituitæ, atque materiam omnem vitioſam, quam
vlcus per membri infirmitatẽ collegerat.

Cur hominibus pili per cicatrices oriri ne- 151
queant, quis vero queât? Quoniã cutis hominũ
ſpiſsior eſt: quod pili indicant ipſi, qui molles, ac
tenues

tenues sunt: & cicatrix vero quòd longe quàm cutis spissior, foramina omnino adducit, & excæcat. at vero equis laxior cutis est: quod pilis eorum percipitur, qui duri crassíque exeunt: quare cutis foramina claudi ex toto per cicatricem non possunt: ergo cùm subiecta, collectáque excrementa per meatus tenues, qui relicti sunt, exeant, & concrescant, pilos gignunt, & augent.

15 Cur hominibus morsis à dipsade, sitíque ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & sicca est, sitim epota extinguat, non augeat? Censendum non sui habitus ratione theriacam sitim posse extinguere, sed auxilio, quod membris afferre offensis potest, & suæ penitioris naturæ ratione: constat enim ex pluribus herbis, quæ singulæ membris principalibus subueniunt singulis. Dictamum enim cordi accommodatur: quippe quod mirifice cor firmet, atque conseruet. Eupatorium iecur adiuuat. Scolopendrium lienem. * Petrapium os ventriculi. Hyssopus transuersum septum, atque pulmonem. Inula campana renes. Ruta laxum intestinum. Gentiana cerebrum. Seseli vesicam. His omnibus viperarum carnes miscentur, quæ vi suæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemque illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cùm membra omnia præsidium sibi ex theriaca trahant, merito malum sedatur, quod sitim creat, atque ita extingui sitim congruum est.

* *petroselinum.*

Libri Primi Problematum Alexandri finis.

ALEXANDRI PROBLEMATVM

LIBER SECVNDVS.

QVam ob causam qui per arduam febrem insaniũt, vt laxius, sic plenius soleant respirare? Animam per neruos, ac musculos fungi suis muneribus certum est. Pectus igitur, totúsque thorax per ea ipsa mouetur media: sed quoniam vires animæ læsæ sunt, deserunt suum officium: nec neruis, & musculis ex æquo præterea imperant: itaque merito fit, vt spiritus intersti ione reddatur laxior: plenius tamen eius gratia rei effunditur, vt cor satis possit refrigerari: vis enim vitalis exurgit, & vim animalem stimulat, interitum plane minitans, nisi suum ad munus redeat, spiritúmque reddat, & trahat. Ergo quod anima exequi assidue propter morbum nequiuit, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt. 1

Quam ob causam æstuosos esse necesse sit, quorum pulmo inflammatione laborat? Quoniam eorum pulmo humoris copiam continens calorem excipit aduentitium: factus enim sic est, vt assidue moueretur, hinc vapores quoque citantur, qui suam ob leuitatem sese ad * sedem cereb 2

Al. l. caluariam.

cerebri efferunt, à qua concrescunt, & in naturã suæ originis transeunt: quod idem etiam in balneis atque opertis lebetibus euenire videmus: vapores enim suum omnem calorem amittunt, redduntúrque ex natura cerebri longe ortu suo frigidiores, atque ita morbũ creare aliquem possunt.

3 Cur tabe ij consumantur quibus gargar penitus abscissum est? Quoniam quandiu gargar tegmentum gutturi extet, aer, qui per os trahitur, recalescit, & antequam adeat pulmonem, desistit à suo immodico frigore. Contrà verò illo detracto aer prius ad pulmonem defertur, quàm moderetur, itaque supra modum refrigerat, & sanguinem contemptum in conceptaculis indurat, & pulmonem facit ad motum tardiorem: quòd cùm per vim pulmo moueri enitatur, rumpuntur conceptacula sanguinis: quam ob rem tabem oriri necesse est. Hic addidisse nõ ab re forsitan sit, quid gargar, quid columella, quid vua oris significet. Gargar illa caruncula est, quam gutturi protegmento natura addidit, nomine à soni genere indito, vt etiam susurrum, & murmur, & reliqua huiuscemodi nostri maiores nominarunt. Columella vitium gargaris est, cum scilicet in longum per fluxionem adducitur. & Vuam quoque gargar idem per morbum appellare solemus, quoties per inflammationem speciem accipit vuæ acini. Sunt qui fundibulum gargar ipsum appellent eo, quòd suprà amplius, infra arctius est.

4 Cur hominum malæ rubeant, quorum pulmo inflammatione laborat? Quoniam sanguis, cùm in pulmone ebuliat, vaporem sibi similẽ emittit: quod enim oritur, similitudinem suæ originis præferat, esse necesse perpetuum est. Hic

igitur

igitur vapor, cùm præ ſua leuitate ad malas ſe extulit, conſiſtit, atque ita per cutis tenuitatem, veluti per vitrum colorem ſuum oſtendit.

Cur priuatim per hyemem naſci, augeríque ſolitum eſt, cùm per id tempus parte interiore corporis ſimus calidiores, vt Hippocrates medicus libro Aphoriſmorum ſcribit? Quoniam cibos, quos per hyemem largius ſumimus, venter minus concoquere poteſt. Ergo larga iſta ciborum copia preſſus, calore inſito quaſi extincto, pituitam per refrigerationem gignit: quæ ſanguis imperfectus quidam non perperam poteſt appellari. 5

Cur in terra AEgypto, quæ calidiſsima eſt vinũ fieri frigidum ſoleat, contrà in Scythia, quæ frigidiſsima eſt, calidum fiat? Vinum omne calidum eſt: verum quoniam aliud magis, minúſve alio hanc obtinet qualitatem, nomen illud contrarij habitus accipit frigidúmque vocatur, quia longe minus calidum eſt. Terra autẽ AEgyptus vina frigidiora cæterorum ſcilicet cóparatione affert, quoniam calor illius cœli immodicus ita humum elaxat, vt calorem omnẽ Soli inteſtinum euocet, atque abſumat. Scythia quòd frigida eſt calorem ad ima terræ compellit, atque includit: itaque vina efficit calida, & validiora. Quod idẽ etiã incolis terræ Scythiæ, & AEthiopiæ accidit. AEthiopes enim loca inhabitãtes feruentiſsima, timidi ſunt, & effœminati, & nigri. Scytharum gens ſedem gelidam tenens, animoſa, fortis, & candida eſt: quippe, cùm calor AEthiopibus eductus ad ſumma corporis ſit, quod atro cutis colore indicatur, Scythis interiora teneat, ſitúſque in ſedibus ſit principib⁹, id eſt corde, & iecore: quod coloris candor plane oſtendit. 6

Cur

7 Cur æstate frigida sunt olera & fructus: cuiusmodi sunt pepones, cucurbitæ, intyba: hyeme autem calida, velut brassica, radiculæ, rapa, pastinacæ? Quoniam Solis motus circa polum, non est vniusmodi. AEstate enim superiorem zonam tenet: sicut declarat dierum longitudo: vnde calefiunt quidem quæ super terram extant, plantæ vero refrigerantur. At hyeme, inferius percurrens hemisphærium, ac terram penitus calefaciens, plantas reddit calidiores.

Hæc quæstio est alicunde adiecta: est enim frigidior ratio, quàm pro huius autoris eruditione, atque à Theodoro haudquaquam trāsfertur.

8 Cur ex febre ardua pulmonis inflammatio excitetur, inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquam necesse sit? Quoniam ardor ex bili proficiscitur flaua, quæ ad ventriculum, & pulmonem è suis refluere conceptaculis solita est. Igitur natura, cùm varie materiam noxiam reiicere tentet, si tenuis materia sit, & vires suppetant, & tempus calidum iuuet, per sudorē causam morbi exhaurit: si è contrario, per aluum educit, aut per os euomit, quod magna ex parte facere solita est, quoniam & oris habitus in propinquo est, & bilis flaua efferri aptior est, quàm deferri: quod cum se bilis pulmoni insinuet, mēbrúmque id impleat totum, excitat inflammationem, quam Peripneumoniam nominamus. Ardor tamen nullus oritur, quoniam prius extinguitur, quàm vt posit committere ardorem.

9 Quare Hippocrates, qui in febrium vigore cibum offerre vetat, permittit in morbo lateris & pulmonum inflammatione? Dicit enim vbi de ptissana scribit, non esse eam præbēdam, nisi pus in sublime feratur: non ferri autem sursum, neque expui, morbi initium ostendit. Quoniam in aliis quidem morbis, natura coquit humores, in aliis vero etiam morborum causas expellit per

Hæc quæstio in Theodori codice desideratur.

vrinas

vrinas & deiectiones. In his porrò non oportet cibum assumere, ne causa morbi neglecta ad illum conficiendum natura incumbat, quam oportet singulari certamine cum morbo pugnare. In morbo autem lateris, natura quidem coquit vitiosum humorem, anima verò euacuat, accedēte musculorum auxilio. Hæc enim thorace contracto, vt propria expellit reliquias infestantis humoris. Accedit, quòd natura quidem inutilibus humoribus proprij alimenti loco interim abutitur: animales verò partes, cū sensu sint præditæ, quod prauum est secernūnt, quod vtile, sibi asciscunt. Quamobrem, nutrire cōsentaneum est, vt musculis roboratis, ad expellendam humorum molestiam insurgamus.

Cur febris tertiana, quæ ex bili, materia calida, agili efficaci creatur, die vno prætermisso accedat: Quotidiana, quæ ex pituita ꝓuenit, materia frigida, graui, hebete nullum intermittat diem: Quartana diebus duobus intermissis conflictare incipiat? Quartana, cū exiguū materiæ habeat, statim à sudore, aut vomitu potest digeri: itaq; accessio ad tertium vsque diem protollitur, donec tantum materiæ moueatur, quantum valeat infestare. Quotidiana ꝙ ex larga, crassaque materia oritur, frequens est. morbū vero per copiam augeri materiæ constat ex febre cōtinente, hæc enim, quia sanguine abundante prouenit, nullam obtinet intermissionem. Quotidiana tamen, quia minus, quàm continens habet materiæ, nonnihil intermissionis, quod vel sensu percipi potest, ostendit. multóque amplius tertiana. quā materia calida & tenuis condidit. itaque etiā longe amplius quartana. quò enim minus materiæ subest, eò lentius venit accessio: quin & quintana, & septana, &

nonana committi poteſt, prout minus, minúſue materiæ vitiatum eſt, ſic enim natura ſtatuit, vt ſanguis, qui noſtra aleret corpora, cæteris omnibus materiis eſſet largior, pituita locum teneret ſecundum. nam hæc quoque alere poteſt, bilis flaua tertio loco haberetur. hæc enim ſuam ob acritudinem vſum nullum præſtat alendi, atra bilis ſortis eſſet poſtremæ, quoniam naturæ eſt inimica: quippe quæ membra exedat, atque interimat.

11 Cur vbi altera gena reſoluta eſt, non ei remedia admoueamus, ſed alteri? Quoniam cum duo muſculi obiecti inter ſeſe genas moueant, ſi accidat vt eorum alteruter reſoluatur, reliquus ſuam vim integram præterea obtinet, trahítque ad ſe alterũ lãguentem, ita vt pars ſana rugetur, ægra diſtendatur, trahatúrque. hoc idem etiã euenire oculis diſtortis nouimus. Nã ſi pupilla in angulum vergat ampliorem minoris anguli facta reſolutio eſt, ſi ad minorem, è contrario.

12 Cur ſi pes offendatur, inguen intumeſcere ſoleat? Quoniam vis animalis ad poſtremas vſque corporis partes per neruos ſe porrigit, atque ita cum oblæſus pes ſit, crus quidẽ totum perrepta, ſed nihil agit, quoniam locum nullum idoneum inuenit: poſt vero vbi in inguen ipſum decubuit, nacta iam ſedem aptiorem ſubſiſtit, aggreſſáque adenem, vitiat eius habitum, ínque tumorem excitat contrarium naturæ. Adenes corpora ſunt parua, rotunda, laxa, inter amplas venas & arterias poſita modo cuneolorum, ne conceptacula ipſa humida ex copia ſanguinis mutuo putrerẽt adeſu. & equidem eo ipſo venarum humore nutriuntur, & inflãmatim inguina faciunt, concaleſcentes ſerofulas committunt.

Cur

Cur capitis pars anterior calueat, vnde calua- 13
ria nominata est, tēpora hirtiora reddantur? Quo
niam partes capitis eminentiores humoris in-
digent. Quamobrem suos continere pilos non
queunt, interiores autem, vtpote humidiores: pi-
lorum copiam & gignunt, & seruant: quomodo
etiam telluris loca excelsa, atque saxosa parum
fructificant, submissa, & humecta fœcundiora sa-
nè experimur.

Quam ob causam, cùm ex quatuor elementis 14
constemus, id est, igne, aere, & aqua, & terra, non
quatuor, sed tria illa contineamus genera, humi-
dum solidum, animale siue spirabile? Quoniam,
vt aliquibus placet ignis in aeris transit naturā,
quemodmodum & aerem concoctum extenua-
tūque ignem gignere nouimus. Sunt tamen qui
vel igneam ipsam naturā actu esse opinentur, vt
non tria, sed quatuor enumerent genera, igneū,
animale, humidum, terrenum.

Cur in abscessuū doloribus * frigus præcede- 15
re, febrem sequi solitum sit? Quoniam calor na- *rigor.
turalis vehementia doloris conflictus cedi, ac re
cipit se ad loca interiora, qua de causa, corporis
summa refrigerantur, & sanguinis conceptacula
concrescunt: post tamen, vbi calor se recollege-
rit, expulsúsque bonis viribus partes sui corporis
omnes aduersus iniuriam frigoris occuparit, san
guis concretus recalescit, atque diffunditur: itaq;
conceptacula vaporis repleta accendere febrem
possunt. adde, quòd cum membro affecto cæte-
ræ omnes partes consentiant, iniuriam colle-
ctionis quasi propulsando vires, excernendo in-
tendunt, ac excitant. horror itaque, * frigúsque
exultat, febrem verò posthac sanguis putridus * rigórque
accendit, & auget.

16 Cur ex fructibus alij partem inutilem intus cōtineant, vt palmulæ, pruna, persica; alij extrinsecus ea ipsa cōtineāt, vt nuces, vt mala punica? Quoniam natura, cùm ortum æternum, vicésque succedendi perpetuas moliretur, prætegenda occultandáque semina, quæ ortum præstarent, censuit. Sic tamē, vt ne pulpam quidem suorum fructuum nudam relinqueret.

17 Quamobrem aut semen, & pulpam eodem tegmento muniuit, aut semen ligno intus inclusit? Pulpam autē membrana, aut corio, aut alio quolibet eiusmodi quantum satis esset, operuit. denique variè de custodia fructuum, prout res exigebat, & patiebatur, curauit.

18 Cur fieri potest, vt qui carnes bubulas concoquunt, pisces saxatiles cōcoquere nequeant? Carnes bubulæ, quoniam duræ sunt, vi magna caloris conficiuntur, & cōcoquuntur, materiam enim patientem causæ respondere efficienti conuenit. aliter fieri nō potest, vt effectus is prodeat, quem vel natura, vel hominis ingenium spectet. quòd si venter suprà modùm calidus sit, piscis nō paulatim concoquetur, sed subito corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem pene quod accidit, imitetur.

19 Cur homines qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videantur? Vngues quia corpore constant solido, tabescere nequeunt: quippe cū affici difficulter possit, quod solidum sit, verū carne vndique tabefacta speciem aduncam illā ementiuntur, sensúmq; decipiunt. Licet hic de tabe illa adijcere, Vlcus quod ex hoc vitio in pulmone committitur, insanabile propterea est, quoniam nunquam pulmo quiescit. natura enim ita construxerat, vt per motum cordis perennem pulmo

aſsiduè moueretur, atque agitaretur. Quinetiam cùm pus per tuſsim efferatur, vlcus amplius lacerari neceſſe eſt.

Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur & vngues: contrà in conualeſcendo pili defluant, corpus augeatur? Quoniam alimẽta pilis per excrementa adminiſtrari natura voluit: quæ quidem excrementa redundare in febriẽdo ſolent per aduſtionem humorum. ergo vt corpus propter habitum malum nutriri non poteſt, ſic pilus abundè iam habet, quo nutriatur. verum, cùm vires ſuas colligere corpus incipiat, cõſumptis iam materiis omnibus, redactíſque quaſi in puluerem vapores deſiſtunt, atque ita per alimẽti inopiam pili defluunt: corpus tamen effœtum cibos auidius trahit, liberaliúſque replẽs ſeſe augetur, & viget. 20

Cur ſi quod in vrina ſubſidet album ſit, bonũ dari indicium exiſtimemus? Quoniam partes ſolidiores firmioréſque noſtri corporis, id eſt oſſa, neruos, venas, arterias colorem habere huiuſmodi certum eſt. Coloris enim ſimilitudo naturales iam vires reconciliari, corroborarique indicat: quippe, cum natura partibus ſolidis & firmis circa humores & ſpiritus ſedem ſuam crediderit. fit enim, vt cùm morbi materia in conceptaculis concoquatur, & per vrinam, quod concoctum inutile eſt excernatur, color quoque rei concoquentis, qui albus eſt, diſtringatur, atq; (vt ita loquar) delibetur. Quamobrem, cùm vires per febrem debilitatæ paulatim materiam concoquant vitioſam principio parum agunt, itaque exiguum ad modum cum vrina mittunt, quod pro ſua leuitate ſublime ſpecie araneæ ſupernatat, facítque, quod enæomera, id eſt Sublimitamentum voca- 21

rum eſt: inde cùm proficiant, ampliúſque poſſint concoquere, plus excernunt: quod in medio vrinæ conſiſtens, facit, quod nubeculam appellamus: eo nanque magis delabitur, quo factum grauius eſt. poſt, vbi per materiæ morboſæ omnis concoctionem plenè excernitur, iam, quod ante leue pendebat, graue pro ſua copia ſubſidet, fundóque vaſis coniungitur: redditq; quod hypoſtaſim, id eſt ſubſidēs, ſiue ſubſtātiam nominamus: quod plenè ſanitatis eſt indicium. materiā enim vitiatam, quæ integro permiſta ſanguini eſt, demum natura ex toto per concoctionem ſecernere, atque reiicere poteſt. Albedo igitur ſubſidentis, colorem ſolidiorum membrorum, hoc eſt ſedis virium ſeruari ſignificat, læuitas materiæ concoctæ æqualitatem oſtendit. quod partim enim craſsius, partim tenuius eſt, inæqualitatem concoctæ materiæ indicat: continentia talis videlicet, vt nihil diſtractum, diſcuſſúmue ſit, plenam virium efficientiam præfert. Reſpondet pus in * collectionibus ſubſidenti in vrinis. verum pus fœtidum eſt, quoniam in anguſto arcetur quod putret, vt neque difflari, neque miſceri poſsit cū ſanguine: quippe quod per ſumma corporis cuti ſubſtare ſolitum ſit. Subſidens illud vrinæ quoniam è contrario ſe habeat, merito fœtore immune eſt.

*φλεγμονῶς, *inflammationibus*.

22 Quam ob cauſam febrem bilis & faciat, & tollat? Facit cum excitata acrior reddatur, vt putreat. Tollit cum viribus naturæ intentis ad id expellēdum quod detrimento eſt, ea quoque foras verſûs concurrat, atque ita educta, cauſam morbi per ſuam detractionem aboleat.

23 Cur oculi ſubſident eorum, quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit,

itaque

itaque corpus considet, atque tabeſcit: cuius rei contrariũ illis euenit, qui vehementer irati ſunt. Oculis enim redduntur propẽſioribus, videlicet ob animæ impetum ad exteriora. fit enim, vt quocunque vis animæ tendat, eodem etiam inſtrumenta, materíæque moueantur.

Cur oſſa quæ validiora ſunt, ex lapſu, caſſuque 24
frangantur, caro, quæ mollior, & * mobilior eſt, *ἀσθενὴς
ictus iniuriam euadit? Quoniam quæ validiora debilior.
ſunt, rei noxam inuehenti renituntur: itaque ſua perſiſtendi contentione corrumpuntur, quæ autem infirma, & mollia ſunt, locũ rei dant occurrenti, & cedunt: itaque tutius ſubterfugiunt: licet hoc etiam in ſtirpibus, & in quibuſuis aliis rebus conſpicari.

Quid eſt, quòd ſpadones, proceros, blæſóſque 25
faciat? Proceros humoris copia reddit, & caloris inopia, blæſos imbecillitas facit. Cùm enim eorũ partes inferiores nequeant ſuſtinere ſuperiores, facilè peruertuntur. itaque vitiũ, quod blæſitatem pedum vocamus, committitur: quod idem etiam ædificiis accidit, niſi ſuperior moles fundamentis reſpondeat.

Cur partes corporis noſtri poſtremas rigere 26
maxime ſoleamus? Quoniam tenues neruoſæ,
*veſangues, atque ob eam rem frigidæ ſunt. *paucisſan
Cur per metũ aut horrorem pili erigi ſolent? guinis.
Quoniã affectus omnes refrigerant, refrigeratio 27
autem foramina cutis adducit, & condenſat: pilus quippe, cùm vndique aſtringatur, intenditur, atque erigitur.

Cur homines melancholici munera quidem naturæ exequi valeant, quippe qui cibos concoquant, atque in ſanguinem vertant, animi nullum munus integre exequi queant? Haud enim

rectè hi cogitare possunt, quibus atra bilis redundat. Quoniam vitiosus hic habitus sedem animi qua sapimus, id est cerebrum occupat, & deprauat.

29 Cur morbi, qui crebrius veniūt, curari possunt facilius, quàm qui rarò? Quoniam quod sæpius euenire solet, minus naturam infestat, videlicet ratione assuetudinis. adde, quòd crebriores committere parua deprauatio habitus potest, graues magna inducit. curatur autem facilius, quod ex causa prodiit leuiore.

30 Quam ob causam qui febriunt, plus siti, quàm fame affligātur, qui conualescunt plus famescāt, quàm sitiant? Quoniam sitis ex nimio calore febris consistit. quemadmodum etiam iis, qui bene valent, si multum meri hauserint, sitis oriatur necesse est. fit enim sitis ex nimio calore, vt modò dixi, aut à siccitate, videlicet humore absumpto, quod iis accidit, qui ieiunarūt. verum famē non sentiunt, quoniam multum vitiosæ materiæ suo in stomacho continent: contrà qui conualescunt, propterea famēt, quòd febris late humores consumpserit: siti non infestantur, quòd febre sublata, corpus refrigeratur, & rehumescit.

31 Quare cùm moritur homo, pediculi suis emigrant locis? Quoniam desiderant teporem, & alimentum, quæ à sanguine petebantur, qui cùm sit refrigeratus & consumptus, discedunt locū priori similem vestigantes.

Hæc duo, quæ sequūtur quæsita apud Theodorū haudquaquam reperiuntur.

32 Quare quæ iugulantur animalia assidue calcitrant? Propter dolorem, potius quàm quòd conuellantur.

Quam ob causam caudæ quorundam animalium abscissæ magis, quàm reliquum corpus moueantur? Quoniam propter meatuum suorum an-

33

gustiam

gustiam magis seruant naturalem calorem, quo vis mouendi,& sentiendi continetur: vnde fit, vt etiam si quiescant, rursus moueantur, si tangas.

Cur medicina purgante epota oculi primum perturbētur,& caligēt: pòst purgatione peracta. emendentur, atque acutius videant? Quoniā principio materias medicina mouet, trahítq; ad ventrem quare vaporum copiam excitat, quæ ad caput effertur, perturbátque cerebrum, vt neq; sensus, neque cogitatio constare integre posſit, post vbi materiæ excesserunt, extinctúsque est omnis vapor, nihil præterea est, quod vel sensum, vel rationem impediat. 34

Cur tabidis & purulentis copia interdum pediculorum oriatur? Quoniam pus humores corrumpit: humores denique vitiati calore naturali concalfacti, animalia creant. sicut etiam in cœno aut quibuſlibet fæcibus, enasci vermes consueuerunt. 35

Cur vehementius per ictum testium doleamus? Quoniam appendices testium sentire maxime omnium membrorum possunt. adde, quòd natura summā voluptatē ex pene oriri voluit, vt propensiores essemus ad rem veneream, qua vna genus humanum seruari potest. Atqui testibus cum pene, & cognatio, & sedes communis est: ergo communē etiam affectionem, sensionémque sortiantur necesse est. At vbi magna sensio est, indidem etiam magna voluptas exultat: vbi autē magna voluptas est, dolor etiam indidem vehementior. bono enim maiori, malum obiici maius certum est. Hic subiungere illa non incongruū censeo. Consensus rerum atque affectus communis trifariā fieri solitus est: aut enim per cognationē, vt cerebri, & stomachi. habent enim communem 36

copiam neruorum, aut per situs propinquitatem, vt cordis, & stomachi, sic enim cor sentit, quoties materia acrior stomachum mordet, mouetúrque ad id expellendum, quod molestum est, aut per imbecillitatem, & transitionem, vt cum pedis digito offenso inguen tumescit. Dum enim vis naturæ cum sanguine ad partem læsam festinat, adenes inguinis sanguine implẽtur, & contumescũt. Accommodari vel moribus, ac vitæ hominum tripartita hæc diuisio potest. dolemus enim vicem cuiuspiam, vel quia parentela coniuncti sumus, vel quia vicini habitamus, vel quia casũ audimus miserabilem: atque ita efficitur, vt affectio tum propria, quædam, tum communis obueniat.

37 Cur super lippitudine caput totundisse ad cutem iuuet? Quoniam melius caput difflatur, liberiúsque per suos meatus digerit materiam vacantem, & fluitantem.

38 Cur vbi ex tenebris ad lucẽ, aut ex luce ad tenebras venimus, non statim cernere valeamus? An quòd tenebræ crassiori, frigidiorique constãt aere? itaque diducunt confundúntque spiritum, cui cernendi munus accõmodatum est. lux vero quòd clara, candida, & calida est, spiritum illum digerit, atque dispergit. cùm autem per temporis aliquantulum spatium assuescat, cernere integre potest. adde, quod ex contrario, subito in contrarium traducti, rei nouitate turbamur, vt minus cernere ex æquo præterea valeamus.

39 Cur in bestiis febres, omnésque abditi affectus difficilius curentur, periculosioréśque sint, quàm in homine? An quoniam naturam sentiendíque potestatem parte intima sui corporis gerunt immersam, non ad exteriora per rationem euocatam, quemadmodum homines habent? ergo si ita

eſt,merito ſenſus dolorem percipit vehementiorem , viréſque omnes naturæ proſternit,immergítque.adde , quod beſtiæ , vt affici minus aptæ quàm homines ſunt , ſic etiam curari difficilius poſſunt.cauſam enim mali vehementiorem vrgere neceſſe eſt , quandoquidem id ægrotat , quod in morbum difficile incidit.

Cur bullæ,quas imber excitat,indicium affe- 40
rant imbris vehementioris ? Quoniam aquæ copia & vaporis ſpiritum multum gignit, & craſſum,qui,cum vndique aquam ſubeat , erigátque in deuexum:inflat,& facie veſicæ afformat. quomodo etiam vitrum inflari poteſt,& genus omne humoris,cũ ebulliat,conuerti in ſpiritum, atque intumeſcere ſolitum eſt.

Cur minus doloris per ſectionem cutis caput 41
integentis percipiamus,quàm cùm quælibet alia pars ſequatur ? Quoniam minus carnis muſculoſæ in capite quàm cæteris corporis partibus eſt.

Quam ob cauſam ex côualeſcentium pedibus 42
ſquamæ magna ex parte diſtinguantur , atque etiam ex manibus , quanquam raro ? Propterea quia materia ferri deorſum aptiſsima eſt,& vero pedes à ſede cordis poſiti longius,& ob eam rem frigidiores minus excrementa concoquere atque digerere poſſunt.

Car tabes,ſcabies,lippitudo, mala contagioſa 43
ſint;aqua intercutis,febris & ſtupor toti⁹ corporis cui nomen apoplexia, tranſire in alium nunquam ſoleant?Quoniam oculus quidem,vt humidus , affectioníque opportunus, facile morboſis deprauatur raddiis , qui cum ſpiritu à lippientis oculo proficiſcuntur, tabes autem expirando putrem aerem reddit , qui tractus ab homine ſano pulmonem,membrum affectu facile vitiat,&corrumpit

rumpit. Scabies quoque, cùm per summa corporis sit, lentámque saniem emittat, facilæ sese propagare, cutéque integri corporis vitiare potest. cæteri sane morbi, aut positi intus cutem attingere nequeunt, nullámve reddunt delibationem, vt aqua intercutis, vt stupor attonitus: aut cùm per summa corporis natent, nihil tamen humoris præ nimia sua lentitate, & siccitatẽ, & corpulẽtia emittunt, vt albugo, vt lepra. aut positi quidem parte interiore sunt: sed quoniã nihil pestilens, atque putrefaciens mittant, suum aliorsum transmittere vitium non possunt, vt febres crebriores, & solitæ.

44 Cur nõnullis febre laborantibus lienes augeantur? An quoniam affluentius aquam hauriunt? est enim mẽbrum id laxius, atque fungosius. An quia debile est, materias illuc affluentes facilius excipit.

45 Cur senes, & pueri magis quàm qui ætate sunt firmiore, calculosi sunt? Pueri vt edaciores, senes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excrementa, quæ calculum contrahunt.

46 Cur titillatio, & fricatio plantarum somnum afferre possunt? Quoniam extrema neruorum eò concurrunt, & coeunt. his enim vehiculis pertractatio illa leuis ad cerebrum vsque transmissa permulcet animum, atque ad requiem somnúmque inuitat. Sunt qui excremẽtis causam tribuãt, quæ tum sua proniore natura, tum motione pedum frequentiore ad palmas delabantur, rursúsque per mediocrem fricandi motum remeent, neruísque aliquantisper ad cerebrum perueh an tur: itaque sede illa superiore oppleta somnum concilient.

Cur

Cur ampliores crebrioréſque Lunæ defectus fiant, quàm Solis? Quoniã Lunæ tam in terminos deficiendi coituum, quàm in turbine vmbræ ex terra per Solis diametrum ortæ incurrit, & quidem crebrius Lunam eo deuenire propter ſui orbis celeriorem abſolutionem neceſſe eſt: Sol per coitus tantum defectioni deputatos obũbratur, cùm ſcilicet Luna curſum per eos agat occultétque faciem ſuperiorem, quòd tamen Sol lõge maior, quàm luna eſt, totus abſcondi non poteſt, Luna ſæpius tota occulitur. Mouere æs, ferrúmque multitudo, quoties Luna aut Sol deficit, con ſueuit, quaſi *ſpiritus quoſdam vitioſos velint de pellere. haud enim per id tẽpus lumina benigne terrã aſpiciunt, neque benefica deliberatio inde manat, qua mali infeſtiq; ſpiritus repelli poſsint, & coerceri. 47

Ex hoc loco colligitur quod author iſte tenet dari ſpiritus ſiue dæmones, quod nõ eſt ad mẽtem Alexand. qui animæ mortalitatem ſuſtinuit.

**malos genios, ſiue dæmonas.*

Cur infantes, qui ſeptimo mẽſe in lucem venerint, viuere poſsint, qui octauo nõ poſsint? Quoniam ſeptenarius perfectus numerus eſt, & vt Pythagoras cenſet, & omnes ſcientiæ numerorum profeſſores autumãt, octonarius imperfectus eſt. Itaque quod tunc prodiit, imperfectum, minúſq; aptum ad vitam eſt. Qua ratione etiam monſtra viuere nequeunt: quippe quæ non ex conſulto naturæ orta ſint, ſed imperfecta vel per inopiã, vel per ſuperantiam, & temeritatem materiæ forma diuerſa contra naturæ legem peruenerint, nihil enim imperfectum vel tẽpore, vel forma à natura creari ſolet. quam ob rem ſi quid tale erũpat, id edurare non ſolet. Naſci infantes menſe ſeptimo poſſunt, quoties vis afformandi validiſſima eſt, & ſanguinem ſibi obtinet commodum. ſic enim ocyus rem perficere poteſt: ſed ſi è contrario eſt, decimo exeant neceſſe eſt. Numerum 48

tam ſeptenarium, quàm denarium eſſe perfe-ctum varie conſtat: orbem nanque terrarum ſeptē inſignibus ſtellis regendum nouimus. homo ſeptimo menſe dentire incipit, anno ſeptimo dentes permutat. quarto decimo, id eſt bis ſeptimo, id eſt bis ſeptē annis peractis, pubeſcere incipit. vigeſimoprimo firmam aggreditur ætatē: quod tempus ter ſeptem annis cōſummatur. morbi numero ſeptenario iudicantur. Luna per ſeptenarium ſuas accipit formas. menſes ſeptenis conſtant diebus. vocales literæ ſeptem ſunt. & denarius quoque numerus ortum omnem, atque interitum rerū complectitur, author Ariſtoteles eſt, & numerus omnis ex denario oritur per repetitionem. Vndecim enim & duodecim, & reliqui omnes ſequentes, vnitates quibus denarius conſtat repetunt. & homines priſci non tabulis, ſed dextris ſuis rem, de qua agerent, confirmare ſolebant, videlicet numeri denarij cauſa, quem diligit, explent.

49 Cur ouum preſſum vtroque extremo ambabus manibus frāgi nequeat, preſſum latere facile frāgitur? Quoniam per angulos tantūmodo ſuos manibus renititur opprimentibus. Eſt enim angulus quod quaque in ſtructura validius conſtet. adde quòd preſſum per extrema, parte nimia ſentit: preſſum per latera, parte amplà cōflictatur, vt facile poſsit deſtrui.

50 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus ſic ampliatur, & ſpiritum, qui ſonitum excitat, digerit, atque tranſmittit. Quinetiā ſpiritus ipſe, qui per contentiorem digiti motū attenuatur, ſecerni melius poteſt.

51 Cur fœminæ omnes calculum ſua in veſica len

te

te concipiant? Quoniam ceruicem vesicæ ampliorem quàm mares habeant. hinc enim fieri potest, vt cum vrina excremẽtum quoque eiiciatur, quod calculum contrahit.

Cur genus stirpium syluestrium validius, & lætius esse soleat, quàm vrbanum? Vnde dici solet 52
tellurem esse matrem syluestrium, nouercam autem vrbanorum. Quoniam solertia naturæ, non humani ingenij creatur. caret enim humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atque effœminat.

Cur musculi trãsuerse insecti difficilius vnian 53
tur, & curentur? Quoniam fibræ, filáque neruosa affatim ita inciduntur. Natura enim neruum carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnẽ vndique veluti deducto porrectóque stamine texuit, fecítque musculum, nomine à similitudine muris animalis translato, cui sane oppositum neruum condidit, qui tendo à tendendo vocatus est, cuius extremum artubus partium mouendarum annexuit, cúmque rem mollem duræ coniungere sine vllius interuentu nequiret (sunt enim contraria) per ossa, medullámque membrum quoddam neruaceum edidit, quod copulam nominamus, eóque tendonis partem postremam alligauit: ex quo vsu nomen copulæ accepit. Musculum solers naturæ ingenium alibi in globi speciẽ collegit, alibi in membranæ planum attenuauit. Denique pro vsu membri mouendi musculum quoque aptissime accõmodauit. Nam vbi membrum magnum, ac validum trahi deberet, vt crus, coactiorem, pleniorémque musculum afformauit. Talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret. vbi paruum, aut inualidum esset regẽdum, vt palpebra, aut lingua, musculũ mẽbranæ simi

ſimilem addidit. Quoniam membra eiuſmodi parum potentiæ mouentis deſiderarent.

54 Cur aliqui faſcinari poſsint, præſertímque pueri? Quoniam talem ſortiuntur naturam, vt affici perquam facile poſsint, & immutari: genus id vitij tale eſt. Qui ſumma animi nequitia perpolluti liberalem aliquam, exoſculandamque formam conſpicati mouentur, radios ſui conſpectus vitiatos tranſmittunt, quaſi veneno quodã vitio ſui animi radios veluti telum illinãt, iaciántque in rem, cuius inuidia tenẽtur, & deſiderio, prodit igitur de pupilla radius exitialis, qui per oculos obducti hominis ſubiit, vertítq; quàm aggreſſus naturam eſt, malóque habitu deprauat, vt mox corpus langueſcat, morbóque laboret, quã vero aditus per oculos pateat contagioni, conſtat etiã ex iis, qui mortua hominum corpora contueri recuſant, ne radij ſui* conſpectus aliquã ſibi luem, peſtémque referant. Sed omnium maxime pueri vitio illo capiuntur. Quoniam natura tenerrima ſunt, facillíméque affici à quolibet poſſunt.

Al. l. conſpectus refracti per oculos aliquam.

55 Quam ob rem nonnullis vehementer tuſsientibus, aut euomentibus ſplendorum quædam imagines ante oculos obſeruari appareant? Quoniam abductio vehemens pectoris & ventris humores ſurſum compellit, & ſpiritus: qui, cùm ad oculos veniant, ſpiritum conſpiciendi perturbant, atque deprauant, ita vt foris illas imagines ementiantur, quod ſi vapor ductu oblongiori eſt, imagines etiam hac eadem forma apparent. item ſi bilis ex vitello cognominata vaporem excitat, aurum imagines imitantur. ſi pituita mouet, albi ſuſpirio occurrit. Ad ſummam pro figura coloréque cauſæ viſa quoque imaginamur. Qui tamen per febrem arduam delirant

lirant, atque insaniunt, iis de cerebro ipſo vapores ad conſpectoriũ ſpiritũ fundũtur, & verò qui oculorum ſuffuſione infeſtãtur, eaſdem illas ſibi videntur videre imagines.

Cur qui aquam bibere conſueuerunt, acutius 56
videant? Quod vini copia flatus nimium excitans ſpiritum conſpectiuum, ſenſúſque omnes pertur bat & vitiat.

Cur qui oculis cæſiis ſunt, vehementius ex lip- 57
pitudine doleant, nec pati poſsint acerbitaté medicamentorũ? Quoniã oculorũ humorem omnẽ, & à cryſtallo illum cognominatum propenſiorẽ ad partem exteriorẽ patentiorémque ſenſui con tinent: at qui nigris ſunt oculis, minus ob cauſam contrariam ſentiunt.

Cur qui leuiter euomunt, pituitã egerant, qui 58
plenius, bilem, qui ſupra modum, etiam ſanguinem? Quoniam qui vehementer intendunt, materias quoque imis infixas poſſunt euellere: pitui ta verò vt craſſa, illinitur, atque ob eam rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reiici poteſt. quòd ſibilis quoque per ventrem innatet, ocyus mouebitur, quàm pituita. Verum materiæ, quæ in venis continentur, egeri per medicamentum hoc modo conſueuerunt. Natura cùm corpus male habitum purgatione indigere animad uerteret, poſtrema venarum ad ventriculum finiuit, quemadmodum ad vuluam alias duxerat venas propter menſtruam purgationẽ, atque ad nares etiam alias, & ad ſedem coniecit, vt inde morbis remedia per purgationem paterent. quæ quidem ora venarum coniuncta lex tandiu conti nte naturalis, dum aperiendi neceſsitas ſit. hæc igitur quoties febres vrgent acutæ, ſponte ſuæ naturæ per vim excretoriam patefacta, mate-

riam amplius in venis, atque arteriis concoctam egerunt, aut per hos, aut per aluum. at, cũ medicina epota sit, per vim ampliantur, permittúntq; ex conceptaculis materiæ attrahi. Piper enim & scamonea, & cætera generis eiusdem suo naturali calore ora aperiunt, deinde sibi quodque conuenientem materiam attrahere naturali quadam proprietate potest, vt dictum inter initia est: sanguinis tamen, quoniam amplexus est à natura, clarúsque habetur, non nisi tractus per vim nouissimè exit, cùm scilicet vltra modum exinanitur.

59 Cur pondera facilius parte læua ferre possimus, cùm hæc infirmior sit, quàm dextra? Quoniam dextra vt validior, læuæ subuenit, leuátque aliquantulum onus: quod quidem officium læua præstare dextræ suam ob imbecillitatem non potest.

60 Quam ob causam vinum, aut quemlibet alium humorem per fistulam exugendo attrahere valeamus? Censendum per vim inanis humorem posse efferri, non per oris attractionem. fistulæ nanque meatus plenus aeris videlicet corporis, prætenuis est. & cùm fieri non possit, vt duo corpora per idem tempus eodem in loco maneant, vtpote humor & spiritus atque etiam cùm locum esse inanem, id est, corpore omni vacantem natura omnino recuset (omnis enim locus continet, aut corpus solidum, aut humorem, aut spiritum) necesse est, dũ aer canalis interior per oris suctionem detrahitur, humorem tantisper consequi, vt inane spatium relinquatur. quod idem etiam per id agitur instrumentum, quo admisso vrinam elicimus. lana enim obdurante detracta, spiritus etiam internus educitur, atque

ita ne inane sit, vrina attrahitur. Quinetiam medicinales cucurbitæ eadem illa ratione sanguinem attrahunt. ignis enim *admissus, vbi extinctus est, facit vt tantum sanguinis attrahatur, quantum loci ipse occupabat, ne inane sit, à quo penitus natura abhorret. denique omnia quibus hunc in modum quicquam attrahimus, ad rationem inanis referre omnino debemus. neq; enim calor, neque oris attractatio causæ potissimæ sunt vt latè in vrinaria illa fistula patet, quæ neutro eorum attrahit vrinam. sunt tamen alia quæ sui caloris ratione possint attrahere, vt tapsia illita: nec non & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraq; attrahunt, vt ferrum magnes, sanguinem membra.

*al. l. ad, missus fundit contentum humore, tenuat, & vacuat, qui vbi.

Cur naturales potentiæ natiuæ, atque insitæ sint, animales aduentitiæ omnes habeantur? Quoniam naturales, id est, attractoria, retentoria, immutatoriá, secretoria ad ipsum tantum viuendi pertinent rationem, neque plus quicquam obtinent, quàm necessum sit: animales verò, & sensales, & motales ad bene viuendum non commodæ plane adsunt. membra enim nisi alantur, interire necesse est: at si non vel moueantur, vel sentiant, non idcirco intereunt: quanquam pulmo, quoniam vires habet trahendi reddendique spiritus, idque assiduè ex periculo strangulandi exercet, insitam sibi simulet motionem. Naturales vero potentiæ ordine atque numero illo ob hanc causam habentur: cibus, & sanguis, quoniam vacant anima, non ex sese possunt adglutinari membro, quo ali debent. Quamobrem vim adesse oportet trahendi, quæ fungi officio possit. Item, cùm corpus omne quod mutatur, non sine vllo tempore, sed per temporis spatium im-

mutationem patiatur ab re, quæ agit, atque immutat vim secundam adesse necesse est, quæ contineat, subministrétque ad tempus, quantum satis sit immutandi potentiæ. Vnde etiam tertiam quoque vim esse oportet, cuius officium sit immutare. Sed cum vis hæc immutatoria concoquendo partem quidem sanguinis vtilem membris adiungat cohærendam, inutilem autem relinquat, quæ cum permaneat, non iter tantummodo claudat, & foramina, per quæ sanguis alimentúmque permeet, verũ etiam putreat: constat vim quandam subiungi quartam esse necesse, quæ partim per inuisibilem exhalationem, partim per sudorem, cæteràsque vias sensibiles excrementum secernat. ordo hic est, & numerus naturalium potentiarum. Membra autem non omnia ex æquo potentias, quas enumerauimus, omnes sortiuntur, sed ea duntaxat, quæ sibi tantum operantur, vt neruus, vena, os. Nam quæ non modo sibi, sed etiam cæteris omnibus membris victum emoliuntur, muneréque funguntur publico, hæc vnam habent potentiam intentam, & potiorem. verbi gratia, venter, & iecur vim amplissime mutatoriam obtinent. Lieni, stomacho, fellis folliculo, renibus attractoria potius data est, intestina, atque vesica excretoria plurimum valent. vulua insignis per retentoriam est. proximum sanè, quod de sensibus animaduertimus, est. haud enim pro compari modo genera animalium omnia sensibus prædita omnibus sunt, sed olfactu canes præcellunt, visu aquilæ, gustu protogustæ animalia Iudica: vnde & nomen acceperunt: tactu serpentes & quædam aues, auditu anseres.

Cur sensus quinque tãtum, non plures, neque

pane

pauciores habeamus? Quoniam pro rerum natura sensibilium, atque numero, sensus quoque condi debuerunt. Tactus enim asperum, læue, durum, molle atque cæteras qualitates, quæ positæ in solidis sunt, percipit. gustus dulce, amarũ, salsum, & cætera saporis genera, quæ in humoribus, succisue constant. olfactus bene maléue olentia, quæ vaporibus tribuuntur. auditus sonos & strepitus, quæ ictu aeris efficiuntur. visus colores, qui tenuissimo, ætheríq; finitimo spiritu continentur. quippe res solida resoluta diffusáque, humor redditur. humor in vaporé transit, vapor in aerem, aer in æthera, atque spiritum tenuissimum, ita vt quasi series quædam ex terra ad cœlum vsque deducatur perpetua, liceat hîc quid spiritus aer intersit subiungere: discrepat aer à spiritu tenuitate, & motu. spiritus enim aer concitatus est, qui cùm concitetur, etiam extenuetur, necesse est.

Quam ob causam caro corrupto osi supposita laxa sit, fungosa, & liuida? Quoniam ossis corruptio non nisi per habitũ vitiosum fit, qui mutandi potentiã deprauat: qua deprauata, fieri non potest, vt caro integra, solida, colloratáque gignatur. sanguis enim mutari præterea ex naturæ ratione non potest. 63

Cur in omni transmutatione, id quod generatur exprimit generantis & transmutantis colorem? Quoniam facultates transmutantes naturales sunt in partibus solidis tanquam sedibus firmis, à natura collocatæ, vtpote ossibus, venis, membranis, & arteriis, non autem in humoribus & spiritibus: nimirum fluxis infirmis ac facilè prodituris creditas facultates. Porrò autem, cùm vniuersum corpus tribus istis componatur sub- 64 *Quæsitum hoc apud Theodorũ non legebatur.*

ſtantiis: & ſolidæ partes colore ſint albo prædi-
tæ, conſentaneum eſt in vrinis percoctis contēta
eſſe alba & pus, lac, ſemen, mucum, lippitudinē,
id eſt, humorem in oculis concretum, chylum,
hoc eſt lacteum in ventriculo ſuccum, & iis ſi-
milia, ſanguinem vero eſſe rubrum, pro iecoris,
à quo generatur, colore. Cæterum, eorum quæ
in animalis corpore generantur, quædam ſunt
omnino contra naturam: vt calculus, vermes,
lapidoſa duritas in podagra, impetigines & cæ-
tera huiuſmodi, quæ ex vitioſo naſcuntur humo
re, quædam ſunt prorſus ſecundum naturam: vt
ſemen, lac, ſanguis, infans, caro, & huiuſmo-
di, quæ vera ſunt naturæ germina, quædam de-
nique ſunt amborum media: vt pus, alui deie-
ctiones, mucus, aurium, oculorúmque ſordes,
& his ſimilia facultatis concoctricis excremēta.
Bonæ porrò temperaturæ gignunt naturales fa-
cultates, atque vt nonnulli exiſtimant, etiam
animales, ſiue, vt verius dicam, ſunt ipſarum
inſtrumenta. Nam quemadmodum fidibus in ci-
thara & foraminibus in tibia recte conſtitutis,
artifex optimè modulabitur: malè autem diſpo-
ſitis, perperam agat neceſſe eſt, cùm ipſe in re
nulla ſit imminutus, ſed poteſtate tantum, non
etiam actu artem habeat incolumem: ita omnis
facultas pro inſtrumenti agit conſtitutione. Si-
quidem cerebro, verbi gratia, per intemperiem
deprauato, vis animæ rationalis nequit ſuo per-
fungi officio: cùm tamen ipſa interitus expers
poteſtate permaneat immutabilis, contra autem
reſtituto organi temperamento idoneo, vim &
poteſtatem ſuam exerit & confert ad actionem.
Itaque, bona quidem membrorum temperies fa-
cultates ſeruat incolumes: facultates vero pro-
ducunt

ducunt actiones, ſicut hæ viciſsim ipſum opus proferunt. Nimirum moderato calida & humida iecinoris temperies, parit quidem vim ſanguinis effectricem: aut certè conſeruat: ſicut alij malunt. vis autem illa actionem edit, ſanguinis videlicet cōfectionem, ex qua denique opus ipſum, vtpote ſanguis, exiſtit. Vnde licet viciſsim atque ordine inuerſo hunc in modum colligere. Si ſanguis generatur, incolumem eſſe ſanguinis confectionem: & ſi hæc ſalua eſt, validam quoque eſſe facultatem huius actionis parentem: qua item ſuperſtite neceſſe eſt bonam hepatis temperiem etiamnum extare: & ea integra, rectam denique eſſe, quæ ipſam tuetur ac moderatur, elementorum commixtionem.

Cur acetum conſperſum vuluæ dolorem inuehat vehementem? Quoniam vulua neruoſa admodum eſt: neruis enim ſentimus, & acetum ipſum per ſuam acredinē mordet, ac percutit. ſicut etiam pectus aceto offendi nouimus, quoniā membranis, & muſculis conſtat numeroſis. neruoſam vuluæ eſſe texturam natura voluit, vt ſentiret præcipue, voluptatémque ob eam rem ſummam ex coitu venereo caperet ſeminis gratia concipiendi, tum vt in partu multum extenderetur. Sunt qui per diſcordiam quādam naturalem acetum vuluæ aduerſari exiſtiment:* narrantes obſtetricem, artem medendi ſibi vendicantem, aliquando in partu clàm ac dolo in vterū puerperæ inieciſſe acetum cum re alia quapiam, mercedis gratia, atque ita intuliſſe conuulſionē, & ſummum dolorem: deinde ſimulantem ſe mederi, infudiſſe rurſus alia quæpiam, atque ita reſtituiſſe ſanitatem: tum autem in ipſo facto deprehenſam ſceleris dediſſe pœnas. Nonnulli ſtrangula- 65

** Hæc totū in Theodori tranſlatione nō reperitur.*

tionibus vuluæ res bene olidas infrà male olidas suprà per nares afferunt, rati esse animal, & propterea malè olida fugere, accurrere verò ad bene olētia, atque ita ad propriam sedem redire. mihi verò videntur bene olida, cùm vim habeant tenuiorem, & calidam, lentam materiam, morbum in vtero generantem, concidere, & digerere, quæ infestat: malè autem olida, cum viribus sint crassioribus, foramina intersepire, vt vulua retrahi nequeat. Sed quāquam malè olida vuluis prosint, tamen comitialibus aduertenda omnino sunt. faciunt enim, vt qui eo morbo capi solitus est, collabatur & æstuet. Ergo vitandum pennas ignis iniectas, lapidem gagatem, bitumē, cornu omne, lucernas, lanas pice illitas & deustas, lapidem thraciam, qui aqua vritur, oleo extinguitur, denique omnia, quæ crassos reddunt humores. quippe cum tracti vapore eiusmodi crassent spiritum animalem, & cogant, præsertim cùm iam aliquid ex se ipse habeat crassitudinis & frigiditatis atque ita efficitur, vt anima apto careat spiritu ad munerum suorum perfunctionem, corpúsque suum spiritali orbatum vehiculo premi, collabi, prosterni patiatur.

66 Qui fieri potest, vt quæ qualitatum contrariarum sunt, affectum eundem possint aduehere, rigorem enim & calor concitat, & frigus? Censendum hoc caussis agi diuersis. oritur enim rigor ex flaua bile ratione acritudinis, quæ membra pungit, & mordet. excitatur enim corpus ad id repellendum, quod tentet, cúmque id ipsum frequenter faciat, vicissímq; modo bilis superfluat, & impungat, modo membra concitentur, atque repugnent, rigor exultat. oritur item ex refrigeratione, quoties natura per immodicā mutationem

nem conflictatur, suáque mẽbra rursus frequenter excitat ad rem expellendam inimicam. modica enim refrigeratio chara, & accõmoda naturæ mẽbrorum est, immodica, abhorrenda, & noxia. Mẽbra primũ obtorpescunt, deinde inhorrescũt, tũ autẽ inalgescunt, & rigent vario scilicet refrigerationis incremento.

Quamob causam, cùm vinum cum pane febrientium imbecillitati concesserimus, febris nihilo per calorẽ vini aucta est, imò minor esse incipit? Quoniam exiguum, atque inualidũ dedimus. hinc enim facilè concoctũ, digestúmque in omnes partes membrorum est, mẽbra autem recreata assumpti beneficio alimenti firmiora ad concoquendam morbi materiam efficiuntur. habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendum. firmandúmque membra humani corporis, modo quis modice assumat. ex quo illud Homeri, Et Cererem, & Bacchũ: nanq; hinc vires, animíque. Quinetiam odore suo hæc reficere, firmaréque hominem possunt. & malum quoque sui odoris qualitate recreat, atque firmat, longéque magis, si edatur & verò caprioli vitiũ, & *myricæ, & rosæ, & his similia olfacta in febriendo recreare possunt, atque firmare. 67

*myrti.

Cur oleum nullo cum humore misceri patiatur? Quoniam lentum, crassum, & continens est: neque illas in partes tenues consecandũ, idcirco nullum humoribus locum dat subeundi, miscendíque. Iunguntur autem quæque aut per *confusionẽ, vt elementa, quæ primas suas qualitates omnino amittunt, cùm coeant, corpúsque vnum augmentent, quanquam resolui à natura, restituíq; posfit ad pristinam conditionem, cùm 68

*κρᾶσιν Id est tẽperamẽtum.

non sint reuera: aut per adiectionẽ, vt aqua iungi cum oleo solita est: aut per mistionem, vt hordeũ cum tritico: aut per adglutinationẽ, vt lapis cum lapide: aut per agnationem, in intimatione, & assimulationem, vt sanguis cum carne, vel cum medulla, vel cum osse: aut per affixionem, vt lignum cum ligno clauo adacto: aut per mutuam retentionem, complexionémque, vt *ansæ ostiales. In iis vero, quæ animata sunt, vt qui per luctam suas manus consueuerunt, quonammodo animus coniungatur corpori, nondum expositum est: nullus enim ex prædictis modis conuenit animo, sed per habilitatẽ potius censendum iungi cum corpore animũ medio quodam interueniente, quod aliqua ex parte naturã continens vtriusque, atque familiare vtrique se exhibens, atque *vtrũque ingenue simulans, miscet naturã incorpoream cum natura corporea, immortalem cum mortali, puram cum impura, diuinam cum terrena, videlicet hunc in modum: Oritur spiritus quidam vaporis propè speciem gerens: in iecore per calorem humorémque, qui ea in parte modice habentur, qui cùm per venam cauam cognominatam ad sedem cordis ascendat cum sanguine, atque amplius recaleat, & extenuetur, in speciem prope aeris transit, rursúsque per arterias, carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, id est, partem subditam cerebro effertur, qua in parte frigiditate cerebri moderatur, naturalíque quadam proprietate afficitur, transformatúrque in spiritum æthera planè imitantem, quo animus instrumento aptissimo vtitur actionum suarum. Quinetiam aer, qui naribus trahitur extenuatus in corde ascendit ad cerebrum per arterias, alimentúmque offert sese spiritui æthereo illi, &

*anuli catenarum.

*al. l. vtriusque naturã imitans.

anim

animali. hic igitur ſpiritus, vt non incorporeus, accōmodari corpori poteſt: vt tenuior, ſyncerior, atque clarior, quàm natura vulgaris corporis patiatur, iungi cum animo poteſt. Denique vinculum perquam idoneum corporis, atque animi hic accedit, naturaſque oppoſitas copulat, & ſuo familiari interuentu conciliat, atque continet. hic quandiu conſtans, atque integer ſit facultatem rectè cogitandi, agendíque omnia animo præſtat: at cùm à ſua natura deſciſcat, ſi leuiter refrigeretur, indenſetur, craſſetur, ineptum denique redd atur ad intentas animi actiones, committit, vt animus retardius, ſegnius, atque veternoſius agat. ſed ſi nimium refrigeretur, factúſque ſit corpulentus, efficit, vt animus ſuas penitus deſerat actiones, quod his plane euenire videmus, quibus ſedes memoriæ torpet, vitioquo tenetur lethargo: aut iis, qui toxia hauſerunt. Contrà ſi immodice recaleat, moueatúrque ſæuire inſaniréq; cogit, vt * tantiſper animus diſiungi à corpore per ſui vinculi deprauationem videatur. Conſiderandum porro mihi aliud diuinum opus, cum enim animam à corpore cœleſti & diuino demiſſam terreſtri corpore claudi oporteret: deſcenſum ipſi excogitauit per corporis figurã, conſtructionem & colorem. Ipſum enim caput rotundũ formauit, tãquam paruum quoddam cœlum. Cerebrum vero purum ac perlucidum conſtruxit, largitus ſpiracula ſeptem, velut feneſtras, pro planetarum numero. denique ſuperpoſuit toti corpori: quia cælum eminet rebus omnibus generationi & corruptioni obnoxiis.

** Al. l. tandem.*

Tota hæc particula in theodori codice non legebatur.

Cur animantium alia parere plura, alia pauciora conſueuerunt? Cenſendum naturam ſic ſtatuiſſe, vt quæ breui tempore viuerent, hæc partu 69

eſſent

essent mumerosiori, videlicet ea de causa, vt vitæ breuitas partus copia compensaretur. genera eiusmodi sunt sues, canes, aues complures, pisces omnes. quæ autem diu viuerent, hæc pauca procrearent. quippe cum temporis amplitudo posset rei, quam natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, serpentes, cornices, cerui. quæ vero mediocriter viuerent, hæc etiam partu essent mediocri. Stirpes quoque modo eodem illo fructificant. annua enim omnia. quoniam vitam breuem sortita sunt, largam seminis copiam effundunt, vt triticum, hordeum, millium. Arbores parcius ferunt eo quòd vitam agunt diuturniorem. Mammæ quoque animantibus pro partuum numero datæ sunt. Quadrupedibus item intra sese fœtificare, atque vterũ ferre natura voluit, ob eam scilicet causam, quoniã & corpore sunt ampliori robustioríque, & terrã pro sede sortiuntur, gradíque non magno cum labore consueuerũt. Volucribus partus foris conficiendos censuit, vt eo immunes essent onere, & labore, quoniam & corpore sunt imbecilla, & per aerem agitantur.

70 Cur febrium accessiones certo venire ordine soleant? Quoniam tantum materiæ putret, quantum à natura concoqui potest. quòd cùm materia concoquenda certa sit, potentiam quoque certam tempúsque certum esse necesse est. subiungendum hic illa, quódque materiæ genus suum habet vaporem. Sanguis enim vaporem humidum & calidum reddit more aquæ feruentis, quod in beletum tegminibus patet, atque in balnearum tectis, & in aere. sic etiam nubes consistunt, & quemadmodum vapor aquæ in rorem concrescit, rursúsque speciem aquæ recipit, sic

etiam

etiam sanguis stringitur, & sanguis iterum fit. bilis flaua veluti fuliginem agit calidam & siccam ritu* lapidis ignem sentientis. Atra bilis quasi familiam emittit modo lignorum, quæ deusta in cinerem aridum vertuntur: pituita fumum humidum crassum, mordacémque reddit instar lignorum viridium, cùm vruntur. est enim quodque ortum eadem essentia, qua sua origo est.

*alia litera lucerna ardentis.

Qua de causa mel inueteratum, aut supra modum coctum, amarum euadat, necesse est? Quia suum omnem humorem amittit qui calorem temperare immodicum potest. quemadmodum etiam quilibet humor alius dulcis affici solitus est, vt vinum, vt defrutum. vnde fit, vt etiam temporis spatio crassescat, & minuatur. & quemadmodum vinum quatuor illa continet, florem, qui leuissimus innatat, fæcem, quæ corpulenta subsidet, humorē, qui temporis absumitur spatio partémque illam vinaceam, atque idoneam alimento: sic etiam mel ex quatuor constat, eiúsque humidum recrementum illud vim quandam obtinet detersoriam. quapropter incoctum tergit, & purgat. coctum alere tantum potest, eo scilicet, quòd sors superuacua omnis igne absumitur. Vt vero mel in vetustate amarescit, sic pinguia omnia, & oleosa rancida efficiuntur, vt butyrū, oleū, adeps. Hic de saporibus illa addidisse non ineptum fortasse sit, dulcedinem plus caloris, minus humoris parit, acritudinem caloris, & siccitatis copia producit, salsuginem plus siccitatis, minus frigiditatis committit, acorem frigiditatis humiditatísque copia gignit, austeritatem siccitas largior, & frigiditas dant, amarorem siccitas & calor plenior creant, pinguitudinem 72

dinem ex humore pluri, & calore exiguo oriri censendum est.

72 Cur hominibus admodum vinolentis circunuerti omnia videantur? Quoniam larga copia vini exhalationem spiritus vaporosi ad cerebrum mittit nimiam, qui spiritus cùm digeri, atque consumi nequeat prius, quàm temporis spatium concoctionem exhibeat, per cerebrum voluitur, & quaque versus percurrit, atq; ita perturbatus profluit per neruum conspectiuum, pupillamque ad res conspectui obuias, facitque vt tales videantur, qualis ipse est. Affectum etenim interiorem foris esse imaginantur: quocirca efficitur, vt etiã caligent, & vertigine tantisper tententur. cuius vitij nomen à conuolutione aquarum deductum est. neque vero ex vino tantum, sed ex materiis etiam corporis accidere illud potest: quoties vaporem ad cerebrum nimium efferant, affectúmque moueant, quæ caligo vocata est.

73 Quam ob causam cùm nerui iidem à cerebro, & dorsi medulla in partes membrorum omnes transmittantur, non eadem actio, sed varia soleat prouenire? Quoniã non modo ratione essentiæ, verum etiam structuræ euariat actio, alia enim strues, & effigies nerui conspectui est, alia auditorij, alia gustatorij, alia eius qui in ore ventris positus est. Neruus enim conspectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit, atque etiam magis gustatorius simplici ducitur serie, qui stomacho deputatus est, voluitur in anfractum. Porrò ampliorem in orbem se agit, qui ventrem perficit. quemadmodum & cithara, quæ fidibus varie concinnatur: quippe quæ crassioribus, tenuioribus, interioribus remissioribus constet. aliter enim nunquam illa

concĩ

concinendi amœnitas reddi poteſt. Quin etiam in reliquis mēbris, quorum aliquod officium eſt, varium perſpicere artificium licet. Iecur enim & lien carne quadam criſpa, atque tortitia conſtat. quam & * materiaceam, quòd materiæ ſimilis eſt, nominemus. Renum quoque, & cordis caro * ſui generis eſt. Stomachi vero fila, quæ in directum porrecta ſunt, attrahunt: quæ tranſuerſa ducuntur, impellunt. Vulua profectò, & reliqua membra, quæ vim obtinent continendi, nō niſi per obliquum filorum tractum ſuo funguntur officio. Venæ, & arteriæ, & membranæ membris omnibus vſui ſunt, miniſtríque publici habentur. membra autem ipſa ſuis quæque diſtribuūtur muneribus, & ſingulis ſingula actionibus delegantur, vt perſpicuum ſit, cui præcipue tribuere actionem debeamus.

* παρεγχυμα. affuſionē.
* propria.

74 Cur mulieres, quæ vterum gerunt, ſecundo aut tertio menſe guſtare aliquid improbe appetant? quapropter picare tantiſper dicuntur à pica, quæ terræ glebas ſuauiter eſitat. Aut quia varius & alienus eſt eius color, vt harum appetitus. Natura ſanguinem omnem menſtruum colligere in matricem neceſſariæ fœtus afformationis gratia conſueuit, qui ſanguis ſi vitiatus eſt, ſuum vitium ad os ventris tranſmittit, atque ita ſtomachus ipſe improba motus qualitate materiæ cibos alienos, atque incommodos appetit, ídque ipſum varie peccat pro materiæ ſubditæ cōditione. Nam ſi atra ſit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit: ſi pituita acida, ſapores acidos concupiſcit, ſi bilis vitellina * pinguia quærit. ſi alia miſcella quælibet ſit, auiditas quoque guſtandi ratione illius oritur inſolēs. veram hanc eſſe cauſam conſtat eo, quòd non omnibus

* Alia litera mdorulenta.

prægnantibus hoc idẽ vsu eueniat, sed complures sobrio appetitu degant, quibus scilicet sanguis ille collectus integer est, & vacuus excremẽto. Vitiũ id vltra mẽsem tertiũ non protrahitur: fœtus enim iã perfectior copiã absumere sanguinis potest, vt nihil præterea sit, quod stomachũ efferatur. Hoc idẽ etiã aliquibus esurientibus vi famis illa intolerabili, quã bulimũ appellamus, atque etiã morbo maioris intestini laborantis accidit, scilicet eadẽ illa causa, quòd stomachus materiis vitiosis refertus est, ex quo fit, vt his summopere prosit purgatio.

75 Cur autumnus inæquabilis sit? Habet enim eodẽ in die frigus, & calorem. De hoc varia sententia est: alij enim ad abditam atque inexplicabilem causam illud referunt, alij ventos per id tempus varios, & inæquales afflare aiunt, alij quòd terra nimio æstatis æstu deusta refrigeratur per autumnũ, hinc calore adhuc extante vicissim agi modo frigore, modo calore opinantur. Haud enim illi audiendi sunt, qui propterea inæquabilem esse autumnum existimant, quoniam medius inter hyemem, & æstatem positus est: nam & ver medium est, quod non ita euariat. Hic adiicere illa non alienũ est, diei & noctis spatium quatuor anni tempora plane imitatur. prima enim diei pars vsque ad meridiẽ veri similis est, meridies ipsa æstatem simulat: hinc ad vesperam species agitur autumni, nox deinde hyemẽ præfert, vt quæ humida, & gelida sit propter solis absentiam.

76 Cur somnũ lassitudo afferre possit, cùm hæc siccet, siccitas vigiliam pariat? Censendum non interne à lassitudine somnum proficisci, sed per mediam frigiditatem, atque humoris consum-

ptionem. Quippe cùm lassitudo ex se siccitatem creet, siccitas calorem aboleat (humor enim caloris est nutrimentum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur natura humido alimento consumpto, vitalíque spiritu diminuto quiescit, vt acquirat, rependátque quod amiserit.

Cur lapis, aut ferrum, aut quid tale proiectum in aquam sine aliquo ligni sustentamento demergatur, ligno susceptum descendere nequeat? Censendum aerem per ligni meatus admissum lignum eleuare, ac facere, vt innatet, quanquam pondus sustineat: at vero lapis, & ferrum, quia solidiora sunt corpora, prædensóque meatuum contentu stringuntur, nullum sibi admitti spiritum patiuntur, atque ob eam rem nequeunt innatare. sic enim & qui per vndas interierunt, primum ad imum delabuntur, post aliquot diebus emergunt, & fluitant. cùm enim corpus putret, & tabet, spiritus oritur, quo pulmo meatúsque omnes implentur, corpúsque eleuant ita, vt facultas sit innatandi, vnde piratas quosdam homines quos enecassent, pulmone exempto in altum proiicere, ne efferrentur, proditum est. Hæc eadem ratio est, cur oua integra dimissa in aquam demergi soleant, vrina & corrupta sustineatur, & supernatent: tabet enim humor eorum, & inflatur. 77

Cur testes gallorum gallinaceorum: quos lacte saginant, amplissimi, & concoctu facillimi efficiantur? Quoniam sanguis non modo serum in se continet, quod renes trahunt, sed etiam lentorem, quem sibi testes pro alimento hauriunt, crassiorem vrinæ, tenuiorem sanguine, cuius speciem prope imitatur. Sed quandiu natura copia alimenti indigeat, quod quidem in ætate ac- 78

cidit puerili, lentorem etiã illum ad totum enutriendum corpus diſpenſare ſolita eſt. Vbi autem multus deſiit alimenti vſus, videlicet tempore pubeſcendi, colligit hunc ad teſtes: quæ quidem res teſtium ipſorum amplificatione, pilorúmque pubertatis ortu palàm fit. Teſtes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cùm iterũ ſanguine natura indigeat largiori, ſcilicet poſteà quàm fœmina concepit, vt & fœtum nutriat, & lac molliatur, lentorem illum à teſtibus reuocat, rurſúſque cum ſanguine miſcet, atque ita lac efficit. Sanguis etenim albens lac fere eſt: ergo quòd teſtes gallinaceorum plus lactis hauriunt, ſcilicet blandimento lentoris, quem ſuum in lacte comperiunt, plenius augentur, & lentiores facilioréſque redduntur.

79 Cur mel illud commendemus, quod acrius ſentitur, & mediocriter hoc idem calidum eſſe exiſtimemus, cùm acritudo non niſi per calorem immodicum conſiſtere ſoleat? Cenſendum non acre mel, ſed temperatum id eſſe. Verum linguam ſuo calore plenius calfaciendo in acritudinem vertere: dulce etenim omne acre primum, poſt nimium incaleſcens amarum redditur: quod autẽ ſacchar Indi appellant mellis coagulũ eſt, Sole cogente rores, conuertentéque ad mellis dulcedinem: quod idẽ iu monte Libani fieri certum eſt: fiat ſacchar id proximum ſalis glebulis candidum, fragile: vim id quoque tergendi purgandíque melli ſimilem habet, & coctum ritu mellis noſtratis non æque, atque incoctum purgare poteſt: cibo tamen ita aſſumptum aptius ad alendum eſt: mel item quod galbanarium cognominamus, diſcrimen tertium mellis explet, paſtu ſcilicet apum quem galbana vitiat:

prod

prodest hoc illitum ad oculorum claritatē: quinetiam quod Tymum redolet, ventrem iuuat frigidiorem. Aegyptium vero, humidum dilutúmque est, videlicet ea de causa, quòd flores tractus illius immodice hument ex larga Nili amnis irrigatione. Omnium optimum insulæ ferunt, & loca maritima: quippe quæ ficciora sint, & synceriora. Melli montis Hymetti, terræ Atticæ, laus præcipua datur, propter florum singularem præstantiam.

Cur lac frigidum sit, & cur facile concoquatur, probéque nutriat, cùm habitu sit frigidiori? 80
Censendum lac propterea facile transire posse in sanguinem: quoniam è sanguine factum est, & fere sanguis albefactus est: album vero, atque frigidiusculum fit per mammarum adenes, qui albi sunt, & sanguine vacui, cùm tamen suo in fonte aliquid habeat caloris: longe frigidius à mulctra expositum aeri euadit, quemadmodum etiam semen. Cogendū non coagulo animalis, sed succo ficulneo est, aut gutture gallinæ, aut cnico: sic enim caseus concoqui, digeríq; expeditius potest.

Cur vlcera pulmonis curari non queant? Quia 81
quod curatum iterum est, quiescere debet. Vnde illud Hipocratis medici, Pedis remedium quies est: motus enim confluuium agit materiæ superuacuæ, quæ excitare potest inflammationem. Pulmo autem ob respirandi necessitatē in motu assiduo est. Adde, quod purulenta pulmonis repurgari non nisi per tussim possunt, quæ suo intento motu vlcus lacerat, & dilatat. quinetiam quòd membrum illud humidum, calidum, laxum putredini opportunum spiritus conceptaculum est, refici propterea nequit, nisi à natura vna, primordio seminis.

82 Quã ob causam homines, qui ex ardua Febre insaniũt, robustissimi, quandiu insaniũt sint: soluti insania admodum debilitentur, & langueãt? Quoniam siccitas per cerebrũ & neruos agitur, immodica robur enim ex siccitate neruis acquiri certum est: sedata autem insania, lassitudinem sentiunt, quòd iam sensus integrior est, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

83 Cur pisces saxatiles concoctu faciliores sint? Quoniam aqua saxis vicina moueri etiam, cùm serenũ est, consueuit: durum enim ac molle quoniam cõtraria inter se sint, quiescere nequeunt, cùm inuicẽ tangant: at quod mouetur, tenuius reddi solet, quàm quod quiescit. Ergo pisces quoque agitati per aquã synceriores, puriores, & inde concoctu faciliores euadant, necesse est: hæc eadẽ ratio est, cur auiũ alas concoqui faciliores, quàm reliquas corporis partes experiamur.

84 Cur iis balneum non præcipiamus, qui febre continua iam laborare desinunt? Quoniam materiæ noxiæ, crudæ, crassæque adhuc constant corporéque absolui nondũ patiuntur: quantum materiæ autem vitiis sit, id tenue, atque liquidũ substat: ne igitur calor balnei prius vtilem partem & tenuiorem, quàm inutilem trahat abstinendum à balneo est: neque per id tempus tantũ, quo morbus minuitur, verum etiam, quo incipit, & omnino materia minus concocta est.

85 Cur Medici hominibus febre laborantibus hectica ab habitu nominata, parũ aquæ bibendum ante cibum præcipiant? Vt membra solida, quæ perficcent, humefiant, reddantúrque aptiora ad solidioris alimenti adglutinationem, agnationémque: hinc artifices quoq; tectorij operis prius quàm admoueant calcem, aqua parietem aspergere

gere soliti sūt, vt tenacius incrustetur, & firmius. 86

Cur omnia dulcia lienem & iecur augent? Iecur per sui habitus similitudinem facilius rem dulcem attrahere potest: calidum enim atque humidum est: lien vero cùm partem sanguinis fæculentam de iecore trahat, sanguinem quoque elicit largiorem, videlicet pro copia, quæ posita in iecore est, quod quidē tantisper agit, quandiu inualeat vis eliciendi, vnde nomen sortitus est.

Quamobrem vehementer percussi parte capitis, quæ tempora appellantur, intereūdum sit? 87 Quoniam musculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinúsque illi positus est: consentiens igitur cerebrum, ictúmque communem accipiens, dolet, atque contrahitur: & spiritus quoque animalis vnà cum eo constipatur, atque crassescit: itaque animus, cùm idoneo careat instrumento à corpore confestim discedit: vinculi enim corruptio solutionem afferat rerum conuinciendarum necesse est.

Cur homines, quos ingens tonitrui strepitus 88 attonitos fecerit, intereant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio est, quam proxime diximus: ictus enim immodicus aeris, cerebrum, atque spiritum animalem per aures subit: quamobrem spiritus ille contrahitur, crassescítque, denique ineptus ad animi actiones redditur: & cùm immodice incrassescat, etiam discessum animi à corpore agit, quæ mors est.

Quam ob causam oui vitellus concoctu facilis, albumen difficile est? Quoniam vitellus 89 calidus, albumen humidum, & frigidū est, ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa remedia primordia plane in se sita ostendit: tegmentum enim testaceum

terræ proximum est, siccum nanque, & frigidum: albumen aquæ cognitionem gerit, humidum enim, & frigidum: spiritus in albumine contẽtus pro aere est, calidus enim & humidus: vitellus ignem repræsentat, plus enim calidus, minus siccus, neque colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mundum vocamus speciem in ouo dixeris demonstrari: nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem cõglobatur, & vitalem potentiam obtinet.

90 Cur stercus hominum, qui morbo maioris intestini laborant, speciem gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita, magna ex parte, oriri solitus est: pituitæ autem copia putrescens spiritum agit, qui fæces subit, inflat, tumefacit, atq; ita similes bubulis reddit: vnde fit sæpius, vt vel in aqua valeat innatare: Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimum bonum pabulum palea, & fœnum, plurimúsque proinde spiritus mouetur.

91 Cur membrana cerebri pleniore vulnerata, oriri per secturam soleant, quæ fungorum nomiue appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assidue proficisci, digeríque per rimas cõsueuerunt, disiecto iam osse, amplóque patefacto itinere effluũt vniuersi, ossíque gelido occursantes concrescunt & speciem fungi capiunt: quippe qui supra ampliusculi, infra prætenues, videlicet loci ratione perficiantur.

92 Cur pit ita, quæ crassa, & frigida est, & inde apta ferri deorsum, sæpe ad caput ex pedibus ascendat? Censendum non ex se pituitam posse ascendere, sed per vim secernẽdi, quæ indita menbro cuique est: hæc enim quamuis in pede nocens illa materia sit, tamen depellere sursum potest: quod

quod cum membra omnia faciant, tandem ea in parte consistit materia, quæ minus depellere potest, quàm satis sit.

93 Cur per flatum aeris pestilentẽ homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videntur, id est necessariã rerum consequentiam, quam stellarum ordini & motioni tribuimus. Censendum illos homines rapi conditione cœli pestifera, qui concepti natíq; sunt tali motu stellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent: quemadmodũ enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetu venti corruit, quàm nouum, & validum: sic etiã homines, qui ex fato vitam sortiti sunt breuiorem, expeditius ab aeris vitio mouentur, & capiuntur: malu autem commune propterea est, quoniam aer, qui syderum pestilenti defluuio vitiatus est, idẽ continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

94 Cur multitudo per crapulam vino vini molestiã leuari, dicere soleat? Hoc etsi vulgare est, vere tamen asseritur: quippe cùm membra per nimium vini calorem resoluta, vini adiectione recreentur firmentúrque, vt spiritus coactos, tentãtésque caput discutiãt, & depellant: præsertim si temperatum est quod secundo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic est. Vinum si exiguum bibatur, salubritatẽ largitur, si modicum, facundiam parit. si immodicum, & menti obest, & corpori, vt Theagenes quoque poeta inquit, Meri copia noxia est. at si quis eo recte vtatur, non noxium, sed percõmodũ est. Liberũ patrem bacchis comitatũ non inepte effingunt. choream enim, quã vini hilaritas extruit, baccharum cœtus designat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatísque. Lydiam etiam addunt,

quoniam per immodicum vsum vini hominem resolui necesse est. Quinetiam pardi sectantur ob eam causam, quòd multa, & varia imaginantur, qui multum vini hauserint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauen matrem Penthei suũ discerpsisse filium narrant, eo quòd multi per vinolentiã facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mẽtem, atque animum detegit, & patefacit. arsit Venerem Bacchus, arsit Ariadnã. vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidem Bacchi comitatui deest, scilicet propter cerebri detrimentũ, quod vsus vini immodicus inuehit, amittit enim vires suas sedes hæc animi, atque marcescit. vnde vinum Maronem à marcore plerique nominant: necnon & Pana hisce adesse voluntvidelicet ob summam vini potentiam, aut ob varium eius feruorem, virésque varias. tangitur Bacchus à fulmine prius quàm veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinũ persæpe fictilibus contentum Soli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & saporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit sanguis ex materiis nostri corporis vino tum in habitu, tum in natura respondet. Quemadmodũ enim ex quatuor vinum constare partibus exposuimus: sic sanguis quadripartitus est: quippe qui partẽ habeat dilutissimã, quam renes hauriunt & tenuem quandam veluti florem, quem fellis folliculis trahit. & crassam, ac fœculentam, quam lien capit, & puram, atque synceram, quæ digesta in membra alere potest modo vini, quod sua tãtum parte syncera præstare alimoniam potest.

95 Quam ob causam præputium & genarum par-

tes tenuiores discissæ coniungi adglutinarique nequeāt? Omnino quæ ex semine natura creauit, hæc destructa recreari non queunt: non enim neruus, non vena, non membrana, non reliqua generis eiusdem suam possunt recipere integritatem, ergo non immerito ista quoque refici nequeunt, cum semine orta sint: at quæ principio sanguis constituit, hæc denuo gigni, recrearíque possunt, eò quòd sanguis nulla in parte ætatis deesse potest.

Cur vinacea, & zizania, & grana ficulna integra, vt ingesśimus, per aluū egeri soleant? Vtrum quia parua admodum sunt, & sicca, ideo concoqui nequeant? an quia semina sunt, & generandi perfecte obtinent facultatem, resolui non patiantur, sed peruicacius ad eum finē edurant, cui sunt destinata à natura. hac enim de causa specie quoque globi formata sunt, quæ omnium figurarum perfectissima est. 96

Quam ob causam parte iecoris gibba intersepta iugale collo subiectū grauescat, & dilabatur? Quoniam vena à trūco cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collum vsque ascendit, amplificata per interseptionem, infartionémque grauius ponderat, tendítque deorsum. quemadmodum intestinum quoque cornibus, aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic enim vena illa detracta iugalis interiora secum trahit, mouétque dolorem. Tussi quoque iidem arida infestantur, malus enim iecoris habitus efferens sese ad mēbra spiritui deputata, excitat illa ad rem depellēdam, quæ vrget, atque inde tussis exultat. 97

Cur vulua vna omnium membrorum aspera parte interiore est: habet enim quosdam excessus 98

quos caliculos siue acetabula appellamus? Vt semen humidũ poßit retinere. humor etenim omnis facile per læuem corporis faciẽ labitur. hinc enim & artifices tectorij operis scalptis parietibus calcem admouent, vt per caua summa asperiora crusta contineatur, & hæreat. hac vero de causa semen quoque ipsum lentum, glutinosúmque factum à natura est, videlicet vt tenacius insidere poßit, & firmius.

99 Cur multi, cùm suam vrinam exitum appetentem retinuissent, resoluti sint, atque destillatione vrinæ laborarint? Quoniam vesica nimium plena extumescentéque vltra modum humorem ex natura membranæ inditum omnem expreßit, atque ita siccior facta est, vt prætere a contrahi nequiret, more pellis, quæ exiccata extendi non potest, nisi aqua mista cũ oleo diluatur. fieri autem vrinæ destillatio solet, vt per musculi resolutionẽ, qui ceruicem vrinæ claudit, vel per exulcerationem ipsius vesicæ, vel per iniuriam calculi. mordetur enim vesica, aut aggrauatur. itaque excernere incitatur quantum vrinæ receperint minimũ. difficultas vero vrinæ nomen, generalius, quã destillatio est, sicut & concoquẽdi, aut audiẽdi, aut spirandi difficultas.

100 Cur vehementer ij sitiant, quorum ventrẽ inferiorem fluxio exercet? Quoniam humoribus deorsum collapsis stomachus resiccatur: sitis autem non nisi per siccitatem oriri solita est.

101 Quid est quod lachrymas moueat, cùm angamur? Spiritus, qui per angorem affectus est: hic enim ad cerebri membranam effertur, atque humorem ibi positum exprimit: quod idem vel præ nimia lætitia potest euenire.

102 Cur barba spadones careant? Quoniam calore vacant

vacant, quo pili & oriuntur & augentur.

Quam ob rem qui pueri execti sunt, vocē red- 103
dunt acutiorem, quā qui adultiores, quos gallos nominamus? Quoniam per id tēpus execti sunt, quo meatus sunt arctiores. spiritus autem eo tenuius sonat, quo per angustiora extruditur.

Cur cibo tam humido, quàm sicco ingesto eru- 104
ctemus? Quia spiritus vel cum cibo admittitur, vel post ex cōcoctione mouetur: quicùm tenuior sit, petit superiora. itaque per os extruditur, quā rem ructum appellamus.

Cur alij, magis, alij minus concūbere valeant? 105
Quòd aliis alij sunt calidiores.

Quare qui ex luce amplissima ad mediocrem 105
venerunt, cernere protinus nequeant? Quoniam lux mediocris proprius ad tenebras, quàm amplissima illa accedit, tenebræ autem suā ob crassitudinem vim conspiciendo obfuscant.

Cur mulieres vulua male affecta mente laban 106
tur, & delirent? Quoniam membrum id natura constat neruosa, suáque primordia è stomacho, atque mēbranis cerebri ducit, quod vel ipso contextu palam est.

Cur mulierum menstrua colligantur? Quo- 107
niam per vitam, quam otiosiorem degunt, amplius materia superuacua redundant. at sanguis largior in homine, quàm cætera materiarum genera. est ergo merito iis, cùm amplius vacet egeri leuandi corporis gratia solitus est.

Cur pestem lippitudo magna ex parte præcedēte soleat? Quoniam pestis spiritus affectio est: quòd cū spiritus motus, vitiatúsque efferatur ad caput, oculos perturbat, eósque prius quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior, atque mobilior sedem adeat oculorum.

Cur

108 Cur homines tremuli cùm bibant, circunferri soleant? Quia vini calor immodicus neruos subit, & spiritum contentum in his perturbat, qui ex sede cerebri ducitur.

109 Cur bestiæ statim ab ortu naturæ ambulare queant, homines nequeant? Quoniã bestiæ calorem omni ex parte sui corporis partem cõtinent. homines plus caloris habent in capite: itaque nõ ante erigi, ambularéque possunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

110 Cur qui neruorum distentione laborant, si ardue febriant, liberari distentione possunt? Quoniam ex refrigeratione, affectionéque spiritus contenti in neruis distentio oritur, & ex calefactione aboletur: febris autem calida est.

111 Quare qui bilem atram euomuerunt, periculo pateant? Quoniam nulla præterea bile substante sanguis ex iecore trahatur necesse est.

112 Cur à mictu spiritus aluo excedere soleat? Quoniam quandiu plena vesica est, rectum intestinũ, quod sibi subditum habet, premit: egesta autem vrina relaxatur, atq; ita spiritus in intestino illo detentus labitur, atque effluit cum sono.

113 Cur vbi eminximus, aut oscitati sumus, inhorrescere consueuimus? Quoniam aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractione corpus refrigerari congruum est.

114 Cur albugines, aut vitiligines, acu adacta, nullum sanguinem emittant? Quoniam calor omnis summis ex meatibus vel recessit, vel difflatus, exactúsque est.

Hunc appetitum siue morbũ Melaciã vocat Plinius.

115 Cur pleræque omnes mulieres cum conceperunt picare, id est appetere sapores minus conuenientes soleant? Quoniã conceptus præter naturam est, affectus autem stomachi vitium id est,

quod

quod picam vocamus, quemadmodum auiditas & fastidium.

Cur febres quartanæ diuturniores cæteris omnibus esse soleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime est. terrenum autẽ omne graue est. quocirca merito quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent. 116

Cur vlcera articulorum reduci in cicatricẽ nequeant, quod in plerisque aduertimus? Vtrum quod plus materiæ in articulis est? Ergo cùm materia largius illuc confluat, acrior redditur: itaq; maturius siccat. An quoniã articulorum postremum cartilago est: idcirco cicatrix firmari nequit, sed labitur. 117

Cur aqua pluuia leuior sit, cùm ex mari hauriatur, quod graue est? Censendum quãuis ex mari hauriatur, spiritus tamen agitatam tenuẽ efficit, & leuem. 118

Cur res frigida omnis, ossibus, dẽtibus, neruisque inimica est? Quoniam hæc natura constant terrena, terrenum autẽ omne frigidum est: ergo quòd frigida qualitas augeatur, merito accidere detrimentum potest. 119

Cur qui per febris ardorem insaniunt, pulsum arteriarum habent leuiorem: qui per lethargum vitium memoriæ obtorpescunt, pleniorem reddant? Quoniam alteri spiritu relaxato cerebri delirant, alteri eodem illo spiritu crassescente, grauescentéque premuntur, & infestantur. 120

Cur febribus quibusdam per sudorem leuatis, cordis periculosæ affectiones sedari soleãt? Quoniam materia vitiosa partim difflatur, partim resoluitur. 121

Cur per hyemẽ plus cibi assumere, pleniúsque concoquere possimus? Quoniã calor nostri cor- 122

poris

poris pulsus exterioris frigoris vehementia, ad sedem interiorem se recipit: itaque facit, vt cibus & concoquatur, & assumatur.

123 Cur qui nimis cõcubuerunt: si præterea coeãt, sanguinem vice seminis emittant? Quoniã semine omni exhausto nullus humor promptius sanguine rei venereæ se offert.

124 Cur nerui non quemadmodum pũcti, ita etiam præcisi excitent inflammationem? Quoniã spiritus inæquabili punctionis segmento occurrens, retorquetur, atque in se coactus stipatur, & recalescit. at præciso penitus neruo spiritus effluit omnis, & abit.

125 Cur sudores, qui ante assessionẽ venerint, graues sint, & molesti? Quoniam qui febrem sequuntur per relaxationem, remissionémque effluant. qui antecedunt, per expressionem vtique violentiorem extringantur.

126 Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniam stomachi acritudo, nisi cibo recenti temperetur, insuauem reddit exhalationem.

127 Cur nullus in corde morbus possit consistere? Quoniam per mẽbri opportunitatem, ante mors rapit, quàm morbus pateat.

128 Cur scrobe iuxta mare effosa dulcis aqua comperiatur? Quoniam mare transmissum, liquatúmque per terram, suam crassitudinem omnẽ amittit, inque humorem dulcem extenuatur.

129 Cur ambusta difficulter cicatricem recipiant? Quoniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliterantúrque, vt caro propemodũ mortua sit. fit enim vt materia in hisce inclusa perquam difficulter educatur.

Cur homines natu maiores vinosi esse consueuerunt? Quoniam per ætatem refrigerati calo-

rem

rem deſiderant: vinum autem calorificum eſt.

Cur pondus facilius parte læua, quàm dextra 132
offerre valeamus? Quoniam materia partis læuæ oppreſſa plus durare, patíque, quàm dextra poteſt, quippe cùm altera difficilius, altera facilius oueatur.

Cur pars dextra ſanabilior ſit, quàm læua? 133
Quoniam per exercitationem ampliorem, materiæ compeſcuntur, redduntúrque ſanitati opportuniores.

Cur mel vlceribus acre, guſtui dulce ſentia- 134
tur? Quoniã vlceribus horridis, reſiccatíſque mellis tenuitas occurrit, tenue autem omne acre eſt. At guſtus quia humidus eſt, mellis percipere poteſt lenitatem.

Secundi Libri Problematum Alexandri Aphrodiſæi Finis

*

DEUS LEKE
MISERERE
... VOS FILI RE
DEMPTOR MUNDI
ET SANCTE SPI...

[illegible] liber
[illegible]
[illegible]

fl 20

Hunc libellum
pio ac erudito, bon[...]
adolescenti CHRISTOF
RO HERWICHIO BUR
GO BRANDEBURG[...]
GEORGIUS BONER[...]S
Berolinensis, pastor
in veteri Bren[...]
filius, eius cong[...]
le alumnus [...] perpe
tuum sempiter[...]
amicitiæ [...]